

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΚΑΤ' ΕΚΤΑΣΙΝ

ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ

ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ:

ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΑΣΠΡΟΝ ΠΕΤΡΙΑΔΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤΗ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΩ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
9 ΠΛΑΤΕΙΑ ΡΟΜΗΣ 9

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
178 ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 178

1877

αφ 255

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

αφ 255

1877. 277

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΚΑΤ' ΕΚΤΑΣΙΝ

ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ

ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ:

ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤΗ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΩ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
9 ΠΛΑΤΕΙΑ ΡΟΜΗΣ 9

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
178 ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 178

1877

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

Περὶ Ἱερῶς Ἱστορίας.

Ἄριθ. Πρωτοκ. 3579.

Διεκπ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τοὺς κ. *Γυμνασιάρχας* τοῦ Κράτους.

Εἰδοποιεῖσθε ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐξετάσασα τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Δημ. Πανταζῆ ὑποβληθεῖσαν αὐτῇ Ἱεράν Ἱστορίαν κατ' ἑκτασιν, οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ ἀπᾶλλον ταῖς Ἁγ. Γραφαῖς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Μαΐου 1877.

Ὁ Ὑπουργός
Θ. ΚΑΝΑΚΑΡΗΣ.

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν μονογραφήν τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ βιβλίου τούτου Δ. Πανταζῆ εἶναι κλοπιμαῖον καὶ θὰ ἐνεργῆται ἡ νόμιμος καταδίωξις.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Τὴν ἱερὰν ταύτην ἱστορίαν συνέταξα εἰς χρῆσιν ἰδίως τῶν τῆς Α΄ τάξεως μαθητῶν τῶν γυμνασίων, εἰς ἣν διδάσκεται τὸ μάθημα τοῦτο, ὅθεν καὶ ἐδόθη ταύτῃ ἡ ἀνάλογος πρὸς τὸν χρόνον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ἕκτασις.

Εἰς τὴν συναρμολόγησιν τοῦ ἔργου μου τούτου εἶχον ἀδιαλείπτως ὑπ' ὄψιν τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ καλὰ σχετικὰ πρὸς ταύτην συγγράμματα.

Καλὸν εἶναι νὰ συστηθῇ τοῖς μαθηταῖς ἡ ἀπόκτησις ὀλοκλήρου τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, ἵνα ἐν ταύταις μελετῶσιν ἐπαρκῶς τὰ διάφορα γεγονότα, ὧν γίνεται μνεῖα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ καὶ τὰ πρὸς ταῦτα σχετικά. Ὁ Μαθητὴς ὀφείλει νὰ ἔχη ἐν κεφαλῇ γωνίας τῆς βιβλιοθήκης του τὴν ἁγίαν γραφήν καὶ τὰ κυριώτατα τῶν ἱστορικῶν τῆς ἐκκλησίας ἱερῶν συγγραμμάτων, ἵνα, οὐ μόνον αὐξάνῃ καὶ περικοσμή τὰς γνώσεις του μὲ τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα, ἀλλὰ καὶ εἰς σωτηρίαν σοφίζηται. Ὁ θεόπνευστος μάλιστα λόγος πρέπει νὰ ἡγῆται τῶν βροτείων ἔργων, καὶ νὰ ᾔηται ὁ λύχνος τοῖς ποσὶν παντὸς ἀνθρώπου.

Οἱ ἐν τέλει τοῦ βιβλίου γεωγραφικοὶ καὶ τοπογραφικοὶ πίνακες εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβεῖς, τὸ δὲ γεωγραφικὸν λεξικὸν διευκολύνει τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς θέσεως τῶν μνημονευομένων τόπων, ὅσων μάλιστα τὰ ὀνόματα δὲν ἐσημειώθησαν ἐν τῷ χάρτῃ, ἵνα μὴ κατασταθῇ γνοφώδεις, δυσδιάκριτος καὶ συγκεχυμένος.

Ἐπιβληθεῖσα δὲ κατὰ τὰ νόμιμα τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἡ ἱστορία αὕτη, ἐπεδοχίμασθη εὐμενῶς παρ' αὐτῆς.

Δ. Π.

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΚΑΤ' ΕΚΤΑΣΙΝ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

ΙΕΡΑ ιστορία λέγεται ἡ ἔκθεσις τῆς διὰ τοῦ θεοπνεύστου λόγου, ἤτοι τῶν ἁγίων γραφῶν, δεδηλωμένης ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ εἰς σωτηρίαν τοῦ πεπτωκότου ἀνθρώπου καὶ ἡ διὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τελείωσις τῆς σωτηρίας ταύτης.

Διαιρεῖται δὲ ἡ Ἱερὰ Ἱστορία εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἀρχεται ἀπ' αὐτῆς τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ λήγει κατὰ τὸν χρόνον τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγεται δὲ διὰ τοῦτο Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· τὸ δὲ δεύτερον, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀπολήγει εἰς τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, καθ' ἣν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπεφοίτησεν εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους τοῦ Κυρίου, καὶ λέγεται Ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης. (1) Τούτῳ δὲ

---

(1) Ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἁγίαν γραφὴν τοῦ καθηγητοῦ Κ. Κοντογόνου ἐρανίζομεθα τὴν ἐξῆς σημείωσιν περὶ τῆς λέξεως Διαθήκη.

«Ἡ λέξις Διαθήκη ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἑβραϊκὴν *berith* καὶ τὴν λατινικὴν *testamentum*· ἡ δὲ ἰπωνυμία δὲν πρέπει νὰ ληφθῆ ἐπὶ τῆς κοινῶς παραδεγμένης σημασίας, καθ' ἣν δηλοῖ τὴν τελευταίαν ἀνθρώπου τινὸς διάταξιν, ἐκτελεσθησομένην μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἀλλὰ καθόλου ἀντὶ τῆς ἐπαγγελίας, συγθῆκης, ἣν ὁ Θεὸς ἐποίησε μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς συγ-

προστίθενται καὶ αἱ ἄμεσοι ἐνέργειαι αὐτῶν μετὰ τὸ εἰρημένον γεγονός, ὅπως πάλιν καὶ ἐν τῷ πρώτῳ μέρει προστίθεται ἐξ ἄλλων πιστῶν πηγῶν ἢ ἐκθεσις γεγονότων συνδεόντων χρονικῶς τὴν ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πρὸς τὴν τῆς Καινῆς.

Πλὴν δὲ τῆς διαιρέσεως εἰς δύο μέρη γενικὰ, χωρίζεται μερικώτερον εἰς κεφάλαια καὶ ταῦτα πάλιν εἰς παραγράφους. Αἱ διαιρέσεις αὗται γίνονται εἰς εὐκολίαν τῆς διδασκαλίας, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν συγγραφέων· ὅθεν δὲν ἔχουσι ἀναφορὰν εἰδικὴν πρὸς τὰ συγκροτοῦντα τὴν ἁγίαν Γραφὴν βιβλία, κεφάλαια καὶ παραγράφους.

θῆκης λαμβάνεται ἐνίοτε καὶ παρὰ τοῖς θύραθεν συγγραφεῦσιν, ὡς ἐσημείωσεν ὁ ἱερώνυμος (in Malach. c. II.), εἰπὼν «*Testamentum non voluntatem defunctorum sonat, sed pactum viventium.*» Οἱ Ο' μετεχειρίσθησαν ἴσως τὴν λέξιν διαθήκη ἀντὶ τῆς συνθήκης, ἐπειδὴ αὕτη μὲν δηλοῖ τὴν συμφωνίαν, ἣν δύο ἴσα πρόσωπα συνάπτουσι πρὸς ἄλληλα· ἡ δὲ διαθήκη δύναται γὰρ ληφθῆ γενικώτερον ἐπὶ τῆς θελήσεως καὶ διατάξεως ἀνωτέρου τινὸς πρὸς ὑποδεέστερον. Κατὰ ταύτην λοιπὸν τὴν ἔννοιαν Διαθήκη, ἐπὶ τῶν βιβλίων τῆς ἁγίας Γραφῆς, σημαίνει τὴν πάνδημον διακήρυξιν τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους θελήσεως περὶ τῶν δεδομένων αὐτοῖς νόμων, ἐντολῶν καὶ ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ (Βασιλ. Δ'. κγ'. 2.—Μακκαβ. Δ'. 4. 57.—Πρὸς Κορινθ. Β'. γ'. 14).

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΥ.

§ 1. Δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου (Γεν. Α' καὶ Β').

ἘΝ ἀρχῇ ὁ ἀναρχος Θεὸς ἐποίησεν ἐκ τοῦ μηδενὸς διὰ τοῦ λόγου του τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Ἡ γῆ ἦτο ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἦτο ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος.

Οὕτω δὴ ἐχούσης τῆς γῆς, εἶπεν ὁ Θεὸς, Γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ σκότους, καὶ ἐκάλεσε τὸ μὲν φῶς ἡμέραν, τὸ δὲ σκότος νύκτα, καὶ οὕτω ἐγένετο ἡ πρώτη ἡμέρα καὶ νύξ.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν εἶπεν ὁ Θεὸς καὶ ἐγένετο τὸ διαχωρίζον τὰ ὕδατα τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῶν τῆς γῆς στερεώματα, τὸ ὁποῖον ἐκάλεσεν οὐρανόν.

Τὴν τρίτην ἡμέραν εἶπεν ὁ Θεὸς καὶ ἐσυνάχθη τὸ ἐπὶ τῆς γῆς, ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ, ὕδωρ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ οὕτως ἐφάνη ἡ ξηρά. Ἐκάλεσε δὲ ὁ Θεὸς τὴν ξηρὰν γῆν, καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. Ἐπειτα εἶπε καὶ ἐβλάστησεν ἡ γῆ χόρτα καὶ δένδρα, φέροντα καρπὸν καὶ σπέρματα εἰς παραγωγὴν ὁμοίων αὐτοῖς κατὰ τὸ γένος των.

Τὴν τετάρτην ἡμέραν εἶπεν ὁ Θεὸς καὶ ἐγένοντο οἱ ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ ἀστέρες, καὶ ἐν τούτοις οἱ δύο μεγάλοι φωστῆρες, ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ἵνα φωτίξωσι τὴν γῆν καὶ

(ἹΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ)

χωρίζωσι τὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς νυκτὸς καὶ νὰ ᾤσιν ὡς διακριτικά σημεῖα τῶν καιρῶν τῶν ἐνιαυτῶν.

Τὴν πέμπτην ἡμέραν ἔγειναν διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ τὰ ἔρπετά τὰ ἐν τοῖς ὕδασι, οἷον τὰ κήτη καὶ πάντα ὅσα ζῶσιν ἐν τοῖς ὕδασι καὶ τὰ πετεινὰ κατὰ τὰ διάφορα γένη αὐτῶν· ἔπειτα εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς λέγων: Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα, καὶ τὰ πετεινὰ νὰ πληθυνθῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

Τὴν ἕκτην ἡμέραν εἶπεν ὁ Θεὸς καὶ ἐξήγαγεν ἡ γῆ τὰ ζῶα τὰ τετράποδα καὶ τὰ ἔρπετά, καὶ οὕτως ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ χερσαῖα ἔρπετά κατὰ τὰ γένη αὐτῶν.

Ἐπειτα τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἶπεν ὁ Θεός: Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν, ν' ἄρχῃ πάντων τῶν ζῶων τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ οὕτως ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ πρῶτον ζεῦγος τῶν ἀνθρώπων, ἄρσεν καὶ θῆλυ. Λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς ἔπλασε τὸν πρῶτον ἄνδρα καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς· ὠνόμασε δὲ αὐτὸν Ἀδάμ. Κατακοιμήσας δὲ τοῦτον, ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ αὐτῆς ἐποίησε τὴν πρώτην γυναῖκα, τὴν Εὐάν. Εὐλόγησε δὲ ὁ Θεὸς τὸν Ἀδάμ καὶ τὴν Εὐάν λέγων: αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ ἐξουσιάσατε αὐτήν, καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάντων τῶν ἔρπετῶν, καὶ ἔδωκεν εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν πάντα τὰ φυτὰ καὶ ἐν γένει πᾶσαν τὴν γῆν. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ ἦσαν καλὰ λίαν· καὶ οὕτω συνετελέσθησαν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

Τὴν ἐβδόμην ἡμέραν κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε ταύτην καὶ τὴν ἡγίασε.

§ 2. Παράδεισος καὶ πτώσις τοῦ ἀνθρώπου. (Γεν. Β'. καὶ Γ').

Ὁ Θεὸς ἐφύτευσε παράδεισον ἐν Ἐδέμ καὶ ἐξάνεστησεν ἐν

αὐτῷ πᾶν δένδρον ὠρατον εἰς τὴν ὕρασιν, φέρον καρπὸν καλὸν εἰς βρώσιν, καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ παραδείσου τὸ δένδρον τῆς ζωῆς καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ. Ποταμὸς δὲ ἐπήγαζεν ἐξ Ἐδέμ ἵνα ποτίζη τὸν παράδεισον. Ἐκεῖθεν δὲ ἐχωρίζετο εἰς τέσσαρας κλάδους, οἵτινες ὀνομάζονται Φισῶν, Γεὼν, Τίγρις καὶ Εὐφράτης. Καὶ ἔλαβεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἔπλασε, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὸν παράδεισον, ἵνα ἀπολαμβάνῃ τὰ ἐκεῖ καλὰ καὶ νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ φυλάττῃ αὐτόν. Ἔδωκε δὲ ἐντολὴν εἰς τὸν Ἀδὰμ, εἰπὼν, Νὰ τρώγῃς ἀπὸ πάντων τῶν εἰς τὸν παράδεισον δένδρων, ἀπὸ δὲ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ νὰ μὴ φάγητε· ἅμα δὲ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ θά ἀποθάνητε. Κατ' ἀρχὰς ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ ἦσαν εἰς τὸν παράδεισον γυμνοί, ἀπαθεῖς, ἀναμάρτητοι, μακάριοι καὶ ἀθάνατοι, καὶ ὅλα τὰ θηρία ἦσαν ἀβλαβῆ καὶ ὑποτεταγμένα εἰς αὐτούς, καὶ ἔδωκεν ὁ Ἀδὰμ ὀνόματα εἰς ἕκαστον γένος αὐτῶν. Ποῦ τῆς γῆς ἦτο ἡ Ἐδέμ δὲν γνωρίζεται. Τὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνητῶν δὲν ἀπολήγουσιν εἰς ἀναντίρρητον λύσιν.

Ὁ Θεὸς εἶχε ποιήσει εἰς καιρὸν, τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν, ἀγγέλους, πρὸ τῆς δημιουργίας βέβαια τοῦ κόσμου (Ἰωβ ΑΗ', 7), οἵτινες εἶναι νοερά καὶ λογικὰ ὄντα καὶ καθαρὰ πνεύματα. Ἐπειδὴ δὲ τινες αὐτῶν ἁμαρτήσαντες ἀπεστάτησαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐξέπεσαν τῆς δόξης αὐτῶν διὰ τὴν οἰησίαν των καὶ ἔγειναν πονηρὰ πνεύματα, δαίμονες· ὧν ὁ πρῶτος λέγεται Διάβολος, Σατανᾶς. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος λέγει· «Ὁ Θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ, σειραῖς ζόφου τάρταρώσας, παρέδωκεν εἰς κρίσιν τετηρημένους». Ὁ Ἀπόστολος Ἰούδας, ὁ καὶ Θαδδαῖος, λέγει περὶ αὐτῶν· «Ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλ' ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς αἰδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν».

Οἱ πονηροὶ οὗτοι δαίμονες ἠθέλησαν ἐκ εὐθόου νὰ φέρωσιν εἰς ἀποστασίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς μακαρίους ἕως τότε ὄντας Ἀδὰμ καὶ Εὐὰν, καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος. Ὁθεν ὁ πεπτωκὸς διάβολος διὰ τοῦ ὕφους, ὅστις ἦτο τὸ

φρονιμώτατον ὄλων τῶν ζώων, ἐξεπλάνησε μὲ πονηρίαν τὴν Εὐάν, εἰπὼν εἰς αὐτήν: Τῷ ὄντι εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς ὑμᾶς νὰ μὴ φάγητε καρπὸν κανενὸς δένδρου τοῦ παραδείσου; Ἡ γυνὴ ἀπεκρίθη: Μόνον ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παραδείσου εἶπεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ φάγωμεν, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν. Τότε εἶπεν ὁ πονηρὸς τῇ Εὐᾶ: Δὲν θ' ἀποθάνητε, ἀλλὰ σᾶς ἀπηγόρευσε ὁ Θεὸς νὰ φάγητε ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ τοῦ δένδρου, διότι ἤξευρεν ὅτι θὰ γενῆτε ὡς θεοὶ γνωρίζοντες τὸ καλὸν καὶ πονηρὸν. Οὕτω δὲ κατέπεισεν αὐτήν νὰ φάγῃ τὸν καρπὸν τοῦ ἀπηγορευμένου δένδρου· ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγεν, ἔδωκε καὶ εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ ἔφαγεν. Ἀμέσως δὲ ἐκατάλαβαν ὅτι ἦσαν γυμνοί. Ὅθεν ἔρραψαν φύλλα συκῆς καὶ ἐποίησαν περιζώματα. Ὅργισθεὶς δὲ ὁ Θεὸς διὰ τὴν παράβασιν ταύτην τῆς ἐντολῆς του, ἠρώτησεν αὐτοὺς περὶ τούτου. Καὶ ἡ μὲν Εὐᾶ εἶπεν, ὅτι ὁ ὕψις τὴν ἠπάτησεν, ὁ δὲ Ἀδάμ, ὅτι ἡ γυνή, ἣν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν, τοῦ ἔδωκε καὶ ἔφαγε. Τότε ὁ Θεὸς ἐδίωξεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ κατηράσθη αὐτούς. Καὶ τὸν μὲν ὄφιν κατηράσθη νὰ ἔρπῃ καὶ νὰ τρώγῃ γῆν, προσθέσας, ὅτι θὰ θέσῃ ἔχθραν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῆς καὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι αὐτὸ θὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφειος. Τὴν Εὐᾶν κατηράσθη εἰπὼν, Μὲ λύπας νὰ γενῆς τὰ τέκνα σου, καὶ νὰ ἦσαι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρός σου. Εἰς δὲ τὸν Ἀδάμ εἶπεν, Ἐπειδὴ ἤκουσας τῆς γυναικὸς σου, ἐπικατάρατος νὰ ἦναι ἡ γῆ καὶ τὰ ἔργα σου, μὲ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ προσώπου σου νὰ τρώγῃς τὸν ἄρτον σου, ἕως νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης. Ἐν τούτοις ὁμοῦς ὁ Θεὸς ἐν τῇ εὐσπλαγγχνίᾳ αὐτοῦ δίδει συγχρόνως ἐλπίδα σωτηρίας δι' ἐλευσεως λυτρωτοῦ, καὶ τούτο δηλοῖ τὸ ὅτι γόνος γυναικὸς θὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφειος, ὑπερ ἔννοεῖ τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, λύτρωσιν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς προπατορικῆς ἀμαρτίας καὶ τὴν κατατρόπωσιν τοῦ κράτους τοῦ διαβόλου. Διόξας δὲ ὁ Θεὸς τοὺς πρωτοπλάστους ἐκ τοῦ παραδείσου, ἔθηκεν εἰς φυλακὴν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς τὰ Χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην ὀμφαίαν.

§ 3. Τοῦ Ἄβελ ὁ φόνος ὑπὸ τοῦ Κάιν· ὁ Σὴθ
καὶ οἱ ἀπόγονοὶ τῶν (Γεν. Δ').

Ὁ Ἀδὰμ ἐγέννησεν ἐκ τῆς Εὕας υἱούς, τὸν Κάιν καὶ τὸν Ἄβελ καὶ Ουγατέρας. Καὶ ὁ μὲν Κάιν ἦτο γεωργός, ὁ δὲ Ἄβελ ποιμὴν. Καθεὶς τῶν δύο τούτων ἀδελφῶν προσήνεγκε τῷ Θεῷ θυσίαν, ὁ μὲν Ἄβελ ἐκ τῶν πρωτοτόκων τῶν θρεμμάτων του, ὁ δὲ Κάιν ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς. Ἐπειδὴ ἡ δὲ μὲν θυσία τοῦ Ἄβελ ἔγεινεν εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν Θεόν, ἡ δὲ τοῦ Κάιν ἔχι, καὶ τοῦτο διότι ὁ Ἄβελ ἦτο δίκαιος καὶ εὐσεβής, ὁ δὲ Κάιν πονηρὸς καὶ ἀμαρτωλὸς, διὰ τοῦτο ἐλυπήθη ὁ Κάιν καὶ σκυθρωπὸς διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ Ἄβελ ἔγεινε· διὸ παραμερίσας τὸν ἀδελφόν του ὁ Κάιν εἰς τὴν πεδιάδα, ἐφόνευσεν αὐτόν. Εὐθὺς μετὰ τὸν φόνον ἠρώτησεν ὁ Θεὸς τὸν Κάιν, « Ποῦ εἶναι ὁ ἀδελφός σου; » ὁ Κάιν ἀπέκρίθη, « Δὲν γνωρίζω, μήπως εἶμαι ἐγὼ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου; » Τότε ὁ Θεὸς ἐπαναλαμβάνει, « Τί ἔπραξας; ἡ φωνὴ τοῦ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου φωνάζει πρὸς με ἐκ τῆς γῆς· διὰ τοῦτο νὰ ἦσαι ἐπικατάρατος εἰς τὴν γῆν, ἥτις ἔπιε τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου, νὰ στεναζῆς καὶ νὰ τρέμῃς. » Ὁ δὲ Κάιν εἶπε, « Μέγιστον εἶναι τὸ ἐγκλημά μου καὶ διὰ τοῦτο ἀσυγχώρητον. Θὰ τρέμω καὶ θὰ στεναζῶ πλανώμενος εἰς τὴν γῆν, καὶ θὰ μὲ ἀποκτείνῃ πᾶς ὅστις ἤθελε μὲ εὔρει »· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔθεσε σημεῖον εἰς τὸν Κάιν, ἵνα μὴ τὸν ἀποκτείνῃ ὅστις ἤθελε τὸν ἀπαντήσῃ· ἔφυγε δὲ ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ καὶ κατόκησεν ἐν γῆ Ναϊθ, ἀπέναντι τῆς Ἐδέμ. Ἀποκτίσας δὲ υἷόν τὸν Ἐνώχ, ὠκοδόμησε πόλιν καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὴν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ του τούτου.

Ὁ Ἀδὰμ ἀπέκτισε μετὰ ταῦτα ἄλλον υἷόν, τὸν ὁποῖον ὠνόμασε Σὴθ, καὶ ἀφοῦ ἐζήσεν ἑπτακόσια ἔτη μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σὴθ, ἀπέθανεν ἐτῶν ἑνεακοσίων τριάκοντα. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σὴθ ὑπῆρξαν εὐσεβεῖς, ἐν ᾧ οἱ τοῦ Κάιν ἔγειναν, ὡς ὁ πατὴρ αὐτῶν, ἀσεβεῖς. Μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τοῦ Σὴθ ἀξιωμαθμόνευτοι μάλιστα εἶναι ὁ Ἐνώχ καὶ ὁ υἱός του Μαθουσάλας. Καὶ τὸν μὲν Ἐνώχ, εὐαρεστήσαντα τῷ Θεῷ, ἵνα μὴ ἴδῃ

θάνατον, κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, μετέθηκεν ὁ Θεὸς καὶ δὲν εὐρίσκετο, ὁ δὲ Μαθουσάλας ἔγεινε μακροβιώτατος πάντων τῶν ἀνθρώπων, ζήσας ἔτη ἐννεακόσια ἐξήκοντα ἐννέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

ΑΠΟ ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΑΒΡΑΑΜ.

§ 4. Κατακλυσμός (Γεν. 5').

Ἄφ' οὗ ἐπληθύνθησαν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς, ἤρχισαν νὰ τρέπωνται εἰς πονηρίας καὶ νὰ παραδίδωνται εἰς παντὸς εἶδους κακίας καὶ ταύτας νὰ ἔχωσι πάντοτε εἰς τὸν νοῦν των. Ὁθεν ὁ Θεὸς ἰδὼν, ὅτι ἐφθάρη ἡ γῆ καὶ ἦτο πλήρης ἀδικίας, ἀπεφάσισε νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ προσώπου αὐτῆς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ πετεινά· εἶπε δὲ ὅτι αἱ ἡμέραι αὐτῶν θὰ ἦναι ἑκατὸν εἴκοσιν ἔτη, ὅπερ θεωρεῖται ὡς δουεῖσα προθεσμία ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν εἰς διόρθωσιν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὅμως οὐδέλωσ μετεμελήθησαν, μάλιστα δὲ περισσότερα κακὰ ἔπραττον.

Μόνος τότε δίκαιος ἄνθρωπος εὐαρεστῶν τῷ Θεῷ ἦτο ὁ Νῶε· εἶχε δὲ οὗτος τρεῖς υἱοὺς, τὸν Σῆμ, τὸν Χάμ καὶ τὸν Ἰάφεθ. Θέλων ὁ Θεὸς νὰ σώσῃ αὐτὸν λέγει αὐτῷ πρῶτον τὴν ἀπόφασίν του, ἔπειτα τὸν προσέταξε νὰ κατασκευάσῃ κιβωτὸν ἐκ ξύλων, τὸ μῆκος τριακοσίων πήχεων, τὸ πλάτος πεντήκοντα, τὸ ὕψος τριάκοντα, νὰ κατασκευάσῃ ἐν αὐτῇ νοσσιὰς, καὶ νὰ ἀσφαλτώσῃ αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Ἄφ' οὗ ὁ Νῶε ἀπετελείωσε τὴν κιβωτὸν, ὁ Θεὸς ἐπρόσταξεν αὐτὸν νὰ παραλάβῃ εἰς αὐτὴν ἀνά δύο, ἄρσεν καὶ θῆλυ, ἐξ ὅλων τῶν ζώων τῶν μὴ καθαρῶν, καὶ ἀνά ἑπτὰ ἐκ τῶν καθαρῶν, ὅσα δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσωσιν εἰς ὕδωρ, καὶ τροφὰς ἰκανὰς, εἰπὼν ὅτι μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας θέλει φέρει ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν τεσσαράκοντα ἡμερονύκτια. Εἰσῆλθον δὲ, ὅταν ὁ Θεὸς εἶπεν, ὁ Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν

καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ, Σήμ, Χάμ καὶ 'Ιάφελ, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὅλοι ὀκτὼ ἄνθρωποι, καὶ τὰ ὀρισθέντα ζῶα. Ἄφ' οὗ δὲ ὁ Νῶε ἐκλείσει τὴν θύραν τῆς κιβωτοῦ, διερράγησαν πᾶσαι αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, ἤνοιξαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔβρεξεν ἀδιακῶπως ἐπὶ τὴν γῆν τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. Ἐκ τούτου ἐπλημύρισαν τὰ ὕδατα καὶ ὑψώθησαν δεκαπέντε πήχεις ὑπεράνω τῶν ὑψηλοτέρων ὄρέων, καὶ ἦτο ἡ γῆ οὕτω πλημμυρισμένη ἡμέρας ἑκατὸν πενήκοντα. Πάντες οἱ ἐκτὸς τῆς κιβωτοῦ μείναντες ἄνθρωποι καὶ πάντα τὰ ζῶα κατεποντίσθησαν καὶ ἀπέθανον, ἡ δὲ κιβωτὸς ἐπέπλεεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ὅτε δὲ ἤρχισαν νὰ ἀποσύρῳνται τὰ ὕδατα, ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς ἐπάνω εἰς τὰ ὄρη Ἀραράτ μετὰ ἑπτὰ μῆνας. Μετὰ δέκα δὲ μῆνας ἐφάνησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρέων. Ὁ Νῶε, ἵνα πληροφορηθῆ ἂν ἔπαυσαν τὰ ὕδατα εἰς τὴν γῆν καὶ ἂν ἐφάνη ἡ ξηρὰ, ἀπέστειλεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ τὸν κόρακα, ἀλλ' οὗτος δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κιβωτόν. Ἐπειτα ἀπέστειλε τὴν περιστερὰν, ἥτις, μὴ εὐροῦσα τόπον διὰ νὰ σταθῆ, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν Νῶε. Μετὰ ἡμέρας ἔστειλε πάλιν τὴν περιστερὰν· αὕτη δὲ ἐπιστρέψασα ἔφερεν ἐλαίας κάρφος. Τέλος ἔστειλε μετὰ ἑπτὰ πάλιν ἡμέρας τὴν περιστερὰν, ἀλλ' αὕτη δὲν ἐπανῆλθε πλέον εἰς τὴν κιβωτόν, ἐπειδὴ εἶχεν ἤδη ξηρανθῆ ἡ γῆ. Τελευταῖον ὁ Θεὸς εἶπεν εἰς τὸν Νῶε καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ του καὶ υἱοὶ του καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν του· ἐξῆλθον δὲ καὶ ὅλα τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα.

Ἄμα ἐξεληθὼν ὁ Νῶε, κατεσκίασε θυσιαστήριον καὶ προσήνεγκεν εἰς τὸν Θεὸν θυσίαν ἀπὸ πάντων τῶν καθαρῶν κτηνῶν καὶ πτηνῶν· εὐχαριστηθεὶς δὲ ὁ Θεὸς ἐκ τῆς εὐσεβείας ταύτης τοῦ Νῶε εὐλόγησεν αὐτὸν καὶ τοὺς υἱοὺς του καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ ἐξουσιάσατε αὐτήν. Ἔστηκε δὲ διαθήκην πρὸς αὐτούς, ὅτι δὲν θὰ ἐπιφέρῃ πλέον κατακλυσμὸν εἰς τὴν γῆν, ἵνα καταφείρῃ αὐτήν· ἔδωκε δὲ σημεῖον τῆς διαθήκης τὸ οὐράνιον τόξον, ὡς περ λέγεται ἱερίαι.

§ 5. Υἱοὶ τοῦ Νῶε, Πυργοποιία καὶ σύγχυσις
τῆς γλώσσης (Γεν. Θ'. ΙΑ').

Ὁ Νῶε ἤρχισε νὰ γεωργῇ τὴν γῆν, ἐφύτευσε δὲ καὶ ἀμπέλωνα. Ἐπειδὴ δὲ ἔπιεν ὡς γεωργὸς οἶνον περισσότερον τοῦ δέοντος, ἐμέθυσε καὶ ἐγυμνώθη ἐν τῇ σικνῇ του. Χάμ, ὁ υἱὸς του, ἰδὼν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς του, ἐξῆλθε καὶ εἶπε τὸ γεγονός εἰς τοὺς δύο ἀδελφούς του, τὸν Σῆμ καὶ Ἰάφεθ. Οὗτοι δὲ, σεβόμενοι τὸν πατέρα αὐτῶν, ἔλαβον τὸ ἱμάτιον, τὸ ἔθεσαν ἐπὶ τὰ δύο νῶτά των καὶ βαδίσαντες ὀπισθοπόρως ἐσκέπασαν αὐτὸν χωρὶς νὰ ἴδωσι τὴν γύμνωσιν του. Συνελθὼν δὲ ὁ Νῶε καὶ μαθὼν τὰ γενόμενα, τὸν μὲν Χάμ, διότι ἀπρεπῶς οὗτος ἐφέρθη, κατηράσθη, τὸν δὲ Σῆμ καὶ τὸν Ἰάφεθ ἠλόγησε, προειπὼν εἰς ἐκεῖνον μὲν τὸ δυστυχὲς μέλλον τῆς γενεᾶς του, εἰς τοὺς δὲ τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν τῶν ἀπογόνων των. Ζῆσας ὁ Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τριακόσια πενήκοντα ἔτη, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἑτῶν ἑνεακοσίων πενήκοντα.

Μετὰ τὸν κατακλυσμὸν μίαν γλῶσσαν μόνον παγκόσμιον ὠμίλουσι οἱ ἄνθρωποι. Ὅτε δὲ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νῶε ἐπληθύνθησαν, ἀπεφάσισαν, πρὶν ἢ διασπαρῶσι, νὰ οἰκοδομήσωσι εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Σενάαρ (περὶ τὴν νῦν λεγομένην Βαγδάτι, τὴν παλαιὰν Βαβυλωνίαν) πόλιν καὶ πύργον, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφὴ νὰ φθάνῃ ἕως εἰς τὸν οὐρανὸν, διὰ νὰ μὲνῃ τὸ ὄνομα αὐτῶν περίφημον εἰς τὴν γῆν. Παρασκευάσαντες δὲ πλίνθους ὅπτης γῆς, ἤρξαντο τοῦ ἔργου. Ἄλλ' ὁ Θεὸς, ἀποφασίσας νὰ ταπεινώσῃ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτῶν, ἐσύγχυσε τὴν γλῶσσάν των, καὶ δὲν ἑκαταλάμβανε πλέον ὁ εἰς τὸν ἄλλον, καὶ οὕτως ἔπαυσαν ἀφέντες ἀτελεῆς τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ, καὶ διεσπάρησαν εἰς ὅλην τὴν γῆν ἕκαστος μετὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, τὸ δὲ ἔργον αὐτῶν ὠνομάσθη σύγχυσις (βαβέλ), διότι ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἐσύγχυσε τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐκεῖθεν τοὺς διέσπειρεν εἰς πάσαν τὴν γῆν.

§. 5. Κλήσις τοῦ Ἀβραάμ. Γέννησις τοῦ Ἰσαὰκ (Γεν. ΙΑ'—ΙΗ').

Ἀφ' οὗ διεσπάρησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ συνεστήθησαν τὰ ἔθνη, ἤρχισαν βαθμηδὸν νὰ λησμονῶσι τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ νὰ περιπίπτωσιν εἰς εἰδωλολατρείαν.

Ἐν τοιαύτῃ ἐκπτώσει τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπεφάσισεν ὁ Θεὸς νὰ ἐκλέξῃ εὐσεβῆ ἄνδρα, ὅπως ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ γεννηθῆ ὁ τοῦ Κόσμου Σωτὴρ καὶ εὐλογηθῶσι πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ὡς τοιοῦτον δὲ ἐξελέξατο ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ, υἱὸν Θάρρά ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων μετοικήσαντος εἰς Χαρρὰν ἐν Μεσοποταμίᾳ.

Εἶπε δὲ εἰς τὸν Ἀβραμ. (ὅπως τότε ἐλέγετο) «Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου καὶ ἔλθε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δεῖξω, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, καὶ εὐλογήσω σε καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου καὶ ἔσῃ εὐλογητὸς, καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσσομαι, καὶ εὐλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς.» Οὕτω κατέστη ὁ Ἀβραμ γενάρχης τοῦ μέλλοντος ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ὅτε ἐκλήθη ὁ Ἀβραμ παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ μετοικήσῃ εἰς Χαναάν, ἦτο αὕτη ἀραιῶς καὶ σποράδην κατοικημένη. Οἱ ὀλίγοι αὐτῆς κάτοικοι ἦσαν διηρημένοι εἰς φύλα ἢ ἔθνη διάφορα ταῦτα δὲ ἦσαν ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων.

Πᾶσα δὲ πόλις τούτων μετὰ τῶν περιχώρων αὐτῆς ἀπετέλει πολιτείαν ὑπὸ ἴδιον ἀρχηγὸν ἢ βασιλέα. Οἱ βασιλεῖς οὗτοι ἦσαν ἀρχηγοὶ τῶν πόλεων καὶ ὄδηγοὶ ἐν πολέμοις, ἐνίοτε δὲ καὶ ἱερεῖς τοῦ ἰδίου αὐτῶν θρησκευματος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ χώρα ἦτο εὐρεῖα ὡς πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς, καὶ εἶχε διαθέσιμους βοσκὰς πολλὰς, ἐπετρέπετο εἰς ξένους ποιμένας νὰ κατασκευνῶσιν ἐν αὐταῖς καὶ νὰ ποιμένωσι τὰ πρόβατά των, ἀνταλλάσσοντες τὰ προϊόντα τῶν βοσκημάτων των μὲ τὰ προϊόντα τῆς γεωργίας τῶν ἐγχωρίων.

Ὁ Ἀβραάμ ὑπακούσας εἰς τὴν κλήσιν τοῦ Θεοῦ, ἀνεχώρη

σεν ἐκ τῆς Χαββάν μετὰ τῆς γυναικὸς του Σάρρας καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Λώτ, υἱοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρβάν, καὶ ἦλθεν εἰς Χαναάν. Ἐλαβον δὲ μετ' ἑαυτῶν τοὺς δούλους καὶ τὰς δούλας των καὶ ὅλα τὰ κτήνη καὶ τὰ ποίμνια των ἦτο δὲ τότε ἐτῶν ἐβδομήκοντα πέντε ὁ Ἀβραμ.

Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν γῆν Χαναάν. εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀβραμ· Τὴν γῆν ταύτην θὰ δώσω κληρονομίαν εἰς τοὺς ἀπογόνους σου, καὶ τὸ ὄνομά σου δὲν θὰ ἦναι εἰς τὸ ἐξῆς Ἀβραμ ἀλλ' Ἀβραάμ, διότι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν σὲ κατέστησα.»

Συμβάντος δὲ λιμοῦ ἠναγκάσθη ὁ Ἀβραάμ ν' ἀποδημήσῃ πανοικί εἰς Αἴγυπτον. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐπανῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς Χαναάν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ ἀνεψιὸς του Λώτ εἶχον πολλὰ κτήνη καὶ ποίμνια καὶ συνέβαινον ἔριδες μεταξὺ τῶν ποιμένων των, ἐχωρίσθησαν, καὶ ὁ μὲν Λώτ ἐξέλεξε καὶ ἐγκατεστάθη πρὸς ἀνατολὰς εἰς τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, γόνιμον κοιλάδα, ὅπου ἦσαν τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα καὶ ἄλλαι τρεῖς πόλεις· ὁ δὲ Ἀβραάμ μετέβη εἰς Χεβρών καὶ κατόικησε παρὰ τὴν δρυὸν τὴν Μαμβρῆν, ὅπου ᾠκοδόμησε καὶ θυσιαστήριον.

Οἱ τῶν πόλεων τῆς πεδιάδος, ἐν ἧ εἶχον ἀποκατασταθῆ ὁ Λώτ, πέντε βασιλεῖς, ἀποστατήσαντες ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ Χοδολλογομὸρ βασιλέως Ἐλάμ, προὐκάλεσαν τὴν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ἐπιδρομὴν τούτου καὶ τριῶν ἄλλων συμμάχων αὐτοῦ βασιλέων. Κατατροπώσαντες οὗτοι τὰς δυνάμεις τῶν ἀποστατῶν βασιλέων καὶ λεηλατήσαντες τὴν χώραν ἀπῆλθον, ἀπαγαγόντες καὶ τὸν Λώτ αἰχμάλωτον. Μαθὼν δὲ Ἀβραάμ τὸ γεγονός ἐν τῇ δρυὶ τῇ Μαμβρῆ, παρέλαβε τοὺς οἰκογενεῖς του τριακοσίου δέκα καὶ ὀκτὼ καὶ τινὰς βοηθοὺς, κατεδίωξε τοὺς νικητὰς ἐκείνους βασιλεῖς, τοὺς ἐνίκησε καὶ παρέλαβε τὸν ἀνεψιὸν του Λώτ, καὶ ὅσους ἀνθρώπους καὶ πράγματα καὶ ζῶα εἶχον οὗτοι ἀρπάσει, καὶ ἐπέστριψεν εἰς Σόδομα μετὰ πολλῶν λαφύρων.

Ὁ Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλήμ, ἱερεὺς Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, προσήνεγκεν εἰς τὸν Ἀβραάμ ἄρτον καὶ οἶνον καὶ εὐλόγησεν αὐτόν, διότι ἐνίκησε τοὺς ἐχθρούς. Ὁ Ἀβραάμ ἔδωκε τῷ Μελ-

χισεδὲκ τὸ δέκατον μέρος ἀπὸ πάντων τῶν λαφύρων. Εἰς δὲ τὴν βασιλέα τῶν Σοδόμων ἔδωκεν ὅσα τοῦ εἶχον ἀρπάσει οἱ ἐχθροί, μὴ δεχθῆς τίποτε νὰ κρατήσῃ δι' ἑαυτὸν, εἰμὴ μερίδιά τινα διὰ τοὺς συστρατεύσαντας μετ' αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ὅτι οἱ ἀπόγονοὶ τοῦ θα ἦναι ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ Ἀβραάμ, καὶ τοὶ ἄτεκνος, ἐπίστευσεν ὅμως εἰς τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ. Προσέθηκε δὲ ὁ Θεὸς ὅτι ἤθελε δώσει εἰς τὴν γενεάν του κληρονομίαν τὴν γῆν Χαναάν καὶ υποχρέωσις αὐτῆς τὰ ἐν αὐτῇ καὶ τοῖς περίξ κατοικοῦντα ἔθνη.

Ἡ γυνὴ τοῦ Ἀβραάμ, Σάρρα ἦτο στειρὰ, καὶ οὐδὲ ὑπῆρχεν ἐλπίς εἰς αὐτὸν νὰ ἀποκτήσῃ τέκνα, διότι ἦσαν ἀμφοτέρω γέροντες. Ἀλλ' ὅμως εἶχε πίστιν ὅτι ἤθελεν ἐκπληρωθῆ ἡ ἀνωτέρω ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς πληθύος τῆς γενεᾶς του, ὡς ἐβεβαίωσεν αὐτὸν καὶ ἐν ὄραματι ὁ Θεός.

Ἐν ᾧ δὲ ἐκάθητο τὸ μεσημέριον εἰς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς του, ἐφάνη εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ὄρῳ τῆ Μαμβρῆ. Ἀναβλέψας ὁ Ἀβραάμ εἶδε τρεῖς ἄνδρας, πλησίον του σταθέντας. Τοὺς ὑπεδέχθη λοιπὸν καὶ τοὺς ἐφιλοξένησε· λέγει δὲ εἰς ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν Ἀβραάμ, ὅτι θέλει ἀποκτήσει υἱόν. Ἡ ἐπαγγελία αὕτη ἐφάνη παράξενος εἰς τὴν Σάρραν καὶ ἐγέλασε, διότι αὕτη μὲν ἦτο ἐνενήκοντα ἐτῶν, ὁ δὲ Ἀβραάμ ἑκατόν. Ἀλλ' ὅμως πληρωθέντος τοῦ χρόνου, ἡ Σάρρα ἔτεκεν υἱόν, ὅστις ὠνομάσθη Ἰσαάκ.

Ὁ Ἀβραάμ, πρὶν ἢ ἀποκτήσῃ τὸν Ἰσαάκ, εἶχε γεννήσει υἱὸν ἐκ τῆς παιδίσκης του, τῆς Αἰγυπτίας Ἀγαρ, κατὰ τὴν τότε συγκεχωρημένον εἰς τοὺς ἀτέκνους συνθήθειαν, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν Ἰσμαήλ. Τὴν Ἀγαρ μετὰ τοῦ Ἰσμαήλ ἀπεμάκρυνεν ὕστερον ἐκ τῆς κατοικίας του ὁ Ἀβραάμ κατ' αἴτησιν τῆς Σάρρας, διότι ἐφοβήθη αὕτη μήπως γείνη ὁ Ἰσμαήλ κληρονόμος μὲ τὸν υἱὸν τῆς Ἰσαάκ. Ἀπελθοῦσα δὲ ἡ Ἀγαρ μετὰ τοῦ Ἰσμαήλ, κατόκησεν εἰς τὴν ἔρημον Βηρσαβέε· ἐκεῖ δὲ εἶπεν ὁ Θεὸς τῇ Ἀγαρ, ὅτι θέλει καταστήσει εἰς ἔθνος μέγα τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἰσμαήλ. Καὶ τῷ ὄντι, λαβὼν ὁ Ἰσμαήλ γυναῖκα Αἰγυπτίαν, κατόκησεν εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ ἀπέκτησεν ἐκ ταύ-

της δώδεκα υιός και θυγατέρας, και ἐγένετο οὕτω μετὰ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ γενάρχης τοῦ μεγάλου ἔθνους τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Εἰς τὸν Ἀβραὰμ διετάχθη παρὰ Θεοῦ και ἡ περιτομή, ἣτις ἦτο τύπος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. "Ὅθεν περιέτεμε πάντας τοὺς τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

§ 7. Σοδόμων και Γόμορρων καταστροφή (Γεν. ΙΘ').

Εἰς τὰ Σόδομα και τὰ Γόμορρα, ὅπου κατόκησεν ὁ Λῶτ, οἱ ἄνθρωποι ἐγένιναν ἀσεβέστατοι, ἄσεμνοι και αἰσχροί, οὐδένα νόμον ἠθικὸν φυλάττοντες. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀβραὰμ, ὅτι θέλει καταστρέψει τὰ Σόδομα και Γόμορρα διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν κατοίκων, και ὅτι ἂν ἤθελον εὐρεθῆ ἐν αὐτοῖς τοῦλάχιστον δέκα ἄνθρωποι εὐσεβεῖς, δὲν ἤθελε καταστρέψει τὸν τόπον, ἵνα μὴ συναπολεσθῶσι μετὰ τῶν ἀσεβῶν και οἱ δέκα δίκαιοι. Ἀλλ' οὐδὲ δέκα τοιοῦτοι εὐρέθησαν. "Ὅθεν ἀπεφασίσθη ἡ καταστροφή των, ἣτις ἐγένετο ὡς ἐξῆς.

Ἐν ᾧ ἐσπέραν τινὰ ἐκάθητο ὁ Λῶτ παρὰ τὴν αὐλὴν τῶν Σοδόμων, ἰδὼν εἰσερχομένους δύο ξένους, ἀναστὰς προῦπήντησεν αὐτοὺς, τοὺς προσεκίνησε και παραλαβὼν αὐτοὺς τοὺς ἐφιλοξένησεν εἰς τὴν οἰκίαν του. Οὗτοι ἦσαν ἄγγελοι. Τὴν νύκτα οἱ Σοδομίται περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν και ἀπήτουν νὰ δοθῶσι πρὸς αὐτοὺς παρὰ τοῦ Λῶτ οἱ δύο ξένοι. Ὁ Λῶτ παρεκάλει τοὺς Σοδομίτας νὰ μὴ πονηρεύωνται και κακουργῶσιν, αὐτοὶ δὲ ἐπέμενον και ὄρησαν κατὰ τοῦ Λῶτ, ἀλλ' οἱ ἄγγελοι εὐθὺς ἤπλωσαν τὰς χεῖράς των και ἔστυραν τὸν Λῶτ εἰς τὴν οἰκίαν και ἐκλεισαν τὴν θύραν, τοὺς δὲ Σοδομίτας ἐτύφλωσαν και οὕτως ἀπῆλθον. Τότε οἱ ἄγγελοι λέγουσιν εἰς τὸν Λῶτ νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ τόπου τοὺς οἰκείους του, διότι ἐστάλησαν παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ καταστρέψωσι τὸν τόπον ἐκεῖνον. Ἐλαβον δὲ τὸν Λῶτ και τὴν γυναῖκά του και τὰς θυγατέρας του, και ἀφ' οὗ τοὺς ἐξήγαγον ἐκ τῆς πόλεως, τοὺς διέταξαν νὰ σπεύσωσι φεύ-

γοντες καὶ νὰ μὴ περιβλέψωσιν εἰς τὰ ὀπίσω. Ὁ Λὼτ κατέφυγεν εἰς τὴν μικρὰν πόλιν Σηγῶρ, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. Ἔπεσε δὲ τότε πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καὶ θειάφιον εἰς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα καὶ ἔλην τὴν περίχωρον, καὶ κατέστρεψεν αὐτὰ καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῶν ὡς καὶ τὰς πλησίον πόλεις Ἀδαμὰ καὶ Σωβαῖμ, καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ἔγεινεν ἡ θάλασσα Ἀλυκὴ, ἧτοι ἡ Νεκρὰ νῦν λεγομένη θάλασσα. Ἡ γυνὴ τοῦ Λὼτ φεύγουσα ἔστρεψεν ὀπίσω τοὺς ὀφθαλμούς της νὰ ἴδῃ, παρακούσασα τὴν προσταγὴν τοῦ ἀγγέλου, καὶ εὐθὺς ἔγεινε στήλη ἄλατος Ὁ δὲ Λὼτ μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ἐκ τῆς Σηγῶρ φοβηθεὶς μετέβη καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸ πλησίον ἕρος ἐν σπηλαίῳ. Ἀπόγονοι τοῦ Λὼτ ἐγένοντο οἱ Μωαβίται καὶ οἱ Ἀρμανίται.

§ 8. Θυσία τοῦ Ἰσαὰκ (Γεν. ΚΒ').

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Σοδόμων κτλ. ὁ Ἀβραὰμ μετέκτισεν ἐν Γεράροις, χώρα τῶν Φιλιστῶν πλησίον τῆς Γάζης. Ἐκεῖ δὲ ὤρυξε φρέαρ, ὑπερ ὠνομάσθη φρέαρ ἕρκου, διότι ἐκεῖ ὤμοσαν ὁ τοῦ τόπου βασιλεὺς Ἀβεμέλεχ καὶ ὁ Ἀβραὰμ καὶ ἔκαμαν συνθήκην.

Γεννηθέντος τοῦ Ἰσαὰκ καὶ εἴκοσι πέντε περίπου ἐτῶν γενομένου, ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν καὶ ὑπακοὴν τοῦ Ἀβραὰμ διὰ μεγάλης καὶ σπουδαίας δοκιμασίας. Λέγει λοιπὸν εἰς αὐτόν Ἀβραὰμ, Ἀβραὰμ, λάβε τὸν ἀγαπητόν σου υἱὸν Ἰσαὰκ καὶ ὑπαγε εἰς τὸ ἕρος καὶ ἐκεῖ ὅπου ἐγὼ σοὶ δεῖξω θυσίαςον αὐτὸν εἰς ἐμέ. Ὁ Ἀβραὰμ ἐγερεθεὶς τῷ πρωτῷ ἐπέσαξε τὴν ἄνῃ του, καὶ παραλαβὼν τὸν Ἰσαὰκ καὶ σχίσας ξύλα ἦλθε μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον εἶπεν ὁ Θεός. Ἀφῆσας δὲ τοὺς δύο δούλους, τοὺς ὁποίους εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τὴν ἄνῃ, ἔθεσε τὰ ξύλα εἰς τὸν ὄμιον τοῦ Ἰσαὰκ, ἔλαβε δὲ καὶ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν, καὶ ἦλθον καὶ οἱ δύο εἰς τὸν τόπον τῆς θυσίας. Οἰκοδομήσας δὲ ἐκεῖ θυσιαστήριον ὁ Ἀβραὰμ καὶ συμποδίσας τὸν Ἰσαὰκ, ἐπέθεσεν αὐτὸν ἐπάνω εἰς τὸ θυσιαστήριον. Ἄμα δὲ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα νὰ λάβῃ τὴν μά-

χαιραν να σφάξη τὸν υἱὸν του, ἀκούει ἄγγελον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγοντα, Ἄβραάμ, Ἄβραάμ, μὴ ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου εἰς τὸ παιδίον, μὴ ποιήσῃς τίποτε εἰς αὐτό· τώρα ἐγνώρισα ὅτι φοβεῖσαι τὸν Θεόν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐφείσθης οὐδὲ τοῦ ἀγαπητοῦ σου υἱοῦ δι' ἐμέ. Ὁ Ἄβραάμ ἀναβλέψας εἶδε κριὸν κρατούμενον εἰς τινα θάμνον ἐκ τῶν κεράτων· τοῦτον δὲ λαβὼν ἐθυσίασεν ἀντὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς ἠλόγησε διὰ τοῦτο πάλιν τὸν Ἄβραάμ καὶ ὑπεσχέθη ἐκ νέου, ὅτι ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ θὰ εὐλογηθῶσι πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.

§ 9. Θάνατος Σάρρας. Γάμος τοῦ Ἰσαὰκ (Γεν. ΚΔ').

Ἀποθανούσης τῆς γυναικὸς τοῦ Ἄβραάμ Σάρρας ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν ἑκατὸν εἴκοσι ἐπτὰ, ἐπένησεν αὐτὴν ὁ Ἄβραάμ, καὶ ἀγοράσας παρὰ Ἐφρών τοῦ Χετταίου ἀγρὸν, ἐν ᾧ ἦτο διπλοῦν σπήλαιον, ἔθαψεν ἐν αὐτῷ τὴν Σάρραν. Μετὰ ταῦτα ἐπιθυμήσας ὁ Ἄβραάμ, ἵνα ὁ υἱὸς του Ἰσαὰκ λάβῃ γυναῖκα ἐκ τῆς φυλῆς του καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν Χανααίων, ἐκάλεσε τὸν ἐπιστάτην του (Ἐλιέζερ), καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν πρὸς τοῦτο μετὰ δέκα καμήλων φορτωμένων καὶ ἄλλων δούλων του εἰς τὴν πατρίδα του Μεσοποταμίαν, εἰς τὴν πόλιν Ναχώρ, ὅπου κατῴκει τότε ὁ ἀδελφός του Ναχώρ. Ἐρχεται λοιπὸν ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Ἄβραάμ εἰς τὴν εἰρημένην πόλιν· πρὶν δὲ εἰσελθῆ προσκυχῆθῃ εἰς τὸν Θεὸν νὰ ὑποδείξῃ εἰς αὐτὸν τὴν μέλλουσαν νύμφην τοῦ Ἰσαὰκ.

Ἐξῶθεν τῆς πόλεως ταύτης ὑπῆρχε φρέαρ, ἐξ οὗ ἐλάμβανον ὕδωρ πρὸς πόσιν οἱ κάτοικοι καὶ ἐπότιζον καὶ τὰ θρέμματα αὐτῶν· ἤρχοντο δὲ πρὸς τὸ ἑσπέρας αἱ θυγατέρες τῶν πολιτῶν γὰ ἀντλῶσιν ὕδωρ. Ἐν ᾧ δὲ ἐδέετο ἔτι ὁ ἐπιστάτης τοῦ Ἄβραάμ, ἰδοὺ ἔρχεται ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὸ φρέαρ παρθένος ὡραιότητι, ὀνόματι Ῥεθέκκα, θυγάτηρ τοῦ Βαθουήλ, υἱοῦ τοῦ Ναχώρ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἄβραάμ, ἔχουσα ὕδριαν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς. Ἀφ' οὗ δὲ ἐγέμισεν αὐτὴ τὴν ὕδριαν της, λέγει πρὸς αὐ-

τὴν δ' Ἐλιέζερ. Δός μοι νὰ πῖω ἐκ τῆς ὑδρίας σου· αὕτη δὲ προθύμως κατεβίβασε τὴν ὑδρίαν τῆς ἐκ τῶν ὤμων καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν νὰ πῖη, ὕστερον δὲ ἐπότισε καὶ τὰς καμήλους του. Ἐπειδὴ δὲ συνέβη ὅπως αὐτὸς εἶχε δεηθῆ εἰς τὸν Θεόν, ἐσυμπέραναν ὅτι αὕτη εἶναι ἡ μέλλουσα νύμφη τοῦ Ἰσαάκ, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὴν ἀποστολήν του· ὅθεν ἐδωρήσατο τῇ κόρῃ ἐνώτια καὶ δύο ψέλια, καὶ ἠρώτησεν αὐτὴν ἂν ὑπῆρχε τόπος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς τῆς νὰ καταλύσῃ. Ἡ κόρη λέγει εἰς αὐτὸν, Καὶ τόπος εἶναι νὰ μείνης, καὶ ἄχυρα καὶ χορτάσματα πολλὰ ἔχομεν διὰ τὰς καμήλους. Ἐπειτα τρέχει εἰς τὴν οἰκίαν καὶ λέγει τὰ γενόμενα εἰς τὴν μητέρα αὐτῆς. Λάβαν δὲ ὁ ἀδελφός τῆς ἔδραμεν ἔξω εἰς τὴν πηγὴν τῆς πόλεως πρὸς τὸν ἐπιστάτην τοῦ Ἀβραάμ καὶ λέγει εἰς αὐτὸν, Εἴσελθε εἰς τὴν οἰκίαν μας, εὐλογημένε τοῦ Κυρίου, διὰ τί στέκεις ἔξω; Ἐγὼ ἠτοίμασα οἰκίαν καὶ τόπον διὰ τὰς καμήλους. Εἴσελθὼν αὐτὸς δὲν ἠθέλησε νὰ φάγῃ πρὶν ἢ εἶπῃ τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ἦλθεν. Εἶπε λοιπὸν τὰς περὶ γάμου τοῦ Ἰσαάκ ιδέας τοῦ Ἀβραάμ, καὶ πρὸς τίνα σκοπὸν ἐστάλη παρ' αὐτοῦ. Οἱ γονεῖς τῆς Ῥεβέκκας, ἅμα ἀκούσαντες τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς ταύτης, εἶπον, Τὸ πρᾶγμα τοῦτο προέρχεται ἐκ Θεοῦ, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐναντιωθῶμεν. Ἐπεθύμησαν ὅμως νὰ μείνῃ ἡ Ῥεβέκκα παρ' αὐτοῖς ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ἀλλ' ὁ Ἐλιέζερ παρεκάλεισεν αὐτοὺς νὰ τὸν ἀποστείλωσιν εἰς τὸν κύριόν του ἄνευ ἀναβολῆς. Ἡρώτησε δὲ τότε τὴν Ῥεβέκκαν ὁ πατὴρ ἂν δέχεται νὰ ὑπάγῃ μετὰ τοῦ Ἐλιέζερ, συμφώνως πρὸς τὴν ἀποστολήν του. Συγκατανευσάσης δὲ τῆς κόρης, ἠτοίμασαν τὰ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τὴν ἐπαύριον, ἀφ' οὗ ὁ ἐπιστάτης ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὕσα εἶχε φέρει δῶρα, προέπεμψαν τὴν Ῥεβέκκαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς, δώσαντες εἰς αὐτὴν καὶ θεραπεύνας· ἐπνουχίσθησαν δὲ εἰς αὐτὴν πληθυσμὸν ἀπογόνων. Ἐν ᾧ δὲ ἤρχοντο εἰς Χαναάν, προῦπήνησε τὴν Ῥεβέκκαν ὁ Ἰσαάκ, τὴν εἰσήγαγεν εἰς τὴν σκηνὴν τῆς μητρὸς του καὶ ἔλαβεν αὐτὴν γυναῖκα.

Ἐλαβε δὲ καὶ ὁ Ἀβραάμ μετὰ τὸν θάνατον τῆς Σάρρας δευ-

τέραν γυναίκα τὴν Χεττούραν, ἐξ ἧς ἐγέννησεν ἕξ υἱούς. Γενόμενος δὲ ἐτῶν 175 ἐτελεύτησεν εἰς καλὸν γῆρας.

Τῶν ἐκ τῆς Χεττούρας ἕξ υἱῶν τοῦ Ἀβραάμ ἀπόγονοι ἐγένοντο διάφοροι φυλαὶ Ἀραβικαὶ καὶ Μαδιαμιτικάι. Ἀλλὰ γενάρχης τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἐγένετο ὁ ἐξ ἐπαγγελίας υἱὸς τοῦ πατριάρχου τούτου, ὁ Ἰσαάκ. Τὸν νεκρὸν τοῦ Ἀβραάμ ἔθαψαν ὁ Ἰσαάκ καὶ ὁ ἐκ τῆς Ἄγαρ Ἰσμαήλ ἐν τῷ οἰκογενειακῷ τάφῳ, τῷ διπλῷ σπηλαίῳ, ἐν τῷ ἀγρῷ Ἐφρών τοῦ Χεταίου, ὅπου καὶ ἡ Σάρρα ἐνεταφιάσθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΑΠΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΑΒΡΑΑΜ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΙΩΣΗΦ.

§ 10. Τὰ τέκνα τοῦ Ἰσαάκ καὶ ἡ πρὸς αὐτὰ πατρικὴ εὐλογία (Γεν. ΚΕ'—ΚΖ').

Ἡ Ῥεβέκκα ἦτο στείρα, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐπήκουσε τῆς δεήσεως τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ἰσαάκ, καὶ ἰδοὺ εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὸν γάμον των συλλαβοῦσα ἔτεκε δύο υἱούς διδύμους, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρωτότοκος ὠνομάσθη Ἡσαῦ, ὁ δὲ δευτερότοκος Ἰακώβ. Καὶ ὁ μὲν Ἡσαῦ ἦτο ἐπιτήδειος κυνηγός, διέτριβεν εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ τὸ σῶμά του ἦτο δασύτριχον, ὁ δὲ Ἰακώβ ἦτο λεῖος καὶ ἡμερος, ἔργον δὲ εἶχε νὰ ποιμαίνῃ πρόβατα, ἔμενε δὲ εἰς τὸν οἶκον, καὶ τοῦτον ἠγάπα περισσότερο ἢ μῆτηρ των Ῥεβέκκα, ἐν ᾧ ὁ πατὴρ ἠγάπα περισσότερο τὸν Ἡσαῦ, διότι ἔφερεν εἰς αὐτὸν κυνήγιον.

Ἐλθὼν ποτε ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὁ Ἡσαῦ πειναλέος, εὔρε τὸν Ἰακώβ ἔχοντα μαγειρευμένας φακὰς, καὶ τοῦ ἐζήτησε νὰ φάγῃ· ὁ Ἰακώβ ἔδωκε τὰς φακὰς εἰς τὸν Ἡσαῦ ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ τῷ χάρισῃ τὸ δικαίωμα τῆς πρωτοτοκίας· ὁ Ἡσαῦ παρεχώρησεν αὐτὸ, ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῆς λαιμαργίας του.

Ἐπισυμβάντος λοιμοῦ ἐν ᾧ τόπῳ κατόκει ὁ Ἰσαάκ, ἦτοι τῷ λεγομένῳ φρέατι τῆς ὄρασεως, ἠναγκάσθη οὗτος νὰ μεταβῆ εἰς Γέραρα, τόπον τοῦ βασιλέως τῶν Φιλισταίων Ἀβιμέλεχ. Ἐνταῦθα εἶπεν ὁ Θεὸς αὐτῷ νὰ μὴ καταβῆ εἰς Αἴγυπτον, ἀλλὰ νὰ μείνῃ εἰς Χαναάν. Εὐλόγησε δὲ αὐτὸν ὁ Θεὸς καὶ ἐπανέλαβε τὰς ἐπαγγελίας, ἃς εἶχε δώσει τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀβραὰμ περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γενεᾶς του καὶ τῆς κατοχῆς τῆς χώρας, ἐν ἧ παρῶκει, ἦτοι τῆς Χαναάν.

Γηράσαντος ἤδη τοῦ Ἰσαάκ, ἐξησθένησαν οἱ ὀφθαλμοὶ του καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ εὐκρινῶς· καλέσας δὲ τὸν Ἡσαῦ λέγει εἰς αὐτὸν, Ἴδου ἐγὼ ἐγήρασα καὶ ἀγνοῶ τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς μου· ὕπαγε εἰς τὴν πεδιάδα καὶ κυνήγησον κυνήγιον καὶ παρασκευάσον μοι φαγητὰ, ὅπως ἐγὼ τὰ ἀγαπῶ, καὶ φέρε μοι νὰ φάγω, ἵνα σ' εὐλογήσῃ ἡ ψυχὴ μου πρὶν ἢ ἀποθάνω. Ἀκούσασα ἡ Ῥεβέκκα τούτους τοὺς λόγους, διανοήθη νὰ κατορθώσῃ, ὥστε ὁ Ἰσαάκ νὰ εὐλογήσῃ τὸν Ἰακώβ καὶ νὰ ὑπερισχύσῃ τοῦ Ἡσαῦ. Καὶ ὁ Θεὸς εἶχεν ἤδη εἰπεῖ εἰς αὐτὴν, ὅτι ἦτο ἕγγυος, ὅτι ὁ μεγάλος θὰ ἦναι ὑπόδουλος τοῦ μικροτέρου. Ἡ Ῥεβέκκα λοιπὸν εἶπεν εἰς τὸν Ἰακώβ καὶ ἔφερεν ἐκ τοῦ ποιμνίου δύο ἐρίφια. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ ἐμαγείρευσεν, ἐνέδυσεν αὐτὸν μὲ τὰ ἐνδύματα τοῦ Ἡσαῦ, καὶ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι δασύθριξ ὡς αὐτός, ἐτύλιξε τοὺς βραχίονας καὶ τὸν τράχηλόν του μὲ τὰ δέρματα τῶν ἐριφίων, καὶ ἔστειλεν αὐτὸν μὲ τὰ φαγητὰ πρὸς τὸν πατέρα. Ἐλθὼν δὲ εἶπεν, ἐγείρου, πάτερ, νὰ φάγῃς τὰ παραγγελθέντα φαγητὰ καὶ νὰ μὲ εὐλογήσῃς. Ὁ Ἰσαάκ λέγει, Ποίος εἶσαι σὺ, τέκνον; Ὁ Ἰακώβ ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸν, Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἡσαῦ ὁ πρωτότοκός σου υἱός. Ὁ Ἰσαάκ ἐκάλεσεν αὐτὸν πλησίον του, καὶ ψηλαφήσας αὐτὸν εἶπεν, «Ἡ μὲν φωνή, φωνὴ Ἰακώβ, αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες Ἡσαῦ». Τότε ὁ Ἰσαάκ λαβὼν ἔφαγε τὸ φαγητὸν, ἔπιε δὲ καὶ τὸν προσφερθέντα αὐτῷ οἶνον, καὶ ὀσφρανθεὶς τὴν ὀσμὴν τῶν ἐνδυμάτων τοῦ Ἡσαῦ, κατεπίσθη καὶ ἠλόγησε τὸν Ἰακώβ ἀντὶ τοῦ Ἡσαῦ, εἰπὼν «Δόη σοι ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος τῆς γῆς καὶ πλῆθος σίτου καὶ οἴνου· καὶ δουλευσάτωσάν σοι

ἔθνη καὶ προσκυνήσουσί σε ἄρχοντες, καὶ γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου· ὁ καταρώμενός σε, ἐπικατάρατος, ὁ δὲ εὐλογῶν σε, εὐλογημένος.» Μόλις δὲ ἐξεληθόντος τοῦ Ἰακώβ, ἔρχεται ὁ Ἡσαῦ, προσφέρων εἰς τὸν πατέρα του τὰ παρασκευασθέντα φαγητά· καὶ εἶπεν· ἐγείρου, πάτερ μου, καὶ φάγε ἐκ τοῦ κυνηγίου ἐμοῦ τοῦ υἱοῦ σου, ἵνα μὲ εὐλογήσῃ ἡ ψυχὴ σου. Ὁ Ἰσαὰκ εἶπε, Ποῖος εἶσαι σὺ, τέκνον; ὁ δὲ ἀποκρίνεται, Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἡσαῦ ὁ πρωτότοκός σου. Ὁ Ἰσαὰκ ἐνοήσας τὸ πρᾶγμα καὶ ἐκστατικὸς εἶπε· Τίς λοιπὸν ὁ κομίσας μοι κυνήγιον καὶ ἔφαγα καὶ τὸν εὐλόγησα καὶ θὰ ᾔηαι εὐλογημένος; Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἡσαῦ ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλη καὶ ἐζήτησε νὰ εὐλογήσῃ καὶ αὐτὸν ὁ πατήρ του. Εἶπε δὲ εἰς τοῦτον ὁ Ἰσαὰκ, Ἐλθὼν ὁ ἀδελφός σου μετὰ δόλου ἔλαβεν αὐτὸς τὴν εὐλογίαν σου. Ἀλλὰ καμφθεὶς εἰς τὸν θρῆνον τοῦ Ἡσαῦ, εἶπεν εἰς αὐτὸν, «Ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ σου ζήσῃ καὶ τῶ ἀδελφῶ σου δουλεύσεις». Διὰ ταῦτα ὀργισθεὶς ὁ Ἡσαῦ, διενεθῆθη νὰ φονεύσῃ τὸν ἀδελφόν του μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς.

§ 11. Κλίμαξ τοῦ Ἰακώβ (Γεν. ΚΖ. ΚΗ).

Κατὰ τὴν ἀπειλὴν τοῦ Ἡσαῦ, ἃν ὁ Ἰακώβ ἔμενεν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, μεγάλως ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐκινδύνευε. Τοῦτο γνωρίζουσα ἡ Ρεβέκκα, συνεβούλευσε καὶ παρεκίνησε τὸν Ἰακώβ ν' ἀπέλθῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν της Λάβαν εἰς Μεσοποταμίαν. Ἡ πρὸς τὸν Ἰακώβ συμβουλὴ αὕτη ἤρесе καὶ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰσαὰκ, ὅστις, προσκαλέσας αὐτὸν, τὸν εὐλόγησεν ἐκ δευτέρου, καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ ὅπου καὶ ἡ μήτηρ εἶπε, καὶ νὰ νυμφευθῇ μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Λάβαν, διότι εἶχε πολὺ λυπηθῆ ὅτι ὁ Ἡσαῦ ἐπῆρε γυναῖκας ἀλλοφύλους, τὴν Ἰουδεῖθ καὶ τὴν Βασεμᾶθ, αἵτινες ἠνώχλουν καὶ τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὴν Ρεβέκκαν. Ὁ Ἰακώβ ὑπακούσας εἰς τὴν συμβουλήν τῶν γενέων του, ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ φρέατος τοῦ ὄρκου (Βηρσαβεῖ), ὅπου κατῴκει τότε, ἵνα ἔλθῃ εἰς Μεσοποταμίαν.

Ὁδοιπορῶν δὲ ἐνουκτώθη καθ' ὁδόν· ἔθεν ἠναγκάσθη νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς τὸ ὕπαιθρον. Πλαγιάσας δὲ εἰς τὴν πεδιάδα Χαβρῶν, ἔθεσεν εἰς προσκεφάλαιον πέτραν· κοιμηθεὶς δὲ εἶδε κατ' ἄνω ὁ Ἰακώβ κλίμακα, ἧς ἡ μὲν βᾶσις ἐστηρίζετο εἰς τὴν γῆν, ἡ δὲ κορυφή ἔφθανεν ἕως εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἄγγελος Κυρίου ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐπ' αὐτῆς, ὁ δὲ Κύριος ἐστηρίζετο εἰς αὐτὴν καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰακώβ· Ἐγὼ εἶμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ τοῦ πατρὸς σου καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ· μὴ φοβοῦ. Τὴν γῆν εἰς τὴν ὁποίαν κοιμᾶσαι, θὰ δώσω εἰς σὲ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους σου, καὶ ἐν σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου θὰ εὐλογηθῶσι πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Ἐξυπνήσας ὁ Ἰακώβ εἶπε περίφοβος, Πολὺ φοβερὸς εἶναι ὁ τόπος οὗτος· τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ οἶκος Θεοῦ καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ. Λαθὼν δὲ τὸν λίθον, τὸν ὁποῖον εἶχε προσκεφάλαιον, ἔστησεν αὐτὸν εἰς μνημεῖον καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον οἶκον Θεοῦ, κυχθήθη δὲ λέγων, Ἐὰν ὁ Κύριος μὲ διαφυλάξῃ καὶ μὲ ἐπιστρέψῃ καλῶς ἔχοντα εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου, ὁ λίθος οὗτος θὰ μοι ᾔναι οἶκος Θεοῦ, καὶ θὰ προσφέρω εἰς τὸν Θεὸν τὸ δέκατον τῶν ὕσα ἧθελέ μοι δώσει.

§ 12. Διπλοῦς γάμος τοῦ Ἰακώβ (Γεν. ΚΘ').

Ὁ Ἰακώβ λοιπὸν ἐπορεύθη εἰς Λάβαν τὸν ἀδελφὸν τῆς μητρὸς του, κατοικοῦντα εἰς Χαβρῶν τῆς Μεσοποταμίας, διὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τῆς ἀπειλῆς τοῦ ἀδελφοῦ του Ἡσαῦ, λάβῃ δὲ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ θεοῦ του, κατὰ τὴν παραγγελίαν τῶν ἑαυτοῦ γονέων. Ὁ Λάβαν εἶχε δύο θυγατέρας, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρεσβυτέρα ἐλέγετο Λεία καὶ εἶχεν ἀσθενεῖς ὀφθαλμοὺς· ἡ δὲ νεωτέρα ὠνομάζετο Ραχὴλ καὶ ἦτο ὡραία.

Ὁδοιπορῶν ὁ Ἰακώβ εἰς Χαβρῶν, εἶδε φρέαρ εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ποιμένας μὲ τρία ποίμνια καὶ ῥώτησεν αὐτοὺς περὶ τοῦ Λάβαν. Ἐν ᾧ δὲ ἐγένετο λόγος περὶ αὐτοῦ, ἔρχεται ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Ραχὴλ μετὰ τῶν προβάτων εἰς τὸ φρέαρ. Ὁ Ἰακώβ ἐκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τὸ στόμιον τοῦ φρέατος, ἐπότισε τὰ πρόβατα αὐτῆς καὶ εἶπε τίς εἶναι. Ἢ Ραχὴλ ἀνήγγειλε

παρευθὺς εἰς τὸν πατέρα αὐτῆς, ὅτι ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς του Ἰακώβ εἶναι ἔξω τῆς πόλεως. Ὁ Λάβαν, ἄμα ἀκούσας τοῦτο, ἐξῆλθεν εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ καὶ ἐφίλησεν αὐτὸν καὶ τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸν οἶκόν του. Ὁ Ἰακώβ διηγήθη εἰς τὸν Λάβαν τὰ περὶ αὐτοῦ. Μετὰ ἓνα δὲ μῆνα, εἶπεν εἰς αὐτὸν, Ἐπειδὴ εἶσαι συγγενὴς μου, δὲν θὰ μὲ ὑπηρετήσῃς δωρεάν ὅθεν εἰπέ μοι πόσον μισθὸν θέλεις; Ὁ Ἰακώβ ἐπρότεινε νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτὸν ἑπτὰ ἔτη καὶ νὰ λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα του Ῥαχὴλ, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε σφόδρα. Ὁ Λάβαν εἶπεν ὅτι στέργει ἄλλὰ, πληρωθεῖσθαι τῆς ἑπταετίας, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐσπέραν τοῦ γάμου τὴν ἄλλην του θυγατέρα, τὴν Λείαν, ἣτις δὲν ἦτο ὡραία, ἦτο δὲ καὶ μεγαλητέρα τῆς Ῥαχὴλ. Ἀνακαλύψας ὁ Ἰακώβ τὴν ἐπιούσαν τοῦ γάμου του τὴν ἀπάτην, παρεπονέθη εἰς τὸν πενθερόν του, διότι τὸν ἠπάτησεν. Οὗτος δὲ εἶπεν ἀπολογούμενος, Δὲν εἶναι συνήθεια παρ' ἡμῖν νὰ ὑπανδρεύωμεν πρῶτον τὴν νεωτέρα θυγατέρα καὶ ὕστερον τὴν πρεσβυτέρα, καὶ ἐπρότεινε εἰς αὐτὸν νὰ δουλεύσῃ ἕτερα ἑπτὰ ἔτη καὶ εἰς ἀντιμισθίαν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν καὶ τὴν Ῥαχὴλ. Ἐστερξεν ὁ Ἰακώβ εἰς τὴν πρότασιν ταύτην καὶ οὕτως ἔλαβεν εἰς γυναῖκα καὶ τὴν Ῥαχὴλ. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὴν Λείαν εὐτεχνίαν, εἰς δὲ τὴν Ῥαχὴλ ἐπὶ τινα καιρὸν στείρωσιν. Ἐκ τούτου δὲ ἐλυπεῖτο ἡ Ῥαχὴλ καὶ ἐζήλευσε τὴν ἀδελφὴν τῆς Λείαν. Ὁ Θεὸς ὅμως ἐπακούσας τῆς δεήσεως τῆς Ῥαχὴλ, κατέστησε καὶ ταύτην μητέρα δύο τέκνων.

Παρεκτὸς δὲ τῶν 14 ἐτῶν, ὑπηρετήσε καὶ ἔξ ἔτη ἀκόμη τὸν πενθερόν του Λάβαν ὁ Ἰακώβ.

§ 13. Ἐπιστροφή τοῦ Ἰακώβ. (Γεν. ΛΒ. ΛΓ. ΛΔ).

Ὁ Ἰακώβ ἀπέκτησεν ἐκ μὲν τῆς Λείας υἱοὺς ἔξ, τοὺς ἐξῆς, Ῥουβὴν, Συμεὼν, Λευὶ, Ἰούδαν, Ἰσάχαρ, Ζαβουλὸν, καὶ θυγατέρα μίαν, τὴν Λείαν ἑκ δὲ τῆς Ῥαχὴλ υἱοὺς δύο, τὸν Ἰωσήφ, καὶ ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Χαναάν, τὸν Βενιαμίν ἑκ δὲ τῶν παιδισκῶν του τέσσαρας, Δάν, Νεφθαλεὶμ, Γὰδ καὶ Ἀσήρ.

Ἐπιστρέφων δὲ κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν πατρίδα του Χαναάν μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκεῖθεν ἀναχωρήσεώς του, μετὰ τῆς οἰκογενείας του ὄλης καὶ τῶν ποιμνίων του καὶ τῶν κτηνῶν του, εἶδε καθ' ὁδὸν στρατεύματα ἀγγέλων Θεοῦ, τοὺς ὁποίους ἄμα ἰδὼν εἶπε, Παρεμβολὴ Θεοῦ εἶναι αὕτη. Μετὰ ταῦτα μαθὼν, ὅτι ἔρχεται εἰς ἀπάντησίν του ὁ ἀδελφός του Ἡσαῦ μετὰ τετρακοσίων ἀνδρῶν, ἐφοβήθη, καὶ κατὰ πρῶτον διήρесе τὰ ποιμνιά του καὶ τὰ κτήνη του καὶ τοὺς ἀνθρώπους του εἰς δύο ἀγέλας, καὶ ἐχώρισε ταύτας, εἰπὼν, ἂν ὁ ἀδελφός μου καταλάβῃ τὴν μίαν, θὰ σωθῇ ἡ ἄλλη. Ἐδεήθη δὲ καὶ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας του, μνεῖαν ποιησάμενος τῶν διαθηκῶν καὶ ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ· ὕστερον δὲ ἔστειλεν εἰς τὸν ἀδελφόν του πλούσια δῶρα ἐκ τῶν ποιμνίων καὶ τῶν κτηνῶν καὶ δεήσεις καὶ ἰκεσίας ἐμήνυσε εἰς αὐτὸν, ἵνα καταπραῦνῃ τὴν ὁργὴν του.

Ἐν ᾧ δὲ ἔμενε μόνος τὴν νύκτα, ἀνθρωπός τις εἰς τὸ φαινόμενον ἐπάλαισε μὲ αὐτὸν καὶ ἐνάρκωσε τὸν μηρὸν αὐτοῦ· ὕστερον δὲ ἐφανερώθη ὅτι ἐπάλαισε μὲ τὸν Θεόν, ὅστις τῷ εἶπεν, Ἄφ' οὗ ἐστάθης ἰσχυρὸς μετὰ Θεοῦ, θὰ ἦσαι δυνατὸς καὶ μετὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ δὲν ἐφάνέρωσε τὸ ὄνομά του. Ὁ Ἰακώβ ἐνόησας ὅτι ὁ παλαίσας μετ' αὐτοῦ ἦτο ὁ Θεός, εἶπε μεγάλη τῇ φωνῇ, «Εἶδον τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχή». Εὐλόγησε δὲ αὐτὸν ὁ Θεὸς καὶ τὸν ὠνόμασεν Ἰσραήλ, εἰπὼν, ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς ἔση· ἐξ οὗ ὠνομάσθησαν καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ Ἰσραηλῖται.

Ἀνατείλαντος δὲ τοῦ ἡλίου ἀναβλέψας ὁ Ἰακώβ, εἶδεν ἐρχόμενον τὸν ἀδελφόν του Ἡσαῦ, τὸν ὁποῖον προσεκύνησεν ἐπτάκις μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων του. Δραμῶν δὲ ὁ Ἡσαῦ ἐνηγκαλίσθη καὶ ἐφίλησε τὸν Ἰακώβ καὶ ἔκλαυσαν ἀμφοτέροι. Ὁ Ἡσαῦ δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὰ δῶρα, ἀλλ' ἐνδίδων εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ Ἰακώβ, κατεπίσθη καὶ ἐδέχθη αὐτά· οὕτω χωρισθέντες ἀπῆλθεν ὁ Ἡσαῦ εἰς τὰ ἴδια, ὁ δὲ Ἰακώβ ἦλθεν εἰς Σαλήμ, καὶ ἐκεῖ ἀγοράσας ἀγρὸν ἔστησεν τὰς

σκηνάς του καὶ ἤγειρε θουσιαστήριον. Ἐνταῦθα δὲ ἰδὼν Συχέμ, ὁ υἱὸς τοῦ ἄρχοντος τῆς χώρας Ἐμμώρ, τὴν ἐκ τῆς Λείας θυγατέρα τοῦ Ἰακώβ Δείναν, ἣτις εἶχεν ἐξέλθει νὰ περιεργασθῆ τὰς θυγατέρας τῶν ἐγγχωρίων, τὴν ἠγάπησε καὶ ἤρπασεν αὐτήν. Κατ' αἰτησίν του δὲ ἐζήτησεν αὐτὴν ὁ πατήρ του παρὰ τῶν οἰκείων τῆς ὡς νύμφην τοῦ υἱοῦ του Συχέμ, ὑποσχεθεὶς νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς ὅ,τι ἤθελον ζητήσῃ. Ἄλλ' οἱ ἀδελφοὶ τῆς κόρης Συμεὼν καὶ Λευὶ, μὴ ἀνεχόμενοι τὴν προσβολὴν, διενόηθησαν νὰ ἐδικιῶσιν αὐτήν· ὅθεν εἶπον ὅτι δὲν δύνανται νὰ δώσωσι τὴν ἀδελφὴν των εἰς ἀπερίτμητον ἄνδρα. Χάριν δὲ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ συνοικιστοῦ καὶ ὁ Συχέμ καὶ ὁ πατήρ του καὶ πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ λαοῦ του δεχθέντες τὴν ἀπαίτησιν περιετμήθησαν. Ἐν ᾧ δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς περιτομῆς, ὅτε ἐκ τοῦ πόνου κατέκειντο πάντες, ὁ Συμεὼν καὶ ὁ Λευὶ σφάζουσι πάντας τούτους καὶ λαβόντες τὴν Δείναν ἐξήλθον τῆς πόλεως· οἱ δὲ ἄλλοι ἀδελφοὶ των εἰσελθόντες διαρπάξουσι τὰς ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς ἀγροῖς γυναῖκας, πράγματα καὶ ζῶα, εἰς ἰκανοποίησιν τῆς παρὰ τοῦ Συχέμ προσβληθείσης τιμῆς των.

Ἐπειτα προσκληθέντες παρὰ τοῦ Θεοῦ μετόκησαν εἰς ἄλλον τόπον τῆς γῆς Χαναάν, λεγόμενον Βαιθὴλ, καὶ φκοδόμησαν ἐν αὐτῷ θουσιαστήριον. Εὐλογήσας δὲ ὁ Θεὸς τὸν Ἰακώβ ἐνταῦθα, καθαρισθέντα ἀπὸ πᾶν μίasma εἰδωλολατρείας, μετωνόμασεν αὐτὸν Ἰσραὴλ, ὅπως καὶ ὅτε ἐπάλαισε μετ' αὐτοῦ, ἐπιστρέφωντος ἐκ Χαρρὰν εἰς Χαναάν. Ἐκ τούτου οἱ Ἑβραῖοι ὠνομάσθησαν καὶ Ἰσραηλῖται. Ἐν ᾧ δὲ μετέβαινον ἐκ Βαιθὴλ εἰς Εὐφραθὰ, ἔτεκεν ἡ Ῥαχὴλ τὸν Βενιαμίν, ἀλλ' ἐκ δυστοκίας ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν Βηθλεέμ. Ἀπέθανε δὲ εἰς Χεβρών καὶ ὁ πατήρ των Ἰσαὰκ πλήρης ἡμερῶν (ἔτων 180) καὶ ἐλθόντες ἔθαψαν αὐτὸν ὁ Ἡσαῦ καὶ ὁ Ἰακώβ, οἱ υἱοὶ αὐτοῦ.

§ 14. Πώλησις τοῦ Ἰωσήφ (Γεν. ΛΖ').

Ὁ Ἰακώβ ἐκ τῶν 12 υἱῶν του ἠγάπα περισσότερον τὸν

Ἰωσήφ, τὸν ἐκ τῆς Ῥαχὴλ γεννηθέντα ὡς υἱὸν τῶν γηρατειῶν του, καὶ τοῦ ἔκαμε χιτῶνα ποικίλον. Οἱ ἀδελφοί του διὰ τοῦτο, καὶ διότι κατήγγειλεν εἰς τὸν πατέρα κακὴν τινα πράξιν τῶν ἀδελφῶν του Δάν, Νεφθαλαίμ, Γὰδ καὶ Ἀσήρ, τὸν ἐμίσησαν καὶ δὲν ἔζων ἐν εἰρήνῃ μετ' αὐτόν. Ἡὔξησε τὸ μῖσος αὐτῶν καὶ τοῦτο, ὅτι εἶδεν ὁ Ἰωσήφ δύο ἐνύπνια, ὧν ἡ ἐξήγησις ἐφανέρωσεν, ὅτι ἐμελλόν ποτε οἱ ἀδελφοί του καὶ οἱ γονεῖς του νὰ προσκυνήσωσιν αὐτόν. Εἶδε δηλονότι ἐν ἐνυπνίῳ ὅτι δράγμα σταχύων αὐτοῦ ὄρθωθεν ἐπροσκύνησαν τὰ δράγματα τῶν ἑνδεκα ἀδελφῶν του. Καὶ πάλιν ἐνυπνιάσθη, ὅτι ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ ἑνδεκα ἀστέρες προσεκύουν αὐτόν.

Ὅτε δέ ποτε οἱ ἀδελφοί αὐτοῦ ἔβασκον τὰ πρόβατα τοῦ πατρός των εἰς Συχέμ, ὁ Ἰακώβ ἔστειλε τὸν Ἰωσήφ νὰ ἴδῃ ἂν ὑγιαίνωσιν αὐτοὶ καὶ τὰ πρόβατα, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ νὰ τὸ ἀναγγείλῃ εἰς αὐτόν. Οἱ ἀδελφοί του, ἰδόντες μακρόθεν τὸν Ἰωσήφ ἐρχόμενον πρὸς αὐτούς, εἶπον μεταξύ των, Ἰδοὺ ἔρχεται ὁ ἐνυπνιαστής ἐκεῖνος, καὶ διενουθήθησαν νὰ τὸν ἀποκτείνωσι καὶ νὰ τὸν βρίζωσιν εἰς λάκκον. Ὁ Ῥουβὴμ ἐναντιωθεὶς εἶπε, Μὴ χύνετε αἷμα, ἀλλὰ βάλετε αὐτόν εἰς ἓνα ἐκ τῶν λάκκων τῆς ἐρήμου. Εἶχε δὲ σκοπὸν νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτόν καὶ νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τὸν πατέρα του. Ὅθεν, ἐλθόντος τοῦ Ἰωσήφ, ἀπήρσεσαν αὐτοῦ τὸν ποικίλον χιτῶνα καὶ ἔβρισαν αὐτόν εἰς λάκκον. Κατὰ παρακίνησιν δὲ τοῦ ἀδελφοῦ των Ἰούδα, ἀπόντος τοῦ Ῥουβὴμ, ἐπώλησαν τὸν Ἰωσήφ ἀντὶ εἴκοσι χρυσῶν νομισμάτων εἰς ἐμπόρους Ἰσραηλίτας διαβαίνοντας ἐκεῖθεν καὶ κατερχομένους μετ' ἐμπορεύματα εἰς Αἴγυπτον. Τὸν ποικίλον δὲ χιτῶνα αὐτοῦ χρίσαντες οἱ ἀδελφοί του μετ' αἷμα ἐριφίου, ἔστειλαν εἰς τὸν πατέρα. Ἰδὼν δὲ αὐτόν ὁ Ἰακώβ καὶ γνωρίσας ὅτι εἶναι ὁ χιτῶν τοῦ Ἰωσήφ, εἶπε, «Θηρίον πονηρὸν κατέφαγε τὸν Ἰωσήφ», καὶ ἐπένησε τὸν Ἰωσήφ ὁ πατήρ πολλὰς ἡμέρας. Συνήλθον δὲ πάντες οἱ υἱοὶ του καὶ αἱ θυγατέρες του νὰ τὸν παρηγορήσωσιν, ἀλλ' αὐτὸς ἦτο ἀπαρηγόρητος.

Οἱ ἔμποροι ἐλθόντες εἰς Αἴγυπτον ἐπώλησαν τὸν Ἰωσήφ

εἰς τὸν Αἰγύπτιον Πετεφρῆν, εὐνοῦχον τοῦ Φαραῶ (βασιλέως) τῆς Αἰγύπτου, ἀρχιμάγειρον.

§ 15. Ὁ Ἰωσήφ ἐν τῇ φυλακῇ (Γεν. ΛΘ'. Μ').

Ὁ Ἰωσήφ ἦτο εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος· διὰ τοῦτο ἦτο ὁ Κύριος μετ' αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ Ἰωσήφ εὐδοῦντο τὰ πράγματα τοῦ οἴκου τοῦ Πετεφρῆ, ὅστις ἐκτιμῶν τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ τὸν ἠγάπησε καὶ ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν τὴν οἰκονομίαν ὅλου τοῦ οἴκου του· ἦτο δὲ ὁ Ἰωσήφ ὠραιότατος. Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐνάρετος καὶ πιστὸς εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, δὲν ἠθέλησε νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀτίμους θελήσεις τῆς γυναικὸς τοῦ Πετεφρῆ, τὸν ἐσυκοφάντησεν εἰς τὸν ἄνδρα τῆς, ὡς τάχα ἐπίβουλον τῆς τιμῆς τῆς. Πιστεύσας δὲ εἰς τὴν διαβολὴν τῆς γυναικὸς τοῦ Πετεφρῆ καὶ ὀργισθεὶς, διέταξε καὶ ἔρριψαν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβάλλοντο καὶ οἱ τοῦ βασιλέως δεσμῶται. Ἐτυχε τότε νὰ ὀργισθῇ καὶ ὁ Φαραῶ πρὸς τὸν ἀρχιοινοχόν καὶ τὸν ἀρχισιτοποιὸν αὐτοῦ καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὸ αὐτὸ δεσμωτήριον, ὅπου ἦτο καὶ ὁ Ἰωσήφ. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ φυλακῇ ὁ Θεὸς ἦτο μετὰ τοῦ πιστοῦ καὶ εὐσεβοῦς Ἰωσήφ, ὅστις διὰ τὴν ἀγαθότητά του ἀπήλαυσε τὴν ἀγάπην τοῦ ἀρχιδεσμοφύλακος καὶ διὰ τοῦτο κατέστησεν αὐτὸν ἐπιστάτην τῶν ἄλλων δεσμωτῶν καὶ ἐν γένει τῶν ὑποθέσεων τοῦ δεσμωτηρίου. Ἐχὼν τοιαύτην ἐξουσίαν ὁ Ἰωσήφ, ἐπεσκέφθη ποτὲ τοὺς δύο ἐν τῇ φυλακῇ θεράποντας τοῦ βασιλέως. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς τεταραγμένους καὶ συυθρωποὺς, τοὺς ἠρώτησε περὶ τῆς αἰτίας τῆς τοιαύτης τῶν καταστάσεως. Οὗτοι δὲ ἀπεκρίθησαν, ὅτι εἶχον ἰδεῖ ἐνύπνια καὶ δὲν εὕρισκον ἐξηγητήν. Ὁ μὲν ἀρχιοινοχὸς εἶδε τρία κλήματα ἀμπέλου φέροντα ὄριμα σταφύλια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκθλίψας οἶνον εἰς τὸ ποτήριον τοῦ Φαραῶ ἔδωκεν εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ ἀρχισιτοποιὸς εἶχεν ἰδεῖ τρία κάνιστρα, ὧν τὸ ἐπάνω εἶχεν ἐξ ὄλων τῶν πραγμάτων, ὅσα αὐτὸς παρεσκεύαζε νὰ τρώγῃ ὁ Φαραῶ, καὶ ὅτι τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέτρωγον αὐτά. Ὁ Ἰωσήφ, ἀκούσας τὰ ἐνύπνια, εἶπεν εἰς μὲν τὸν ἀρχιοινοχόν,

ἔτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν καταστήσῃ ὁ Φαραὼ εἰς τὴν προτέραν θέσιν του· τὸν παρεκάλει δὲ νὰ ἐνθυμηθῇ τότε καὶ αὐτὸν παρὰ τῷ Φαραῶ, νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ τῆς φυλακῆς, εἰς τὴν ἀδίκως ἐβλήθη. Εἰς δὲ τὸν ἀρχιστοιχίον εἶπεν, ὅτι τὸ ἐνούπνιον του δηλοῖ ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ ὁ Φαραὼ, καὶ τὸ σῶμά του κρεμασμένον θὰ καταφάγῃ τὰ ὄρνεα.

Τῷ ὄντι, τὴν τρίτην ἡμέραν, ἐορτάζων ὁ Φαραὼ γενέθλια καὶ ποιήσας συμπόσιον εἰς πάντας τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ, ἐνεθυμήθη τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ οἰνοχόου καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σιτοποιοῦ. Καὶ τὸν μὲν ἀρχιοινοχόον ἀποφυλακίσας κατέστησε πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν, τὴν ὁποίαν εἶχε, τὸν δὲ ἀρχιστοιχίον ἐκρέμασεν. Ὁ ἀρχιοινοχός ὅμως ἐλησημόνησε τὸν Ἰωσήφ.

§ 16. Δόξα τοῦ Ἰωσήφ (Γεν. ΜΑ').

Δύο ἔτη μετὰ τὴν ἀνωτέρω τύχην τοῦ ἀρχιστοιχοῦ τοῦ ἀρχιοινοχόου, εἶδεν ὁ Φαραὼ τὸ ἐξῆς ἐνούπνιον. Ἐνόμιζεν ὅτι ἴστατο εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ (Νεῖλου), καὶ εἶδεν ὅτι ἀνέβαινον ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἑπτὰ παχεῖαι καὶ ὠραῖαι βόες καὶ ἔβασκον ἐν τῇ χλόῃ· κατόπιν δὲ αὐτῶν ἀνέβησαν ἄλλαι ἑπτὰ ἄθλια καὶ ἰσχναὶ βόες καὶ ἔβασκον εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ παρὰ τὰς ἄλλας. Αἱ ἰσχναὶ αὗται βόες κατέφαγον τὰς ἄλλας ἑπτὰ τὰς ὠραίας καὶ παχείας. Καὶ δεῦτερον ἐνούπνιον εἶδεν ὁ Φαραὼ, ὅτι ἀνεφύησαν ἑπτὰ στάχυες ἐυλεκτοὶ καὶ καλοὶ καὶ τούτους κατέπιον ἄλλοι ἑπτὰ λεπτοὶ καὶ ἄθλιοι, κατόπιν φέντες. Ἐγερωθεὶς ὁ Φαραὼ τὸ πρῶτ' τεταραγμένος, ἐκάλεσεν ὅλους τοὺς ἐξηγητὰς καὶ τοὺς σοφοὺς τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ ἐξηγήσῃ τὰ ἐνούπνια του. Ὁ ἀρχιοινοχός ἐνθυμηθεὶς τότε τὸν Ἰωσήφ, διηγῆθη εἰς τὸν Φαραὼ τὰ περὶ αὐτοῦ. Ὁθεν εὐθὺς προσεκλήθη ὁ Ἰωσήφ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ὅστις εἶπεν αὐτῷ, Εἶδα ἐνούπνιον, ἀλλ' ἐξηγητῆς αὐτοῦ οὐδεὶς εὑρέθη. Μανθάνω δὲ ὅτι σὺ ἀκούσας ἐνούπνια ἐξηγήσας αὐτά. Ὁ εὐσεβὴς Ἰωσήφ ἀπεκρίθη· Ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ οὐδεμίαν σωτήριον τῷ βασιλεὶ ἀπόκρισιν δύναται νὰ δοθῇ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰω-

σῆρ τὴν διήγησιν τῶν ἐνυπνίων εἶπεν, Αἱ ἑπτὰ βόες αἱ καλαὶ, καὶ οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ καλοὶ σημαίνουσιν ἑπτὰ ἔτη εὐφορίας πολλῆς πλήρη· αἱ δὲ ἑπτὰ βόες αἱ ἰσχναὶ καὶ οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ λεπτοὶ σημαίνουσιν ἑπτὰ ὕστερον ἔτη λιμοῦ. Συνεβούλευσε δὲ τὸν Φαραὼ νὰ διορίσῃ ἄνδρα φρόνιμον καὶ συνετὸν ἐπιστάτην εἰς ὕλην τὴν Αἴγυπτον, νὰ συνάξῃ τὸν πλεονάζοντα σῖτον τῆς εὐτυχίας, διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς ἀφορίας. Οἱ λόγοι τοῦ Ἰωσήφ ἤρσαν εἰς τὸν Φαραῶ, διὸ καὶ εἶπεν ὅτι ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὁ Ἰωσήφ πνεῦμα Θεοῦ, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἔδειξεν εἰς αὐτὸν πάντα ταῦτα· ὅθεν κατέστησεν αὐτὸν ἄρχοντα δευτέρου μετὰ τὸν ἑαυτὸν του εἰς πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον· τὸν ἐφόρσε τὸ ἴδιόν του δακτυλίδιον, καὶ, ἐνδύσας αὐτὸν λαμπρὰν στολὴν καὶ θέσας περιδέραιον χρυσοῦν περὶ τὸν λαιμόν του, ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὴν δευτέραν βασιλικὴν ἄμαξαν καὶ διὰ κηρύκων ἀνέδειξεν αὐτὸν κύριον πάσης γῆς Αἰγύπτου· ἔδωκε δὲ αὐτῷ γυναῖκα ὀνόματι Ἀσενῆθ, θυγατέρα τοῦ ἱερέως Ἡλιοπούλεως Πεπεφρῆ (ἄλλου ὀμωνύμου τῷ πρώτῳ κυρίῳ τοῦ Ἰωσήφ). Ἦτο δὲ ὁ Ἰωσήφ ὅτε παρέστη ἐνώπιον τοῦ Φαραῶ ἐτῶν τριάκοντα. Ἐκ τῆς Ἀσενῆθ ταύτης ἀπέκτησεν ὁ Ἰωσήφ δύο υἱοὺς, ὧν τὸν μὲν πρωτότοκον ὠνόμασε Μανασῆν τὸν δὲ δευτέρου Εὐφραῖμ. Ἐγεννήθησαν δὲ οὗτοι κατὰ τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς ἐν Αἰγύπτῳ εὐφορίας.

§ 17. Ἐλευσις ἀδελφῶν Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον.
(Γεν. ΜΒ'. ΜΓ'. ΜΔ').

Κατὰ τὰ ἐνύπνια τοῦ Φαραῶ, μετὰ ἑπταετῆ εὐθηνίαν, ἤλθεν ἡ ἑπτὰ ἔτη διαρκέσασα σιτοδεία. Καὶ ἐν μὲν τῇ Αἰγύπτῳ ὑπῆρχε κατὰ ταῦτα σῖτος, καὶ ὅτε ἐζήτησαν ἄρτον οἱ Αἰγύπτιοι, ἤνοιξεν ὁ Ἰωσήφ τοὺς σιτοβολῶνας καὶ ἐπώλει εἰς αὐτούς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ σιτοδεία ἦτο γενικωτέρα, αἱ πάσχουσαι ἐκ ταύτης χῶραι ἐπρομηθεύοντο σῖτον ἐξ Αἰγύπτου, ὃν ἐπώλει ὁ Ἰωσήφ. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο λιμὸς καὶ ἐν Χαναάν, ἀπεστάλησαν εἰς Αἴγυπτον παρὰ Ἰακώβ τοῦ πατρὸς των οἱ δέκα υἱοὶ του ν' ἄγο-

ράσωσι σίτον. Ἐλθόντες οὗτοι πρὸς τὸν Ἰωσήφ ἐπροσκύνησαν αὐτὸν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐγνώρισαν, ἐν ᾧ αὐτὸς πάραυτα ἀνεγνώρισε τοὺς ἀδελφούς του, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ ἀποδείξῃ. Ὁ Ἰωσήφ προσποιούμενος ὅτι θεωρεῖ αὐτοὺς ὡς κατασκόπους, διέταξε γὰρ τοὺς φυλακίσωσιν. Οὗτοι δὲ εἶπον, ὅτι εἶναι δώδεκα ἀδελφοὶ εἰρηνικοὶ καὶ οὐχὶ κατάσκοποι, καὶ ὅτι ὁ μὲν νεώτατος ἔμεινε παρὰ τῷ πατρὶ, ὁ δὲ ἄλλος δὲν ὑπάρχει. Ὁ Ἰωσήφ τότε τοὺς φυλακίζει καὶ προστάσσει νὰ στείλωσιν ἕνα ἐξ αὐτῶν νὰ φέρῃ τὸν νεώτατον ἀδελφόν' ὡς ἤκουσαν τοῦτο, εἶπον ἐβραϊστὶ μεταξὺ των, «Διατελοῦμεν εἰς ἁμαρτίαν διὰ τὸν ἀδελφόν μας Ἰωσήφ' διότι παρεβλέψαμεν αὐτὸν λυπούμενον ὅτε παρεκάλει ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς δὲν τὸν εἰσηκούομεν. Ὁ Ῥουβὴμ τοῖς εἶπε τότε, Δὲν σᾶς ὠμίλησα ἐγὼ νὰ μὴ ἀδικήσητε τὸ παιδίον, ἀλλ' ἡμεῖς δὲν μὲ εἰσηκούσατε καὶ ἰδοὺ τὴν ἰσχυροῦσαν». Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἰωσήφ, ὅστις προσεποιεῖτο ὅτι δὲν γνωρίζει τὴν διάλεκτόν των, καὶ συγκινηθεὶς παρεμέρισε καὶ ἔκλαυσε.

Τελευταῖον κρατήσας τὸν Συμεὼν τὸν ἔδωσε ἐνώπιόν των καὶ ἀπέστειλε τοὺς λοιποὺς πρὸς τὸν πατέρα των, διατάξας τοὺς ἀνθρώπους του νὰ γεμίσωσι τοὺς σάκκους των σίτον καὶ κρυφῶς νὰ δέσωσι τὰ χρήματά των εἰς τοὺς σάκκους ἐκάστου, νὰ τοῖς δώσωσι δὲ καὶ τροφὰς διὰ τὴν ὁδοπορίαν. Ὅτε ἦλθον εἰς τὸν πατέρα των καὶ εὖρον τὸ ἀργύριον εἰς τοὺς σάκκους ἐταράχθησαν αὐτοὶ τε καὶ ὁ πατὴρ των. Ἄφ' οὗ δὲ ἐτελείωσεν ὁ σίτος, ὁ Ἰακώβ ἀπέστειλε πάλιν εἰς Αἴγυπτον τὰ τέκνα του ν' ἀγοράσωσιν. Οὗτοι δὲ δὲν ἠθέλησαν νὰ καταβῶσιν εἰς Αἴγυπτον ἄνευ τοῦ Βενιαμὴν, φοβούμενοι τὸν Ἰωσήφ. Ὁ Ἰακώβ ἐπέισθη, ἐγγυηθέντος τοῦ υἱοῦ του Ἰούδα, καὶ ἔστειλε μετ' αὐτῶν καὶ τὸν Βενιαμίν. Ἄμα δὲ ἐλθόντες εἰς Αἴγυπτον, παρέδωκαν εἰς τὸν οἰκονόμον τοῦ Ἰωσήφ τὸ ἀργύριον, τὸ ὅσῃον εὖρον εἰς τοὺς σάκκους των' ἀλλ' αὐτὸς δὲν τὸ ἐδέχθη εἰπὼν, «Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν, ἔδωκεν ὑμῖν θησαυροὺς εἰς τοὺς σάκκους. Ὁ Ἰωσήφ ἐδέχθη αὐτοὺς μετὰ χαρᾶς, εἰς δὲ τὸν ὁμομήτριον ἀδελφόν του Βενιαμίν εἶπεν, «Ὁ Θεὸς ἐλεῆσαί σε, τέκνον» συνταραχθεὶς δὲ καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιόν

του ἔκλαυσεν ὕστερον δὲ παρεκάθισεν αὐτοὺς εἰς συμπόσιον κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἡλικίας των, διὰ τὸ ὅποσον ἠπόρουν.

§ 18. Φανέρωσις τοῦ Ἰωσήφ εἰς τοὺς ἀδελφούς του.
(Γεν. ΜΔ'. ΜΕ').

Ὅτε ἠθέλησαν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, προσέταξεν οὗτος τὸν οἰκονόμον νὰ γεμίσῃ τοὺς σάκκους των καὶ νὰ θέσῃ πάλιν ἐντὸς αὐτῶν καὶ τὸ ἀργύριον ἐκάστου. Εἰς δὲ τοῦ Βενιαμὴν τὸν σάκκον προσέταξε νὰ βάλῃ μετὰ τῶν χρημάτων καὶ τὸ ἀργυροῦν του ποτήριον. Τὸ πρῶτ', καθὼς ἀνεχώρησαν, προσέταξεν ὁ Ἰωσήφ τὸν οἰκονόμον του νὰ τοὺς καταδιώξῃ· συλλαβὼν δὲ αὐτοὺς οὗτος τοὺς ἤλεγξε, διότι ἔκλεψαν τάχα τὸ ἀργυροῦν ποτήριον τοῦ Ἰωσήφ. Αὐτοὶ δὲ, μὴ ἔχοντες εἶδησιν τῶν γενομένων, εἶπον, εἰς ὄντινα εὗρεθῇ τὸ ποτήριον, ἅς θανατωθῇ καὶ ἡμεῖς ἅς γενῶμεν δούλοι τοῦ κυρίου ἡμῶν. Γενομένης ἐρεύνης καὶ εὐρεθέντος τοῦ ποτηρίου εἰς τὸν σάκκον τοῦ Βενιαμίν, ἔσχισαν τὰ φορέματά των καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Ἰωσήφ τοὺς ἤλεγξε διὰ τὸ γεγονός, οὗτοι δὲ δὲν εἴξευρον τί νὰ εἴπωσιν· ὁ Ἰούδας δὲ εἶπεν εἰς τὸν Ἰωσήφ, ὅτι μένουσι παρ' αὐτῷ δούλοι πάντες. Ὁ Ἰωσήφ ἀποκρίνεται, ὅτι μόνος ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποσον εὗρέθη τὸ ποτήριον, νὰ μείνῃ δούλος, καὶ οἱ ἄλλοι νὰ ἀπέλθωσι. Τότε ὁ Ἰούδας τῷ λέγει νὰ κρατήσῃ αὐτὸν καὶ ν' ἀφήσῃ τὸν Βενιαμίν, διότι ὁ γέρον πατὴρ των θὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς λύπης, ἂν μὴ ἐπανέλθῃ ὁ Βενιαμίν. Ὁ Ἰωσήφ μὴ δυνηθεὶς νὰ κρατηθῇ περισσότερον, διέταξε καὶ ἀπεχώρησαν οἱ ἄλλοι παρόντες, καὶ τότε ἐγνωρίσθη εἰς τοὺς ἀδελφούς του, ἠρώτησε περὶ τῆς ὑγείας τοῦ πατρὸς του, κατεφίλησε τὸν Βενιαμίν, καὶ ἀπέστειλεν ὅλους μὲ δῶρα πρὸς τὸν πατέρα του, καὶ παρήγγειλε νὰ ἔλθωσι μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν οἰκογενειῶν των καὶ τῶν πραγμάτων των νὰ κατοικήσωσιν εἰς Αἴγυπτον, βεβαιώσας αὐτοὺς ὅτι ὁ λιμὸς θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πέντε εἰσέτι ἑνιαυτούς. Προσέθηκε δὲ νὰ μὴ λυπῶνται, διότι τὸν ἐπώλησαν ἐκεῖ, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς τὸν εἶχεν

ἀποστέλλει εἰς Αἴγυπτον πρὸ αὐτῶν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς καταφύγιον αὐτῶν ἵνα διατραφῶσιν. Ὁ Φαραὼ μαθὼν τὰ γενόμενα ἐχάρη ὡς καὶ πάντες οἱ οἰκεῖοί του. Εἰπόντος δὲ τοῦ Φαραὼ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀμάξας διὰ νὰ μεταφέρωσιν εἰς Αἴγυπτον τὸν Ἰακώβ καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. Ἔδωκε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰωσήφ καὶ ἐπισιτισμὸν διὰ τὴν ὁδοιπορίαν καὶ φορέματα, ἀπέστειλε δὲ καὶ εἰς τὸν πατέρα του Ἰακώβ καὶ φορέματα καὶ ζωοτροφίας καὶ δῶρα διάφορα ἐκ τῶν προϊόντων τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ Ἰακώβ ἐξέστη μαθὼν τὰ περὶ Ἰωσήφ. Πρὶν δὲ ἀναχωρήσῃ εἰς Αἴγυπτον, ἦλθεν εἰς τὸ φρέαρ τοῦ ὕρκου (Βηρσαβεε) καὶ προσήνεγκε θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ὁ Θεὸς δὲ ἐνίσχυσε αὐτὸν ἐν δράματι εἰπὼν νὰ κατέλθῃ εἰς Αἴγυπτον καὶ ὅτι εἰς μέγα ἔθνος θὰ τὸν καταστήσῃ ἐκεῖ, ὅτι θὰ εἶναι μετ' αὐτοῦ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ὅτι θὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς γῆν Χαναάν καὶ ὅτι ὁ Ἰωσήφ θὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του θανόντος. Οὕτω κατῆλθον πάντες εἰς Αἴγυπτον, συμποσούμενοι εἰς ἑβδομήκοντα πέντε ψυχάς. Κατ' ἐντολὴν δὲ καὶ συναίνεσιν τοῦ Φαραὼ ὁ Ἰωσήφ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς πρὸς οἰκησὶν ἀρίστην γῆν, τὴν Ῥαμεσσή ὀνομαζομένην, καὶ τοὺς ἐπιμελεῖτο παρέχων εἰς αὐτοὺς ἄφθονα τὰ πρὸς τροφήν των.

§ 19, Θάνατος τοῦ Ἰακώβ καὶ τοῦ Ἰωσήφ (Γεν. ΜΘ'. Ν').

Ὁ Ἰακώβ, προσεγγίζοντας τοῦ θανάτου του, υἰοθέτησεν ἐν Αἰγύπτῳ τοὺς δύο υἱούς τοῦ Ἰωσήφ, τὸν Εὐφραῖμ καὶ τὸν Μανασσῆ, καὶ ἠλόγησεν αὐτούς· εἶπε δὲ εἰς τὸν Ἰωσήφ, Ἴδου ἐγὼ ἀποθνήσκω· ὁ Θεὸς μου θὰ ᾔναι μετ' ὑμᾶς, καὶ θὰ ἐπαναγάγῃ ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων ὑμῶν (Χαναάν). Ἐπειτα καλέσας ὁ Ἰακώβ τοὺς υἱούς του ὅλους ἠλόγησεν αὐτοὺς χωριστὰ ἕκαστον. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ πρὸς τὸν Ἰούδα ἐὺλογία αὐτοῦ αὕτη, ἥτις ἦτο προφητεία περὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, «Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς προσδοκία τῶν ἐθνῶν». Μετὰ τὴν ἐὺλογίαν τῶν τέκνων, ἀπέθανεν ὁ Ἰα-

κὼβ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἐτῶν, δέκα ἑπτὰ ἔτη μετὰ τὴν ἔλευσίν του εἰς Αἴγυπτον· παρήγγειλε δὲ καὶ ἐξώρκισε τὸν Ἰωσήφ νὰ τὸν θάψωσιν εἰς Χαναάν, ἐκεῖ ὅπου ἐτάφη ὁ Ἀβραάμ καὶ ἡ Σάρρα, ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἡ Ρεβέκκα καὶ ἡ Λεία.

Ἀποθανόντος ἤδη τοῦ Ἰακώβ, ὁ Ἰωσήφ ἐζήτησεν ἄδειαν παρὰ τοῦ Φαραὼ καὶ ἀνέβη μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ εἰς Χαναάν νὰ θάψῃ ἐκεῖ τὸν πατέρα του. Τὸν συνώδευσαν δὲ πάντες οἱ οἰκεῖοι αὐτοῦ καὶ Αἰγύπτιοι ἄρχοντες εἰς Χαναάν· πενήσαντες δὲ ἑπτὰ ἡμέρας ἔθαψαν τὸν νεκρὸν τοῦ Ἰακώβ εἰς τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, ὅπερ εἶχεν ἀγοράσει διὰ μνημεῖον ὁ Ἀβραάμ παρὰ Ἐφρών τοῦ Χετταίου. Μετὰ τὴν κηδεῖαν ὑπέστρεψαν πάντες εἰς Αἴγυπτον. Τότε ὅμως οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐφοβήθησαν μὴ μνησικακήσῃ καὶ ἐζήτησαν συγχώρησιν παρ' αὐτοῦ ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἰακώβ. Ὁ Ἰωσήφ κλαύσας ἐβεβαίωσεν αὐτοὺς, ὅτι θὰ τοὺς ἀγαπᾷ καὶ θὰ τοὺς βοηθῇ. Γενόμενος δὲ ὁ Ἰωσήφ ἐτῶν ἑκατὸν δέκα καὶ προαισθανθεὶς τὸν θάνατόν του, εἶπεν εἰς τοὺς ἀδελφούς του, ὅτι θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Χαναάν, καὶ ὄρκισεν αὐτοὺς νὰ λάβωσι τότε μεθ' ἑαυτῶν τὰ ὀστά του, καὶ οὕτως ἀπέθανεν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐτάφη ἐν Αἴγύπτῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

ΑΠΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΙΩΣΗΦ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΞΟΔΟΥ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΩΝ
ΕΞ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

§ 20. Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ δουλεία τῶν Ἰσραηλιτῶν
καὶ ὁ Μωϋσῆς (Ἐξοδος Α΄. Β΄).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῶν ἀδελφῶν του καὶ τῆς συγχρόνου των γενεᾶς καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ Φαραῶ, βασιλεύσας ἐν Αἰγύπτῳ ἄλλος νέος Φαραῶ (βασιλεὺς), ἐφοβήθη

τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν εἰς Αἴγυπτον παροικούντων Ἰσραηλιτῶν ἔθεν ἀπεφασίσθη νὰ καταβλίθωσιν αὐτοὺς μὲ ἀγχαρείας καὶ βαρύτατα ἔργα, διορίζοντες σκληροὺς καὶ ἀπανθρώπους ἐπιστάτας τῶν ἔργων νὰ βασανίζωσιν αὐτούς· ἀλλὰ καὶ οὕτως οἱ Ἑβραῖοι ἐπληθύνοντο. Ὁ Φαραὼ προσέταξε τότε τὰς δύο μαῖας τῶν Ἑβραίων, Σεπφώραν καὶ Φουάν, νὰ φονεύωσι πᾶν γεννώμενον ἀρσενικὸν παιδίον, ὅταν μαιῶνται τὰς Ἑβραίας. Αἱ μαῖαι, φοβούμεναι τὸν Θεόν, δὲν ἐξετέλουν τὸ προσταχθὲν ἀνοσιούργημα, ἔλεγον δὲ ὅτι αἱ Ἑβραῖαι τίκτουσι πρὶν καταφθάνωσιν αὐταί. Τότε ὁ Φαραὼ διέταξε νὰ ῥίπτηται εἰς τὸν ποταμὸν πᾶν ἄρσεν γεννώμενον ἐξ αὐτῶν. Ἡ Ἑβραία Ἰωχαβὲδ γυνὴ Ἀμβρῆμ ἐκ τῆς φυλῆς Λευὶ (Ἐξ. γ'. 20.) τέξασα ἄρῆν ἔκρυπτεν αὐτὸ ἐπὶ τρεῖς μῆνας· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ κρατῆ κεκρυμμένον περισσότερον, ἔθηκεν αὐτὸ εἰς πισσομένην θίβην (κόφκην) καὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ. Καταβάσα ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραὼ μετὰ τῶν θεραπααινίδων τῆς εἰς τὸν ποταμὸν Νεῖλον νὰ λουσθῆ καὶ εὐροῦσα τὸ παιδίον, ἐπῆρεν αὐτὸ καὶ τὸ ἔδωκε νὰ τὸ θρέψῃ ἐπὶ μισθῷ αὐτῇ ἡ μήτηρ του, τὴν ὁποίαν ἐπρομήθευσεν εἰς τὴν βασιλόπαιδα ἢ παραφυλάττουσα τὴν θίβην ἀδελφὴ τοῦ παιδίου. Ἀφ' οὗ ἐμεγάλωσεν ὁ Μωϋσῆς τὸν παρέδωκεν ἡ τροφὸς καὶ μήτηρ του εἰς τὴν θυγατέρα Φαραὼ, ἥτις τὸν υἱοθέτησε καὶ τὸν ὠνόμασε Μωϋσῆν (ὡς σωθέντα ἐκ τοῦ ὕδατος).

Μαθὼν δὲ ποτε ὁ Μωϋσῆς τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ, δὲν ἤθελε νὰ λέγηται υἱὸς τῆς θυγατρὸς Φαραὼ, προτιμήσας νὰ συγκαουχῆται μετὰ τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ· πολὺ δ' ἐλυπεῖτο διὰ τὰ δυστυχήματα τῶν ὁμογενῶν του. Ἰδὼν δὲ ποτε Αἰγύπτιον δέροντα Ἑβραῖον, ἐθανάτωσεν αὐτόν· φοβηθεὶς δὲ τὸν Φαραὼ, ὅστις μαθὼν τὸ γεγονός, ἐζήτηε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον εἰς γῆν Μαδιάμ, καὶ ἐκεῖ λαβὼν γυναῖκα τὴν Σεπφώραν, θυγατέρα τοῦ Ἰσθὲρ ἱερέως τῆς Μαδιάμ, ἔβασκε τὰ πρόβατα τοῦ πενθεροῦ του. Τελευτήσαντος τοῦ ζητοῦντος νὰ φονεύσῃ τὸν Μωϋσῆ Φαραὼ, οἱ ὑπὸ τὴν πίεσιν καὶ ὠμότητα τῶν ἀρχόντων τῆς Αἰγύπτου κακουχούμενοι Ἰσραηλιταὶ ὕψωσαν

τὴν φωνήν των ἱκέτιδα πρὸς τὸν Θεὸν τῶν πατέρων των. Ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τὸν στεναγμὸν αὐτῶν καὶ ἐμνήσθη τῆς διαθήκης αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· ὅθεν ἔγνω νὰ λυτρώσῃ αὐτοὺς τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων.

§ 21. Ἱστορία τοῦ Ἰώβ.

Εἰς τὴν Αὐσίτιδα χώραν, ἣτις νομίζεται ὅτι ἔκειτο ἐν ταῖς ὄρισις τῆς Ἀραβίας καὶ Ἰδουμαίας, ἔζη κατὰ τοὺς χρόνους περὶ τοῦ τούτους ἄνθρωπος τις ὀνομαζόμενος Ἰώβ. Ἦτο δὲ ἀληθινός, ἀμεμπτος, δίκαιος, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος. Ἦτο δὲ καὶ πλουσιώτατος καὶ εἶχεν ἑπτὰ υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας, οἵτινες καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐποίουν συμπόσιον συμπαραλαμβάνοντες καὶ τὰς τρεῖς ἀδελφάς των νὰ συντρώγῃσι καὶ νὰ συμπίνωσι μετ' αὐτῶν. Ὁ πατὴρ δὲ αὐτῶν προσέφερε θυσίας εἰς τὸν Κύριον ὑπὲρ τῶν τέκνων του, φοβούμενος μήπως κατὰ διάνοιαν ἁμαρτάνωσιν εἰς τὰς εὐθυμίας των.

Ὁ μακάριος οὗτος ἄνθρωπος ὑπεβλήθη, κατὰ θεϊαν παραχώρησιν, ἵνα δοκιμασθῇ ἡ εὐσέβειά του, εἰς τρομερὰ δυστυχήματα. Κατ' ἀρχὰς ληστρική τις συμμορία ἤρπασε τὰ ζεύγη τῶν βοῶν καὶ τοὺς ὄνους του καὶ ἀπέκτεινε τοὺς δούλους του πλὴν ἑνός, ὅστις ἐλθὼν ἐγνωστοποίησε ταῦτα τῷ Ἰώβ. Ἐν ᾧ δὲ οὗτος διηγεῖτο εἰς τὸν Ἰώβ τὰ συμβάντα, ἐλθὼν ἄλλος γνωστοποιεῖ αὐτῷ, ὅτι πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσὼν κατέκαυσε καὶ τὰ ποιμνία του καὶ τοὺς ποιμένας. Ἐτι δὲ τούτου λαλοῦντος, ἔρχεται ἄλλος καὶ λέγει τῷ Ἰώβ ὅτι ἵππεις ἐπῆραν τὰς καμήλους του καὶ ἀπέκτειναν τοὺς ὑπηρέτας του. Πρὶν ἢ καὶ οὗτος τελειώσῃ τὸν λόγον του, ἔρχεται ἄλλος ἀγγελιαφόρος καὶ γνωστοποιεῖ, ὅτι ἄνεμος σφοδρὸς κατέρριψε τὸν οἶκον ὅπου ἦσαν συνηθρισμένα καὶ συνέτρωγον τὰ τέκνα του πάντα, καὶ καταπλακωθέντα ἀπέθανον ὑπὸ τὰ ἐρείπια. Μαθὼν ταῦτα πάντα ὁ Ἰώβ, ἔσχισε τὰ ἐνδύματά του, ἔκειρε τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς του καὶ πεσὼν κατὰ γῆς, ἐπροσκύνησε τῷ

Θεῶ λέγων, «Ὁ Κύριος τὰ ἔδωκεν, ὁ Κύριος τὰ ἐπέηρεν· ἔγει-
 νεν ὅπως ἤθελεν ὁ Κύριος, ἃς ἦναι τὸ ὄνομά του εὐλογημένον».

Ἡ δοκιμασία τῆς πίστεως τοῦ Ἰώβ ἐξετάθη μέχρι τοῦ
 σώματός του, προσβληθέντος ὑπὸ κακοῦ ἔλκους ἀπὸ κεφαλῆς
 μέχρι ποδῶν, καὶ τοῦτο ἔξε με ὄστρακον, καθήμενος ἐπάνω
 εἰς τὴν κοπρίαν ἐξώθεν τῆς πόλεως. Ἡ γυνή του ἰδοῦσα αὐτὸν
 εἰς τοιαύτην κατάστασιν, τὸν παρεκίνησε νὰ εἴπῃ λόγον κατὰ
 τοῦ Θεοῦ καὶ ν' ἀποθάνῃ. Ὁ ὑπομονητικὸς ὄμως Ἰώβ ἀπεκρίθη,
 «Διὰ τί ἐλάλησας ὡς μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν; ἀφ' οὗ τὰ
 ἀγαθὰ ἐδέχθημεν ἐκ χειρὸς Κυρίου, δὲν θέλεις νὰ υποφέρωμεν
 καὶ τὰ κακά;» Εἰς ὅλα τὰ θλιβερά ταῦτα συμβεβηκότα δὲν
 εἶπεν ὁ Ἰώβ ἁμαρτωλὸν κατὰ τοῦ Θεοῦ λόγον.

Φίλοι τοῦ Ἰώβ τρεῖς βασιλεῖς, ὀνόματι Ἐλιφάζ, Βαλδάδ
 καὶ Σωφάρ, ἤλθον εἰς αὐτὸν ὁμοῦ νὰ τὸν ἰδῶσι καὶ νὰ τὸν
 παρηγορήσωσιν ἰδόντες δὲ τὴν ἀθλιεστάτην αὐτοῦ κατάστα-
 σιν μακρόθεν ἔκλαυσαν, καὶ πλησιάσαντες ἔμειναν ἐπτὰ ἡμέ-
 ρας καὶ ἐπτὰ νύκτας, χωρὶς νὰ λαλήσῃ οὐδεὶς πρὸς αὐτὸν λό-
 γον. Ὁ Ἰώβ, συγκινηθεὶς τότε, κατηράσθη τὴν ἡμέραν τῆς γεν-
 νήσεώς του, ὅπῃ ἦτο πλάγιόν τι παράπονον πρὸς τὸν Θεόν.

Τότε οἱ φίλοι του ἤρχισαν διαλόγους μετ' αὐτοῦ, ζητοῦν-
 τες νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἐξ ἁμαρτιῶν πάσχει, ἐν ᾧ αὐτὸς δὲν
 συνεφώνει μετὰ τὴν ἰδέαν των, πιστεύων ὅτι δὲν ἥμαρτεν. Ἐλ-
 θὼν ὕστερον εἰς αὐτῶν κατέκρινε τὸν Ἰώβ, νομίσαντα ὅτι δὲν
 ἡμάρτησεν. Ἐπειτα ἐλέγχει καὶ ὁ Θεὸς τὸν Ἰώβ διὰ τὴν
 ἰδέαν του ταύτην. Ὁ Ἰώβ αἰσθανθεὶς τὴν παρεκτροπὴν του, ἐ-
 ζήτησεν εὐθὺς συγχώρησιν παρὰ τοῦ Κυρίου. Μετὰ ταῦτα ἠλ-
 δόκησεν ὁ Θεὸς νὰ ἐπιφέρῃ θεραπείαν εἰς τὰ παθήματα τοῦ
 θεράποντος αὐτοῦ. Ὅθεν ἐθεράπευσεν αὐτὸν καὶ ἔδωκεν εἰς αὐ-
 τὸν πλείονα τῶν ὄσων ἀπώλεσεν. Ἀπέκτησε πάλιν υἱοὺς ἐπτὰ
 καὶ θυγατέρας τρεῖς, καὶ ποίμνια διπλάσια τῶν ὅσα πρὸ τῆς
 δοκιμασίας του εἶχεν. Οὕτως ὁ Κύριος ἠλόγησε τὰ ἔσχατα
 τοῦ Ἰώβ πλεῖον ἢ τὰ προτερινά του.

Ἐξῆς δὲ ὁ Ἰώβ ἑκατὸν ἐβδομηκοντα ἔτη μετὰ τὴν πλη-
 γὴν ταύτην. Ὅλα δὲ τῆς ζωῆς του τὰ ἔτη ἔγειναν διακόσια

τεσσαράκοντα, και εἶδεν ἐγγόνους αὐτοῦ μέχρι τῆς τετάρτης γενεᾶς.

Ἄξισημείωτον προφητικὸν λόγον εἶπεν ὁ Ἰὼβ πάσχων (Κεφ. 10'), «Οἶδα γὰρ ὅτι ἀένναός ἐστιν ὁ ἐκλύειν με μέλλων ἐπὶ γῆς· ἀναστήσει δέ μοι τὸ δέρμα τὸ ἀναντλοῦν ταῦτα».

§ 22. Σκλήρυνσις τῆς καρδίας τοῦ Φαραῶ. (Ἐξοδ. Γ'. 14').

Βόσκων ὁ Μωϋσῆς τοῦ πενθεροῦ του Ἰοθὴρ τὰ πρόβατα, εἰς τὸ ὄρος Χωρήθ ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾶ, εἶδε βάτον καιομένην και μὴ καταφλεγομένην. Ἐκ τῆς βάτου ταύτης εἶπεν εἰς αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς, Εἶδον τὰ δυστυχήματα τοῦ λαοῦ μου εἰς Αἴγυπτον, και κατέβην νὰ τὸν ἀπελευθερώσω ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Αἰγυπτίων· νὰ τοὺς ἐξαγάγω ἀπὸ τῆς γῆς ἐκείνης, νὰ τοὺς εἰσαγάγω εἰς γῆν καλὴν ῥέουσαν μέλι και γάλα, εἰς τὴν γῆν Χαναάν. Προσέταξε δὲ τὸν Μωϋσῆν νὰ γνωστοποιήσῃ τοῦτο εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας και τὸν Φαραῶ, και νὰ ἐξαγάγῃ τὸν λαὸν ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου. Ὁ Μωϋσῆς ἐδίστασε, θεωρήσας ἑαυτὸν ἀνάξιον τοιαύτης ἀποστολῆς. Ὁ Θεὸς ὅμως ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἐξουσίαν νὰ ποιῇ σημεῖα και θαύματα, και διὰ νὰ βεβαιώσῃ αὐτὸν μετέβαλε τὴν μὲν ποιμενικὴν ῥάβδον του εἰς ὄφιν, και πάλιν μετεποίησεν αὐτὴν εἰς ῥάβδον, τὴν δὲ χεῖρά του ἔκαμε λεπρᾶν, και πάλιν ἰάτρευσεν αὐτὴν, και εἶπε νὰ κάμῃ τὰ αὐτὰ διὰ νὰ γείνη πιστευτὴ ἡ θεία ἀποστολή του εἰς Αἴγυπτον. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῆ· Ἄν μὴ ἐπαρέσωσι τὰ θαύματα ταῦτα ἵνα πεισθῶσι, λάβε ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ και χύσε αὐτὸ εἰς τὴν ξηρὰν, τοῦτο θὰ μεταβληθῇ τότε εἰς αἶμα. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἰσχνόφωνος και βραδύγλωσσος, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς βοηθὸν τὸν εὐγλωττον ἀδελφόν του Ἄαρὼν.

Ἐπακούσας δὲ Μωϋσῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἐγνωστοποίησε τῷ πενθερῷ του Ἰοθὴρ ὅτι μεταβαίνει εἰς Αἴγυπτον εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἀδελφοῦ του. Παραλαβὼν δὲ τὴν οἰκογένειάν του ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς γῆς Μαδιάμ εἰς Αἴγυπτον. Τῇ ὁδηγίᾳ δὲ

τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθεν ὁ Ἄαρὼν εἰς συναπάντησιν τοῦ ἀδελφοῦ του Μωϋσῆως, ὅστις ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντας τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου. Ἐλθόντες δὲ εἰς Αἴγυπτον ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἄαρων, συνήγαγον τοὺς γέροντας τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ ἀνεκοίνωσεν αὐτοῖς ὁ Ἄαρων ὅσα εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῆϊ, καὶ ἐποίησε τὰ παραγγελθέντα θαύματα· ὁ λαὸς ἐπίστευσεν εἰς ταῦτα καὶ ἐχάρη, καὶ ἐπροσκύνησε, διότι ὁ Θεὸς ἐπέβλεψεν ἐπ' αὐτούς.

Μετὰ ταῦτα ἐπαρουσιάσθησαν ἐνώπιον τοῦ Φαραῶ ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἄαρων καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι προσεκάλεσεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων νὰ εἴπωσι τῷ Φαραῶ, νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν λαὸν τοῦτον νὰ πορευθῆ εἰς τὴν ἔρημον, εἰς ἀπόστασιν τριῶν ἡμερῶν ὁδοῦ, ἵνα ἐορτάσωσι καὶ θυσιάσωσι Κυρίῳ τῷ Θεῷ των.

Ἀκούσας ὁ Φαραῶ τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, εἶπεν εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ Ἄαρὼν· «Διὰ τί ἀποτρέπετε τὸν λαὸν ἀπὸ τῶν ἔργων των; ὑπάγετε ἕκαστος ὑμῶν εἰς τὸ ἔργον του». Στοχασθεὶς δὲ ὅτι δὲν συμφέρει νὰ μένῃ καιρὸς τοῖς Ἰσραηλίταις νὰ συλλογίζωνται περὶ θυσιῶν καὶ ἐορτῶν, διέταξε τοὺς ἐπιστάτας τῶν ἐργασιῶν (ἐργοδιώκτας) καὶ τοὺς γραμματεῖς του, ν' αὐξήσωσι καὶ νὰ σκληρύνωσι τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, καὶ νὰ τυμωρῶσι καὶ νὰ καταθλίβωσιν αὐτούς· ἀνωφελῶς δὲ ὑπέβαλον παράπονα περὶ τούτου εἰς τὸν Φαραῶ. Ἰδόντες δὲ τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἄαρων εἶπον νὰ κρίνῃ αὐτοὺς ὁ Θεός, διότι ἐξ αἰτίας των, διερεθίσαντες τὸν βασιλέα πάσχουσιν ἤδη ταῦτα.

Ὁ δὲ Θεὸς προσέταξε τὸν Μωϋσῆν καὶ εἶπε τῷ λαῷ, ὅτι θέλει τοὺς ἐλευθερώσει ἀπὸ τῆς δυναστείας τῶν Αἰγυπτίων, καὶ θὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν γῆν, ἣν ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς τὸ γένος τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. Τῷ εἶπε δὲ νὰ λαλήσῃ εἰς τὸν Φαραῶ πάλιν, ἵνα ἐξαποστείλῃ εἰς τὴν ἔρημον τὸν λαὸν Ἰσραὴλ. Ἐπαρουσιάσθησαν πάλιν εἰς τὸν Φαραῶ καὶ, εἰς πίστωσιν ὅτι ἐντολὴν Κυρίου ἐνεργοῦσιν, ἔρριψεν ὁ Ἄαρων τὴν ράβδον καὶ μετεβλήθη εἰς δράκοντα. Κληθέντες δὲ ὑπὸ Φαραῶ μάγοι Αἰγύπτιοι ἐποίησαν τὸ αὐτὸ, ἀλλ' ἡ ράβδος τοῦ Ἄαρων κατέπιε τὰς ράβδους τῶν μάγων τῶν Αἰγυπτίων· ἡ δὲ καρδιά τοῦ Φαραῶ ἐσκληρύνθη καὶ δὲν εἰσήκουσε τὸ πρόσταγμα τοῦ,

Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἀπέστειλε διὰ τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ Φαραὼ δέκα βαρείας πληγὰς εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐξ ὧν δὲν ἔπαθον μόνον οἱ εἰς γῆν Γεσὲμ οἰκοῦντες Ἑβραῖοι. Καθ' ἐκάστην πληγὴν ὁ Φαραὼ ὑπέσχετο νὰ ἀφήσῃ τὸν λαὸν, ἀλλ' ἅμα παρερχομένης ταύτης ἐσκληρύνετο ἡ καρδία του καὶ μετεμελεῖτο.

Αἱ πληγαὶ ἦταν αὗται· 1, τὰ ὕδατα μετεβλήθησαν εἰς αἷμα· 2, βάτραχοι κατεκάλυψαν ὅλον τὸν τόπον· 3, ἐπῆλθον πανταχόθεν σκνίπες· 4, κουνόμυαι δηκτικαί· 5, θάνατος εἰς τὰ κτήνη μόνον τῶν Αἰγυπτίων· 6, ἔλκη εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα· 7, χάλαζα μετὰ τρικυμίας καὶ πυρός· 8, ἀκρίδες κατατρῶγουσαι ὅτι ἔμεινεν ἄφθαρτον ἐκ τῆς χαλάζης· 9, πυκνότατον σκότος· 10, θάνατος πάντων τῶν πρωτοτόκων ἀνθρώπων καὶ ζῶων τῶν Αἰγυπτίων.

Πρὶν ἐπέλθῃ ἡ τελευταία αὕτη πληγὴ, ὁ Μωϋσῆς, κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἑβραῖους νὰ σφάξῃ ἐκάστη οἰκογένεια, ἢ ἂν ἦναι μικρά, μετ' ἄλλης ὁμοῦ, ἑνὸς ἔτους ἀρνίον καὶ νὰ χρίσωσι τὴν φλιάν τῶν θυρῶν των μετὰ τὸ αἷμα, διὰ νὰ σωθῶσι ἀπὸ τοῦ ἐξολοθρευτοῦ παντὸς πρωτοτόκου τῶν Αἰγυπτίων ἀγγέλου, νὰ φάγωσι δὲ τὸ ἀρνίον αὐτὸ ὀπτὸν μετὰ ἄρτου ἀζύμου, καὶ νὰ ἦναι ἔτοιμοι εἰς ἀναχώρησιν.

§ 23. Ἑξοδος ἐξ Αἰγύπτου (Ἐξ. ΙΔ'. ΙΕ').

Ὁ Φαραὼ τρομάξας ἐκ τῆς δεκάτης πληγῆς, ἐπελθούσης κατὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ φρίκην ἐπενεχοῦσης εἰς πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον, διότι πᾶσα οἰκία ἀπὸ μεγιστᾶνος ἄχρι τοῦ ἐσχάτου Αἰγυπτίου εἶχε νεκρὸν καὶ πένθος, ἐκάλεσε τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἄαρῶν τὴν αὐτὴν νύκτα καὶ εἶπεν εἰς αὐτοὺς, «Ἐξέλθετε πάντες καὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰ κτήνη σας ἐκ τοῦ λαοῦ μου, καὶ ὑπάγετε νὰ λατρεύσητε τὸν Θεὸν ὑμῶν, εὐλογήσατε δὲ καὶ ἐμέ». Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ἐξεβίαζον τὸν λαὸν νὰ ἀπέλθῃ τοῦ τόπου των. Οἱ Ἑβραῖοι ζητήσαντες παρὰ τῶν Αἰγυπτίων χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη καὶ κοσμήματα καὶ φορέματα, καὶ παραλαβόντες πάντα τὰ πράγματα αὐτῶν, ἀνεχώρησαν ἐκ Ῥαμεσῆ,

όντες περί τὰς 600,000 πεζῶν, δηλ. ἀνδρῶν δυναμένων νὰ ὀπλοφορῶσι, μετὰ τῶν ποιμνίων καὶ τῶν κτηνῶν αὐτῶν.

Ἐξελθόντες ἐπῆραν τὴν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ὁδὸν διὰ τῆς ἐρήμου· ἔλαθε δὲ ὁ Μωϋσῆς μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὰ ὄσα τοῦ Ἰωσήφ, ὅπως εἶχεν ἐξορκίσει διὰ τοῦτο τοὺς Ἰσραηλίτας ὅταν ἀπέθνηκε. Ὡδήγει δὲ αὐτοὺς ὁ Θεὸς τὴν μὲν ἡμέραν διὰ στύλου νεφέλης, τὴν δὲ νύκτα διὰ στύλου πυρός, καὶ οὕτως ἔφθασαν μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ἡ νεφέλη αὕτη ὠδήγει αὐτοὺς καὶ ὑπερὸν ἀδιαλείπτως πανταχοῦ προπορευομένη, προσφύλαττεν αὐτοὺς, ὅταν ἐστρατοπέδευον, ἀπὸ τοῦ καύσιονος τοῦ ἡλίου, ἵσταμένη ἄνωθεν αὐτῶν, τὴν δὲ νύκτα ἐφώτιζεν αὐτοὺς. Ὅταν ἴστατο ἡ νεφέλη ἐπάνω τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, ἐστρατοπέδευον, ὅταν δὲ ὑψοῦτο ἐπαναλάμβανον τὴν ὁδοπορίαν.

Εἶπε δὲ ὁ Κύριος τῷ Μωϋσῆ ὅταν ἐξῆλθε τῆς γῆς Αἰγύπτου, νὰ ἀφιερωθῆται τῷ Θεῷ πᾶν ἄρσεν πρωτότοκον ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους. Κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦτο ὄφειλον τὰ μὲν πρωτότοκα τῶν προβάτων νὰ θυσιάζονται, οἱ δὲ πρωτότοκοι υἱοὶ καὶ τὰ τῶν ἄλλων κτηνῶν πρωτότοκα ἄρρενα νὰ ἀλάσσονται, ἤτοι νὰ ἐξαγοράζονται δι' ἄλλων θυμάτων καὶ λύτρων εἰς ἀνάμνησιν τῆς δεκάτης πληγῆς τῶν Αἰγυπτίων, ἤτοι τοῦ φόνου πάντων τῶν πρωτότων αὐτῶν ἀνθρώπων καὶ ζώων.

Ὁ Φαραὼ, μεταμεληθεὶς διότι ἀφῆκε τοὺς δούλους αὐτοῦ ν' ἀπέλθωσι, κατεδίωξεν αὐτοὺς μεθ' ὅλης τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεώς του, καὶ ἐπλησίασεν εἰς αὐτοὺς ἐστρατοπεδευμένους πλησίον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἰς Βεελσεφὼν. Ἰδόντες οἱ Ἑβραῖοι προσερχομένους κατ' αὐτῶν τοὺς στρατιώτας τῶν Αἰγυπτίων ἐφοβήθησαν σφόδρα καὶ παρεπονήθησαν πρὸς τὸν Μωϋσῆν εἰπόντες: ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχον μνήματα ἐν Αἰγύπτῳ, ἐξήγαγες ἡμᾶς νὰ μᾶς θανατώσῃς ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἦτο καλλίτερον νὰ ἤμεθα δούλοι τῶν Αἰγυπτίων παρὰ νὰ ἀποθάνωμεν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ὁ Μωϋσῆς τότε κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρά του ἐπὶ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, ἐχώρισεν αὐτὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ οἱ Ἑβραῖοι διήλθον εἰς τὸ πέραν μέρος ἀβρῶχαις

ποσίν. Οἱ καταδιώκοντες δὲ τούτους Αἰγύπτιοι εἰσῆλθον εἰς τὸ ξηρανθὲν μέρος τῆς θαλάσσης, μετὰ τῶν πολεμικῶν ἀμαξῶν καὶ τοῦ ἵππικοῦ τῶν ἐν ᾧ δὲ ἦσαν ἐν τῷ μέσῳ, εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν Μωϋσῆν καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα του ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ εὐθὺς τὸ ὕδωρ ἐπανελθὼν κατεπόντισε πάντα τὸν στρατὸν τοῦ Φαραὼ, καὶ δὲν ἔμεινεν ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἰςζῶν. Ἐψαλαν δὲ μετὰ τὴν τοιαύτην διάθασίν των καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὁμοίως δὲ καὶ Μαριάμ ἡ προφῆτις ἡ ἀδελφὴ Ἀαρὼν καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Η ΕΞΟΔΟΣ, ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ, ΣΚΗΝΗ κλ. ΕΝ ΤΗ ΕΡΙΗΘΩ.

§ 24. Τὸ Μάννα καὶ διαγωγὴ ἐν ἐρήμῳ (Ἐξοδ. ΙΕ΄. ΙΣΤ΄.).

Ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὁ Μωϋσῆς ὠδήγησε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ πρὸς τὴν ἔρημον Σούρ, χωρὶς εἰς τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν νὰ ἀπαντήσωσι πηγὴν ὕδατος. Φθάσαντες εἰς Μερρᾶ εὗρον ὕδωρ πικρόν· ὅθεν ὁ λαὸς ἐγόγγυζε κατὰ τοῦ Μωϋσέως λέγων, τί νὰ πῶμεν; ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔδειξεν εἰς τὸν Μωϋσῆν ξύλον, ὑπερ ῥίψας εἰς τὴν πηγὴν ἐγλύκανε τὸ ὕδωρ. Ἐκ Μερρᾶ ἦλθον εἰς Αἰλείμ, ὅπου ἦσαν δώδεκα πηγαὶ ὕδατων καὶ ἐβδομήκοντα στελέχη φοινίκων. Μετὰ ταῦτα ἦλθον εἰς τὴν ἔρημον Σίν, τὴν δεκάτην πέμπτην ἡμέραν τοῦ δευτέρου μηνὸς ἀπὸ τῆς ἐξόδου των ἐξ Αἰγύπτου.

Ὅτε ἐξηνητήθησαν αἱ ζωοτροφίαι, τὰς ὁποίας εἶχον πάρει ἐξ Αἰγύπτου οἱ Ἰσραηλῖται, ἤρχισαν πάλιν νὰ γογγύζωσι κατὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἀαρὼν, ὅτι δὲν ἀφῆκαν αὐτοὺς νὰ ἀποθάνωσιν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου ἔτρωγον κρέας καὶ ἄρτους πλήθος, ἀλλὰ

τοὺς ἐξήγαγον εἰς τὴν ἔρημον νὰ ἀποθάνωσιν ἐκ τῆς πείνης. Ὁ Θεὸς ὁμῶς ἐπακούσας τῶν παραπόνων των, τὸ μὲν ἐσπέρας ἀποστέλλει ὄρνυγας ἀντὶ κρέατος εἰς τροφήν των, τὴν δὲ ἐπιούσαν τὸ πρωὶ κατεκάλυψε τὴν γῆν εἶδος σπέρματος κοριάνδου λευκὸν (μάννα) εὐάρεστον εἰς τὴν γεῦσιν, πίπτον οὐρανθεν· τοῦτο δὲ ἐπιπτεν ἕκτοτε πᾶσαν πρωΐαν πλὴν τῆς ἡμέρας τοῦ σαββάτου. Διὰ τοῦτο τὴν παραμονὴν τοῦ σαββάτου τὴν πρωΐαν ἐσύναζον διπλασίαν μερίδα, ἵνα ἔχωσι καὶ τὴν ἐπιούσαν. Φθάσαντες δὲ ἐκ τῆς ἐρήμου Σιν εἰς Ῥαριδεῖν, ἤρχισαν αὖθις λοιδοροῦντες καὶ γογγύζοντες κατὰ τοῦ Μωϋσέως, διότι δὲν εὕρισκον ἐκεῖ ὕδωρ νὰ πίνωσιν. Ὁ Θεὸς εἶπεν εἰς τὸν ἐρωτήσαντα αὐτὸν περὶ τοῦ πρακτέου Μωϋσῆν, καὶ ἐκτύπησε διὰ τῆς ῥάβδου του τὸν βράχον τοῦ ὄρους Χωρήβ καὶ ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὕδωρ εἰς πόσιν· ἐκλήθη ὁ τόπος οὗτος τότε πειρασμὸς καὶ λοιδορήσις. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἐνδυμάτων καὶ ὑποδημάτων χρεῖαν δὲν ἔλαθον, διότι ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, καθ' ἃ διέτριβον εἰς τὴν ἔρημον, δὲν ἐφθάρησαν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐξ ἀρχῆς ἐφόρουσιν (Δευτ. ΚΘ'. 5, Νεεμ. 23).

Ἐν τῷ δὲ εὕρισκοντο οἱ Ἑβραῖοι εἰς Ῥαριδεῖν προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀμαλκιτῶν, φυλῆς νομάδος τῶν μερῶν αὐτῶν. Ὁ Μωϋσῆς διώρισε τότε τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ νὰ ἐκλέξῃ ἄνδρας δυνατοὺς καὶ νὰ ἐξέλθῃ νὰ ἀντιπαραταχθῇ τὴν ἐπιούσαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ Μωϋσῆς ἀναβὰς εἰς ὄρος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀαρὼν καὶ τοῦ Ὁρ, ὕψωσε τὴν ῥάβδον καὶ τὰς χεῖράς του εἰς οὐρανόν. Ἐν ὧσιν δὲ ἐκράτει ὑψουμένας τὰς χεῖρας ἐνίκων οἱ Ἰσραηλιταί, ὅτε δὲ κουραζόμενος κατεβίβαζε ταύτας, κατίσχυον οἱ Ἀμαλκιταί· ὕθεν ὁ Ἀαρὼν καὶ ὁ Ὁρ καθήσαντες τὸν Μωϋσέα ἐπὶ πέτρας ἐστήριζον τὰς χεῖράς του ὑψουμένας ἄχρις ἐσπέρας, καὶ οὕτω κατετροπώθησαν οἱ Ἀμαλκιταί. Διέταξε δὲ τότε ὁ Θεὸς τὸν Μωϋσῆν, νὰ γράψῃ τὰ γενόμενα εἰς βιβλίον εἰς μνήμην αὐτῶν. Ὁκοδόμησε δὲ καὶ θυσιαστήριον ὁ Μωϋσῆς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὸ «Κύριος καταφυγὴ μου». Ἐλθὼν δὲ καὶ μαθὼν τὰ ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐξόδου συμβάντα Ἰοθὴρ ἱερεὺς Μαδιάμ. καὶ πεν-

θεοὺς τοῦ Μωϋσέως, ἐθαύμασε καὶ ἐξέστη· τὸν συνεβούλευσε δὲ, νὰ ἐκλέξῃ ἀπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ ἄνδρας δυνατοὺς, θεοσεβεῖς, δικαίους καὶ μετριοφρονες καὶ νὰ καταστήσῃ ἐκ τούτων χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους καὶ πεντηκοντάρχους καὶ δεκάρχους νὰ κρίνωσι πάντοτε τὸν λαὸν, καὶ νὰ ἀναφέρωσιν εἰς αὐτὸν τὰς σπουδαίας μόνον ὑποθέσεις. Ἀκούσας ὁ Μωϋσῆς τὴν γνώμην τοῦ πενθεροῦ του. ἐνήργησε ταύτην.

§. 25. Σινᾶ. Δέκα ἐντολαί κ. τ. λ.
(Ἐξ. ΙΘ'. Κ'. ΚΑ'. ΚΕ'. κλ.).

Τὸν τρίτον μῆνα ἀπὸ τῆς ἐξόδου των ἐξ Αἰγύπτου οἱ Ἰσραηλιταὶ ἦλθον εἰς τὴν ἔρημον Σινᾶ καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἀντικρὺ τοῦ ὄρους Σινᾶ. Ὁ Μωϋσῆς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος τοῦτο καὶ ἔλαβεν ἐντολὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ εἴπῃ τῷ λαῷ, ὅτι ἐὰν ὑπακούωσιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ φυλάττωσι τὴν διαθήκην του, θὰ ᾧσι λαὸς του καὶ βασιλεῖον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον. Ὁ λαὸς ἐδέξατο ταῦτα, ὑποσχεθεὶς νὰ ὑπακούῃ εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα. Τότε διετάχθησαν νὰ νηστεύωσιν καὶ νὰ ἦναι καθαρὸι τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ πρῶτ', μέγα καὶ πυκνὸν νέφος ἐκάλυψε τοῦ ὄρους αὐτοῦ τὴν κορυφὴν, καὶ ἔγειναν βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ, καὶ ἠκούσθη μέγας καὶ αἰεὶ ἀξάνομενος ἦχος σάλπιγγος· πᾶς δὲ ὁ λαὸς ἐφοβήθη, ὁ δὲ Μωϋσῆς ἐξήγαγεν αὐτὸν καὶ τὸν ἔφερε πλησίον εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, τὸ ὁποῖον ἐκαπνίζετο ὅλον «διὰ τὸ καταβεβηκέναι τὸν Θεὸν ἐν πυρὶ ἐπ' αὐτῷ». Ὁ Μωϋσῆς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, ἀφ' οὗ παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας, κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ προχωρήσωσιν ὑπεράνω τῶν προπόδων τοῦ ὄρους. Ὁ Θεὸς εἶπεν ὅτι ἤθελε θανατωθῆ πᾶς παραβάτης τῆς προσταγῆς ταύτης. Τότε εἰς τὸν ἀναβάντα Μωϋσῆν, τὸν ὁποῖον ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς ἐκεῖ, εἶπε τὰς ἐντολάς τὰς ὁποίας ἐν συνόψει ἐκθέτομεν ἐνταῦθα.

α'. Ἐγὼ εἰμὶ Κύριος ὁ Θεὸς σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας· οὐκ ἔσονται σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

β'. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἔνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς, οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς.

γ'. Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ. οὐ γὰρ μὴ καθαρῖσει Κύριος ὁ Θεός σου τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ.

δ'. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ, καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ Σου.

ε'. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς.

ς'. Οὐ φονεύσεις.

ζ'. Οὐ μοιχεύσεις.

η'. Οὐ κλέψεις.

θ'. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.

ι'. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου ὁὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸν ἀγρόν αὐτοῦ, οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί.

Μετὰ ταῦτα εἶπεν ὁ Θεός πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἐρμηνείας τοῦ δοθέντος νόμου καὶ διαφόρους ἄλλας διατάξεις. "Ὅτε δὲ ὁ Μωϋσῆς ἐκοινοποίησε ταῦτα εἰς τὸν λαὸν ἀπεκρίθησαν πάντες ὁμοφώνως εἰπόντες: Πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἐλάλησε Κύριος ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα. Ἐγραψε δὲ ὁ Μωϋσῆς ὅλους τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου καὶ τὸ πρῶτ' ὠκοδόμησε θυσιαστήριον ἐκ δώδεκα λίθων κατὰ τὰς φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἔθυσσε θυσίαν τῷ Θεῷ μοσχάρια ἔχυσε δὲ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τὸ ἥμισυ τοῦ αἵματος τῶν θυμάτων. Λαβὼν δὲ τὸ βιβλίον τῆς Διαθήκης τὸ ἀνέγνωσεν εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐπανέλαβε πάλιν τὴν ὁμολογίαν του, «Πάντα ὅσα ἐλάλησε Κύριος ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα». Λαβὼν δὲ τότε ὁ Μωϋσῆς τὸ ἕτερον ἥμισυ τοῦ αἵ-

ματος τῶν θυμάτων, ἐβράντισε τὸν λαὸν εἰπὼν, «Ἴδου τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο Κύριος πρὸς ὑμᾶς περὶ πάντων τῶν λόγων τούτων».

Ἐπειτα ὁ Θεὸς ἐλάλησε πάλιν εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν νὰ ἀναβῆ εἰς τὸ ὄρος, διὰ νὰ τῷ δώσῃ τὰς λιθίνους πλάκας εἰς τὰς ὁποίας ἔγραψε τὰς δέκα ἐντολάς, διὰ νὰ διδάσκῃ τὸν λαόν. Ἀφήσας ἐπιστάτην τοῦ λαοῦ τὸν ἀδελφόν του Ἀαρὼν καὶ τὸν Ὄρ, ἀνέβη ὁ Μωϋσῆς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ εἰς τὸ ὄρος. Κατέβη δὲ ἡ δόξα τοῦ Κυρίου εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, καὶ ἐκάλυπεν αὐτὸ ἐξ ἡμέρας. Τῇ δὲ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ ἐκάλεσεν ὁ Κύριος τὸν Μωϋσῆν ἐκ μέσου τῆς νεφέλης, καὶ εἰσηλθεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ μέσον αὐτῆς, καὶ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ ἔμεινεν ἐν αὐτῷ τεσσαράκοντα ἡμερονύκτια. Ἀφ' οὗ δὲ εἶπεν αὐτῷ ἐκεῖ ὁ Θεὸς διαφόρους διατάξεις περὶ τῶν ἐντολῶν, περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, ἧτις ἔμελλε νὰ χρισιμεύσῃ ὡς ναὸς κινήτος τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς κιβωτοῦ, ἐν ἧ ἰσὺς ἐφυλάττετο ὁ νόμος, καὶ τῆς χρυσοῦς λυχνίας, καὶ περὶ τῶν ἄλλων χρησίμων ἐν ταῖς τελεταῖς σκευῶν, ἔδωκεν αὐτῷ γεγραμμένας εἰς δύο πλάκας τὰς δέκα ἐντολάς.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μωϋσῆς ἐβράδυνε νὰ καταβῆ ἐκ τοῦ ὄρους, οἱ Ἰσραηλίται νομίσαντες ὅτι δὲν ἐπιστρέφει, ἠνάγκασαν τὸν Ἀαρὼν καὶ κατεσκεύασαν ἐκ τῶν χρυσοῦν ἐνωπίων τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θυγατέρων των μοσχάριον χρυσοῦν χωνευτὸν, καὶ ἔκτισε βωμὸν ἐμπροσθεν αὐτοῦ, ὅπου ἐθυσίασαν καὶ ἐπανηγύρησαν. Ὁ Θεὸς ἀγγέλλει τὰ γινόμενα τῷ Μωϋσῆ· οὗτος δὲ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ νὰ συγχωρήσῃ τὸν λαόν του. Καταβὰς δὲ ὁ Μωϋσῆς καὶ ἰδὼν αὐτὸ καὶ τὴν κατάστασιν ταύτην τοῦ λαοῦ, καὶ κυριευθεὶς ὑπὸ ἀγανακτικῆτος, ἔρριψε καὶ ἔσπασε τὰς ὁποίας ἔφερεν εἰς χεῖράς του δύο πλάκας τοῦ Νόμου, καὶ λαθῶν τὸ μοσχάριον ἐποίησεν αὐτὸ κόνιν, τὴν ἔθηκεν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ὑπεχρέωσε τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ πίνωσιν ἐξ αὐτοῦ, διὰ νὰ βδελυχθῶσι περισσότερον τὸ εἶδωλον· κατέσφαξε δὲ διὰ τῶν Λευϊτῶν τοὺς πρωταίτιους ἕως τρεῖς χιλιάδας. Ἐγραψε δὲ πάλιν ὁ Θεὸς εἰς ἄλλας δύο πλάκας τὰς αὐτὰς δέκα ἐντολάς, διὰ νὰ τὰς φυλάττῃ ὁ

λαός' κατέστησε δὲ καὶ τὸν Ἀαρὼν μέγαν ἀρχιερέα τοῦ λαοῦ, καὶ ὥρισεν ὁ Θεὸς ἵνα ἱερεῖς γίνωνται οἱ καταγόμενοι ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦτου.

Ὅτε δὲ τὴν δευτέραν ταύτην φορὰν κατέβη ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινᾶ, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦτο φωτεινὸν ἐκ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ὄρει· ὕθεν ὀμιλῶν πρὸς τὸν λαὸν ἐκάλυπτεν αὐτὸ μὲ τὸ κάλυμμα. Ἀποκατασταθείσης δὲ τῆς τάξεως καὶ τοῦ λαοῦ συνετισθέντος, ὁ Μωϋσῆς ἤρξατο νὰ ἐκτελῇ τὰς ἐν τῷ ὄρει δοθείσας αὐτῷ παραγγελίας παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Καὶ πρῶτον ὠρίσθησαν δύο σοφοὶ τέκτονες, ὁ Βεσελεὴλ καὶ ὁ Ἐλιᾶθ καὶ ἄλλοι ἔχοντες τὰς δεούσας γνώσεις νὰ κατασκευάσωσι τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. Προσκληθεὶς δὲ τοῦ Μωϋσέως προσήνεγκον ἕκαστος χρυσόν, ἄργυρον, χαλκόν, καὶ ἄλλας πολυτίμους ὕλας διὰ τὸ προκείμενον ἔργον, καὶ οὕτω κατασκευάσθη ἡ σκηνὴ καὶ τὰ παραπετάσματα καὶ λοιπὰ παραρτήματα, καθ' ὃ σχέδιον εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῆϊ ἐν τῷ ὄρει.

§ 26. Γογγυσμοὶ, ἀποστασία Ἀαρὼν καὶ Μαριάμ. (Ἀριθ. ΙΙ'. ΙΔ'. Δευτ. Α'. Ἰησ. Ναυῆ Β'. Γ'. κ.λ.).

Ἐχοντες ἤδη οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν Σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου μετὰ τῶν ἄλλων ἐν αὐτῇ ἱερῶν κατασκευασμάτων, ἐτέλουν τυπικώτερον τὰ τῆς λατρείας των, ὀρισθείσης καὶ ἀφιερωθείσης τῆς φυλῆς τοῦ Λευὶ εἰς τὴν ἐν τῇ σκηνῇ λειτουργίαν τοῦ Θεοῦ καὶ φυλακὴν τῶν ἐν αὐτῇ ἱερῶν σκευῶν κτλ. ὕθεν ἔκτοτε οἱ Λευῖται ἦσαν οἱ ἐργαζόμενοι τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου, καὶ ἀφιέρωμα εἰς αὐτὸν ἀντὶ τῶν τέως πρωτοτόκων (Ἀριθμ. Η'. Ὡ—26). Ἐδίδασκον τὸν λαὸν καὶ διηκόνουν τοῖς ἱερεῦσι. Καθωρίσθη δὲ καὶ ἡ θέσις τοῦ σταθμοῦ ἐκάστης φυλῆς περὶ τὴν σκηνὴν, ἣτις ἐτίθετο ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ὄλης τῶν Ἰσραηλιτῶν παρεμβολῆς.

Διοργανωθέντων δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ ἱερατικῶς καὶ πολιτικῶς, κατὰ τὴν ἐπὶ ἐν σχεδὸν ἔτος διαμονὴν των ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾶ, ἡ τῆς νεφέλης στήλη κινηθεῖσα ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῶν.

Προχωροῦντες εἰς τὴν ἔρημον ἔκαμνον διαφόρους σταθμούς. Πολλὰ δὲ συνέβησαν ἐν τῇ πλάνῃ αὐτῶν δεικνύοντα τὸ ἄστατον καὶ ὀλιγόπιστον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἀποδειξάντων ὅτι δὲν ἦσαν ἄξιοι νὰ κληρονομήσωσι τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Οἱ κόποι καὶ αἱ στερήσεις ἐν τῇ ὁδοπορίᾳ των διὰ τῆς ἐρήμου ἤγειρε τὴν ἀγανάκτησίν των, καὶ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ Μωϋσέως τοῦ ἐξαγαγόντος αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Ἐν τῷ πρώτῳ δὲ αὐτῶν σταθμῷ μετὰ τριήμερον ἀπὸ τοῦ Σινᾶ ὁδοπορίαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, πῦρ παρὰ Κυρίου κατέκαυσε μέρος τῆς παρεμβολῆς· τοῦτο δὲ κατέπαυσε κατὰ συνέπειαν δεήσεως τοῦ Μωϋσέως. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἐκλήθη ὁ τόπος ἐν ᾧ συνέβη, Ἐμπυρισμός. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἤρχισαν γογγύζοντες καὶ κλαίοντες οἱ Ἰσραηλῖται, διότι ἐπεθύμουν κρέατα, καὶ σίκυα (ἀγγούρια), καὶ πεπόνια, καὶ πράσα, καὶ κρόμμυα, καὶ σκόρδα, τὰ ὅποια εἶχον ἐν ἀφρονίᾳ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἤδη εἶχον μόνον τὸ μάννα.

Ὁ Θεὸς, παραπονεθέντος τοῦ Μωϋσέως, διατάσσει αὐτὸν νὰ παραλάβῃ εἰς βοήθειαν εἰς τὸ ἔργον του ἐβδομηκόντα προσκυτέρους· ἐκ τοῦ λαοῦ, ἔπειτα ἀποστέλλει εἰς τροφὴν τῶν κρέας ἐπιθυμητάντων Ἰσραηλιτῶν εἶδη μεγάλων ὀρτυκίων, ὀρτυγομήτρας· ταῦτα ὅμως ἐχρησίμευσαν καὶ ὡς τιμωρία τῆς λαίμαργίας των, διότι οἱ τρώγοντες κατὰ κόρον νοσήσαντες ἀπέθλον· ὅθεν ὁ τόπος ἔνεκα τῆς ἐν αὐτῷ ταφῆς των ὠνομάσθη «Μνήματα ἐπιθυμίας», ἡ δὲ νόσος «Χολέρα». (Ἀριθ. ιά.).

Ἐξακολουθήσαντες ἐντεῦθεν τὴν ὁδοπορίαν των ἐφθασαν εἰς Ἀσηρώθ. Ἐνταῦθα ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως Μαριαμ καὶ ὁ ἀδελφός του Ἀαρὼν κατέκριναν αὐτὸν, διότι εἶχε λάβει γυναῖκα αἰθιοπίσσαν (τοῦ Ἰοθάρ τὴν θυγατέρα) καὶ ἰσχυρίσθησαν, ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι ὅμοιοι καὶ ἴσοι μὲ αὐτὸν, διότι καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλάλησεν ὁ Θεός. Ὀργισθεὶς δὲ ὁ Κύριος κατ' αὐτῶν, διότι οὕτω προσηνέχθησαν πρὸς τὸν Μωϋσῆν, ἐτιμώρησε τὴν Μαριαμ διὰ λέπρας. Ἀλλ' ὁ Μωϋσῆς, ὅστις κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἦτο πρὸς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ καὶ ἴαθη ἡ ἀδελφὴ του, ἀφ' οὗ ἔνεκα τῆς νόσου εἶχεν ἐξωρισθῆ ἕξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας.

§ 27. Κατασκόπησις Χαναάν ('Αριθμ. ΙΓ').

Ἐξ Ἀσηρώθ ἀπῆλθον οἱ Ἰσραηλῖται καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐν τῇ πλησίον τῆς Χαναάν ἐρήμῳ Χαράν. Ἐντεῦθεν ἀπέστειλεν ὁ Μωϋσῆς, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Θεοῦ, δώδεκα ἐκλεκτοὺς ἄνδρας, ἅνα ἓνα ἐξ ἐκάστης φυλῆς, ἵνα ἐλθόντες κατασκοπεύσωσι τὴν γῆν Χαναάν, δοὺς αὐτοῖς τὰς δεούσας ὁδηγίας, ὡς ἐξῆς:

«Ἀνάβητε διὰ τῆς ἐρήμου ταύτης εἰς τὸ ὄρος, καὶ παρατηρήσατε τὴν ἐκεῖθεν γῆν ὅποια τις εἶναι, καὶ τὸν κατοικοῦντα ἐν αὐτῇ λαόν, ἂν ᾖναι ἰσχυρὸς ἢ ἀδύνατος, ἂν ᾖναι ὀλίγοι ἢ πολλοί, καὶ ὅποια ἡ γῆ εἰς ἣν κατοικοῦσι, καλὴ ἢ κακὴ, καὶ ὅποια αἱ πόλεις τῶν, τετειχισμένοι ἢ ἀτειχιστοί, καὶ ἂν ἡ γῆ ᾖναι παχεῖα ἢ ἄγονος, ἂν ᾖναι δένδρα ἐν αὐτῇ ἢ οὐ, καὶ προσπαθήσατε ἐπιμόνως νὰ λάβητε ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς. Εἶναι ἤδη ἔαρ, καὶ αἱ σταφυλαὶ ἐγγὺς νὰ ὠριμάσωσιν». Ἄφ' οὗ δὲ οὗτοι ἐξετέλεσαν τὴν παραγγελίαν ἐπανῆλθον, εἰς τὴν ἔρημον Χαράν ἐκ Κάδης μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Διηγήθησαν δὲ πολλὰ καὶ εὐάρεστα περὶ τῆς γονιμότητος τῆς γῆς, δείξαντες δὲ καὶ τοὺς καρποὺς, οὓς ἐκόμισαν ἐξ αὐτῆς, ἐν οἷς ᾗτο καὶ σταφυλὴ τόσον μεγάλη, ὥστε δύο ἄνθρωποι ἐσῆκωνον αὐτήν, εἶπον ὅτι εἶναι γῆ βέουσα μέλι καὶ γάλα. Προσέθηκαν ὅμως ὅτι αἱ πόλεις αὐτῶν ἔχουσι τείχη μεγάλα καὶ ὀχυρὰ, καὶ οἱ κάτοικοι εἶναι γίγαντες. Ὁ συναπεσταλμένος μετ' αὐτῶν Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ ὁ Χάλεβ ἀντέκρουσαν τοὺς λόγους τῶν συναδέλφων τῶν, ἐνεθάρρουν τὸν λαόν νὰ προχωρήσῃ εἰς Χαναάν· ἀλλ' ὅμως οἱ Ἑβραῖοι δειλιάσαντες ἐκλαίον ἔλην ἐκεῖνην τὴν νύκτα, καὶ ᾗθέλησαν νὰ λιθοβολήσωσι τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ καὶ τὸν Χάλεβ. Ἐγόγγυζον δὲ καὶ κατὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἀαρὼν πᾶσα ἡ συναγωγὴ καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐκλέξωσιν ἀρχηγὸν νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ εἰς Αἴγυπτον. Ὁ Θεός, ὀργισθεὶς διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ, ἀλλ' ἐξιλέωσεν αὐτὸν ὁ Μωϋσῆς διὰ προσευχῆς. Κατεδικάσθη ἐν τοσοῦτῳ παρὰ Κυρίου ὁ λαὸς νὰ πλανᾶται τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν ἔρημον, καὶ νὰ μὴ ἀξιωθῇ νὰ ζήσῃ καὶ ἴδῃ τὴν

Χαναάν μηδείς ἐξ ὕσων ἐξῆλθον ἐξ Αἰγύπτου ἀπὸ εικοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, παρεκτός τοῦ Χάλεβ καὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.

Ἡ καταδικη αὕτη ἔσχεν ἀποτέλεσμα νὰ ἐξωθήσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγωνίας εἰς πάντη ἀντίθετον θρασύτητα· καὶ δὴ παρὰ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ Μωϋσέως, μέγα μέρος τῶν Ἰσραηλιτῶν προὐχώρησε πρὸς τὴν Χαναάν ἐπὶ σκοπῷ νὰ κατακυριεύσωσιν αὐτήν. Ἄλλ' οἱ Χαναανοὶ καὶ οἱ Ἀμαληκίται, αἵτινες κατεῖχον τὰς πρὸ τῆς ἐβραϊκῆς παρεμβολῆς ὀρέων διόδους, ἔστρεψαν εἰς τὰ ὀπίσω τοὺς τολμηροὺς Ἰσραηλίτας καὶ πλείστους ὕσους αὐτῶν κατέσφαξαν.

§ 28. Ἀποστασία Κορὲ κλ. Θάνατος Μαρίας καὶ Ἀαρῶν (Ἀριθ. Ιζ'. Κ').

Καταδικασθέντες οὕτω οἱ Ἰσραηλίται νὰ πλανῶνται ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, ἔζων ποιμενικὸν βίον καὶ ἥσθιον μάννα. Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν των ἐκ Κάδης πρὸς τὴν ἔρημον ἐν μόνον σπουδαίῳ συμβῆν μνημονεύεται παρ' αὐτοῖς τὸ ἐξῆς: Ὁ Κορὲ υἱὸς Ἰσαὰρ γενάρχης τῶν Κοριτῶν, σπουδαίας λευιτικῆς πατριᾶς, φθονήσας τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶν δι' ἣν κατεῖχον θέσιν, καὶ συστήσας φατρίαν, ἤγειρε κατὰ τῆς ἐξουσίας τούτων ἀποστασίαν, ἧς μετέσχον οἱ ἐκ τῆς φυλῆς Ῥουβὴν, Δαθὰν καὶ Ἀβειρών. Τούτοις δὲ συνετάχθησαν καὶ διακόσιοι πενήτηκοντα ἄλλοι σπουδαῖοι ἄνδρες. Λόγος δὲ τῆς ἐξεγέρσεως ἦτο ὅτι ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἀαρῶν ἰδιοποιήθησαν καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἱερατικὴν ἐξουσίαν. Ἡ ἀποστασία αὕτη ἐτιμωρήθη θεόθεν. Καὶ τοὺς μὲν περὶ τὸν Κορὲ κατέκαυσε πῦρ, τοὺς δὲ Δαθὰν καὶ Ἀβειρών μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς ἀνοιχθεῖσα ἡ γῆ κατέπιεν αὐτοὺς καὶ τὰ οἰκήματα αὐτῶν καὶ πάντας τοὺς συστάσιαστὰς.

Τὴν ἐπιούσαν δὲ ἡμέραν καθ' ἣν συνέβη ἡ τρομερὰ αὕτη κρίσις τοῦ Θεοῦ, ἐγόγγυσαν οἱ Ἰσραηλίται κατὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀαρῶν λέγοντες: «Ἀπεκτείνετε τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου». Ὁρμησαν δὲ πρὸς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἀλλ' εὐθὺς ἐκάλυψε τὴν σκηνὴν ἡ νεφέλη «καὶ ὤφθη ἡ δόξα Κυρίου». Ἦθελε δὲ

ὁ Θεὸς νὰ καταστρέψῃ αὐτοὺς, ἀλλ' ἐσώθησαν, διότι ὁ Ἄαρὼν, τῆ παραγγελίᾳ τοῦ Μωϋσέως, διὰ θυμιάματος ἐξιλέωσε τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτησάντων, καὶ οὕτως ἐκόπασεν ἡ ἀρξαμένη ἤδη θραῦσις αὐτῶν. Μετὰ τοῦτο διέταξεν ὁ Μωϋσῆς, καὶ ἐτέθησαν δώδεκα βάρδοι ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου κατὰ τὰς 12 φυλάς. Τὴν ἐπιούσαν εὐρέθη μόνῃ ἡ τοῦ Ἄαρὼν βλαστήσα καὶ καρποφορήσασα εἰς σημεῖον, ὅτι οὗτος καὶ ἡ γενεά του εἶναι ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ Ἰσρατεύειν. Διέταξε δὲ ὁ Θεὸς καὶ ἐφυλάχθη ἡ βάρδος, ὡς μαρτύριον καὶ πίστις ἐν τῇ κιβωτῷ τῆς Διαθήκης μετὰ τῶν ἄλλων μαρτυρίων.

Μετὰ πολυετῆ περιπλάνησιν ἐπανῆλθον οἱ Ἰσραηλίται εἰς Κάδης, ὅτε ἐπλησίαζεν ἤδη ἡ ληξίς τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν τῆς τοιαύτης καταδίκης των. Ἐν τῷ διαστήματι τοῦτο ἀπέθανον οἱ τῆς παλαιᾶς γενεᾶς ἄνθρωποι, οἷς διὰ τὰς συχνὰς ἀμαρτίας των εἶχεν ἀπαγορευθῆ ἡ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἴσοδος. Ἡ νέα γενεὰ δὲν ἦτο βεβαίως ἀναμάρτητος, ἀλλ' ὅπωςδὴποτε ἐγίνετο κρείττων τῆς ἐξαλειφθείσης. Εἰς Κάδης ἀπέθανε καὶ ἡ τοῦ Μωϋσέως ἀδελφὴ Μαριάμ. Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα ὑπέφερον ἐξ ἑλλείψεως ὕδατος, ἰδοὺ πάλιν γογγυσμοὶ καὶ κατακραυγαί. Ὁ πάντοτε ἐλεήμων Θεὸς πρὸς τὸν ἐκλεκτὸν αὐτοῦ λαὸν διέταξε τὸν Μωϋσῆν, ἵνα λάβῃ τὴν βάρδον καὶ διὰ λόγου ἐνώπιον τοῦ λαοῦ προκαλέσῃ ὕδωρ ἐκ πέτρας. Ἀλλὰ καὶ οὗτος καὶ ὁ Ἄαρὼν ἐφάνησαν ἀνυπόμονοι καὶ δύσπιστοι, καὶ ἀντὶ νὰ πράξωσιν ὅπως ὁ Θεὸς εἶπεν, ὁ Μωϋσῆς πλήττει τὴν πέτραν διὰ τῆς βάρδου του δίσ. Καὶ ἐξῆλθε μὲν ἐκ ταύτης ὕδωρ, ἀλλὰ διὰ τὴν δυσπιστίαν των καὶ παρακοήν των κατεδικάσθησαν καὶ οὗτοι, νὰ μὴ πατήσωσιν εἰς τὴν γῆν Χαανάν.

«Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἄαρὼν, ὅτι οὐκ ἐπιστεύσατε ἀγιάσαντές με ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξετε ὑμεῖς τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν, ἣν δέδωκα αὐτοῖς (Ἀριθ. κ'. 12). Ὀνομάσθη δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο «ὕδωρ ἀντιλογίας».

Ἐπειδὴ δὲ ἐμελλον, προχωροῦντες πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγ-

γελίας νά διέλθωσι διὰ τῆς χώρας τῶν Ἐδομιτῶν, οἵτινες ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ Ἡσαῦ, ὁ Μωϋσῆς ἀπέστειλεν ἐκ Κάδης ἀγγελιοφόρους πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῶν, ἐνθυμίζων αὐτῷ τὴν τοῦ γένους συγγένειαν, καὶ παρακαλῶν νά ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τὴν διὰ τῆς χώρας διάβασίν των, ὑποσχεθεὶς ὅτι δὲν θέλουν ἐπιφέρει οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην εἰς τὸν τόπον του ζημίαν, οὐδὲ καὶ ὕδωρ θά πίωσιν ἐκ τῶν δεξαμενῶν του. Ἡ πρότασις δὲν ἐγένετο δεκτὴ ἐξῆλθε μάλιστα μετὰ πολλοῦ στρατοῦ καὶ διεκώλυσε τὴν διὰ τῆς χώρας του διόδόν των. Ὄθεν ὁ Μωϋσῆς ἠναγκάσθη ὀπισθοπορῶν νά ὀδηγήσῃ τοὺς Ἑβραίους ἐκ Κάδης πρὸς τὸ ἕρος Ὠρ. Ἐνταῦθα δὲ ἀπέθανεν ὁ Ἄαρὼν, καὶ διεδέξατο αὐτὸν ἐν τῇ ἀρχιερωσύνῃ ὁ υἱὸς του Ἐλεάζαρ.

§ 29. Οἱ ὄφεις. Ὁ χαλκοῦς ὄφεις.

Πρὶν δὲ ἀπέλθωσι τοῦ τόπου τούτου προσεβλήθησαν ἀπροσδοκῆτως ὑπὸ Χαναναίου βασιλέως Ἀράδ, ὅστις καὶ ἠχημαλώτισέ τινας ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ δεηθέντες τοῦ Κυρίου ἴσχυσαν καὶ κατέστρεψαν αὐτὸν καὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ ὠνόμασαν δὲ τὸν τόπον τοῦτον ἀνάθεμα, ὅπερ δηλοῖ ἐξολλόθεν.

Ἀναχωρήσαντες δὲ ἐκ τοῦ ἕρους Ὠρ πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ὀλιγοψύχησαν ἀηδιάσαντες καὶ τὸ μάννα ἔθεν πάλιν κατὰ τὴν συνθήειάν των ἐγόγγυζον, καὶ κατελάλουν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν Μωϋσῆν λέγοντες: «Διατί μᾶς ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἵνα θανατώσῃς ἡμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ;» Ὁ Κύριος τότε εἰς τιμωρίαν των ἀπέστειλεν ὄφεις θανατηφόρους καὶ ἔδακνον τὸν λαόν, καὶ πολλοὶ ἀπέθαναν. Μετανοήσαντες ἕως ἐκ τῆς ἐπελθούσης συμφορᾶς ταύτης, ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Μωϋσεώς ἔλεος. Ὁ Θεὸς τότε διέταξε τὸν Μωϋσῆν καὶ κατεσκεύασεν ὄφιν χαλκοῦν, καὶ ὕψωσεν αὐτὸν ἐπὶ στύλου. Πᾶς δὲ ὁ δακνόμενος ὑπὸ ὄφειος ἐθεραπεύετο ἐπιβλέπων εἰς τὸν χαλκοῦν τοῦτον ὄφιν.

Ὁ χαλκοῦς οὗτος ὄφεις ἐφυλάττετο ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπὶ 900 περίπου ἔτη ὡς μαρτύριον τοῦ θαύματος ἧτο δὲ τύ-

προς τῆς διὰ τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ σωτηρίας. Ἐπειδὴ δὲ κατήντησαν νὰ ἀποδίδωσιν εἰς τὸν ὄφιν τοῦτον λατρείαν ἄτοπον, μιμούμενοι ἴσως τὴν τῶν γειτονικῶν ἐθνῶν ὀφιολατρείαν, ὁ βασιλεύσας τοῦ Ἰούδα κατὰ τὸ 715 π. Χ. Ἐζεκίας κατέστρεψεν αὐτὸν.

§ 30. Διάβασις Ἀρνῶν, κατατρόπωσις βασιλέων Ἀμορραίων καὶ Βασάν, καὶ σφαγὴ Μαδιανιτῶν καὶ Βαλαάμ (Ἀριθμ. ΚΑ'. ΚΒ'. ΛΑ').

Διελθόντες οἱ Ἰσραηλιῖται ἀνενόχλητοι διὰ τῶν ἀνατολικῶν προπόδων τῶν ὄρεων Σηεὶρ καὶ διὰ τῆς χώρας τῶν Μωαβιτῶν, ἔφθασαν καὶ ἐστρατοπέδευσαν παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀρνῶν, ὅς ἦτο ἐν τοῖς βορείοις μεθορίαις αὐτῶν. Ὁ Μωϋσῆς ἀπέστειλεν ἐντεῦθεν εἰς Ἑσεθῶν πρέσβεις πρὸς Σηὼν βασιλέα τῶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου οἰκούντων Ἀμορραίων, ἵνα παρακαλέσωσιν αὐτὸν νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν διὰ τῆς χώρας τοῦ διάβασίν των, ὑποσχόμενοι ὅτι δὲν ἤθελον προξενήσει εἰς αὐτὸν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ζημίαν. Ὁ βασιλεὺς οὗτος, οὐ μόνον ἠρνήθη αὐτοῖς τὴν ἄδειαν, ἀλλὰ καὶ ἐξῆλθε νὰ πολεμήσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς τρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω. Ταῦτα μαθόντες οἱ Ἰσραηλιῖται δὲν ἐπερίμενον τὴν ἔλευσίν του, ἀλλὰ προχωρήσαντες καὶ ἀπαντήσαντες αὐτὸν ἐρχόμενον μετὰ τοῦ στρατοῦ του, τὸν κατετρόπωσαν· γενόμενοι δὲ κύριοι τῆς χώρας τοῦ «ἀπὸ Ἀροὴρ ἕως Ἀρνῶν» ἐκατοίκησαν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

Ἡ κατάκτησις τῆς χώρας ταύτης ἔφερε τοὺς Ἰσραηλίτας ἐν τοῖς μεθορίαις τῆς Βασάν. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας ταύτης Ὠγ, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῶν, ἀλλὰ κατεστράφη καὶ οὗτος ὡς ὁ Σηὼν, καὶ ἡ χώρα αὐτοῦ ἐγένετο ὑποχείριος τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, καὶ κατόκησεν ἐν αὐτῇ.

Γενόμενοι οὕτω κύριοι τῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἰορδάνου χωρῶν Γαλαὰδ καὶ Βασάν, ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀρνῶν ἦλθον καὶ ἐστρατοπέδευσαν πλησίον τῆς βορείας ἄκρας τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ἐν τῇ πεδιάδι Μωάβ. Οἱ Μωαβίται δὲν ἠὺχαριστήθησαν βέ-

θαια ἐκ τῆς πλησιάζουσας πρὸς αὐτοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐτόλμησαν ν' ἀντιπαραταχθῶσι πρὸς αὐτούς· ἐν τούτοις συμμαχήσας ὁ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν Βαλὰκ μετὰ τῶν γειτόνων του Μαδιανιτῶν, ἐστοχάσθη νὰ καταστρέψῃ τοὺς Ἰσραηλίτας διὰ κατάρας περιφήμου τινος μάγου, ἐν Μεσοποταμίᾳ οἰκοῦντος, ὀνόματι Βαλαάμ. Ὅθεν ἀπεστάλησαν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις Μωαβίται καὶ Μαδιανίται νὰ καλέσωσιν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπόν. Ἄλλ' ἀποστραπεῖς θεόθεν, ἤρνήθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους Μωάβ ὁ Βαλαάμ. Ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν δευτέραν πρεσβείαν μὲ δῶρα καὶ ὑποσχέσεις. Ὁ Θεὸς ἐδήλωσε τότε νύκτωρ τῷ Βαλαάμ ν' ἀπέλθῃ μὲν ὅπου καλεῖται, ἀλλὰ νὰ ποιήσῃ ὅπως ὁ Κύριος ἤθελεν εἶπει αὐτῷ. Ἄλλ' ἐν τούτοις ἄγγελος Κυρίου ἀόρατος τῷ Βαλαάμ ἐμποδίζει καθ' ὁδὸν τὴν ὄνον, ἐφ' ἧς ἦτο οὗτος, νὰ προχωρήσῃ. Ὁ Βαλαάμ τύπτει ἰσχυρῶς τὴν ὄνον, ἀλλ' ἰδοὺ διανοίγεται τὸ στόμα τῆς ὄνου καταπεσούσης καὶ ἐλέγχει αὕτη τὸν τύπτοντα αὐτὴν Βαλαάμ. Διανοιχθέντων δὲ τότε τῶν ὀφθαλμῶν του, βλέπει τὸν ἄγγελον. Μετανοεῖ δὲ εὐθὺς ὁ Βαλαάμ καὶ λέγει τῷ ἀγγέλῳ ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ· ἀλλ' ἤδη ἐπετράπη αὐτῷ νὰ προχωρήσῃ μὲν μετὰ τῶν πρεσβευτῶν, ἀλλὰ νὰ ὀμιλήσῃ ὅπως ἤθελεν εἶπῃ αὐτῷ ὁ ἄγγελος.

Ὁ Βαλὰκ ἐλθόντα τὸν Βαλαάμ, τὸν ὑπεδέχθη μετὰ μεγάλων τιμῶν, καὶ ἀνετίβασεν αὐτὸν εἰς τόπους ὑψηλοὺς ἵνα κατοπτεύσῃ τὰ στρατόπεδα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ καταρασθῇ αὐτούς· ἀλλ' οὗτος, πειθόμενος τῷ Θεῷ, εὐλόγησε τούτους καὶ τὰς προόδους αὐτῶν προανήγγειλεν. Ἐν τούτοις ὅμως συμβουλεύει ὁ Βαλαάμ τὸν ὀργισθέντα ἐναντίον του Βαλὰκ νὰ προσπαθῆσῃ νὰ ἀποπλανήσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς εἰδωλολατρείαν, καὶ τότε θὰ τοὺς τιμωρήσῃ ὁ Θεός. Καὶ τῶντι κατωρθώθη ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῶν Μωαβιτῶν καὶ Μαδιανιτῶν διὰ φαινομένης φιλίας νὰ σχετισθῶσι πολλοὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν μὲ γυναῖκας Μωαβίτιδας καὶ Μαδιανίτιδας καὶ νὰ ἐκπέσωσι πρὸς χάριν αὐτῶν εἰς προσκύνησιν τῶνειδώλων των. Διὰ τὸ ἔγκλημα τοῦτο ὁ Θεός ἀπέστειλε πληγὴν, ἐξ ἧς ἀπέθανον περὶ τὰς εἴ-

κοσι τέσσαρας χιλιάδας (23 χιλ. κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον) ἐκόπασε δὲ τὸ κακὸν ἀφ' οὗ ὁ Φινιᾶς ὁ υἱὸς τοῦ ἀρχιερέως Ἐλεάζαρ ἐξιλίωσε τὸν Θεόν, φονεύσας ἰδίᾳ χειρὶ τὸν Σαμβρι, ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς φυλῆς Συμεὼν, καὶ ὄραϊαν Μαδιανίτιδα ὀνόματι Χασθι, ἣν εἶχε λάβει οὗτος, καὶ ἀφ' οὗ ὁ λαὸς μετενόησε.

Τούτου δὲ γενομένου, διετάχθη παρὰ Θεοῦ ὁ Μωϋσῆς καὶ ἐτιμώρησε τοὺς δολιότητι διὰ τῶν γυναικῶν πλανήσαντας τοὺς Ἰσραηλίτας Μαδιανίτας, πατάξας αὐτοὺς καὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἐν Ῥομφαίᾳ καὶ μετ' αὐτῶν τὸν Βαλαάμ υἱὸν Βαιώρ.

Ἀριθμηθέντων κατὰ τοῦτόν που τὸν χρόνον ἐν τοῖς πεδίοις Μωάβ τῶν Ἰσραηλιτῶν, εὐρέθησαν ὄντες ἄνδρες πολεμιστὰι ἕως 601,730 πλὴν τῶν Λευϊτῶν, συμποσωθέντων «ἀπὸ μηριαίου καὶ ἐπάνω» ἀρρένων εἰς 23,000. Οὐδεὶς δὲ ἐκ τῆς παλαιᾶς γενεᾶς ἔζη πλέον ἐκτὸς τοῦ Ἰησοῦ υἱοῦ Ναυῆ, τοῦ Χάλεβ, καὶ τοῦ Μωϋσέως, ὅστις ὅμως ἔμελλε ταχέως καὶ αὐτὸς ν' ἀποθάνῃ πρὶν ἢ εἰσελθῶσιν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· ὥστε οἱ μέλλοντες νὰ καταλάβωσι τὴν Χαναὰν ἦσαν πάντες νέοι. Ὁ ὄλος δὲ πληθυσμὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν, πάσης ἡλικίας καὶ ἀφοτέρων τῶν φυλῶν κατ' ἀναλογίαν θὰ ἦτο τότε περὶ τὰ δύο ἡμισυ ἑκατομμύρια ψυχῶν.

§ 31. Θάνατος Μωϋσέως· κληρὸς φυλῶν Ῥουβὴν καὶ Γάδ (Ἀριθμ. ΛΓ'.—Δ'. Δευτερονόμ.).

Ἐλθόντος δὲ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἦτο ὀρισμένον ν' ἀποθάνῃ ὁ Μωϋσῆς, ἐγνωστοποιήθη αὐτῷ παρὰ Θεοῦ τοῦτο. Ὁθεν ἔδωκε τῷ λαῷ τὰς δεούσας συμβουλὰς καὶ ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ τὰ προστάγματα. Ἐπανελάβεν ἐν συνόψει τὸν νόμον ὑπέμνησεν αὐτοὺς τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἐπικουφάσας αὐτοῖς τιμωρίας. Παρήγγειλεν αὐτοῖς νὰ καταστρέψωσιν, εἰσερχόμενοι εἰς τὴν γῆν Χαναὰν, τὰ εἰδῶλα τῶν ἐν αὐτῇ λαῶν καὶ νὰ ἐξολοθρευθῶσιν τοὺς εἰς τοῦτο καταδεδικασμένους κατοίκους αὐτῆς. Κατὰ παραγγελίαν δὲ τοῦ Θεοῦ κατέστητε διάδοχόν του τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ. Ἐψαλ-

λεν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τὴν θαυμασίαν ἐκείνην ᾠδὴν «Πρόσεχε Οὐρανὲ καὶ λαλήσω, καὶ ἀκουέτω ἡ γῆ ῥήματα ἐκ τοῦ στόματός μου κτλ.» (Δευτερονόμ. κεφ. λβ'). Μετὰ ταῦτα εὐλογήσας τὸν λαὸν κατὰ φυλάς, ὅπως ποτε ὁ Ἰακώβ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν, ἀνέβη ὁ Μωϋσῆς, ὅπως εἶχε διατάξει αὐτὸν ὁ Θεὸς, εἰς τὸ ὄρος Ναβαῦ ἐπὶ τὴν κορυφὴν Φασγά, ἣτις εἶναι ἀπέναντι τῆς Ἱεριχώ. Ἐκεῖθεν δὲ ἔδειξεν ὁ Θεὸς αὐτῷ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, εἰπὼν «Αὕτη ἡ γῆ, ἣν ὠμοσα τῷ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, λέγων, τὸ σπέρματι ὑμῶν δώσω αὐτήν.» Μετὰ τοῦτο ἐτελεύτησεν ἐκεῖ ὁ Μωϋσῆς, ἄγων τὸ ἑκατοστὸν καὶ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος. Οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸν ἔκλαυσαν καὶ ἐπένησαν ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας.

Ἰστέον ὅτι ὁ Μωϋσῆς εἶχεν ἤδη ἀποδεχθῆ τὴν αἴτησιν τῶν φυλῶν Ῥουβὴν καὶ Γὰδ καὶ ἡμισείας τῆς φυλῆς τοῦ Μανασσῆ, ἔχουσῶν πολυάριθμα ποίμνια καὶ κτήνη, νὰ καταλάβωσιν ὡς ἰδιόντων μέροςμα ἐν τῇ ἐπηγγελμένῃ κληρονομίᾳ τὰς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἰορδάνου κατακτηθείσας χώρας τῶν βασιλέων Σηὼν καὶ Ὠγ, ὅπερ καὶ ἐγένετο, ὑποσχεθεισῶν ὅτι θέλουν συμπολεμήσει μετὰ τῶν ἄλλων φυλῶν καὶ συνδράμει ταῦτας εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τῆς ἐντεῦθεν, ἥτοι τῆς πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰουδάνου γῆς Χαναάν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΓΗΣ ΧΑΝΑΑΝ' ΚΡΙΤΑΙ.

§ 82. Διάβασις Ἰορδάνου· ἄλωσις Ἱεριχώ. (Ἰησοῦς Ναυῆ Β'.—ΣΤ').

Ὅτε ὁ Μωϋσῆς ἀπέθανεν οἱ Ἰσραηλῖται ἔμενον ἐστρατοπεδευμένοι ἐν γῇ Μωάβ, περιμένοντες διαταγὰς ἵνα προχωρή-

σωσι καὶ ἀναλάβωσι τὸ δυσχερὲς ἔργον τῆς ἐκτοπίσεως ἐθνῶν μεγαλειτέρων, ἰσχυροτέρων, καλλίτερα ὤπλισμένων καὶ πολεμικῶς κρείττον κατηρτισμένων καὶ ἐν ὀχυρωμέναις πόλεσιν οἰκούντων καὶ εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἐχόντων πάσης τῆς χώρας τοὺς πόρους. Ὑπῆρχεν οὕτω πολλή ἢ μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων τῶν ἐθνῶν τούτων καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν διαφορὰ, ἀλλ' οὗτοι εἶχον ἐμφύχωσιν τὰ τόσα προηγουμένα δείγματα τῆς θείας προνοίας ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἐξ Αἰγύπτου, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν δὲν ἀπεκαρτέρουν. Ταῦτα δὲ ἐγίνωσκον οἱ Χαναναῖοι καὶ εἶχε καταλάβει αὐτοὺς φόβος. Μετὰ τὴν τελευταίην δὲ τοῦ Μωϋσέως εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ νὰ διαβῆ τὸν Ἰορδάνην, εἰς ἣν εἶχεν ἤδη πλησιάσει. Τὸν ἐνίσχυσε δὲ ὁ Κύριος, ἀφ' οὗ ἐσύστησεν αὐτῷ τὴν τήρησιν τῶν θείων νόμων.

Συνταχθέντες δὲ πάντες ἐτοιμάσθησαν εἰς τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ. Εὐθὺς ἐν τῇ πέραν τούτου κοιλάδι ἔκειτο ἡ Ἰεριχώ, σπουδαία καὶ ὀχυρὰ πόλις τῆς Χαναάν. Ὁ Ἰησοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην δύο νεανίσκους, ἵνα κατασκοπεύσωσι ταύτην καὶ τὰ περίεξ. Μαθὼν τοῦτο ὁ τῆς Ἰεριχῶ βασιλεὺς ἔστειλε νὰ τοὺς συλλάβῃ, ἀλλὰ γυνή τις, ὀνόματι Ραάβ, τοτε μὲν ἀμαρτωλὸς, πιστεύσασα ὅμως ἔπειτα εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν, ἔκρυψεν αὐτοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ της, καὶ ἀφ' οὗ ἔδωκεν αὐτοῖς πᾶσαν περὶ τοῦ τόπου καὶ τῶν ἰδεῶν τῶν κατοίκων πληροφορίαν, τοὺς ἐφυγάδευσεν, καταβιβάσασα αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ παραθύρου. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπέστρεψαν καὶ εἶπον ὅσα ἔμαθον εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ἀνεχώρησεν οὗτος μετὰ τῆς παρεμβολῆς τὴν ἐπιούσαν ἐκ Σαττεῖν καὶ ἦλθεν εἰς τὸν Ἰορδάνην. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας οἱ ἱερεῖς φέροντες τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης εἰσῆλθον εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ ἐστάθησαν ἐν μέσῳ αὐτοῦ. Εὐθὺς δὲ τότε τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ διεχωρίσθησαν, σταθέντος τοῦ καταβαίνοντος ρεύματος, καὶ οὕτω διέβησαν αὐτὸν οἱ Ἰσραηλιταὶ ἀθρόοις ποσίν. Ἄμα δε διαβάντων ὁ ποταμὸς ἤρξατο ῥέων ὅπως καὶ πρότερον. Εἰς ἀμνησιν δὲ τοῦ θαύματος τούτου ἐστήθησαν ἐν Γαλγάλοις δύο δεκα λίθοι, εἰς δι' ἐκάστην τῶν φυλῶν. Ἐνταῦθα οἱ Ἰσραηλιταὶ κατὰ πρῶτον ἐστρατοπέδευαν διαβάντες τὸν Ἰορδάνην.

πρὶν δὲ ἢ προχωρήσωσιν εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς ἐπηγγελμένης αὐτοῖς γῆς, περιετμήθησαν κατὰ τὸν νόμον πάντες οἱ μήπω τεσσαράκοντα ἐτῶν γεγονότες, καὶ οὕτω ἐπανελήφθη καὶ ἐφηρμύσθη ὁ ὄρος οὗτος τῆς πρὸς τὸν Ἀβραάμ διαθήκης τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶχε διακοπῇ καθ' ὅλον τὸ τεσσαρακονταετὲς διάστημα τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ περιπλανήσεώς των. Ἐώρτασε δὲ ὁ λαὸς καὶ τρίτην φορὰν τὸ πάσχα ἀπὸ τῆς ἐξόδου των ἐξ Αἰγύπτου, ὃ εἶχον ἀποκοψίαι ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἔπαυσε δὲ καὶ ἡ καθημερινὴ θεόθεν παροχὴ τοῦ μάννα, καὶ ἤρχισαν ἤδη νὰ τρέφονται μὲ σῖτον καὶ καρποὺς καὶ ἄλλα προϊόντα τῆς γῆς Χαναάν. Ἐνῶ δὲ ἐπρόκειτο ἤδη νὰ προσβάλωσι τὴν Ἱεριχώ, καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἦτο ἐκεῖ που, εἶδεν ἐστηκότα ἐνώπιόν του ἄνθρωπον φέροντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀνεσπασμένην ῥομφαίαν. Πλησιάσας δὲ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ: ἡμέτερος εἶσαι ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων; αὐτὸς δὲ εἶπεν ὅτι εἶναι ἀρχιστράτηγος τῶν δυνάμεων τοῦ Κυρίου καὶ διέταξε τὸν Ἰησοῦ, πεσόντα ἐπὶ πρόσωπον κατὰ γῆς, νὰ ἐκβάλη τὰ ὑποδήματά του, διότι ὁ τόπος ἐνῶ ἴστατο ἦτο ἅγιος.

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διευθύνθη πρὸς τὴν ὀχυρὰν πόλιν Ἱεριχώ ἵνα κυριεύσῃ αὐτήν. Ἐλαβε δὲ παρὰ Κυρίου ἐντολὴν καὶ περιέφερον τὴν κιβωτὸν περὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, προηγουμένων ἐπτὰ ἱερέων μετὰ σαλπύγων, τῇ δὲ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ ἐσάλπισαν οἱ ἱερεῖς καὶ εὐθὺς κατέπεσον τὰ τείχη τῆς Ἱεριχῶ, καὶ οὕτω ἐκυρίευσαν αὐτήν καὶ ἀπέκτειναν πάντας τοὺς κατοικοὺς αὐτῆς, καὶ τὰ κτήνη των, καὶ τὰ πράγματά των κατέστρεψαν καὶ ἐξηφάνισαν. Ἐσωσαν δὲ μόνον τὴν Ῥαάβ, ἣτις εἶχεν ὑποδεχθῆ καὶ προφυλάξῃ τοὺς δύο νεανίσκους κατασκόπους, τοὺς ὁποίους εἶχε στείλει ὁ Ἰησοῦς Ναυῆ νὰ ἰδῶσι τὴν Ἱεριχώ καὶ ἐν γένει τὸν τόπον. Μετὰ τὴν Ἱεριχώ ἐκυρίευσαν καὶ ἔκαυσαν τὴν πόλιν Γαί, ἧς τὸν βασιλεῖα συλληφθέντα, ἐκρέμασεν ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ ξύλου.

§ 33. Στάσις ἡλίου καὶ σελήνης· Θάνατος Ἰησοῦ Ναυῆ (Ἰησ. Ναυῆ Γ'. ΚΔ').

Οἱ βασιλεῖς τῆς Χαναάν βλέποντες τὸν ἐπικείμενον κίν-

δυνον, ἤνωσαν τὰς δυνάμεις των κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν· μόνοι δὲ οἱ Γαθαωνῖται προσετέθησαν εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ ὑπηρέτου αὐτούς. Διὰ τοῦτο πέντε βασιλεῖς, προεξάρχοντος τοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ βασιλέως Ἀδωνιβεζεκ, ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Γαθαωνιτῶν· ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς Ναυῆ, ἔλθων ἐκ Γαλγάλων, ὑπερησπίσθη αὐτούς· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἡμέρα δὲν ἤρκει ἵνα κατατροπώσῃ ἐντελῶς τοὺς πολεμίους, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαθαὼν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλών. Οἱ φαστῆρες οὗτοι ἔστησαν μίαν ἡμέραν καὶ οὕτως ἐτελείωσαν ἐπιτυχῶς τὴν μάχην· τοὺς δὲ πέντε βασιλεῖς συλληφθέντας ἐκρέμασε.

Νικητὴς ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ τούτων καὶ ἄλλων βασιλέων τῆς Χαναάν, ἐπανῆλθεν εἰς Γάλγαλα, καὶ διεμοίρασε τὴν Χαναάν εἰς τὰς φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ· κυριεύσας ἐντὸς πέντε ἐτῶν τριάκοντα καὶ ἐν τῶν ἐνταῦθα μικρῶν κρατῶν, ὧν τινὰ μὲν εἶχον βασιλεῖς, ἄλλα δὲ δημοκρατίαν.

Αἰσθανθεῖς ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ προσεγίζνοντα τὸν θάνατόν του, προσεκάλεσε πάντας τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς δικαστὰς εἰς Σηλῶ, ὅπου εἶχε μετενεχθῆ ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου καὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀφ' οὗ ἀπηρίθμησε τὰς εἰς τὸ ἔθνος εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ μένωσι πιστοὶ εἰς τὸν Θεὸν, καὶ τοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὰ ἴδια. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀπέθανεν 410 ἐτῶν.

Καθ' ὄλον δὲ τὸ διάστημα τῆς διοικήσεως τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ τῶν ἐπιζησάντων πρεσβυτέρων διετέλεσαν ὄντες οἱ Ἰσραηλιταὶ πιστοὶ τῇ λατρείᾳ τοῦ Κυρίου· ἔθεν καὶ ἡ ἁγία Γραφὴ λέγει: «Καὶ ἐλάτρευσεν Ἰσραὴλ τῷ Κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας Ἰησοῦ».

Τὰ ὅσα τοῦ Ἰωσήφ, τὰ ὅποια ἀνήγαγον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, φυλάξαντες τὴν παραγγελίαν αὐτοῦ (§ 49. σελ. 30.) τὰ ἔθαψαν ἐν Σικίμοις (Συχέμ).

Μετὰ ταῦτα δὲ ἀπέθανε καὶ ὁ τοῦ Ἀαρῶν υἱὸς καὶ διάδοχος Ἐλεάζαρ. Ἱεράτευσε δὲ ἀντ' αὐτοῦ ὁ υἱὸς του Φινεές.

§ 34. Κριταί.

Ἄχρι τοῦδε, ὡς εἶδομεν, πρόσταντο τῶν πραγμάτων τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν ἄμεσον ὁδηγίαν, καὶ ἀπὸ τῆς ἐξόδου των ἐξ Αἰγύπτου ὁ Μωϋσῆς καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ. Ἦδη δὲ, θανάτος καὶ τούτου, ἤγειρεν ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἐκλεκτῷ αὐτοῦ λαῷ τοὺς λεγομένους κριτάς. Οὗτοι δὲν ἦσαν διαρκεῖς καὶ διαδοχικοὶ κριταὶ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ διαβατικοὶ καὶ προσωρινοὶ ἡγήτορες αὐτοῦ εἰς ἀπελευθέρωσίν του ἀπὸ τῶν ξένων βιαστῶν, εἰς ὑπεράσπισιν τῆς θρησκείας καὶ ἀπονομῆν δικαιοσύνης.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, 330 περίπου ἐτῶν, οἱ Ἰσραηλιταὶ ὁτὲ μὲν κατεθλίβοντο ὑπὸ τῶν ἀπομεινάντων εἰς Χαναὰν βασιλέων, ὁτὲ δὲ εὐδαιμόνουν, κατὰ τὴν πρὸς Θεὸν διαγωγὴν των. Ὅτε ἀναμιγνύμενοι δι' ἐπιγαμιῶν καὶ ἄλλων σχέσεων μὲ τὰ γείτονα ἔθνη ἐλησμώνουν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ προσεκύκουν τὰ εἰδῶλα αὐτῶν, ἠττῶντο καὶ κατεθλίβοντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν των, αὐτῶν τούτων καὶ ἄλλων ἐθνῶν καὶ ὑποχείρισι αὐτοῖς καθίσταντο. Ὅσάκις δὲ συνερχόμενοι εἰς ἑαυτοῖς ἐπέστρεφονεῖς τὸν Θεὸν ἐν μετανοίᾳ, ἀπελευθεροῦντο τῶν καταπιέσεών των ὑπὸ τῶν κριτῶν, οὓς ἤγειρεν ὁ Θεὸς ἐκ τῶν διαφόρων φυλῶν των, καὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τούτων ἔχαιρον τὰ καλὰ τῆς ἐλευθερίας, ἄχρις οὗ πάλιν ἔνεκα παραβάσεων ὑπέπιπτον εἰς τὴν τῶν ἄλλων ἐθνῶν πίεσιν.

§ 35 Γοθονιήλ· Ἀώδ· Σαμεγάρ· Δεβθώρα· Βαράκ.
(Κριτ. Γ'. Ε').

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἡ φυλὴ Ἰούδα ὑπὸ ἀρχηγὸν τὸν Χάβελ συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τοῦ αὐτῆ ὀρισθέντος κλήρου, βοηθουμένη ὑπὸ τῆς φυλῆς τοῦ Συμεῶν· δὲν ἴσχυσαν ὅμων νὰ ἐκδιώξωσι τοὺς Ἰεθουσαίους ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἄνω πόλει τῆς Ἱερουσαλήμ κατεχομένου ὑπὸ τούτων ὀχυροῦ φρουρίου. Ἐν μάχῃ τινὶ ἐν Βεζέκ συλλαβόντες Ἀδωνιθαζέκ

τὸν βασιλέα ἀπέκοψαν τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Εἶπε δὲ οὗτος τότε τὸ ἀξιωμακρόν τουτο· «Ἐβδομήκοντα βασιλεῖς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτῶν ἀποκεκομμένοι, ἦσαν συλλέγοντες τὰ ὑποκάτω τῆς τραπέζης μου· καθὼς οὖν ἐποίησα, οὕτως ἀναταπέδωκέ μοι ὁ Θεός.» Ἐφερον δὲ τοῦτον εἰς Ἱερουσαλήμ. καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε.

Πολιορκουμένης τῆς πόλεως Δαβὲρ (πόλεως Γραμμάτων) ἐν τῷ προκειμένῳ πολέμῳ τῶν τῆς φυλῆς Ἰούδα, ὁ Χάβελ ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του Ἀσχά εἰς γυναῖκα εἰς ἕν τινα ἤθελε καταλάβει τὴν πόλιν ταύτην. Κατορθώσας δὲ τοῦτο ὁ Γοθονιήλ ἔλαβε τὸ προκεκηρυγμένον βραβεῖον. Ὑποπεσόντας δὲ, κατὰ τὰ εἰρημένα, τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς εἰδωλολατρείαν, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὑποχειρίους ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη τῷ βασιλεῖ Μεσοποταμίας Χορσασαθαίμ. Συνελθόντες δὲ εἰς ἑαυτοὺς καὶ μετανόησαντες, ἤγειρεν ὁ Θεὸς ἐλευθερωτὴν αὐτῶν κριτὴν τὸν γαμβρὸν τοῦ Χάλεβ Γοθονιήλ, ὅστις νικήσας τοὺς δυνάστας των τοὺς ἀπήλλαξε τοῦ ὀκταετοῦς εἰρημένου ζυγοῦ, καὶ ἠσύχασαν οὕτω ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα, κριτοῦ αὐτῶν ὄντος τοῦ Γοθονιήλ. Θανόντος τοῦκριτοῦ Γοθονιήλ γαμβροῦ τοῦ Χάλεβ οἱ Ἰσραηλίται ἐξέκλιναν εἰς εἰδωλολατρείαν· εἰς τιμωρίαν των ἤγειρεν ὁ Θεὸς τὸν Ἐγλώμ βασιλέα τῶν Μωαβιτῶν, ὅστις ἔχων συμμάχους τοὺς Ἀμμωνίτας καὶ Ἀμαληκίτας ὑπεδούλωσε τὸν Ἰσραήλ. Μετὰ δέκα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν δουλείαν ὑπὸ τὸν Ἐγλώμ, πάλιν ὁ Θεὸς εἰς ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν, μετανουσιάντων καὶ ἀποταξαμένων τοῖς εἰδώλοις, ἤγειρε σωτῆρά των τὸν ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμὴν Ἀὼδ, ἄνδρα, κατὰ τὴν Γραφήν, ἀμφοτεροδέξιον (χρῶμενον δηλαδὴ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ ὡς τῇ δεξιᾷ). Οὗτος δὲ ἐνῶ προσέφερε δῶρα τῷ Ἐγλώμ, ὡς ἐκ μέρους τῶν Ἰσραηλιτῶν, δολοφονεῖ αὐτόν. Ὁρμήσαντες δὲ τότε οἱ Ἰσραηλίται κατὰ τῶν Μωαβιτῶν ἀπέκτειναν ἕως δέκα χιλιάδες, καὶ ἔγειναν κύριοι τῆς χώρας των· ὁ δὲ Ἀὼδ διέμεινε κριτὴς αὐτῶν ἕως οὗ ἀπέθανε.

Μετὰ τὴν ἤτταν τῶν Μωαβιτῶν ἠσύχασεν ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ὀγδοήκοντα ἔτη· διαγεγονότων δὲ τούτων, εἰσέβαλον

ἀλλόφυλοι (οἱ Φιλισταῖοι) εἰς τὴν γῆν Ἰούδα. Τούτους δὲ ἀντέκρουσε καὶ ἐπάταξε ἑξακοσίους αὐτῶν Σαμεγάρ, οὐχὶ μὲ ὕπλα, ἀλλὰ μὲ ἀλετροπόδιον (ἀροτρόποδι), καὶ οὕτως ἔσωσε τὸν Ἰσραήλ.

Εἶχον ἤδη παρέλθει διακόσιά που ἔτη ἀφ' οὗ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ κατέβαλε τοὺς ἰσχυροὺς Χανααίους. Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ οἱ εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας Χανααῖοι ἀνέλαβον τὰς δυνάμεις των. Συνέστησαν δὲ οὗτοι, ὑπὸ ἕξαρχον τὸν βασιλέα τῶν Ἀχώρ Ἰαβὶν, συμμαχίαν κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἵτινες πάλιν εἶχον ἐκκλίνει τῆς θεοσεβείας, καὶ κατέστησαν διὰ τοῦτο ἔνοχοι τῆς παρά τοῦ Θεοῦ τιμωρίας.

Ὁ στρατὸς τοῦ Ἰαβὶν, ὑπὸ στρατηγὸν τὸν περιβόητον Σισάρα, ἐνισχυόμενος ὑπὸ ἑνεακοσίων ἀρμάτων σιδηρῶν, κατέθλιβε τὰς εἰς τὰ νότια τῆς Χαναὰν φυλάς τοῦ Ἰσραήλ ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη. Τούτων δὲ διελθόντων ἡ τοῦ Λαφιδὼθ γυνὴ Δεβθώρα προφήτις, ἥτις ἔκρινε (ἦτο κριτής) τότε τὸν Ἰσραήλ, προσεκάλεσε τὸν Βαράκ νὰ στρατολογήσῃ δέκα χιλιάδας ἐκ τῶν φυλῶν Νεφθαλίμ καὶ Ζαβουλὼν καὶ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Ἰαβὶν, βεβαιώσασα αὐτὸν διὰ τῆς προφητικῆς τῆς δυνάμεως ὅτι θέλει νικῆσαι τὸν Σισάρα. Ὁ Βαράκ ἕμως ἀπήτησε καὶ τὸν συνώδευσε εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἡ Δεβθώρα. Συγκροτηθεὶς δὲ μάχης παρὰ τὸ ὄρος Θαβὼρ, κατετροπώθη ὁ στρατὸς τοῦ Ἰαβὶν καὶ ὁ Σισάρα καταφυγὼν εἰς τὴν σκηνὴν Ἰαήλ γυναικὸς Χαθὲρ τοῦ Κιναίου ἐφονεύθη ὑπ' αὐτῆς.

§ 36. Γεδεὼν, Ἀβιμέλεχ (Κριτ. ΣΤ'. Η'. Θ').

Μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Σισάρα ἠσύχασαν οἱ Ἰσραηλιταὶ τεσσαράκοντα ἔτη. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθον εἰς τὰς συνήθειαι των ἀμαρτίας, καὶ ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἐγκατέλιπεν αὐτούς. Ἦρξαντο δὲ τότε νὰ εἰσβάλλωσιν εἰς Χαναὰν πολυάριθμοι Μαδιανῖται, Ἀμαληκῖται καὶ ἄλλαι τῶν νομάδων φυλῶν μετὰ ἀπειραρίθμων κτηνῶν αὐτῶν, καὶ νὰ διαφθείρωσι τὰ σπαρτὰ καὶ τοὺς καρποὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν. Καταντήσαντες ἐκ τούτου

εἰς μεγάλην πτωχείαν ἐβόησαν πρὸς τὸν Κύριον, αἰτούμενοι σωτηρίαν ἀπὸ τῆς καταδρομῆς καὶ τῆς δυναστείας τῶν Μαδιανιτῶν, ὅφ' ὧν ἔπασχον ἑπτὰ ἡδὴ ἔτη.

Ὁ Κύριος ἐπακούσας τῆς δεήσεως αὐτῶν, ἐπιστραφέντων πρὸς αὐτὸν, ἀπέστειλεν εἰς σωτηρίαν τῶν ἀνδρῶν προφήτην καὶ ἤλεξεν αὐτοὺς διὰ τὴν ἀχαριστίαν των, ὑποσχεθείς συνάμα καὶ τὴν ἀπελευθέρωσίν των. Ὅθεν ἐνῶ ὁ Γεδεὼν ἐκοπάνιζε σῖτον ἐν τῷ λινῷ αὐτοῦ μυστικῶς, ἵνα μὴ γνωσθῆ εἰς τοὺς τὰ πάντα διαρπάζοντας Μαδιανίτας, ἐφάνη ἄγγελος Κυρίου καὶ δίδει αὐτῷ παραγγελίαν νὰ πορευθῆ νὰ σώσῃ τὸν Ἰσραήλ. Ὁ Γεδεὼν, ἐπιγνοὺς καὶ ὁμολογήσας τὴν ἀδυναμίαν του, ἔλαβε διὰ θαύματος βεβαιότητα παρὰ τοῦ ἀγγέλου περὶ τῆς εὐδοΐσεως τῆς ἀποστολῆς του, καὶ ἀνέλαθεν οὕτω τὴν θεῶθεν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἀποστολήν. Ἀφ' οὗ δὲ κατέστρεψε τὴν ἐπιούσαν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, τὸν βωμὸν τῆς εἰδωλολατρείας καὶ ἀνήγειρε θυσιαστήριον τῷ ἀληθινῷ Θεῷ, καὶ ἐθυσίασεν ἐν αὐτῷ δύο μόσχους, συνήθροισε τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν περὶ τὰς τριάκοντα δύο χιλιάδας ἀνδρῶν. Ἀλλ' ὁ Κύριος διέταξε νὰ ἐκλέξῃ καὶ νὰ κρατήσῃ ἐξ αὐτῶν μόνον τριακοσίους, ν' ἀποπέμψῃ δὲ εἰς τὰ ἴδια τοὺς ὑπολοίπους. Μετὰ τούτων δὲ μόνον ἐξῆλθεν εἰς καταδίωξιν τῶν Μαδιανιτῶν. Θέσας τοὺς τριακοσίους εἰς τρία διάφορα μέρη, ὥπλισεν ἕκαστον μὲ σάλπιγγα καὶ λαμπάδα ἐντὸς ὑδρίας ἀνημμένην. Πλησιάσαντες οὕτω εἰς τοὺς πολεμίους ἐκ τριῶν μερῶν περὶ τὸ μεσονύκτιον συνέτριψαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Γεδεὼν ἕκαστος τὴν ὑδρίαν του, καὶ ἀνεφάνη αἴφνης ἢ ἐν αὐτῇ καιομένη λαμπάς, καὶ αἱ σάλπιγγες δὲ ἤχησαν πανταχόθεν καὶ πάντες ἐφώναζαν : «Ρομφαία τῷ Κυρίῳ καὶ τῷ Γεδεὼν». Οἱ Μαδιανῖται ἔκπληκτοι, ὑπολαβόντες ἐκ τοῦ ἤχου τῆς θραύσεως τῶν ὑδριῶν καὶ τῶν πολλῶν φῶτων ὅτι οἱ Ἰσραηλῖται ἦσαν πάμπολλοι, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ἐκαστος δὲ νομίζων ὅτι ὁ πλησίον του ἦτο ἐχθρὸς του ἐφόνευεν αὐτόν. Ὅθεν χιλιάδες ἐφονεύθησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἐκατὸν χιλιάδες Μαδιανιτῶν ἔπεσαν οὕτω νεκροὶ καὶ δεκαπέντε χιλιάδες ἐσώθησαν διὰ τῆς φυγῆς. Ἐξεληθόντες δὲ τότε καὶ οἱ

ἄλλοι ἐκ τῶν παρακειμένων φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ κατεδίδωκον καὶ ἀπέκτεινον τοὺς φεύγοντας. Διαβάς δὲ καὶ τὸν Ἰορδάνην ὁ Γεδεὼν ἐξωλόθρευσε τοὺς υπολοίπους τῶν ἐχθρῶν, ἀποκτείνας καὶ δύο αὐτῶν βασιλεῖς. Ἐτιμώρησε δὲ ὁ Γεδεὼν καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως Σοκχώθ, καὶ κατέστρεψε τὸ φρούριον Φανουήλ, ἀρνηθέντος ἐπισιτισμὸν τοῦ στρατοῦ του. Ἐξ ἐνθουσιασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ κατόρθωμα τοῦ Γεδεὼν, οἱ Ἰσραηλῖται προέτειναν αὐτῷ νὰ τὸν ἀναγορεύσωσι βασιλέα, διαδοχικὸν μάλιστα· ἀλλ' οὗτος γνωρίζων τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ, ἀποποιηθεὶς τὴν προσφορὰν εἶπε τῷ λαῷ: «Οὐκ ἄρξω ἐγὼ ὑμῶν, καὶ οὐκ ἄρξει ὁ υἱός μου ὑμῶν, Κύριος ἄρξει ὑμῶν». Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ μέγας οὗτος ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἀνὴρ ἔπραξέ τι ἐναντίον τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας. Ζητήσας καὶ λαβὼν ἐκ τῶν λαφύρων τῶν Μαδιανιτῶν χρυσᾶ ἐνότια, κατεσκεύασεν ἐξ αὐτῶν ἐφοῦδ (ἱερατικὸν ἔνδυμα) καὶ ἔθεσεν αὐτὸ ἐν τῇ ἰδίᾳ του πόλει Ἐφρά, οὐχὶ πρὸς εἰδωλολατρικὸν σκοπόν. Ἀλλ' ὅμως τὸ ἐφοῦδ τοῦτο ἐγένετο αἰτία σκανδάλου παρασχὼν ἀφορμὴν εἰς εἰδωλολατρείαν.

Μετὰ τὴν εἰρημένην καταστροφὴν τῶν Μαδιανιτῶν ἡσύχασαν σχεδὸν οἱ Ἰσραηλῖται ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη. Θανόντος δὲ τοῦ Γεδεὼν, οἱ Ἰσραηλῖται ἐξέπεσαν πάλιν εἰς εἰδωλολατρείαν. Συνέβη δὲ καὶ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δεινὸν δυστύχημα. Ἐκ τῶν διαφόρων αὐτοῦ γυναικῶν, ἃς εἶχε κατὰ ἐπιτρεπομένην συνήθειαν, κατέλιπε γνησίους υἱοὺς ἐβδομήκοντα καὶ ἓνα νόθον ὀνόματι Ἀβιμέλεχ. Οὗτος παρέπεισε τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως Συχὲμ ν' ἀναγορεύσωσιν αὐτὸν βασιλέα. Φονεύσας δὲ τοὺς ἐξήκοντα ἐννέα ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα γνησίων υἱῶν τοῦ Γεδεὼν κατοικοῦντας ἐν Ἐφραθᾶ, ἀναγορεύεται πραγματικῶς βασιλεὺς. Ὁ μόνος ἐκ τοῦ φόνου τῶν ἀδελφῶν του σωθεὶς υἱὸς τοῦ Γεδεὼν Ἰωάθαμ, ἀναβάς τότε εἰς τὸ ὄρος Γαριζὶν ὠμίλησε πρὸς τὸν λαὸν κατὰ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ βασιλέως, προεἶπε τὴν πτώσιν αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθε.

Μετὰ παρέλευσιν ὅμως τριῶν ἐτῶν βασιλείας συνομόσαντες οἱ κάτοικοι Συχὲμ, ἐπανέστησαν κατ' αὐτοῦ· οὗτος δὲ

κατέστρεψε τὴν πόλιν των. Μεταβάντος δὲ νὰ καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν ἄλλης πόλεως, τῆς Θαιβαίς, ἐρρίφθη ὑπὸ τινος γυναικὸς ἀπὸ τοῦ πύργου τῆς πόλεως κατὰ τῆς κεφαλῆς του τεμάχιον μυλοπέτρας. Ἐπειδὴ δὲν ἀπέθανεν εὐθὺς ἐκ τῆς συνθλάσεως τοῦ κρανίου του, διέταξε τὸν ὄπλοφόρον του νὰ τὸν ἀποτελειώσῃ, ἵνα μὴ εἴπωσιν ὅτι ὑπὸ γυναικὸς ἐφρονεύθη. Οὕτω, κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν, « Πᾶσαν κακίαν ἀνδρῶν Συχὲμ ἐπέστρεψε Κύριος εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτῶν ἡ κατάρα Ἰωάθαμ », τοῦ υἱοῦ δῆλον ὅτι τοῦ Γεδεών.

Μετὰ ταῦτα ἐγένετο κριτὴς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπὶ εἴκοσι καὶ τρία ἔτη ὁ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰσάχαρ Θολά. Ἀποθανὼν δὲ οὗτος, ἐτάφη ἐν Σαμαρείᾳ. Μετὰ τὸν Θολά ἔκρινε τοὺς Ἰσραηλίτας ἐπὶ εἴκοσι καὶ δύο ἔτη Ἰαεὶρ ὁ Γαλααδίτης. Τούτου οἱ υἱοί, τριάκοντα δύο ὄντες, εἶχον εἰς τὴν ἐξουσίαν των τριάκοντα δύο πόλεις.

§ 37. Ρούθ, Βοόζ (Βιβλ. Ρούθ.).

Συνέβη εἰς τὴν γῆν Ἰσραὴλ ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Κριτῶν λιμὸς μέγας. Ἄνθρωπός τις ἐκ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ὀνόματι Ἐλιμέλεχ, κατέφυγε τότε εἰς τῶν Μωαβιτῶν τὴν χώραν μετὰ τῆς γυναικὸς του Νωεμὶν καὶ τῶν δύο υἱῶν των, ὧν ὁ μὲν Μααλὼν, ὁ δὲ Χελεὼν, καὶ κατόκησαν ἐκεῖ ἐπὶ δέκα ἔτη. Ἀποθανόντος ἐκεῖ τοῦ Ἐλιμέλεχ, ἔμεινεν ἡ χήρα Νωεμὶν μετὰ τῶν δύο υἱῶν της, οἵτινες ἐνουμφεύθησαν γυναικας Μωαβίτιδας, ὧν ἡ μὲν ὀνομάζετο Ὀρφά, ἡ δὲ Ρούθ. Ἀποθανόντων δὲ καὶ τῶν δύο υἱῶν της, ἀπεφάσισεν αὐτὴ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα μαθοῦσα ὅτι εἶχε παρέλθει πλέον ὁ λιμὸς. Παρηκολούθησαν δὲ αὐτὴν μέχρι τινὸς ἀμφότεραι αἱ χῆραι νόμφαι της. Αὐτὴ δὲ ἀσπασθεῖσα αὐτάς ταῖς εἶπε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τοὺς οἴκους των, καὶ νύχῃθη αὐταῖς νὰ ἀποκατασταθῶσι, πάλιν ὑπανδρευόμεναι. Καὶ ἡ μὲν Ὀρφά ἐπέστρεψεν, ἡ Ρούθ ὅμως ἐπέμενεν εἰποῦσα τῇ πενθηρᾷ της : Ὁ λαός σου θὰ ἦναι λαός μου καὶ ὁ Θεός σου Θεός μου. Ἄφ' οὗ ἦλθον εἰς Βηθλεὲμ, ἡ Ρούθ, μὲ

ἄδειαν τῆς πενθερᾶς τῆς, ὑπῆγε νὰ σταχυολογήσῃ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Βοῶζ, συγγενοῦς τοῦ Ἑλιμέλεχ. Ἐλθὼν ὁ Βοῶζ εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ πληροφορηθεὶς τὰ κατ' αὐτὴν, διέταξε τοὺς θεριστάς ν' ἀφίνωσιν αὐτὴν νὰ σταχυολογῇ. Αὕτη δὲ ἔπεσε καὶ προσεκύνησε τὸν Βοῶζ, διότι κατεδέχθη νὰ φανῇ τόσον εὖνους πρὸς αὐτὴν. Ὁ Βοῶζ τῇ εἶπεν: Ἐμαθα ὅτι ἐφέρθης καλὰ πρὸς τὴν πενθεράν σου, καὶ εἶθε νὰ σὲ ἀνταμείψῃ ὁ Θεός. Ἐβαλε δὲ αὐτὴν νὰ φάγῃ μὲ τοὺς θεριστάς του, καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς ν' ἀφίνωσιν ἐπιτήδες στάχυα διὰ νὰ συνάξῃ ἀφθονώτερα ἢ Ῥούθ. Ἐλθοῦσα τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν, διηγήθη εἰς τὴν πενθεράν τῆς τὰ γεγονότα· αὕτη δὲ τὴν ἐσυμβούλευσε νὰ σταχυολογῇ μόνον εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Βοῶζ καὶ ἔχι ἀλλαχοῦ. Ὁ Βοῶζ γνωρίσας τὸν καλὸν χαρακτῆρα τῆς Ῥούθ, ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῇ αὐτὴν, καθ' ὅσον ἦτο καὶ νόμιμον παρὰ ταῖς Ἰσραηλίταις τὴν ἄκκληρον χήραν νὰ λαμβάνῃ γυναῖκα τῶν ἐπιζώντων συγγενῶν τοῦ πρώην ἀνδρός τῆς ὁ πλησιέστερος, τούτου δὲ παραιτουμένου, ὁ μετ' αὐτὸν πλησιέστερος. Ἐρωτηθέντες δὲ περὶ τοῦ γάμου παρὰ τοῦ Βοῶζ οἱ πρεσβύτεροι τῆς πόλεως Βηθλεεμ, εἶπον, Εἶθε νὰ εὐλογῆσῃ ὁ Κύριος ὡς τὴν Ῥαχήλ καὶ τὴν Λείαν τὴν εἰσερχομένην εἰς τὸν οἶκόν σου γυναῖκα ταύτην, καὶ νὰ διαφημισθῇ τὸ ὄνομά τῆς εἰς Βηθλεεμ. Οὕτω λαβὼν ὁ Βοῶζ ἐνυμφεύθη αὐτὴν καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς υἱόν, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν Ὠβήδ· τοῦτον λαβοῦσα ἡ Νωεμὶν ἀνέθρεψεν. Ὁ Ὠβήδ οὗτος ἔγεινε πατὴρ τοῦ Ἰεσσαί, τούτου δὲ υἱὸς ἦτο Δαβὶδ ὁ βασιλεύς.

§ 38. Ὁ Ἰεφθάε (Κριτ. ΙΑ').

Μετὰ τὰ ἐπὶ Ἀβιμέλεχ συμβάντα, οἱ Ἰσραηλίται ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ τῶν πλησίον αὐτοῖς ἐθνῶν, ἐλάτρευον τοὺς Βααλεῖμ, καὶ ταῖς Ἀστερώθ, καὶ τοὺς θεοὺς Σιδῶνος, Συρίας, Μωάβ, Ἀμμὼν καὶ τοὺς θεοὺς ἀλλοφύλων (Φιλισταίων), καταλιπόντες τὸν Κύριον καὶ ἀληθινὸν Θεόν. Ὅθεν παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεός εἰς τὰς χεῖρας τῶν Φιλισταίων καὶ τῶν Ἀμμωνιτῶν.

Δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτη αἱ πέραν τοῦ Ἰορδάνου φυλαί, τὰ πάνδεινα ἔπασχον ὑπὸ τῶν Ἀμμωνιτῶν, οἵτινες διαβάντες τὸν Ἰορδάνην ἐπολέμουν καὶ παρηνώχλουν καὶ τὰς ἐντεῦθεν αὐτοῦ φυλάς τοῦ Ἰούδα, Βενιαμὴν καὶ Ἐφραΐμ, αἵτινες συγχρόνως ἐπόλεμον καὶ κατὰ τῶν Φιλισταίων. Ἐν τοῖς δεινοῖς τούτοις παθήμασι περιπεσόντες οἱ Ἰσραηλῖται, ἐμνήσθησαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐβόησαν λέγοντες, «Ἡμάρτομέν σοι, ὅτι ἐγκατελίπομεν τὸν Κύριον Θεὸν καὶ ἐλατρεύσαμεν τοῖς Βααλεΐμ.» Δόντες οὕτω δείγματα τῆς ἀληθοῦς μετανοίας των, ἠλεήθησαν πάλιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς ἐξῆς.

Ἐπῆρχε κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους ἰσχυρὸς ἀνὴρ ὀνόματι Ἰεφθάε καὶ νόθος υἱὸς τοῦ ἐκ τῆς φυλῆς Μανασσῆ ἐπισήμου ἀνδρὸς Γαλααδ. Τὸν Ἰεφθάε ὡς νόθον ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς των οἱ δύο γνήσιοι υἱοὶ τοῦ Γαλααδ, μετὰ τὸν θάνατον τούτου στερήσαντες αὐτὸν πάσης κληρονομίας. Ἀπελθὼν δὲ ὁ Ἰεφθάε κατόκησεν εἰς Γάδ. ἔνθα συνεκεντρώθησαν περὶ αὐτὸν ἄνδρες τινὲς πτωχοὶ καὶ πλάνητες, ζῶντες ἐκ τῶν ἀρπαγαμάτων καὶ τῶν λαφύρων αἱ ἤρπαζον παρὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν καὶ ἄλλων ἐχθρῶν τοῦ Ἰσραήλ. Πρὸς τὸν Ἰεφθάε τοῦτον, γνωστὸν γενόμενον διὰ τὴν ἀνδρίαν του, καταφυγόντες οἱ θλιβόμενοι Ἰσραηλῖται τὸν ἐζήτησαν ἀρχηγόν των. Ἐνδοὺς εἰς τὴν ἐπιμονὴν των, ἐμύνησε κατ' ἀρχὰς τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀμμωνιτῶν νὰ ἐκκενώσῃ τὴν χώραν, ἣν εἶχε καταλάβει· ἀλλ' αὐτὸς ἰσχυρίζετο ὅτι ἦτο πάλαι ποτὲ ἰδική του. Ὁ Ἰεφθάε τότε ἀποφασίσας νὰ ἐκστρατεύσῃ κατ' αὐτοῦ, εὐχεται εὐχὴν (τάξιμον) τῷ Θεῷ νὰ θυσιάσῃ τὸν πρῶτον ἀνθρώπον, ὅστις ἤθελεν ἐξέλθει ἐκ τῆς οἰκίας του νὰ τὸν προὔπαντήσῃ, ἂν ἐπιστρέψῃ νικητὴς. Καταβαλὼν δὲ καὶ νικήσας κατὰ κράτος τοὺς Ἀμμωνίτας ἐπέστρεφεν νικητὴς εἰς τὴν ἐν Μασσηφὰ οἰκίαν του. Μαθοῦσα ἡ μονογενὴς θυγάτηρ του τοῦτο, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησίν του ἐν τυμπάνοις καὶ χωροῖς. Ἰδὼν ταύτην ὁ Ἰεφθάε καὶ μνησθεὶς τῆς εὐχῆς του, διέβρηξε τὰ ἱμάτιά του καὶ θλιβερῶς ἀνεκοίνωσε τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ τὴν εὐχὴν του. Αὕτη δὲ ἐνεθάρρυνε τὸν πατέρα εἰς ἐκτέλεσιν ταύτης. Καὶ παρεκάτ

λεσε μόνον ἵνα πρὸ τῆς θυσίας ἐπιτρέψῃ αὐτῇ, νὰ μεταβῇ ἐπὶ δύο μῆνας εἰς τὰ ὄρη μετὰ τὰς φίλας της καὶ κλαύσῃ τὰ παρθένια τῆς. Τούτου γενομένου, ὁ Ἰεφθάς ἐπετέλεσε τὴν εὐχὴν. Διετάχθη δὲ τότε ἵνα κατ' ἔτος ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ἐξέρχωνται αἱ θυγατέρες τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ θρηνώσι τὴν θυγατέρα Ἰεφθάς τοῦ Γαλααδίτου.

Κατὰ τοῦ Ἰεφθάς ἐστράτευσαν τότε οἱ τῆς φυλῆς τοῦ Ἐφραΐμ, ἐπὶ λόγῳ ὅτι δὲν συμπαρέλαθε μετ' αὐτοῦ καὶ τούτους εἰς τὸν κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν πόλεμον, καὶ οὕτως ἔμειναν καὶ τῆς δόξης καὶ τῶν λαφύρων ἀμέτοχοι. Ἀντιπαρταχθεὶς δὲ κατ' αὐτῶν ὁ Ἰεφθάς, τοὺς ἐνίκησεν ἀποκτείνας ἐξ αὐτῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο χιλιάδας.

Κρίνας δὲ τὸν Ἰσραὴλ ἐξ ἔτη ὁ Ἰεφθάς, ἀπέθανεν καὶ ἐτάφη ἐν Γαλααδί.

§ 39. Σαμψών (Κριτ. ΙΓ'.—ΙΣΤ').

Μετὰ τὸν Ἰεφθάς ἐγένετο κριτὴς ὁ ἐκ Βηθλεὲμ Ἑσεβών, ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη. Τοῦτον δὲ διεδέξατο Αἰλὼν ὁ Ζαβουλωνίτης κρίνας τὸν Ἰσραὴλ ἐπὶ δέκα ἔτη. Μετὰ τοῦτον δὲ ὁ Λαβδὼν ὁ Φραθωνίτης ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἐπὶ δεκά ἔτη καὶ ἀπέθανε. Τὰς ἐντεῦθεν δὲ τοῦ Ἰορδάνου φυλάς, τὰς ὑπὸ τὴν κατάθλιψιν τῶν ἀλλοφύλων (Φιλισταίων) ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη οὔσας, ἐλεήσας ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐλευθερωτὴν αὐτῶν τὸν Σαμψών υἱὸν τοῦ Μανωὲ ἐκ τῆς φυλῆς Δάν. Τῇ μητρὶ αὐτοῦ στείρα οὔσῃ, ἠγγέλθη θεόθεν δι' ἀγγέλου ὅτι θὰ τέξῃ υἱόν. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἔμελλε νὰ ᾖ ἡναὶ ναζιραιῶς, ἤτοι ἡγιασμένος τῷ Θεῷ, καὶ λυτρωτὴς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τῆς δυναστείας τῶν Φιλισταίων, ἀπηγορεύθη ταύτῃ ἡ χρῆσις πνευματωδῶν ποτῶν, ἡ βρώσις τῶν κατὰ τὸν Νόμον ἀκαθάρτων, καὶ παρηγγέλθη νὰ μὴ κείρῃ ποτὲ τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς τοῦ εἰρημένου τέκνου τῆς. Ἠγγέλθη δὲ ὕστερον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῷ Μανωὲ τοῦτο.

Ἡ τήρησις τῆς κόμης τοῦ Σαμψών ἀκάρτου ἦτο ὁ ὄρος τῆς τηρήσεως τῆς ἰσχύος του.

Ἐπιστάντος τοῦ χρόνου, ἐγεννήθη ὁ Σαμψὼν κατὰ τὴν θεόθεν ἐπαγγελίαν, καὶ ἀνεπτύσσεται ἰσχυρὸς πάνυ. Νέος δὲ ἔτι ἐζήτησε γυναῖκα ἀλλόφυλον ἐκ Θαμναθᾶ Ἐν ᾧ δὲ ἤρχετο ἐνταῦθα μετὰ τῶν γονέων του, ἀπέκτεινε λέοντα σχίσας αὐτὸν μὲ τὰς χεῖράς του.

Ἐπανερχόμενος δὲ ἐκ δευτέρου εἰς Θαμναθᾶ νὰ λάβῃ τὴν γυναῖκά του, παρέτήρησεν ὅτι ἦτο σμῆνος μελισσῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ φονευμένου λέοντος καὶ μέλι, τὸ ὅποιον ἐπῆρε.

Ὅτε δὲ ἦλθεν εἰς Θαμναθᾶ καὶ ἐσυμποσίαζεν, ἔθεσαν ἐκ φόβου παρ' αὐτῷ τριάκοντα νέους νὰ τὸν φυλάττωσιν. Εἰς τούτους ἐπρότεινεν ὁ Σαμψὼν τὴν λύσιν τοῦ ἐξῆς αἰνίγματος ἐπὶ στιχίματι: «Ἐκ τοῦ ἐσθίουτος ἐξῆλθε βρωσις, καὶ ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ ἐξῆλθε γλυκύ». Ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ τὸ λύσωσι, δι' ἀπειλῶν ἔπεισαν τὴν γυναῖκα τοῦ Σαμψὼν καὶ τὸν κατέφερε νὰ τῇ εἴπῃ τὴν τοῦ αἰνίγματος λύσιν, ὅτι δηλαδὴ ἐννοεῖ τὸν λέοντα, θν' ἐφόνευσε, καὶ τὸ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ εὑρεθὲν μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του μέλι. Ἡ γυνὴ εἶπε τὴν λύσιν τοῖς τριάκοντα: ὄθεν οὗτοι εἶπον τῷ Σαμψὼν: «Τί γλυκύτερον μέλιτος, καὶ τί ἰσχυρότερον λέοντος; Νικήσας δὲ ὁ Σαμψὼν τὴν γενομένην ἀπάτην, κατέβη εἰς Ἀσκάλωνα καὶ ἀποκτείνας τριάκοντα ἀλλοφύλους ἔλαβε τὰς στολάς των καὶ τὰς ἔδωκεν εἰς τοὺς λύσαντας τὸ αἰνίγμα νέους, καθ' ἣν εἶχε μετ' αὐτῶν συμφωνίαν, καὶ ἔφυγε. Παρελθόντος δὲ τοῦ θυμοῦ τοῦ Σαμψὼν πρὸς τὴν γυναῖκα του διὰ τὴν ἀπάτην, ἐπανῆλθε πρὸς ταύτην ἐν καιρῷ θέρους: ἀλλ' ὁ πατήρ της τὴν εἶχε δώσει εἰς ἄλλον ἄνδρα. Ὅργισθεὶς διὰ τοῦτο ὁ Σαμψὼν, ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τὸ ἔθνος τῶν Φιλισταίων ὅθεν συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεκας, τὰς ἔδωκεν ἀνὰ δύο ἐκ τῶν οὐρῶν καὶ ἔθηκεν ἀναμέσον τῶν δύο οὐρῶν λαμπάδα: εἶτα ἀνάψας ταύτας ἀπέλυσε τὰς ἀλώπεκας εἰς τὰ σπαρτὰ καὶ οὕτω κατεκάησαν καὶ ταῦτα, καὶ τὰ θερίσματα, καὶ αἱ ἄμπελοι, καὶ αἱ ἐλαῖαι τῶν Φιλισταίων. Κατόκησε δὲ ὁ Σαμψὼν εἰς Σπῆλαιον. Οἱ Φιλισταῖοι τότε ἐπιπεσόντες κατὰ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, ἀπήτησαν νὰ τοῖς παραδοθῇ ὁ Σαμψὼν. Ἐλθόντες δὲ πρὸς αὐτὸν τρισχίλιοι ἄνδρες ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ

Ἰούδα, ἔδεσαν αὐτὸν ἐκόντα ἵνα τὸν παραδώσωσιν εἰς τοὺς ἀλλοφύλους. Οὗτοι δὲ ἰδόντες δεμένον τὸν Σαμψὼν, ἔπρεξαν ἀλλήλοισι νὰ πάρωσιν αὐτὸν ὄντα ἤδη ἐπάνω εἰς λόφον. Ἐν ᾧ δὲ ἐπλησίασαν, διαβήθη οὗτος ὁ Σαμψὼν τὰ δεσμά του, καὶ λαθὼν σιαγὼνα ὄνου ἀπέκτεινε μὲ αὐτὴν χιλιούς ἐχθρούς. Ἐκείθεν δὲ μετέβη ὁ Σαμψὼν εἰς Γάζαν· τοῦτο μαθόντες οἱ Φιλιισταῖοι περιέζωσαν τὴν νύκτα τὴν πόλιν τῆς πόλεως ἵνα μὴ ἐξέλθῃ καὶ οὕτω τὸν συλλάβωσι τὴν ἐπιούσαν καὶ τὸν ἀποκτείνωσιν. Ἀλλὰ τὸ μεσονύκτιον ἐγερθεὶς παίρνει τὰς πύλας ἐπ' ὄρου καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ἀπέναντι τῆς Χεβρών ὄρος.

Ἐλθὼν δὲ ὕστερον εἰς Σωρῆκ (χειμαρῶν) ἠγάπησε γυναῖκά τινα κοινὴν, ὀνόματι Δαλιδᾶν, καὶ ἔμενε παρ' αὐτῆς. Δωροδοκηθεῖσα δὲ αὐτῇ παρὰ τῶν Φιλιισταίων, ἔπεισε τὸν Σαμψὼν νὰ ἐκμυστηριευθῇ εἰς τί ἐστηρίζετο ἡ ἰσχὺς του. Οὗτος ἀπέκρυψε τὴν ἀλήθειαν, εἰπὼν ὅτι ἂν δεθῇ μὲ ἐπτὰ χορδὰς ὑγρὰς ἔτι, ἀποβάλλει τὴν δύναμίν του. Ἡ Δαλιδᾶ ἔδεδεν αὐτὸν κοιμώμενον μὲ τὰς ἐπτὰ χορδὰς καὶ ἐκάλεσε τοὺς Φιλιισταίους νὰ τὸν συλλάβωσιν. Ἀλλ' οὗτος ἅμα ἐξυπνήσας διέσπασε τὰς χορδὰς. Ἡ Δαλιδᾶ τότε παρεπονήθη διότι τὴν ἠπάτησε. Μετὰ δύο ἄλλας δοκιμασίας, αἵτινες ἀπέβησαν μάταιαι, ἠδυνήθη τέλος πάντων ἡ Δαλιδᾶ νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ ἐραστοῦ τῆς Σαμψὼν τὴν ἀλήθειαν· ὅτι δηλαδὴ ἡ ἰσχὺς του συνίστατο εἰς τὴν κόμην του ἂν ἔμενον ἄκαρτος. Τότε ἡ Δαλιδᾶ, ἀποκοιμήσασα εἰς τὰ γόνατά της τὸν Σαμψὼν, ἐκάλεσε κουρέα καὶ ἐξύρισε τὴν κόμην του. Οὕτω δὲ ἀπολέσαντα τὴν ἰσχὺν του τὸν συνέλαβον οἱ Φιλιισταῖοι, καὶ ἀφ' οὗ τοῦ ἐξώρουξαν τοὺς ὀφθαλμούς του, τὸν κατήγαγον εἰς Γάζαν καὶ δέσαντες αὐτὸν μὲ χαλκοὺς δεσμοὺς τὸν ἔβαλον εἰς τὴν φυλακὴν, ὑποχρεώσαντες αὐτὸν νὰ γυρίζῃ ἐκεῖ μύλον. Ἐν τοσούτῳ ἡ κόμη του ἤρξατο αὐξάνουσα καὶ σὺν αὐτῇ ἐπανήλθεν ἡ δύναμίς του.

Συναθροισθέντες οἱ σατράπαι τῶν Φιλιισταίων νὰ τελέσωσι μεγάλην θυσίαν εἰς τὸν θεὸν τῶν Δαγῶν, καὶ νὰ διασκεδάσωσι, προσήγαγον ἐκ τῆς φυλακῆς του καὶ τὸν Σαμψὼν καὶ

τὸν ἐνέπαιζον, στήσαντες αὐτὸν μεταξὺ τῶν στηριζόντων τὴν οἰκοδομὴν δύο στύλων, εἰς οὓς καὶ ἐστηρίχθη, ὁδηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ χειραγωγοῦντος αὐτὸν παιδός. Ὁ οἶκος δὲ ἦτο πλήρης ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ δώματος ἦσαν ἕως τρισχίλιοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες, θεόμενοι ἐμπαιζόμενον τὸν Σαρψῶν. Τότε οὗτος ἐπεκαλέσθη τὸν Θεὸν καὶ περιλαβὼν τοὺς στύλους εἶπεν: «Ἀποθανέτω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων». Οὕτω, πεσόντων τῶν στύλων, ἐκρημίσθη ὁ οἶκος καὶ καταπλακώσας ἀπέκτεινε καὶ τοὺς σατράπας καὶ πάντα τὸν ἐν αὐτῷ λαόν. Ἐθανατώθησαν μετὰ τοῦ Σαρψῶν ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ περισσώτεροι ἢ ὅσους ἀπέκτεινε ζῶν. Λαβόντες δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ οἱ οἰκετοὶ του τὸ ἔθαψαν ἐν τῷ τάφῳ Μανῶς τοῦ πατρὸς του.

§ 40. Ἡλί. (Α΄. Βασιλ. Α΄. — Ε΄.)

Κατὰ τούτους δὴ τοὺς χρόνους ἦτο ἀρχιερεὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ κριτὴς ἐνταυτῷ ὁ Ἡλεὶ, ὅστις ἐκατόκει ἐν Σηλώ. Εἶχε δὲ δύο υἱούς, Ὁφνὶ καὶ Φινεὲς, οἵτινες ἦσαν ἀσεβέστατοι καὶ ἔφερον ἐμπόδια εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ λαοῦ λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ἀρπάζοντες τὰ κρέατα τῶν θυμάτων των, καταφρονούντες τὰς παρατηρήσεις τῶν θυσιαζόντων καὶ ἄλλας αἰσχροτήτας πράττοντες. Ὁ Ἡλεὶ, περιορισθεὶς εἰς ἀπλᾶς συμβουλὰς πρὸς τὰ τέκνα του, δὲν ἐπαίδευεν αὐτὰ αὐστηρότερον ὕθην ὁ Θεὸς ἐμήνυσεν εἰς αὐτὸν διὰ προφήτου τὴν ἄλεθρον τοῦ οἴκου του, ὕστερον δὲ καὶ εἰς τὸν παιδίον ἔτι ὄντα Σαμουὴλ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς ὅτι ἤθελε τιμωρῆσαι τὸν οἶκον τοῦ Ἡλεὶ. Καὶ τῷ ὄντι, ἔρχεται μετ' ὀλίγον μηνυτὴς εἰς τὸν Ἡλεὶ ἐκ τοῦ πολέμου τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ ἀναγγέλλει εἰς αὐτὸν, ὅτι καὶ οἱ δύο τοῦ υἱοὶ ἐφρονεύθησαν εἰς μάχην, ὅτι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, τὴν ὁποίαν εἶχον φέρει μεθ' ἑαυτῶν οἱ υἱοὶ τοῦ Ἡλεὶ, ἐπῆραν οἱ Φιλισταῖοι καὶ πολλὸς ἐφρονεύθη λαός. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἡλεὶ ἔπεσεν ἐκ τῆς καθέδρας του εἰς τὰ ὀπίσω, συνέτριψε τὸν νῶτόν του καὶ ἀπέθανεν. Οἱ δὲ Φιλισταῖοι, κομίσαντες τὴν κιβωτὸν εἰς Ἀζωτον, ἔθηκαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ εἰδώλου των Δαγῶν,

ὅπερ εἶχε σχῆμα κατὰ τὸ ἥμισυ ἰχθύος καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνθρώπου.

Ἐν τούτοις τὸ εἶδωλον Δαγῶν εἰς τρεῖς νύκτας κατέπεσε τρεῖς ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ ἕως οὗ συνετρίβη ἐν μέρει· δεινὴ δὲ πληγὴ μυῖων ἀρουραίων κατασκήψασα εἰς τὴν χώραν καὶ νόσος θανατηφόρος κατηνάγκασε τοὺς Φιλισταίους νὰ ἐπιστρέψωσι τὴν κιβωτὸν μετὰ δώρων εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας. Παραλαβόντες δὲ αὐτὴν οἱ Λευῖται ἐκόμισαν εἰς Καριαθαρεῖμ.

§ 41. Σαμουὴλ (Α΄. Βασιλ. Α΄. — Η΄).

Ὅτε ὁ Ἥλει ἦτο ἀρχιερεὺς καὶ κριτὴς ἐνταυτῷ, Ἄννα ἡ ἐτέρα τῶν γυναικῶν τοῦ Λευῖτου Ἐλκανᾶ, στεῖρα οὔσα, ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ νὰ δώσῃ αὐτῇ υἱόν. Ἡ στειρώσις παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις ἐθεωρεῖτο ὄνειδος καὶ κατάρα. Ὑπεσχέθη δὲ ἡ Ἄννα ν' ἀφιέρωσῃ τῷ Θεῷ τὸν τεχνησόμενον υἱόν. Ὁ Κύριος ἐπακούσας τῆς δεήσεως τῆς Ἄννης παρέσχεν αὐτῇ τὸ αἶτημα. ᾠνόμασε δὲ τὸν ἐξ ἐπαγγελίας γεννηθέντα υἱόν τῆς Σαμουὴλ, καὶ κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν τῆς, προσαγαγοῦσα αὐτὸν εἰς τὴν ἐν Σιλῶ τότε οὔσαν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἀνέθετο αὐτὸν τῷ Θεῷ, καὶ ἐγνωστοποίησε τὴν πράξιν τῆς Ἥλει τῷ ἀρχιερεῖ. Ἐψάλλε δὲ εὐγνωμονοῦσα καὶ ᾠδὴν, τὴν τρίτην ἐν ταῖς ἐννέα ᾠδαῖς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τεταγμένην (ἴδ. Α΄. Βασιλ. κεφ. β΄.). Ἐκτοτε ἔμμενεν ὁ Σαμουὴλ παρὰ τῷ Ἥλει ὑπηρετῶν ἐν τῷ ἱερῷ.

Τὸν Σαμουὴλ, νέον ἔτι ὄντα καὶ ἐν τῷ ναῷ ὑπηρετοῦντα, καλέσας ὁ Θεὸς ἐν νυκτί τιμὴ ἀποκαλύπτει αὐτῷ τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν εἰς τὸν Ἥλει διὰ τὴν κακὴν διαγωγὴν καὶ ἀσέθειαν τῶν υἱῶν του Ὁφνὶ καὶ Φινεές, τοὺς ὁποίους δὲν περιεμάζευε, περιοριζόμενος μόνον εἰς ἀσθενεῖς συμβούλας. Εἰς τὸν Ἥλει εἶπε ταῦτα ὁ Σαμουὴλ· ἐξετελέσθησαν δὲ, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω (§ 40).

Ὁ Σαμουὴλ ἔκτοτε ἐμεγαλύνθη καὶ ὁ Κύριος ἦτο μετ' αὐτοῦ, καὶ πᾶν τὸ ἔθνος Ἰσραὴλ ἐγνώρισεν ὅτι ὁ Σαμουὴλ ὠρίσθη παρὰ Θεοῦ προφήτης. Ἀναλαβὼν ὁ Σαμουὴλ τὴν ἐπίση-

μον ὑπηρεσίαν του ὡς προφήτης τοῦ Θεοῦ, ὅτε εἶχον οἱ Ἰσραηλίται ὑποπέσει εἰς σκληρὰς δοκιμασίας ὑπὸ τῶν Φιλισταίων, λέγει εἰς τὸν λαόν: «Ἄν μὲ ὄλην τὴν καρδίαν ὑμῶν ἐπιστρέψητε πρὸς τὸν Κύριον, καταστρέψατε τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς καὶ τὰ ἱερά των καὶ ἐτοιμάσατε τὰς καρδίας ὑμῶν πρὸς τὸν Θεόν. Ὑποτάχθητε εἰς αὐτὸν μόνον καὶ θὰ σὰς λυτρώσῃ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἀλλοφύλων». Ἄφ' οὗ δὲ ἐποίησεν ὁ λαὸς ὅπως ὁ Σαμουὴλ εἶπε, τοὺς συνεκάλεσεν εἰς Μασσηφάθ' ἐκεῖ δὲ συνελθόντες ὡμολόγησαν ὅτι ἡμάρτησαν καὶ ἐνήστευσαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ὁ δὲ Σαμουὴλ ἐθυσίασε τῷ Κυρίῳ ὄλοκαύτωμα ἀρνίον γαλαθινὸν καὶ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ, ὅστις βροντήσας βροντὴν μεγάλην κατετρόμαξε τοὺς Φιλισταίους. Τοὺς δὲ οὕτω πεφοβισμένους ἐχθροὺς κατεδίωξαν καὶ κατετρόπωσαν οἱ Ἰσραηλίται. Ταπεινωθέντες δὲ δὲν ἐξώρμησαν πλέον εἰς τὰ ὄρια τοῦ Ἰσραὴλ, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σαμουὴλ. Ἀνέλαθον δὲ οἱ Ἰσραηλίται καὶ τὰς ἀλωθείσας ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πόλεις των. Ἐδίκαζε δὲ ἤδη ὁ Σαμουὴλ τὸν Ἰσραὴλ ἐν εἰρήνῃ καὶ ὠκοδόμησεν ἐν Ἀρμαθαίμ, ὅπου κατόκει, θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΣΑΟΥΛ.

§ 42. Χρίσις Σαούλ (Α΄. Βασιλ. Θ΄.—ΙΑ΄).

Γηράσας ὁ Σαμουὴλ κατέστησε τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς Ἰωὴλ καὶ Ἀβιά δικαστὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν· ἀλλ' οὗτοι δὲν ὡμοίαζον πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν· διότι καὶ δῶρα ἐλάμβανον καὶ ἀδικίας ἔπραττον. Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων ἠνάγκασε τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ συνέλθωσιν εἰς Ἀρμαθαίμ καὶ

ζητήσωσι παρά τοῦ Σαμουὴλ βασιλέα, ὅπως εἶχον καὶ τὰ γείτονα αὐτῶν ἔθνη. Ὁ Σαμουὴλ κατ' ἀρχάς ἔκαμε παρατηρήσεις εἰς τὸν λαὸν εἰπὼν εἰς αὐτὸν, ποῖα θὰ ἦναι τὰ δικαιώματα καὶ τὰ βάρη τὰ ὁποῖα ὁ βασιλεὺς ἤθελεν ἐπιβάλλει εἰς αὐτούς· ἐπειδὴ δὲ ὁ λαὸς ἐπέμενε, χρεῖε αὐτοῖς, λαθὼν τὴν ἄδειαν παρά τοῦ Κυρίου, βασιλέα τὸν Σαοὺλ υἱὸν τοῦ Κεὶς ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμὴν, ὃν ὁ Θεὸς ὑπέδειξεν εἰς αὐτὸν, ἐφίλησε δὲ αὐτὸν ὁ Σαμουὴλ καὶ εἶπε: «Σὺ ἄρξεις ἐν λαῷ Κυρίου, καὶ σὺ σώσεις αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν αὐτοῦ».

Συναθροίσας ὁ Σαμουὴλ τὸν λαὸν εἰς Μασσηφάθ ἐπέπληξεν αὐτὸν, διότι δυσπιστοῦντες τῷ Θεῷ ἐζήτησαν βασιλέα. Ἔβησε δὲ δεικνύει εἰς αὐτούς τὸν χρισθέντα βασιλέα Σαοὺλ, ὅστις ἦτο ὠραῖος καὶ ὑψηλοῦ ἀναστήματος. Ἐβρόντησαν δὲ τότε πάντες ἰδόντες τὸν Σαοὺλ: Ζήτησεν ὁ βασιλεὺς. Γράψας δὲ ὁ Σαμουὴλ ἐν βιβλίῳ τὰ δικαιώματα τοῦ βασιλέως, ἀπέλυσε τὸν λαὸν καὶ ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

Νάας ὁ τῶν Ἀμανιτῶν βασιλεὺς πολιορκεῖ τοὺς Ἰαβεῖς Γαλαάδ. Εἰς τοὺς ζήτησαντας δὲ παρ' αὐτοῦ συνθήκην ἵνα ὑποταχθῶσιν αὐτῷ, ἐπρότεινε νὰ ἐξορύξῃ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἐκάστου τῶν κατοίκων. Οὗτοι δὲ ἐμήνυσαν τότε τὰ συμβάντα πρὸς τὸν Σαοὺλ. Παρευθὺς δὲ οὗτος, συναθροίσας ἑξακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν, κατετρόπωσε τὸν ἐχθρόν. Μετὰ τὸ γεγονός δὲ τοῦτο ἐπορεύθη ὁ λαὸς κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Σαμουὴλ εἰς Γάλγαλα, ἵνα ἐγκαινίσωσι τὴν βασιλείαν, ἐκεῖ δὲ χρεῖε καὶ δημοσίᾳ ἐπισήμως τὸν Σαοὺλ ὡς βασιλέα. Ἔθυσαν δὲ καὶ θυσίας εἰρηνικὰς τῷ Κυρίῳ καὶ οἱ πάντες εὐφράνθησαν ἐπὶ τοῖς γενομένοις.

Μετὰ ταῦτα, τῇ αἰτήσει τοῦ Σαμουὴλ, ὡμολόγησεν ὁ λαὸς ὅτι δὲν ἠδικήθη παρ' αὐτοῦ κατὰ τὸ διάστημα καθ' ὃ τοὺς ἔκρινε. Συνέστησε δὲ τοῖς πᾶσιν ὑποταγῆν εἰς τὸν Θεόν, ἵνα μὴ ἀμαρτάνοντες τιμωρηθῶσι διὰ νέων δυστυχημάτων. Ἴνα δὲ ἀποδείξῃ τῷ λαῷ τὴν κακίαν των, διότι ἐζήτησαν βασιλέα, ἐπεκαλέσθη τὸν Κύριον καὶ ἐγένοντο θέρους ὄντος φωναὶ καὶ υετός. Φοβηθέντες δὲ εἶπον τῷ Σαμουὴλ νὰ προσευχηθῇ ὑπὲρ

αὐτῶν. Οὗτος δὲ συνέστησε πάλιν αὐτοῖς: Νὰ φοβῶνται τὸν Θεόν, καὶ νὰ δουλεύωσιν αὐτῷ ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐξ ὅλης καρδίας·

§ 43. Παρανομίαι Σαούλ. Χρίσις Δαβίδ.
(Α΄ Βασιλ. ΙΕ΄. — ΙΣΤ΄.).

Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Σαούλ προσέβα-
λεν Ἰωνάθαν ὁ υἱὸς τοῦ μετὰ χιλίων τὸν Φιλισταῖον (ἀλλόφυ-
λον) Νασίβ. Ἐκ τούτου δὲ ὀρμηθέντες οἱ ἀλλόφυλοι ἔρχονται
κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν μετὰ τριάκοντα χιλιάδων ἀρμάτων καὶ
πέντε χιλιάδων ἰππέων καὶ λαοῦ πολυπληθοῦς. Οἱ Ἰσραηλιταὶ
φοβηθέντες ἐκρύβησαν ἐν τοῖς σπηλαίοις καὶ ἐν ταῖς μάνδραις
καὶ ἐν ταῖς βράχοις καὶ ἐν τοῖς λάκκοις καὶ βόθροις. Σαούλ δὲ
ὁ βασιλεὺς ἦτο ἐν Γαλγάλοις, περιμένων κατὰ προηγουμένην
συνεννόησιν τὸν Σαμουήλ. Ἐπειδὴ δὲ παρήλθον ἡδη ἑπτὰ ἡμέ-
ραι καὶ δὲν ἐφάνη ὁ Σαμουήλ εἰς Γαλγάλα, ὁ Σαούλ ἔθυσσε τῷ
Θεῷ θυσίας εἰρηνικὰς, ὅπερ δὲν ἦτο νόμιμον νὰ πράξῃ. Εὐθύς
δὲ μετὰ τὸ τέλος τῆς θυσίας ἔρχεται ὁ Σαμουήλ καὶ λέγει εἰς
τὸν Σαούλ ἐξεληθόντα εἰς προὔπαντησίν σου: Ἐπειδὴ δὲν ἐφύ-
λαξας τὴν ἐντολήν μου, τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος ἐνετείλατό σοι,
δὲν θὰ στερεωθῇ ἡ βασιλεία σου, ὁ Θεὸς θὰ ζητήσῃ ἄνθρωπον
κατὰ τὴν καρδίαν του, καὶ θὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἄρχοντα τοῦ
λαοῦ του.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τούτον τὸν χρόνον οἱ ἀλλόφυλοι εἰσέβα-
λον εἰς τὴν χώραν τῶν Ἰσραηλιτῶν, Ἰωνάθαν ὁ τοῦ Σαούλ
υἱός, ἐλπίζων ἐπὶ Κύριον, ἐξέρχεται κατὰ τούτων μετὰ μόνου
τοῦ ὀπλοφόρου του καὶ φονεύει εἴκοσι. Ἐπελθούσης ἐκ τούτου
ἐκστάσεως εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἐφόνευσον ἀλλήλους. Τοῦτο μαθὼν
ὁ Σαούλ, ἐξορμᾷ μετὰ τοῦ λαοῦ κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς κατα-
τροπώνει.

Κατὰ τὰ μετὰ ταῦτα ἔτη ὁ Σαούλ ἐπολέμησε, καὶ ἐνίκησε
τοὺς κύκλω ἐχθρούς ἤτοι Μωαβίτας, Ἀμμωνίτας πρὸς ἀνατο-
λάς, πρὸς νότον τοὺς Ἐδωμίτας, πρὸς δυσμὰς τοὺς Φιλι-
σταίους, καὶ πρὸς βορρᾶν τὸν βασιλεῖα τῆς ἐν Συρίᾳ Σουβᾶ.

Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα λαμβάνει διὰ τοῦ Σαμουὴλ ὁ Σαοὺλ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου, νὰ ἐξολοθρευθῇ τοὺς Ἀμαληκί-
 τας σὺν συναίξῃ καὶ τέκνοις, καὶ τὰ ποίμνια αὐτῶν καὶ τὰ
 κτήνη των, εἰς ἐκδίκησιν ἀνθ' ὧν οὗτοι ἔπραξαν κατὰ τῶν Ἰσ-
 ραηλιτῶν ἀναθαινόντων ἐξ Αἰγύπτου, ὅτε καὶ ὁ Θεὸς εἶπεν:
 «Ἐξάλειψω τὸ μνημόσυνον Ἀμαληκ ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανόν»
 (Ἐξοδ. ΙΖ'. 44.). Ἐπιπεσὼν ὁ Σαοὺλ κατὰ τῶν Ἀμαληκι-
 τῶν κατετρόπωσεν αὐτοὺς, καὶ ἀπέκτεινε πάντας, κατὰ τὸ
 ῥῆμα τοῦ Σαμουὴλ, ἀλλ' ἐφείσατο Ἀγὰγ τοῦ βασιλέως τῶν
 Ἀμαληκιτῶν, ὃν συνέλαβε ζῶντα, καὶ τῶν καλλιτέρων ποι-
 μνίων καὶ βουκολίων κλ. παρὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐλ-
 θὼν δὲ ὁ Σαμουὴλ εἰς Γάλγαλα πρὸς τὸν Σαοὺλ τὸν ἤλεγξε
 διὰ τὴν παρακοὴν τοῦ ταύτην σφόδρα προσθεῖς: «Καὶ ἐξουδε-
 νόσει σε Κύριος τοῦ μὴ εἶναι βασιλέα ἐπὶ Ἰσραὴλ». Εἶτα δὲ
 προσέταξεν ὁ Σαμουὴλ καὶ προσήγαγον ἐνώπιόν του τὸν Ἀγὰγ
 καὶ ἔσφαξεν αὐτόν. Ὅτε δὲ ἀπολογούμενος ὁ Σαοὺλ εἶπεν, ὅτι
 ὁ λαὸς ἐκράτησε τὰ κάλλιστα τῶν ποιμνίων καὶ τῶν βοῶν
 ἵνα δώσῃ Κυρίῳ τῷ Θεῷ, ὁ Σαμουὴλ ἔλεξε τὰ ἀξιωμακίοντα
 ταῦτα: «Ἀκοῆ ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθὴν καὶ ἡ ἐπακρόασις ὑπὲρ
 στέαρ κριῶν». Λυπούμενος δὲ καὶ πενθὼν ὁ Σαμουὴλ διὰ τὴν
 τοιαύτην διαγωγὴν τοῦ Σαοὺλ, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου, νὰ
 χρίσῃ βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ τὸν ὑποδειχθησόμενον ἐκεῖ ἐκ τῶν
 υἱῶν τοῦ Ἰεσσαί. Ἐλθόντι δὲ τῷ Σαμουὴλ εἰς Βηθλεὲμ ση-
 μειοῦται αὐτῷ Δαβὶδ ὁ μικρότερος τῶν ὀκτὼ υἱῶν τοῦ Ἰεσ-
 σαί ὡς ὁ μέλλων βασιλεὺς, καὶ τοῦτον, ἄγοντα ἤδη τὸ δέκα-
 τον πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, χρίει ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Σαοὺλ
 ὁ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένος προφήτης διάδοχον τοῦ Σαοὺλ, βα-
 σιλεύοντος περὶ τὰ εἴκοσι καὶ πέντε ἡδη ἔτη ἐν Ἰσραὴλ.

Ἀπὸ τῆς χρίσεως δὲ τοῦ Δαβὶδ πνεῦμα Κυρίου ἀπέστη
 ἀπὸ τοῦ Σαοὺλ, καὶ μετέβη ἐπὶ τὸν Δαβὶδ.

§ 44. Πάθος Σαοὺλ. Φόνος Γολιάθ (Α'. Βασιλ. ΙΕΤ'.—ΙΖ.)

Ὁ Σαοὺλ δ' ἔκτοτε ἔπασχε ἐκ πονηροῦ πνεύματος καὶ

ἤνωχλείτο παρ' αὐτοῦ δεινῶς. Οἱ οἰκειοὶ του συνέστησαν εἰς αὐτὸν καὶ προσεκάλεσε τὸν νέον Δαβὶδ, ὅστις ἦτο μουσικὸς καὶ ἐγνώριζε ν' ᾄδῃ ἐν κινύρα, ἵνα ἐλθὼν ἀνακουφίσῃ διὰ τῆς μουσικῆς τὸ πάθος του. Καὶ τῷ ὄντι ἐλθὼν ὁ Δαβὶδ ἀνέψυχε διὰ τῆς μουσικῆς τὸν πάσχοντα Σαοῦλ. Ἐν τούτοις δὲ οἱ ἀλλόφυλοι πάλιν συνάξαντες τοὺς στρατοὺς τῶν ἐστρατοπέδουσαν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, μεταξὺ Σοκχῶ καὶ Ἀζικᾶ. Ὁ Σαοῦλ μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἀντεπαρετάχθησαν πρὸς πόλεμον ἐν κοιλάδι ἀπέναντι τῶν Φιλισταίων. Ἐξελθὼν δὲ ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν Φιλισταίων γίγας τις, ὀνόματι Γολιάθ, ὄπλισμένος καλῶς καὶ τεθωρακισμένος, προκαλεῖ εἰς μονομαχίαν ἄνδρα ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τῷ ὄρω ν' ἀποφασισθῇ ἡ τύχη τοῦ πολέμου ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μονομαχίας.

Ἀκούσας ὁ Σαοῦλ μετὰ τῶν ἑαυτοῦ τὴν πρόκλησιν, ἐφοβήθησαν σφόδρα. Οὐδεὶς δ' ἐτόλμα ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας νὰ μονομαχήσῃ μετὰ τὸν Γολιάθ. Ὁ βασιλεὺς Σαοῦλ προτείνει ἀμοιβὰς ὕλικας καὶ τὴν ἰδίαν του θυγατέρα νὰ δώσῃ γυναῖκα εἰς ὄντινα ἤθελεν ἀποδεχθῆ τὴν τοῦ Γολιάθ πρόκλησιν. Ἐλθὼν δὲ ὁ Δαβὶδ εἰς τὸ στρατόπεδον, ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ πατρὸς του Ἰεσσαὶ ἵνα κομίσῃ τροφίμα πρὸς τοὺς ἐν αὐτῷ ἀδελφούς του, καὶ μαθὼν τὰ τῆς προτάσεως τοῦ Γολιάθ, ἀναλαμβάνει νὰ ἀντιπαραταχθῇ πρὸς αὐτόν. Ἀποποιηθεὶς δὲ τὴν βαρεῖαν πανοπλίαν μετὰ τὴν ὁποίαν ἐζήτηε νὰ τὸν ὀπλίσῃ ὁ Σαοῦλ, ἐξέρχεται ὄπλισμένος μετὰ τὴν εἰς Θεὸν πίστιν καὶ φέρων μόνον βρακχιῆριαν, σφενδόνην καὶ πέντε λίθους. Ὁ Γολιάθ ἰδὼν τὸν νεανίσκον οὕτως ἀντιπαραταχθέντα εἶπεν ἐμπαιζὼν αὐτόν: «Μ' ἐνόμισες κίνα καὶ ἔρχεσαι κατ' ἐμοῦ μετὰ βῆδον καὶ λίθον; πλησίον σου καὶ θὰ παραδώσω τὰς σάρκας σου εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἰς τὰ θηρία τῆς γῆς». Ὁ δὲ Δαβὶδ ἀποκρίνεται πρὸς τὸν Γολιάθ τάδε: «Σὺ ἔρχεσαι πρὸς με μετὰ βραχίονα καὶ δόρυ καὶ ἀσπίδα, ἐγὼ δὲ πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Σαβαώθ, τοῦ Θεοῦ τοῦ ὀνειδισθέντος παρὰ σοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰσραὴλ. Ὁ Κύριος θὰ σὲ παραδώσῃ σήμερον εἰς τὰς χεῖράς μου, καὶ θὰ σὲ ἀποκτείνω, καὶ θὰ κόψω τὴν κεφαλὴν σου, καὶ θὰ

μάθωσιν ὅλοι ὅτι ὑπάρχει Θεὸς ἐν Ἰσραὴλ, ὅστις δὲν σώζει μὲ ῥομφαίαν καὶ δόρυ ὅτι τοῦ Κυρίου πόλεμος, καὶ θά σὰς παραδώσῃ εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν», Ἐν ᾧ δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπλησίαζεν ὁ ἀλλόφυλος, ὁ Δαβὶδ ἐξεσφενδόνισε πέτραν κατ' αὐτοῦ, ἥτις τὸν προσέβαλεν εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἔπεσε κατὰ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. Ἐδραμε δὲ τότε ὁ Δαβὶδ καὶ λαθὼν τούτου τὴν ῥομφαίαν τὸν ἀποτελειώνει, κόψας τὴν κεφαλὴν του. Ἰδόντες οἱ ἀλλόφυλοι ὅτι ἐφονεύθη ὁ δυνατὸς αὐτῶν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, τοὺς κατεδίωξαν δὲ φεύγοντας οἱ Ἰσραηλιταὶ ἄχρι τῶν πόλεων τῶν Γαὶ καὶ Ἀσκάλωνος.

§ 45. Καταδρομὴ Δαβὶδ ὑπὸ Σαοῦλ. Θάνατος Σαοῦλ (Α'. Βασιλ. 10'. — ΛΑ').

Μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ὁ υἱὸς τοῦ Σαοῦλ Ἰωνάθαν συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μὲ τὸν Δαβὶδ θαυμάσας τὴν ἀνδρίαν του, ὁ Σαοῦλ ὅμως δυσχερεστήθη κατὰ τοῦ Δαβὶδ καὶ ἐφθόνησεν αὐτὸν, διότι ὅτε ἐπέστρεφον ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης αἱ ἐξεληθοῦσαι χορευούσαι γυναῖκες εἰς προὔπαντησίν των ἄδουσαι, ἐπευφήμισαν περισσότερο τὸν Δαβὶδ παρά τὸν Σαοῦλ. Ἐκτοτε δὲ τὸν ὑπέβλεπε καὶ τὸν ἐπεβουλεύετο.

Ἐν ᾧ δὲ τῆ ἐπαύριον ὁ Δαβὶδ διὰ τῆς μουσικῆς κατεπράυνε τὴν ἐπελθοῦσαν ὀξύτητα τοῦ πάθους τοῦ Σαοῦλ, οὗτος ἐξηκόντισε τὸ δόρυ του κατ' αὐτοῦ καὶ ἤθελε τὸν φονεῦσαι ἂν μὴ ἔφρευγεν. Ἐπειτα ὅμως ἐκ φόβου τὸν κατέστησε χιλιάρχον, τῷ ἔδωκε δὲ καὶ γυναῖκα τὴν θυγατέρα του Μελχὸλ, ἥτις ἠγάπα τὸν Δαβὶδ. Πρὸ τούτου ὅμως ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ τὸν φόνον ἑκατὸν Φιλισταίων. Ἄλλ' ὅμως ἐφοβείτο πάντοτε τὸν Δαβὶδ, διότι ἔβλεπεν ὅτι ὁ Κύριος ἦτο μετ' αὐτοῦ καὶ πᾶς ὁ λαὸς τὸν ἠγάπα, ὅθεν καὶ ἐσχεδίαζε πάντοτε νὰ τὸν ἐξοντώσῃ, ἀλλὰ τὸν ἐπροφύλαξεν ὁ φίλος του Ἰωνάθαν υἱὸς τοῦ Σαοῦλ. Κατὰ τούτου δὲ τοῦ υἱοῦ του ἐξηκόντισέ ποτε τὸ δόρυ ὁ Σαοῦλ, διότι ὠμίλει ὑπὲρ τοῦ Δαβὶδ ἀπόντος. Ἐτυχε δ' εὐκαιρία νὰ φονεῦσῃ ὁ Δαβὶδ τὸν ἐπιβουλευθέντα τῶσάκις τὴν

ζωὴν τοῦ Σαούλ, ἀλλ' ὅμως ἀπέσχε νὰ γείνη βασιλοκτόνος. Μὴ γένοιτο εἶπε νὰ φονεύσω τὸν χριστὸν Κυρίου. Ἡ τοιαύτη ὅμως διαγωγὴ του δὲν ἐσωφρόνησε τὸν Σαούλ. Ἦθελεν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ θανατώσῃ τὸν Δαβίδ. Ταῦτα γινώσκων ὁ Δαβίδ ἀπεφάσισε, συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Ἰωνάθαν, ν' ἀπέλθῃ πρὸς σωτηρίαν τῆς ἀπειλουμένης ὑπὸ τοῦ Σαούλ ζωῆς του, εἰς ξένην χώραν. Ὅθεν μετέβη εἰς Γὰδ, μίαν τῶν πέντε χωρῶν τῶν Φιλιισταίων. Ὁ βασιλεὺς δὲ αὐτῆς Ἀγχοῦς περιεποιήθη τὸν Δαβίδ, διότι τὸν ἐβοήθει εἰς τὰς πρὸς τὰς γείτονας φυλάς μάχας του· ὅθεν δωρεῖται αὐτῷ τὴν πόλιν Σικελάγ.

Ὅτε δὲ οἱ ἀλλόφυλοι εἰσέβαλον αὐθις εἰς τὴν χώραν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἀγχοῦς προσεκάλεσε τὸν Δαβίδ καὶ τοὺς ἀνθρώπους του, καὶ συνεξεστράτευσαν κατ' ἀνάγκην μετ' αὐτοῦ κατὰ τῶν ὁμογενῶν των. Κατέστησε δὲ αὐτὸν ἀρχισωματοφύλακα.

Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν χρόνον ἀπέθανεν ὁ Σαμουὴλ καὶ ἐκηδεύθη ὑπὸ τοῦ θρηνήσαντος αὐτὸν λαοῦ ἐν τῇ πόλει τοῦ Γραμᾶ.

Ἰδὼν δὲ ὁ Σαούλ τὸ τῶν ἀλλοφύλων στράτευμα ἐφοβήθη. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ὀπωσδήποτε ἐδηλώθη αὐτῷ οὔτε ἐν ὀνειροῖς, οὔτε διὰ προφητειῶν παρὰ Κυρίου ἐρωτηθέντος περὶ τοῦ πρακτεῦ, κατέφυγεν εἰς γυναῖκα ἐγγαστρίμυθον καὶ ἐζήτησε ν' ἀναβιβάσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ Σαμουὴλ. Κατὰ θεῖαν δὲ παραχώρησιν, ἐπεφάνη ὁ Σαμουὴλ καὶ ἤλεγξε τὸν Σαούλ καὶ προσεῖπε τὸν ἐν τῇ προκειμένῃ μάχῃ θάνατον αὐτοῦ, τῶν υἱῶν του, καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ Δαβίδ.

Ἐν τούτοις ἐν ᾧ ἤρχοντο κατὰ τοῦ Σαούλ ὁ Ἀγχοῦς μετὰ τοῦ στρατοῦ του καὶ τοῦ Δαβίδ, καταναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν του, παραστησάντων τὸν Δαβίδ ὡς ὑποπτον, τὸν διέταξε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σικελάγ. Ἐπιστρέψας ὁ Δαβίδ ἐκεῖ, εὕρισκε τὴν πόλιν ἔρημον καὶ λαφυραγωγημένην ὑπὸ Ἀμαλικιτῶν, καὶ πάντας τοὺς κατοίκους αὐτῆς ἐξανδραποδισθέντας. Ἀμέσως δὲ τοὺς καταδιώκει, σώζει τοὺς αἰχμαλώτους καὶ λαθῶν ἄπειρα λάφυρα ἐπανέρχεται εἰς τὴν πόλιν τοῦ Σικελάγ.

Κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Σαμουὴλ φονεύονται ἐν τῇ συγ-

κροτηθείση μάχη εἰς τὰς ὑπορείας τῶν ἐν Γαλβουὲ θρέων μεταξὺ τῶν Φιλισταίων καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν οἱ υἱοὶ τοῦ Σαοὺλ, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Σαοὺλ θανασίμως πληγωθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἀπετελείωσε μόνος του, πεσὼν ἐπὶ τοῦ ξίφους του, τὴν ζωὴν, ἵνα μὴ πέσῃ ζῶν εἰς τῶν ἐχθρῶν του τὰς χεῖρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΔΑΒΙΔ.

§ 46. Ἀναγόρευσις Δαβίδ (Β΄. Βασιλ. Α΄. — Ε΄).

Τὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως Σαοὺλ καὶ τοῦ υἱοῦ του Ἰωνάθαν φιλτάτου τῷ Δαβίδ ἐκόμισεν εἰς τοῦτον ἀνὴρ Ἀμαληκίτης, ὅστις μάλιστα εἶπεν ὅτι αὐτὸς ἀπετελείωσε τὸν Σαοὺλ ἑτοιμοθάνατον ὄντα ἐκ τῆς πληγῆς του. Προσῆνεγκε δὲ τῷ Δαβίδ καὶ τὸ βασιλείον στέμμα καὶ τὸν χλιδῶνα (βραχιόλι) τοῦ φονευθέντος Σαοὺλ. Ὁ δὲ Δαβίδ ἔλαβε μὲν ταῦτα, εἰπὼν δὲ εἰς τὸν Ἀμαληκίτην τοῦτον: «Πῶς οὐκ ἐφοβήθης ἐπενεγεῖν χεῖρά σου διαφθεῖραι τὸν χριστὸν Κυρίου;» διέταξε καὶ τὸν ἐφόνευσαν. Ἐθρήνησε δὲ ὁ Δαβίδ διὰ τὸ συμβῆναι τοῦ Σαοὺλ καὶ τοῦ Ἰωνάθαν ἐκφωνήσας ἐπ’ ἄλλοις: «Ὅρη τὰ ἐν Γελβουὲ, μὴ καταβάτω δρόσος μὴδὲ ὑετὸς πέσοι ἐφ’ ὑμᾶς καὶ ἀγροὶ ἀπαρχῶν, διότι ἐκεῖ προσωχθίσθη θυρεὸς δυνατῶν», καὶ «ἀλλγῶ ἐπὶ σοί, ἀδελφέ μου Ἰωνάθαν».

Μετὰ ταῦτα τῇ ὁδηγίᾳ τοῦ Κυρίου ἐρωτηθέντος, ὁ Δαβίδ ἀνέβη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς Χεβρών, ἧτις ἦτο ἡ τότε σπουδαιοτάτη τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα πόλεων Ἐν ταύτῃ δὲ ἐλθόντα τὸν Δαβίδ ἔχρισαν δημοσίᾳ βασιλεῖα οἱ φυλῆται αὐτοῦ. Ὁ ἀρχιστράτηγος δὲ καὶ συγγενὴς τοῦ Σαοὺλ Ἀβεννήρ, λαβὼν ἐκ τῆς παρεμβολῆς Ἰεβοσθὲ τὸν ἐπιζήσαντα τεσσαρακοντούτη υἱὸν τοῦ πεσόντος βασιλέως Σαοὺλ, ἐνήργησε

καὶ κατώρθωσε τὴν ἀναγόμευσιν αὐτοῦ ὡς βασιλέως Ἰσραὴλ, ἦτοι τῶν ἄλλων φυλῶν. Ὄρισε δὲ πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου τοῦ τὴν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἰορδάνου ἐν Γαβαὼν πόλιν Μανασίμ.

Μετὰ δύο ἔτη ἀπὸ τοῦ γεγονότος τούτου, ἤρξατο ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν δύο τούτων βασιλείων, διαρκέσας ἐπὶ πέντε καὶ ἡμισυ ἔτη. Ἡττηθέντων δὲ κατὰ κράτος τῶν περὶ Ἰεβοσθὲ, ἐγκαταλιφθέντος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Ἀθωνήρ ἕνεκα ἔριδος πρὸς αὐτὸν καὶ ὑποστηρίζαντος τὸν Δαβὶδ, καὶ δολοφονηθέντος τοῦ Ἰεβοσθὲ ἐν τῷ οἴκῳ του, χρίεται ὑπὸ τῶν ἐλλόντων εἰς Χεβρών πρεσβυτέρων τοῦ βασιλείου Ἰσραὴλ ὁ Δαβὶδ βασιλεὺς πασῶν τῶν φυλῶν. Πρὸ τῆς λήξεως τοῦ εἰρημένου πολέμου, ὁ τοῦ Δαβὶδ ἀρχιστράτηγος Ἰωάβ ἐδολοφόνησε τὸν Ἀθωνήρ, καίπερ τῷ Δαβὶδ ἤδη συντεταγμένον· ἐφ' ᾧ καὶ πολὺ ὁ Δαβὶδ λυπηθεὶς, ἐθρήνησεν αὐτὸν καὶ μεγαλοπρεπῶς τὸν ἐκήδευσεν.

Οἱ δὲ τὸν Ἰεβοσθὲ δολοφονήσαντες ἤνεγκαν πρὸς τὸν Δαβὶδ ἐν Χεβρών τὴν κεφαλὴν του, ἀλλ' ὁ Δαβὶδ ἀντὶ ἀμοιβῆς, κατεδίδασκε τὸν δολοφόνον εἰς θάνατον, ὅπως ἔπραξε καὶ κατὰ τοῦ Ἀμαληκίτου τοῦ καυχθέντος ὅτι ἀπετελείωσε τὸν ἐπὶ τοῦ ξίφους τοῦ πεπτωκότα Σαούλ (ιδ. σελ. 76). Ἔθαψαν δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰεβοσθὲ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Ἀθωνήρ.

§ 47. Ἀλωσις Σιών. Καθυπόταξις Φιλισταίων καὶ ἄλλων λαῶν (Β'. Βασιλ. ΣΤ'. — Θ').

Γενόμενος ὁ Δαβὶδ οὕτω βασιλεὺς παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ἐγνω νὰ ἐκπορθήσῃ τὴν τέως ὑπὸ τῶν Ἰεβουσαίων κατεχομένην περιοχὴν τῆς ἐν Ἱερουσαλήμ. Σιών, τὴν ὁποίαν ὄχυράν οὐσαν δὲν εἶχον δυναθῆ νὰ κυριεύσωσιν οἱ Ἰσραηλῖται ὅτε κατέλαβον τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἀπάρκας ὁ Δαβὶδ ἐκ Χεβρών καὶ ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπολιόρκησε τὴν Σιών. Οἱ ἐν αὐτῇ Ἰεβουσαῖοι, ἐπαυρομένοι εἰς τὸ ὄχυρόν τοῦ τόπου, ἔλεγον τῷ Δαβίδ: Δὲν θὰ δυναθῆς νὰ εἰσέλθῃς διότι οἱ χωλοὶ καὶ τυφλοὶ ἀνθίστανται.

Ἄλλ' ὁ Δαβὶδ ἐξεπόρθησε δι' ἐφόδου αὐτήν, πρώτου Ἰωάβ τοῦ ἀρχιστρατήγου του ἀναβάντος εἰς τὰ τείχη αὐτῆς. Ἐκτοτε δὲ κατέστησεν ὁ Δαβὶδ τὴν Ἱερουσαλήμ πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου του καὶ μετήνεγκεν εἰς αὐτήν, μετὰ μεγάλης παρατάξεως καὶ πολυαρίθμου πομπῆς, τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης· εἶτα ἠύλογησεν ὁ Δαβὶδ τὸν λαὸν ἐν ὀνόματι Κυρίου. Μετὰ ταῦτα διέταξεν ὁ Δαβὶδ τὰ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἱερεῖς ἦσαν πολυαριθμοί, διήρσεσεν αὐτοὺς εἰς ἐφημερίας, ἵνα ἐκάστη τελεῖ τὰ τῆς λατρείας κατὰ τὴν ὁρισμένην αὐτῆ ἑβδομάδα. Ὁμοίως δὲ διήρσεσεν καὶ τοὺς Λευῖτας εἰς μοίρας, ἵνα ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκάστῃ σειρᾷ ὑπηρετῇ ἐν τῷ ἱερῷ. Κατετρόπωσε δὲ τότε καὶ τοὺς Φιλισταίους, οἵτινες, μαθόντες ὅτι ὁ Δαβὶδ ἐγένετο βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, εἶχον ἐκστρατεύσει κατ' αὐτοῦ.

Ὁ εὐσεβὴς Δαβὶδ, κατοικῶν ἤδη ἐν τῷ οἰκοδομηθέντι ὑπ' αὐτοῦ ἀνακτόρῳ, ἐστοχάσθη ὅτι ὄφειλε νὰ οἰκοδομήσῃ ἐν Ἱερουσαλήμ μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Κυρίου, ἵνα μὴ πλέον τὰ ἱερά μαρτύρια μένωσιν ἐν Σικνηῇ, ἀφ' οὗ μάλιστα ἀπεκατεστάθη ἤδη ὁ ἐκλεκτός λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Τὸν ἐνεψύχωσε δὲ εἰς τοῦτο καὶ ὁ προφήτης Νάθαν. Ἄλλ' ὁ Θεὸς προσεκάλεσεν ἐν ὀνείρῳ τὸν Νάθαν νὰ εἶπῃ τῷ Δαβὶδ ὅτι ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ δὲν εἶναι ἔργον του, πολεμιστοῦ παιδιόθεν ὄντος καὶ αἵματα χύσαντος, ἀλλὰ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς τότε τῷ Δαβὶδ τὴν στερέωσιν τῆς βασιλείας του ἐν τῷ οἴκῳ του ἕως τοῦ αἰῶνος, ὑπερ ὀφλοῦ τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ τοῦ γένους Δαβὶδ κατὰ σάρκα γεννηθέντος.

Καθοποτάξας ὁ Δαβὶδ τοὺς Φιλισταίους καὶ τοὺς Μωαβίτας, ἐπάταξεν ὕστερον τὸν βασιλέα Σουβά Ἀδραζάρ καὶ τοὺς ἐλθόντας εἰς βοήθειαν τούτου Σύρους· ἔθετο δὲ φρουρὰν ἐν Δαμασκῷ καὶ ἐγένοντο οἱ Σύροι ὑποτελεῖς αὐτῷ. Θαῖς δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡμὰθ ἀπέστειλε διὰ τοῦ υἱοῦ του πρὸς τὸν Δαβὶδ δῶρα σκευῆ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ χαλκᾶ· ταῦτα δὲ ἀφιέρωσεν ὁ Δαβὶδ εἰς τὸν Κύριον ὅπως καὶ τὰ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου λάφυρα ἃ εἶχεν ἀποκτήσει ἐκ τῶν ἠττηθέντων ἐθνῶν. Γενόμε-

νος δὲ κύριος καὶ τῆς Ἰδουμαίας, ἐφυσόχασε διοικῶν τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν δικαιοσύνῃ. Ἐξετάσας δὲ καὶ μαθὼν ὅτι εἶχεν ἐπιζῆσαι ἐκ τοῦ οἴκου Σαούλ ὁ τοῦ ἀγαπητοῦ του Ἰωάνθαν υἱὸς Μερφιβοσθαί, χωλὸς τοὺς πόδας, προτεκάλεσεν αὐτὸν καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ πάντα τὰ κτήματα τοῦ Σαούλ καὶ τῷ εἶπε: «Σὺ φαγῆ ἄρτον ἐπὶ τῆς τραπέζης μου διὰ παντός». Διέταξε δὲ Σεβὰ, ἓνα τῶν ποτῶν δούλων τοῦ Σαούλ νὰ ἦναι ὁ οἰκονόμος τοῦ Μερφιβοσθαί.

§ 48. Βηρσαβεέ. Γέννησις Σολομώντος (Β'. Βασιλ. Γ'. — ΙΒ').

Θανόντος τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμμωνιτῶν, ὁ Δαβὶδ ἀπέστειλε πρεσβευτὰς πρὸς τὸν διαδεξάμενον αὐτὸν υἱόν του Ἀνὼν νὰ τὸν παρηγορήσωσιν, ἐπειδὴ ὁ Θανὼν ἦτο φίλος τοῦ Δαβὶδ. Ἄλλ' ὁ Ἀνὼν, πιστεύσας ὅτι ἀπεστάλησαν οὗτοι νὰ κατασκοπεύσωσι τὴν χώραν του, ἔκριψε τὸν πώγωνά των, καὶ ἔκρυψε τοὺς μανθῦας των ἕως εἰς τὰ γόνατα πρὸς περιφρόνησιν. Ὁργισθεὶς διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ ἀπέστειλε τὸν ἀρχιστράτηγον Ἰωάβ μετὰ δυνάμεως κατ' αὐτοῦ, καὶ κατετρόπωσε καὶ τοῦτον καὶ τοὺς εἰς βοήθειάν του ἐλθόντας Σύρους. Τὸ ἐπιόν ἔτος ἀπέστειλεν ὁ Δαβὶδ τὸν Ἰωάβ νὰ κτυπήσῃ τοὺς Ἀμμωνίτας· νικήσας δὲ αὐτοὺς ἐπολιόρχησε τὴν πόλιν Ῥαββάθ. Μείνας δὲ ὁ ἴδιος ἐν Ἱερουσαλὴμ, διέπραξεν ἔγκλημα τρομερὸν τὸ ἐξῆς. Ἀγαπήσας τὴν Βηρσαβεέ γυναῖκα τοῦ Οὐρίου, νὰ μὴ γείνη γνωστὴ ἢ πράξις του, διέταξε τὸν Ἰωάβ καὶ ἔθεσεν αὐτὸν εἰς ἐπικίνδυνον τοῦ στρατοῦ θέσιν ἵνα φονευθῆ ὑπερ καὶ ἐγένετο. Ἔλαβε δὲ ὁ Δαβὶδ πλέον τὴν χήρα τοῦ Οὐρίου ὡς γυναϊκά του εἰς τὸ ἀνάκτορόν του, ὅπου καὶ ἔτεκε τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ Δαβὶδ τέκνον. Ὁ Θεὸς ἀπέστειλε τὸν προφήτην Νάθαν καὶ ἠλεγξε πικρῶς αὐτὸν διὰ τὸ ἔγκλημα αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ συναισθανθεὶς ὁ Δαβὶδ, μετενόησε, καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐποίησε τὸν σωζόμενον πεντηκοστὸν ψαλμὸν: «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου κλ.»

Ὁ ἐκ τῆς Βηρσαβεεῖ πρώτος τοῦ Δαβίδ υἱὸς ἀπέθανε νήπιον ἔτι, καὶ τοῦτο εἶχε προειπεῖ ὁ Νάθαν. Γεννᾶται δὲ αὐτῷ δεύτερος υἱὸς ἐκ τῆς αὐτῆς γυναικὸς ὁ Σολομών (υἱὸς εἰρήνης). Τοῦτον δὲ ὁ προφῆτης Νάθαν ὠνόμασεν Ἰεδιδιάν, ὁ ἔστιν, ἀγαπητὸν Κυρίου. Πρὸ τῆς γεννήσεως δὲ τοῦ Σολομώντος ἐκπορθεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰωάβ πολιορκουμένη Ῥαββάθ καὶ ὁ Δαβίδ θέτει ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὸν στέφανον τοῦ βασιλέως τῆς. Πάντες δὲ οἱ κάτοικοι αὐτῆς θανατοῦνται, ὅπως καὶ οἱ κάτοικοι πασῶν τῶν ἄλλων πόλεων τῶν Ἀμμωνιτῶν ὑπὸ τοῦ Δαβίδ.

§ 49. Ἀποστασία Ἀβεσσαλώμ (Β'. Βασιλ. ΙΓ'.—ΙΣΤ').

Ὁ Δαβίδ εἶχεν ἐκ μιᾶς τῶν γυναικῶν του, τῆς Μωχά, καὶ υἱὸν τὸν Ἀβεσσαλώμ καὶ θυγατέρα τὴν Θάμαρ. Ταύτην, ὠραιοτάτην οὖσαν, ἔφθειρεν ὁ ἑτερομήτριος ἀδελφός τῆς Ἀμμών. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δαβίδ δὲν τὸν ἐτιμώρησε διὰ τὸ ἔγκλημα του, ἀπέκτεινε αὐτὸν διὰ τὴν πρὸς τὴν ἀδελφὴν του ὕβριν ὁ Ἀβεσσαλώμ καὶ κατέφυγε πρὸς τὸν ἐκ μητρὸς πάππον του Θωλμει βασιλέα Γεσοῦρ, παρὰ τῷ ὁποίῳ διέμεινε τρία ἔτη. Ἀλλὰ τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Ἰωάβ διαλλάσσεται πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Δαβίδ ὁ Ἀβεσσαλώμ καὶ ἐπανάρχεται εἰς Ἱερουσαλήμ. Δύο δ' ἔτη μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἐπιτρέπεται αὐτῷ νὰ ἴδῃ κατὰ πρόσωπον τὸν βασιλέα πατέρα του, ὅστις καὶ ἐφίλησεν αὐτὸν προσπεσόντα ἐνώπιόν του.

Ὁρעγόμενος δὲ τῆς βασιλείας ὁ Ἀβεσσαλώμ, διενεθῆθη νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα καὶ νὰ καταλάβῃ ταύτην ὅθεν ἤρχισε κολακεύων τὸν λαὸν διὰ χειραφισῶν καὶ θωπειῶν καὶ διὰ ὑποσχέσεων καὶ γνωματεύσεων συμφερούσων ἐκάστῳ, κατακρίνων δὲ τὴν ὑπάρχουσαν διοίκησιν καὶ οὕτω κατὰ τὴν ῥῆσιν τῆς Γραφῆς: «Ἰδιοποιεῖτο Ἀβεσσαλώμ τὴν καρδίαν ἀνδρῶν Ἰσραὴλ» (Βασιλ. Β'. ΙΕ'). Ἰν' ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοίαν καὶ συνδρομὴν των. Ὅτε δ' ἐνόμισεν εὐθετον τὸν καιρὸν καὶ τὴν παρασκευὴν κατηρητισμένην, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Δαβίδ ἄδειαν ν' ἀπέλθῃ εἰς Χεβρών, τὴν παλαιὰν τοῦ βασιλείου

πρωτεύουσαν, ἐπὶ λόγῳ νὰ ἐκπληρώσῃ εὐχὴν του δῆθεν διὰ τὴν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπιστροφὴν του. Μεταβάς δὲ εἰς Χεβρών ἀπέστειλεν εἰς πάσας τὰς φυλὰς κατασκόπους, δοὺς αὐτοῖς παραγγελίαν ἵνα ἅμα ἀκούσωσι τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος, κηρύξωσι: Βεθασίλευκεν Ἀβεσσαλώμ ἐν Χεβρών». Ἐκάλεσε δὲ παρ' ἑαυτῶ καὶ τὸν Ἀρχιτόφελ σύμβουλον τοῦ πατρὸς του, καὶ πολλοὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν συνέβρευσαν πρὸς τὸν Ἀβεσσαλώμ, ἐν οἷς καὶ διακόσιοι ἐκ τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν τῆς Ἱερουσαλήμ (κλητοί). Μηνυτὴς δὲ προσελθὼν πρὸς τὸν Δαβὶδ λέγει: «Ἐγεννήθη ἡ καρδία ἀνδρῶν Ἰσραὴλ ὀπίσω Ἀβεσσαλώμ». Ὁ Δαβὶδ τότε ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐξ Ἱερουσαλήμ πεζὸς μετὰ τῶν οἰκείων του καὶ ἐξακοσίων πιστῶν του ἀνδρῶν, ἵνα μὴ ἐλθῶν ὁ Ἀβεσσαλώμ κακώσῃ τὴν πόλιν διὰ πολιορκίας καὶ ἀλώσεως. Διαβάς δὲ τὸν Ἰορδάνην ὁ Δαβὶδ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, εὗρεν ὑποστήριξιν παρὰ τοῖς πέραν αὐτοῦ οἰκοῦσιν. Ἐκεῖ δὲ παρασκευασθεὶς, ἀπέστειλε τοὺς στρατοὺς αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀβεσσαλώμ, παραγγείλας τῷ ἀρχιστρατήγῳ του Ἰωάβ καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς εἰς ἐπήκουσιν τοῦ λαοῦ ἵνα ἐν πάσῃ περιπτώσει φεισθῶσι τοῦ τέκνου του «φείσασθαί μου τοῦ παιδαρίου, τοῦ Ἀβεσσαλώμ. Συγκροτηθείσης δὲ μάχης ἐν τῷ δρυμῷ Ἐφραΐμ, ἡττῶνται οἱ περὶ τὸν Ἀβεσσαλώμ. Ἐν ᾧ δὲ οὗτος ἔφρευγεν ἐπὶ τῆς ἡμιόνου του εἰς τὸ δάσος, περιεπλάκῃ ἡ κόμη αὐτοῦ εἰς δρῦν καὶ ἐκρεμάσθη ἐξ αὐτῆς, παρελθούσης τῆς ἡμιόνου του. Μαθὼν τὸ γεγονός τοῦτο ὁ Ἰωάβ, σπεύδει πρὸς τὴν δρῦν καὶ φονεύει τὸν Ἀβεσσαλώμ, ἐμπήξας τρία βέλη εἰς τὴν καρδίαν του.

Μαθὼν ὁ Δαβὶδ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, θρηνεῖ αὐτὸν πικρῶς φωνήσας, «υἱέ μου Ἀβεσσαλώμ, υἱέ μου, υἱέ μου, Ἀβεσσαλώμ, τίς δόξῃ τὸν θάνατόν μου ἀντὶ σοῦ Ἀβεσσαλώμ, υἱέ μου, υἱέ μου. Μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψεν ὁ Δαβὶδ εἰς Ἱερουσαλήμ, πρὸς τὴν πόλιν καὶ συνοδευόμενος περιχαρῶς ὑπὸ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα.

Διεγερθείσης δὲ ἐκ τῆς ὑποδοχῆς ταύτης ἀντιζηλίας μετὰ τὴν φυλῆς τοῦ Ἰούδα καὶ τῶν ἄλλων φυλῶν, ἐγείρεται

στάσις κατὰ τοῦ Δαβίδ ὑπὸ ἀρχηγόν τὸν ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμειν Σαβσε. Φονευθέντος δὲ τούτου, καταβάλλεται ἡ στάσις· οὕτω δὲ ὁ Δαβίδ ἀπηλλάγη καὶ ταύτης τῆς ἀποστασίας· κατέβαλε δὲ καὶ τοὺς ἀλλοφύλους (Φιλισταίους) ἐχθροὺς αὐτοῦ.

§ 50. Ἀπαριθμησις λαοῦ τιμωρία διὰ τοῦτο.
(Β'. Βασιλ. ΚΑ'. ΚΔ'. Α'. Παραλ. ΚΑ')

Ἦσυχάσας ἤδη ὁ Δαβίδ, ἠθέλησε, σατανικῆ ἐπιηρείᾳ ἐπαρθεῖς, ν' ἀριθμῆσῃ τὸν λαόν του ἐναντίον τῆς περὶ τούτου γνώμης τοῦ Ἰωάβ. Γενομένης δὲ τῆς ἀπογραφῆς εὐρέθησαν ὄντες ἐκ μὲν τῶν ἄλλων φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ μαχίμων ἀνδρῶν ὀκτακόσκιαι χιλιάδες, πεντακόσκιαι δὲ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα. Ἀλλὰ διὰ τὸ γεγονός τοῦτο, ὑπερ ἐξ ὑπερηφανείας διέταξεν ὁ Δαβίδ, τὸν ἔτυψεν, ἅμα τελεσθῆν, ἡ συνειδήσις του καὶ ὠμολογήσας τῷ Κυρίῳ τὴν ἁμαρτίαν του, ἐζήτησε νὰ παραβλέψῃ ταύτην. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν τὸν προφήτην Γὰδ εὐθὺς τὸ πρῶτὸ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας καὶ ἐπρότεινεν αὐτῷ νὰ δεχθῆ μίαν τῶν ἐξῆς τριῶν τιμωριῶν διὰ τὴν ἁμαρτίαν του: Τρία ἔτη λιμοῦ ἐν τῷ βασιλείῳ του, τρεῖς μῆνας νὰ καταδιώκηται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, τριῶν ἡμερῶν θάνατον ἐν τῇ χώρᾳ του. Ὁ Δαβίδ ἀκούσας τὰς προτάσεις ταύτας, εἶπε τῷ Γὰδ «στενά μοι πάντοθεν σφόδρα ἐστίν» καὶ ἐξελέξατο τὴν τρίτην τιμωρίαν, προτιμήσας, ὡς εἶπε, νὰ ἐμπέσῃ εἰς χεῖρας τοῦ Κυρίου, ἐπ' ἐλπίδι τῆς εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ, παρὰ νὰ ἐμπέσῃ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

Ἐν καιρῷ λοιπὸν θέρους ἤρξατο ἡ ἐκτέλεσις τῆς θανατικῆς τιμωρίας ἐν τῷ λαῷ, καὶ εἶχον ἤδη ἀποθάνει καθ' ὅλην τὴν χώραν ἐβδομήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν, ὅτε ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς Ἄγγελον εἰς Ἱερουσαλὴμ νὰ ἐξολοθρεύσῃ καὶ ταύτην. Ἰδὼν δὲ ὁ Δαβίδ τοῦτον ἐν τῷ ἀλωνίῳ Ὀρνᾶ τοῦ Ἰεβουσαίου, προσπεσὼν εἶπε τῷ Θεῷ: ἐγὼ Κύριε ἤμαρτον' τί πταίουσιν οἱ ἄλλοι οὗτοι; ἅς πέσῃ ἡ τιμωρία ἐπάνω μου καὶ εἰς τὸν οἶκόν

μου και οὐχί εἰς τὸν λαόν σου τοῦτον.» Εἰσακουσθείσης τῆς δεήσεως τοῦ Δαβὶδ καὶ κοπάσαντος τοῦ κακοῦ, ἠγόρασεν οὗτος τὸ ἀλώνιον τοῦ Ὁρνᾶ καὶ ᾠκοδόμησεν ἐν αὐτῷ θυσιαστήριον, ὅπως θεέθεν ᾠδηγήθη διὰ Γὰδ τοῦ προφήτου. Ἐν τῇ θέσει δὲ ταύτῃ ᾠκοδομήθη μετὰ θάνατον τοῦ Δαβὶδ ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος. Πρὸς τοῦτο δὲ εἶχε παρασκευάσει ὁ Δαβὶδ πολὺ καὶ πολύτιμον ὕλικόν.

§ 51. Ἀδωνίου ἀποστασία· ἀναγόμευσι Σολομῶντος·
Θάνατος Δαβὶδ. (Α΄. Παραλ. ΚΒ΄. — ΚΘ΄.
Γ΄. Βασιλ. Η΄. Β΄.)

Γηρήσαντος ἤδη τοῦ Δαβὶδ, ἐστοχάσθη εἰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὁ Ἀδωνίας, ν' ἀναγορευθῆ βασιλεὺς· ἠδυνήθη δὲ νὰ κερδίσῃ βοηθοὺς πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ του τὸν ἀρχιερέα Ἀβιαθάρ καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ Δαβὶδ Ἰωάβ. Συνεκάλεσε δὲ εἰς θυσίαν πάντας τοὺς ἀδελφούς του, ἐκτὸς τοῦ Σολομῶντος, καὶ πολλοὺς ἰσχυροὺς παρασκευάζων οὕτω τὰ τῆς ἀναγορεύσεώς του. Μαθὼν ταῦτα ὁ Δαβὶδ ὑπὸ Νάθαν τοῦ προφήτου διὰ τῆς Βηρσαβεὲ, ἥτις καὶ ὑπέμνησεν αὐτὸν, ὡς τῇ εἶχεν ὁμοίσει, νὰ ὀρίσῃ διάδοχόν του τὸν Σολομῶντα, ἀναγορεύει τοῦτον βασιλέα. Παρήγγειλε εἰς τὸν ἄλλον ἀρχιερέα Σαδώκ καὶ τὸν Νάθαν καὶ ἔχρισαν κατὰ τὰ νόμιμα τὸν Σολομῶντα καὶ ἀνεκήρυξαν τὴν ἀναγόρευσίν του. Ὁ δὲ λαὸς ἅπας ἐπευφήμησε κρᾶζων «Ζήτω ὁ βασιλεὺς Σολομῶν.» Ἐδειξε δὲ ἤδη ὁ Δαβὶδ εἰς τὸν Σολομῶντα τὸν τόπον, ἐφ' οὗ ὄφειλε νὰ οἰκοδομήσῃ τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, εἰς οἰκοδομήν καὶ διατήρησιν τοῦ ὁποίου εἶχεν συναθροίσει ἑκατὸν χιλιάδας τάλαντα χρυσοῦ καὶ ἐν ἑκατομμύριον ἀργύρου.

Μαθόντες τὴν τοῦ Σολομῶντος ἀναγόρευσιν οἱ περὶ τὸν Ἀδωνίαν, διεσκορπίσθησαν, ὁ δὲ Ἀδωνίας φοβηθεὶς προσέφυγεν εἰς τὸ θυσιαστήριον ἵνα σωθῆ. Ὁ Σολομῶν ἐσυγχώρησεν αὐτὸν ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ νὰ μὲνῃ ἤσυχος εἰς τὸ ἐξῆς· ἄλλως, εἶπε, θανατωθήσεται.

Γενόμενος δὲ Δαβὶδ ἐγγὺς τοῦ τέλους τοῦ βίου του, συνέστησε τῷ Σολομῶντι νὰ πορεύηται ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ Θεοῦ, τηρῶν τὰ ἐν τῷ νόμῳ ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως γεγραμμένα, διότι ἡ τήρησις αὐτῶν ἤθελεν ἔχει, καθὰ ὁ Θεὸς εἶπε, ἀποτέλεσμα τὴν εἰς τὴν γενεάν τοῦ Δαβὶδ διαμονὴν τοῦ θρόνου τοῦ Ἰσραήλ. Παραγγείλας δὲ τέλος αὐτῷ νὰ τιμωρήσῃ ἐνόχους τινὰς δολοφονίας καὶ ἐπεικῶς νὰ προσενεχθῇ πρὸς ἄλλους, ἀπέθανεν ἐν εἰρήνῃ ἐβδομηκοντούτης, βασιλεύσας ἔτη τεσσαράκοντα.

Ἔργον τοῦ βασιλέως τούτου εἶναι οἱ πλεῖστοι τῶν ψαλμῶν, οὓς ποιήσας ἔψαλλε τῷ Κυρίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ.

§ 52. Σολομών· αἴτησις παρὰ Θεοῦ. (Γ΄. Βασιλ. Β΄. Γ΄.)

Ὁ Σολομών ἦτο εἴκοσι περίπου ἐτῶν ὅτε ἀνέβη τὸν θρόνον, διαδεξάμενος τὸν θανόντα πατέρα του. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν ὁ ἀδελφός του Ἀδωνίας ἐπεζήτησε νὰ καταλάβῃ τὸν πατρικὸν θρόνον, ὁ Σολομών διέταξε τὸν ἀρχιστράτηγον Βαναϊον καὶ ἐφόνευσαν αὐτὸν καὶ τὸν Ἰωάβ. Ἐξώρισε δὲ εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ τὸν ἀρχιερέα Ἀβιαθάρ, ἀφαιρέσας αὐτὸν τὴν ἀρχιερωσύνην.

Ἐκ τῶν κατακτήσεων τοῦ Δαβὶδ καὶ τῶν συνετῶν πρὸς στερεώσιν τῆς δυνάμεώς του μέτρων, ὁ Σολομών κατέστη μέγας βασιλεύς. Τὸ κράτος αὐτοῦ ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης ἄχρι τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τῆς Ἀραβίας ἄχρι τοῦ Λιβάνου. Αἱ ὑποτελεῖς αὐτῷ χῶραι, διοικούμεναι ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων ἡγεμόνων των, ἀνεκέρυζαν τὸν Σολομῶντα βασιλέα. Οἱ θησαυροὶ του ἦσαν

ἄπειροι, συνιστάμενοι κυρίως ἐκ τῶν λαφύρων, τὰ ὅποια εἶχε συλλέξει ὁ πατήρ του.

Πρώτην γυναῖκα, βασιλεύσας ὁ Σολομών, εἶχε τὴν Ἀμμανίτιδα Νοομά, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὸν Ῥοβοάμ.

Ἐδραστῆσις δὲ τῆς βασιλείας, ἔλαβεν ὁ Σολομών σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Φαραὼ (βασιλέως) τῆς Αἰγύπτου, καὶ πρὸς τὴν πόλιν Γεζέρ, ἣν εἶχεν αὐτὸς κυριεύσει, τῶν Χαναναίων οὔσαν. Μεταθὰς ὁ Σολομών εἰς Γαθαὼν, προσήνεγκε τῷ Κυρίῳ θυσίαν, ἐκεῖ δὲ ἐμφανισθεὶς ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν ἐν ὀράματι, τῷ εἶπε νὰ ζητήσῃ αἰτημά τι. Ὁ Σολομών ἐζήτησε παρὰ τοῦ Κυρίου καρδίαν ν' ἀκούῃ καὶ νὰ κρίνῃ τὸν λαὸν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ νὰ ἐνοῆ νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. Ὁ Θεὸς εὐαρεστηθεὶς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ αἰτήσῃ, ἐπειδὴ δὲν ἐζήτησε πλοῦτη, καὶ νίκας καὶ μακροβιότητα κτλ., εἶπεν αὐτῷ «Ἴδού δέδωκά σοι καρδίαν σοφὴν καὶ φρονίμην... καὶ ἃ οὐκ ἠτήσω ἔδωκά σοι χάρι πλοῦτον καὶ δόξαν.»

Τῆς ὀρθῆς κρίσεως καὶ σοφίας του πρῶτον παράδειγμα ἔδωκεν ὁ Σολομών ἐν τῇ ἐξῆς ἀποφάσει του. Προσῆλθον δύο γυναῖκες, ὧν ἑκατέρα ἀπήτει ὡς ἴδιόν της νήπιον. Ὁ Σολομών διέταξε νὰ σχίσωσιν εἰς δύο τὸ παιδίον καὶ νὰ λάβῃ ἡ μία τὸ ἡμισυ καὶ ἡ ἄλλη τὸ ἕτερον ἡμισυ. Καὶ ἡ μὲν ἐδέχθη τὴν κρίσιν, ἡ ἄλλη ὅμως εἶπε νὰ μὴ φονευθῇ τὸ παιδίον καὶ ἄς δοθῇ εἰς τὴν ἀντιδίκόν της ζῶν. Ἐκ τούτου ἐφάνη ὅτι ἡ τοῦτο προτείνασα ἦτο ἡ ἀληθὴς του μήτηρ, καὶ εἰς ταύτην ἐδόθη τὸ παιδίον καὶ οὐχὶ εἰς τὴν στέρξασαν νὰ χωρισθῇ εἰς δύο.

§ 53. Οἰκοδόμησις τοῦ Ναοῦ. Καὶ ἐγκαίνια (Γ'. Βασιλ. ΣΤ'.—Θ'. Β'. Παραλ. Γ'.—Ζ').

Τὸ ὄνομα τοῦ Σολομώντος ἔγεινε σεβαστὸν καὶ φοβερὸν οὐ μόνον ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἐκτεταμένου βασιλείου του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ περὶ αὐτὸ ἔθνη. Πανταχόθεν ἀπεστέλλοντο εἰς αὐτὸν μεγαλοπρεπῆ καὶ πλούσια δῶρα ὅθεν χωρὶς νὰ ἐπιβαρύνῃ τὸν λαόν του, ἐπεδείκνυε μεγαλοπρέπειαν ἀνήκουστον

ἕως τότε. Ἡ Ἁγία Γραφή λέγει περὶ αὐτοῦ τὰ ἀξιοσημεῖωτα ταῦτα, «Καὶ εἰρήνη ἦν αὐτῷ ἐκ πάντων τῶν μερῶν κυκλόθεν. Καὶ κατόκει Ἰούδας καὶ Ἰσραὴλ πεποιθότες ἕκαστος ὑπὸ τὴν ἄμπελον αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὴν συκὴν αὐτοῦ, ἐσθίωντες καὶ πίνοντες ἀπὸ Δάν καὶ ἕως Βηρσαβεὲ πάσας τὰς ἡμέρας Σολομών» (Γ. Βασιλ. Δ)

Ἀποφασίσας ὁ Σολομών νὰ οἰκοδομήσῃ ἤδη τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, ἐζήτησε παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Χειράμ. Ζυλείαν ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ Λιβάνου καὶ ὑλοτόμους· ὁ Χειράμ ἐτόιμως ἐδέξατο καὶ ἐνήργησε τὴν αἴτησιν τοῦ Σολομώντος, οὗτος δὲ εἰς ἀντάλλαγμα ἔδιδε κατ' ἐνιαυτὸν τῷ Χειράμ ὠρισμένον μέτρον σίτου καὶ ἐλαίου. Προσδιώρισε δὲ ὁ Σολομών πολλὰς χιλιάδας ἐργατῶν καὶ τεκτόνων εἰς παρασκευὴν τοῦ ὑλικοῦ καὶ οἰκοδομῆν. Ὁ αὐτὸς δὲ Χειράμ ἀπέστειλε τῷ Σολομώντι ἐπὶ τῇ αἰτήσει του τεχνίτην κατεργαζόμενον τὸν χαλκὸν, Χειράμ καὶ τοῦτον ὀνομαζόμενον, ἵνα ἐπιστάτῃ εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἐκ μετάλλου μερῶν καὶ σκευῶν τοῦ ναοῦ.

Οὕτω δὲ συντελεσθεῖσάν τῶν παρασκευῶν, ἄρχεται ἡ τοῦ ναοῦ οἰκοδομὴ κατὰ τὸν τύπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, ἐπὶ τοῦ λόφου (ὄρους) Μορία ἐν Ἱερουσαλήμ, τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Σολομώντος. Συντελεσθέντος δὲ τοῦ ναοῦ εἰς ἑπτὰ περίπου ἔτη, ἐτέλεσε μεγαλοπρεπέστατα τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ ὁ Σολομών, συνελθόντος εἰς ταῦτα ἀπείρου πλήθους λαοῦ ἐκ πάντων τῶν τόπων τοῦ εὐρέος κράτους του.

Μετέφερε δὲ εἰς τὸν ναὸν μετὰ μεγάλης πομπῆς τὴν κιθωτὸν τῆς διαθήκης καὶ κατέθεσεν αὐτὴν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὡσαύτως δὲ μετεκόμισεν εἰς τὸν ναὸν καὶ τὰ ἱερά σκεύη καὶ ὅσα εἶχεν ἀφιερωμένα ὁ πατὴρ του Δαβὶδ, ἔπειτα προσευχήθη ἐνώπιον τοῦ λαοῦ εἰς τὸν Κύριον κατανουκτικῶς. Μετὰ τὸ τέλος δὲ τῆς προσευχῆς κατέπεσεν εἰς τὰ θύματα πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καὶ λάμψις Κυρίου ἐνέπλησε τὸν ναὸν, ὥστε οἱ ἱερεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτόν. Ἡ τῶν ἐγκαίνων τοῦ ναοῦ πανήγυρις αὕτη διήρκεσεν ἑπτὰ ἡμέρας, ἐθυσιάσθησαν δὲ ἐν αὐτοῖς 22000 βοῶν καὶ 120 χιλιάδες προβάτων.

Τούτων γενομένων εἶπεν ὁ Θεὸς ἐν ὄραματι εἰς τὸν Σολομῶντα, ὅτι θὰ τηρήσῃ τὸν θρόνον τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα ἂν φυλάξῃ τὰς ἐντολάς του καὶ τὰ λοιπὰ διὰ τοῦ Μωϋσέως δοθέντα προστάγματα, ἄλλως θὰ καταστραφῇ καὶ ὁ ναὸς καὶ ὁ Ἰσραὴλ «ἔσται εἰς ἀφανισμόν καὶ λάλημα εἰς πάντας τοὺς λαούς.» Μετὰ ταῦτα ὠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν λαμπρὸν ἀνάκτορον ἀπέναντι τοῦ Ναοῦ.

Ἐκ τῆς συμμαχίας δὲ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Τύρου Χειράμ ὠφελθεῖς, προσέλαβε ναυτικούς Φοίνικας καὶ κατασκευάσας στόλον ἀνέπτυξε δι' αὐτοῦ τὸ ἐμπόριον, καὶ διὰ ζήρας ἔτι ἐνεψύχωσεν αὐτὸ διὰ κοινωνιῶν μὲ τὴν Αἴγυπτον καὶ Ἀραβίαν. Χάριν δὲ εὐκολίας τοῦ ἐμπορίου ἔκτισεν ἐν τῇ ἐρήμῳ τὴν περιφημον πόλιν Θεδμὸρ (Παλμύραν) καὶ ἄλλας πόλεις ἀλ-
λαχοῦ.

§ 54. Φήμη τοῦ Σολομῶντος, ἀμαρτίαι του· θάνατός του. (Β'. Παραλ. Η'.—Θ'. Γ'. Βασιλ. Θ'.—ΙΑ'.)

Ἀκούσασα ἡ βασίλισσα Σαβᾶ τὴν φήμην τοῦ Σολομῶντος, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἤλθε εἰς Ἱερουσαλὴμ πρὸς αὐτὸν ἵνα δοκιμάσῃ ἐν αἰνίγμασι τὴν σοφίαν του, φέρουσα καὶ πλουσιώτατα δῶρα. Ὁμιλήσασα δὲ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀκούσασα τὰς σοφὰς ἀποκρίσεις του εἰς τὰ ἐρωτήματά της, ἰδοῦσα δὲ καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, εἶπεν, ὅτι ἡ σοφία του ὑπερβαίνει τὴν φήμην τὴν ὁποίαν ἤκουσε περὶ αὐτοῦ.

Ἐμεγαλύνθη δὲ ὁ Σολομὼν ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον. Πολύτιμα δῶρα ἔφερον εἰς αὐτὸν οἱ ἐρχόμενοι ξένοι νὰ τὸν ἰδῶσι.

Συνέγραψε δὲ καὶ σοφώτατα, ἠθικώτατα καὶ διδακτικώτατα βιβλία, ὧν ὡς κεφάλαιον ἔγραψε τόδε. Τὰ πάντα εἶναι ματαιότης. . . Τὸν Θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φύλαττε, ὅτι τοῦτο πᾶς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς θέλει κρίνει πᾶσαν πρᾶξιν τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθὴν καὶ πονηράν.

Ἄλλ' ὁ τῶσον εὐτεβῆς καὶ σοφὸς Σολομὼν δὲν ἠδυνήθη

ἐπὶ τέλους ν' ἀποφύγη τοὺς πειρασμοὺς τοῦ κόσμου τούτου. Παραδοθεὶς εἰς πολλὰς γυναῖκας ἀλλοφύλους, κατήντησε πρὸς χάριν των νὰ γείνη καὶ αὐτὸς εἰδωλολάτρης· ἀνεγείρας δὲ εἰς ψευδεῖς θεοὺς θυσιαστήρια ἐθυσίαζεν εἰς αὐτούς. "Ὅθεν ὁ Θεὸς προεῖπε τὴν μετὰ θάνατον τοῦ Σολομῶντος διαίρεσιν τοῦ βασιλείου του, καὶ προοίμια τῆς παρακμῆς ἤρχισαν ζῶντος ἔτι αὐτοῦ, δηλ. ἀποστασίαι καὶ ἐπιβουλαί. Εἶπε δὲ ὁ Θεός, ὅτι χάριν τοῦ Δαβὶδ δὲν θὰ διαβρῆξῃ τὴν βασιλείαν ζῶντος τοῦ Σολομῶντος, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ ὅτι πάλιν χάριν τοῦ Δαβὶδ δὲν θὰ ἀπολέσωσιν οἱ διάδοχοί του τὸ ἔλρον τῆς βασιλείας, καὶ οὕτω συνέβη. Ὁ προφήτης Ἀχιὰς ὁ Σηλωνίτης προεῖπε τὸν διχασμὸν τοῦ βασιλείου καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰεροβοάμ, μεγιστάνος ἐκ τῶν δέκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ. Μαθὼν ταῦτα ὁ Σολομὼν ἐζήτησε νὰ φανεύσῃ τὸν Ἰεροβοάμ, ἀλλὰ προλαβὼν οὗτος ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον. Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι ὁ Σολομὼν κατανοήσας τὴν πλάνην του μετενόησε, καὶ τοῦτο παραδέχονται καὶ πατέρες τῆς ἐκκλησίας καὶ βεβαιοῦται ἐκ τοῦ βιβλίου του τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ, ὃ συνέγραψε γέρον, ἀλλ' οὐχ ἦττον αἱ περὶ διαίρεσως τοῦ βασιλείου προβρῆσεις ἐπηλήθευσαν, πληρωθεῖσαι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Οὕτω δὴ βασιλεύσας ὁ Σολομὼν ἐπὶ παντὸς τοῦ γένους τοῦ Ἰσραὴλ τεσσαράκοντα ἔτη, ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν πόλει Δαβὶδ, ἥτοι ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ προστεθέντι μέρει τῆς Ἱερουσαλήμ. ἐπὶ τοῦ ἐν αὐτῇ λεγομένου ὄρους Σιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΙΟΥΔΑ ΚΑΙ ἸΣΡΑΗΛ.

§ 55. Ῥοβοάμ. (Γ'. Βασιλ. ΙΒ'. ΙΔ').

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος Ῥοβοάμ, τεσσαράκοντα καὶ ἐνὸς ἔτους ἤδη, μετέβη εἰς

Συχέμ. Ἰνα καὶ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ συνθηροισμένων βορείων φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἀνακηρυχθῆ βασιλεύς. Αὐταὶ δὲ, ἐπειδὴ εἶχον κατὰ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου τοῦ Σολομῶντος ὑποβληθῆ εἰς βαρεῖς φόρους καὶ ὑποφέρει ἐκ δυστυχίας, ἐζήτησαν παρὰ τοῦ νέου βασιλέως νὰ ἐλαφρύνῃ τοῦ φορολογικοῦ ζυγοῦ τὸ βάρος καὶ τὴν σκληρότητα. Ὁ Ῥοβοάμ, καταφρονήσας τὴν περὶ παραδοχῆς τῶν αἰτημάτων τούτων γνώμην τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀκούσας τῶν νεανιῶν φίλων του τὰς συμβουλὰς, οὐ μόνον ἠρνήθη νὰ εὐχαριστήσῃ τὰς εἰρημένους φυλάς, ἀλλὰ καὶ ἠπέλιπεν αὐτάς, ὅτι θέλει μᾶλλον ἐπαυξήσει καὶ βαρύνει τὸν ζυγὸν των καὶ τὰς δυναστεύσεις. Ταῦτα ἀκούσασαι αἱ δέκα φυλαὶ, ἀπεστάτησαν ἀπὸ τοῦ Ῥοβοάμ, ἀπέκτειναν λιθοβολήσαντες τὸν σταλέντα νὰ καταπαύσῃ τὴν στάσιν ἐπιμελητὴν τοῦ φόρου Ἀδωράμ, καὶ ἀνεκήρυξαν βασιλέα των, καθὰ εἶχε προφητεύσει ὁ Ἀχιάς (ιδ. § 54) τὸν Ἱεροβοάμ υἱὸν Ναβάτ, ὅστις, μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος, εἶχεν ἤδη ἐπανέλθει εἰς Αὐγύπτου.

Εἰς τὸν Ῥοβοάμ ἔμειναν πισταὶ μόνον ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα καὶ ἡ φυλὴ τοῦ Βενιαμείν, καὶ τινες ὀλίγοι ἐκ τῶν ἄλλων φυλῶν Ἰσραηλῖται, ἐν οἷς καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται, τοὺς ὁποίους ἀπέβαλεν ὁ Ἱεροβοάμ τῆς λειτουργίας τοῦ Κυρίου. Ὡνομάσθη δὲ τὸ μὲν βασίλειον τῶν δέκα φυλῶν, βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ, τὸ δὲ τῶν δύο φυλῶν, βασίλειον τοῦ Ἰούδα καὶ τούτου μὲν πρῶτεύουσα ἦτο ἡ Ἱερουσαλήμ, ἐκείνου δὲ πρῶτον μὲν ἡ Συχέμ, ὑστερώτερον δὲ ἡ Σαμάρεια.

Ὁ Ῥοβοάμ, ἐπανελθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ συλλέξας 180,000 μαχητὰς ἐκ τῶν φυλῶν του, ἠθέλησε νὰ καταβάλῃ καὶ ὑποτάξῃ τὰς ἀποστατήσασας δέκα φυλάς, ἀλλ' ἀπηγορεύθη εἰς αὐτὸν τοῦτο ἐκ Θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου Σαμαΐα. Ἐν τούτοις εἰς ἀσφάλειαν τοῦ βασιλείου του ὠχύρωσε διαφόρους πόλεις ἐν αὐτῷ καὶ ὠκοδόμησε φρούρια. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὗτος, ἐπὶ τρία περίπου ἔτη, ἐτήρει τὴν ὀρθοδοξίαν τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Σολομῶντος, μετὰ ταῦτα δὲ ἐγκατέλιπον καὶ αὐτὸς καὶ ὁ λαὸς του τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου περιπέσαντες εἰς εἰδωλολατρείαν ὅθεν

εις τιμωρίαν των ἐγκαταλειφθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπολεμήθησαν ὑπὸ τοῦ Σουσακεῖμ βασιλέως Αἰγύπτου, ὅστις ἐκυρίευσε ὄχυράς πόλεις τοῦ βασιλείου καὶ ἔλθὼν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐσύλησε τὰ ἐν τῷ ναῷ καὶ τῷ βασιλικῷ οἴκῳ κειμήλια καὶ θησαυρούς. Μεταμεληθεὶς δὲ πύτυχσε πάλιν ὁ Ῥυβοᾶμ, ἀπελθόντων τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλ' ὅμως ὑποπεσὼν αὐτὸς εἰς τὰ αὐτὰ σφάλματα ἀπέθανεν ἀσεβής, βασιλεύσας τοῦ Ἰούδα δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτη.

§ 56. Ἱεροβοᾶμ — Ἀχαάθ. (Γ'. Βασιλ. ΙΒ'. ΙΓ'.
ΙΔ'. Δ'. Β'. Παραλ. ΙΑ'. ΙΒ'.)

Ἄμα βασιλεύσας ὁ Ἱεροβοᾶμ, ἔγνω νὰ διακόψῃ πᾶσαν συγκοινωνίαν τῶν δέκα φυλῶν τῆς βασιλείας του πρὸς τὰς δύο φυλάς τοῦ βασιλείου Ἰούδα. Ἐπειδὴ εἰς τὸν σκοπὸν του τοῦτον εὗρισκε κώλυμα τὴν ἐνότητα τῆς θρησκείας πασῶν τῶν φυλῶν, καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μεταβαίνη, κατὰ τὸν θεῖον νόμον, πᾶς Ἰσραηλίτης τρίς τοῦ ἔτους εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναόν, ἔστησε μίαν χρυσὴν δάμαλιν ἐν Βαιθήλ καὶ ἑτέραν ἐν Δάν, καὶ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ὑπηκόους του τὴν λατρείαν αὐτῶν ὡς θεῶν τῶν ἐξαγαγόντων δῆθεν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς οὐχὶ ἐκ τῆς φυλῆς Λευὶ, καὶ ἀνέλαθεν ὁ ἴδιος τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιερέως. Διὰ τὴν ἀσέβειάν του ταύτην προερέθη αὐτῷ διὰ προφήτου, ὅτι ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου θὰ καύσῃ ποτὲ βασιλεὺς ὀνόματι Ἰωσίας ἐκ τῆς γενεᾶς Δαβὶδ τοὺς ψευδοιερεῖς τοῦ Ἱεροβοᾶμ. Τοῦτο δὲ τῷ ὄντι ἐπληρώθη μετὰ 350 ἔτη, ὅτε βασιλεύσας τοῦ Ἰούδα ὁ ἐκ τοῦ γένους Δαβὶδ Ἰωσίας κατέστρεψε τὴν εἰδωλολατρείαν τοῦ Ἰσραήλ. (Δ'. Βασιλ. κβ'. 23. κγ'. 15 — 18. Β. Παραλ. λδ'. 1 — 7).

Τὸν Ἱεροβοᾶμ, βασιλεύσαντα ἔτη δεκαεπτὰ, διεδέξατο θανόντα ὁ υἱὸς του Ναδάβ ὅμοιος τῷ πατρὶ κατὰ τὴν ἀσέβειαν. Τοῦτον δολοφονήσας ὁ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰσάχαρ Βαασά, βασιλεύει τοῦ Ἰσραήλ ἔτη περίπου 24 καταστήσας πρωτεύουσαν τὴν Θερσά.

Τὸν Βαασά διεδέξατο ὁ υἱὸς τοῦ Ἠλᾶ, ἀσθενὴς καὶ ἄσωτος. Τοῦτο δὲ μεθύοντα ἐθανάτωσεν ὁ ἱππάρχος Ζαμβρὶ καὶ ἐβασίλευσεν αὐτ' αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ τοῦτον πάλιν καταστρέψας ὁ Ἀμβρὶ τὸν διαδέχεται· κτίσας ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου Σεμηρῶν πλησίον τῆς Συχέμ πόλιν, τὴν Σαμάρειαν, κατέστησε ταύτην πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου του· ἐβασίλευσε δὲ ἔτη δεκατέσσαρα, γενόμενος κακὸς καὶ πονηρὸς ὑπὲρ πάντας τοὺς προκατόχους του. (Γ'. Βασιλ. ις'. 25).

Τὸν Ἀμβρὶ διεδέξατο ὁ ἔτι χειρότερος υἱὸς τοῦ ὁ διαβήτορος Ἀχαάβ· Γήμας οὗτος Σιδωνίαν γυναῖκα, τὴν βασιλόπαιδα Ἰεζάβελ, ἐπεξέτεινε, τῇ γνώμῃ ταύτης πειθόμενος, τὴν εἰδωλολατρείαν, εἰσαγαγὼν εἰς τὸ βασιλείον του καὶ τὴν λατρείαν τοῦ Βάαλ, ἐθνικοῦ θεοῦ τῶν Σιδωνίων καὶ Φοινίκων.

Προστάγμασι τῆς Ἰεζάβελ οἱ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ λάτρεις ἀπηνῶς κατεδιώκοντο, τὰ σχολεῖα τῶν προφητῶν κατεστρέφοντο καὶ οἱ διδάσκαλοι ἐφονεύοντο.

§ 57. Ἠλιοῦ ὁ Θεσβίτης. (Γ'. Βασιλ. ΙΖ'. — ΙΗ'.)

Περὶ τὸ δέκατον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀχαάβ, παρέστη αἴφνης ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ ἐκ τῶν προφητῶν Ἠλιοῦ ὁ ἐκ Θεσβῶν τῆς Γαλαὰδ (Θεσβίτης) καὶ λέγει αὐτῷ «Ζῆ κύριος ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἴ ἔσται τὰ ἔτη ταῦτα δρόσος καὶ ὑετός, ὅτι εἰμὴ διὰ στόματος λόγου μου». Ταῦτα προφητεύσας μετέβη εἰς τὸν χειμαρρῶν Χορράθ, ὅπου κόρακες ἐκόμιζον αὐτῷ τὸ πρῶτ' καὶ τὸ δευτὸν ἐκάστης ἡμέρας ἄρτον καὶ κρέας εἰς διατροφήν του. Μετὰ ταῦτα, ἐπικρατοῦντος εἰσέτι τοῦ ἔνεκα τῆς ἀνομβρίας ἐπελθόντος λιμοῦ, ἀπῆλθεν ὁ Ἠλιοῦ ἐντεύθεν εἰς Σαρπητὰ τῆς Σιδωνίας. Ἐνταῦθα ἐτρέφετο ὑπὸ χήρας, ἥτις δὲν εἶχεν εἰμὴ ὑδρίαν μόνον ἀλεύρου καὶ καμψάκην ἐλέου, ἀλλὰ ταῦτα θαυματουργικῶς δὲν ἐλαττοῦντο. Τὸν μεταξὺ δὲ θανόντα υἱὸν τῆς χήρας ταύτης ἀνέστησεν ὁ προφήτης ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου.

Μετὰ τὰ τρία ἔτη τοῦ λιμοῦ, κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοῦ,

εἰπόντος ὅτι θὰ στείλῃ ὑετὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ἔρχεται δ' Ἡλιοὺ πρὸς τὸν Ἀχαάβ. "Ἄμα ἰδὼν ὁ βασιλεὺς οὗτος τὸν προφῆτην λέγει: «Εἰ σὺ εἶ ὁ διαστρέφων τὸν Ἰσραήλ;» Ὁ δὲ Ἡλιοὺ ἀποκρίνεται: «Οὐ διαστρέφω τὸν Ἰσραήλ, ὅτι ἀλλ' ἢ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς σου ἐν τῷ καταλιμπάνειν ὑμᾶς τὸν κύριον Θεὸν ὑμῶν καὶ ἐπορεύθησθε ὀπίσω τῶν Βααλείμ.» Ἐπειτα εἶπεν εἰς τὸν Ἀχαάβ νὰ συναθροίσῃ εἰς τὸ Καρμηλίον ὄρος τὸν λαὸν καὶ τοὺς τετρακοσίους πεντήκοντα προφῆτας τοῦ Βάαλ, καὶ τοὺς τετρακοσίους προφῆτας τοῦ εἰδωλικοῦ ἄλλους τοὺς τρεφομένους ὑπὸ τῆς Ἰεζάβελ. Συναθροισθέντων τούτων πάντων, εἶπεν ὁ Ἡλιοὺ τῷ λαῷ: «Ἔως πότε ὑμεῖς χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις; Εἰ κύριός ἐστιν ὁ Θεός, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ· εἰ δὲ ὁ Βάαλ αὐτός, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ.» Ὁ λαὸς δὲν ἀπεκρίθη τίποτε. Τότε ὁ Ἡλιοὺ εἶπεν εἰς τὸν λαὸν νὰ δώσωσι δύο βόας, ἐκ τούτων δὲ νὰ ἐκλέξωσι τὸν ἕτερον οἱ προφῆται τοῦ Βάαλ νὰ τὸν διαμελίσωσι καὶ τὸν θέσωσι ἐπὶ τῶν ξύλων ἄνευ πυρὸς, τὸ αὐτὸ δὲ νὰ πράξῃ καὶ αὐτός, καὶ εἰς οὗτινος τὸ θῦμα πέσῃ πῦρ θεόθεν, ἐκείνου ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεός. Ὁ λαὸς ἔστερξε καὶ οἱ τοῦ Βάαλ ἱερεῖς ἔθηκάν τὸ θῦμά των ἐπὶ τῶν ξύλων καὶ ἀπὸ πρῶτ' ἄχρι μεσημβρίας ἐπεκαλοῦντο φωνάζοντες τὸν Βάαλ, ἀλλ' εἰς μᾶτην «καὶ οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις.» Ἐπὶ τοῦ θύματος δὲ τοῦ Ἡλιοῦ, ἅμα ἐπεκαλέσθη τὸν Κύριον ἔπεσε πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγε τὰ δλοκαυτώματα καὶ αὐτὸ τὸ θυσιαστήριον. Ὁ λαὸς τότε ἔπεσε κατὰ πρόσωπον καὶ εἶπεν «Ἀληθῶς Κύριος αὐτός ἐστιν ὁ Θεός.» Συλλαβόντες δὲ τοὺς ψευδοπροφῆτας, εἰπόντος τοῦ Ἡλιοῦ, τοὺς ἔσφαξαν εἰς τὸν χεῖμαῖρόν Κεισῶν.

Τούτου γενομένου, ἀναθὰς ὁ Ἡλιοὺ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Καρμηλοῦ, προσηυχῆθη εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐπέρχεται μετ' ὀλίγον ὑετὸς μέγας.

Πορευθεὶς δ' Ἀχαάβ εἰς τὴν γυναῖκά του Ἰεζάβελ, ἀνήγγειλεν αὐτῇ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἡλιοὺ καὶ ὅτι ἀπέκτεινε τοὺς προφῆτας. Αὕτη δὲ ἠπειλήσασεν τὸν Ἡλιοὺ ὅτι θὰ τὸν ἀποκτεί-

νη' ὕθεν φοβηθεὶς οὗτος ἀπῆλθεν εἰς Βηρσαβὲς καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Θεοῦ ν' ἀποθάνῃ. Ἄγγελος δὲ ἐκόμισεν αὐτῷ τροφήν. Ἐγερωθεὶς δὲ ἔφαγε καὶ ἔπιεν. Ἡ δύναμις τῆς βρώσεως ταύτης τὸν διετήρησε τεσσαράκοντα ἡμερονύκτια ἕως οὗ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ. Ἐντεῦθεν ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Θεὸς πρὸς τὸ μέρος τῆς Δαμασκοῦ νὰ χρίσῃ βασιλέα τῆς Συρίας τὸν Ἀζαήλ, καὶ βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ τὸν Ἰηοῦ, εἰς τιμωρίαν τῶν ἐγκαταλειπόντων τὴν διαθήκην τοῦ Θεοῦ Ἰσραηλιτῶν. Νὰ χρίσῃ δὲ καὶ τὸν Ἐλισσαῖ ἐπροφήτην ἀντὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεὸς ὅτι ἔμειναν ἐπτά χιλιάδες Ἰσραηλιτῶν μὴ προσκυνήσαντες τὸν Βάαλ.

Ἀπελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἥλιος εὔρε τὸν Ἐλισσαῖ ἐροτριῶντα καὶ ἐπέβριψεν ἐπ' αὐτὸν τὴν μηλωτὴν του. Οὗτος δὲ ἠκολούθησε τὸν Ἥλιον ἀφ' οὗ ἀδεία αὐτοῦ ἀπεχαιρέτησε τοὺς γονεῖς του.

§ 58. Βεναδάδ ὁ Β', ἐγκλήματα καὶ καταστροφή Ἄχαάβ (Γ'. Βασιλ. Κ'. ΚΑ'. ΚΒ').

Βεναδάδ ὁ Β' βασιλεὺς τῆς Συρίας, υἱὸς Ἀδερ, ἐλθὼν μετὰ τριάκοντα δύο ἄλλων ἡγεμόνων, ἐπολιόρησε τὴν Σαμάρειαν, καὶ ἐζήτηε παρὰ τοῦ Ἀχαάβ τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰς γυναῖκας του καὶ τὰ τέκνα του. Οἱ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ ἐρωτηθέντες τῷ εἶπον νὰ μὴ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Βεναδάδ. Καὶ προφήτης δὲ Θεοῦ εἶπε τῷ Ἀχαάβ, ὅτι θέλει κατατροπώσει τὸν ἐχθρόν του, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Νέου ἐγκλήματος αἰτία γίνεται ὁ ἀσεβὴς βασιλεὺς Ἀχαάβ, ἀνθ' οὗ λαμβάνει τῆς κακίας του τὰ ἐπιχειρα. Πλησίον κτήματος τοῦ βασιλέως τούτου ὑπῆρχεν ἀμπελος τοῦ Ἰσραηλίου Ναβουθαί. Ταύτην ἐζήτησε ν' ἀγοράσῃ ὁ Ἀχαάβ. Μὴ θέλωντος δὲ τοῦ Ναβουθαί νὰ πωλήσῃ τὴν κληρονομίαν τῶν πατέρων του, διότι καὶ ὁ νόμος ἀπηγόρευε τὴν τοιαύτην ἀπαλοτριώσιν, ἢ πονηρὰ Ἰεζάβελ, ἰδοῦσα λυπημένον καὶ πάσχοντα τὸν Ἀχαάβ διὰ τὴν τοιαύτην ἀποτυχίαν, ἐνήργησε διὰ

συκοφαντιῶν καὶ δι' ἀποφάσεως ἀνόμων κριτῶν καὶ ἐθανατώθη ὁ Ναβουθαί· οὕτω δὲ ὁ Ἀχαάβ κατέλαθε τὸ κτήμα. Ἄλλ' ἰδοὺ ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ ἔρχεται πρὸς τὸν Ἀχαάβ ἐν τῷ ἀμπελώνι ὁ προφήτης Ἡλιοῦ καὶ ἀγγέλλει αὐτῷ τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς του Ἰεζάβελ διὰ τὸ γεγονός. Κατανογεὶς ὁ Ἀχαάβ ἐπὶ τοῖς λόγοις τοῦ προφήτου ἔκλαυσε καὶ διέβρηξε τὸν χιτῶνα αὐτοῦ καὶ ἐνήστευσεν· ὅθεν ὁ Θεὸς ἀνέβαλε τὴν καταστροφὴν τῆς δυναστείας του, αὐτὸς ὅμως καὶ ἡ γυνὴ του ἐτιμωρήθησαν ὡς ἐξῆς.

Ἐπιθυμήσας ὁ Ἀχαάβ νὰ κατακτήσῃ τὴν Ῥεμμαθ Γαλαὰδ, τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας οὖσαν, ἐζήτησε τὴν συμμαχίαν πρὸς τοῦτο τοῦ βασιλέως Ἰούδα Ἰωσαφάτ· ἐρωτηθεὶς δὲ περὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ πολέμου προφήτης τις Μιχαίας υἱὸς Ἰεμλᾶ, προσέειπε τὸν θάνατον τοῦ Ἀχαάβ· ἀλλ' οὗτος, πιστεύσας εἰς ἄλλων προβήσεις, ἀπεφάσισε νὰ φυλακίσῃ τὸν Μιχαίαν ἄχρι τῆς ἐπιστροφῆς του. Ἄλλ' ἡ προφητεία τούτου ἐπληθύνετο φονευθέντος τοῦ Ἀχαάβ ἐν τῷ πολέμῳ. Τὸν διεδέξατο δὲ ὁ υἱὸς του Ὀχοζίας.

Ἐν τούτοις καὶ ἡ Ἰεζάβελ μετὰ 44 ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀχαάβ, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰηοῦ, ῥιφθεῖσα ἐκ τοῦ παραθύρου ἐρνεύθη καὶ οὕτω ἐπληρώθη καὶ περὶ ταύτης ἡ πρόβησις τοῦ Ἡλιοῦ.

§ 59. Ἡλιοῦ ἀνάληψις. Ἐλισσαιέ. (Δ'. Βασιλ. Β'. Γ')

Ὅτε ἤγγιζεν ὁ καιρὸς ν' ἀναχθῇ ὁ Ἡλιοῦ εἰς οὐρανὸν ἐπαρέβη διὰ διαφόρων πόλεων εἰς τὸν Ἰορδάνην. Ὁ Ἐλισσαιέ πὸν ἠκολούθει πανταχοῦ ἐπιμόνως· εἰλήσας δὲ ὁ Ἡλιοῦ τὴν μηλωτὴν του ἐπάταξε τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ καὶ διηρέθη ἔνθα καὶ ἔνθα, καὶ διέβησαν ἀμφοτέρω. Μετὰ τὴν διάβασίν των εἶπεν ὁ Ἡλιοῦ πρὸς τὸν Ἐλισσαιέ «αἴτησαι με τί ποιήσω σοὶ πρὸ τοῦ ἀναληφθῆναι με ἀπὸ σοῦ.» Ὁ Ἐλισσαιέ ἐζήτησε διπλάσιον τὸ χάρισμα τοῦ Ἡλιοῦ. Ὁ Ἡλιοῦ εἶπε τότε: «ἐσκληρυνας τοῦ αἰτήσασθαι» ἐν τούτοις θὰ σοὶ γείνη ἡ χάρις,

ὄν μὲ ἴδης ἀναλαμβάνομενον εἰς οὐρανοὺς. Ἐν ᾧ δὲ ἐπορεύοντο ὁμιλοῦντες, ἰδοὺ ἄρμα πυρὸς καὶ ἵπποι πυρὸς διεχώρισαν αὐτοὺς καὶ ὁ Ἥλιος ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐλαθε δὲ ὁ Ἐλισσαιὲ, πεσοῦσαν ἐπάνωθεν του, τὴν μηλωτὴν τοῦ Ἥλιου καὶ δι' αὐτῆς ἐχώρισεν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου καὶ διαβάς ἦλθεν εἰς Ἱεριχώ. Ἐνταῦθα ἐγένετο ὑπὸ τῶν κατοίκων παράπονον εἰς αὐτὸν ὅτι τὰ ὕδατα ἦσαν κακὰ καὶ ἡ γῆ ἄγονος. Ὁ προφήτης ρίψας ἄλας εἰς τὴν διεξοδὸν τῶν ὑδάτων καὶ ἐπικαλεσθεὶς τὸν Κύριον κατέστησε ταῦτα καλὰ. Ἐν ᾧ δὲ ἐξ Ἱεριχοῦς ἀνέβαινον εἰς Βαιθὴλ, παιδάρια ἐξελθόντα τῆς πόλεως ἐνέπαιζον αὐτὸν λέγοντα «ἀνάβα φαλακρέ.» Ὁ Ἐλισσαιὲ κατηράσθη αὐτὰ καὶ ἰδοὺ δύο ἄρκτοι ἐξορμήσασαι ἐκ τοῦ δάσους κατεσπάραξαν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἐκ τούτων.

Ὁ Βασιλεὺς Ἰσραὴλ Ἰωράμ υἱὸς Ἀχαάβ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ὀχοζίου, ὃν θανόντα διεδέξατο, ἐζήτησε τὴν συμμαχίαν Ἰωσαφάτ βασιλέως Ἰούδα ἵνα πολεμήσῃ Μωσά τὸν βασιλέα Μωαβιτῶν, ὅστις, ἐν ᾧ ἦτο ὑποτελὴς εἰς αὐτὸν, εἶχεν ἤδη ἀποστατήσει. Τούτοις δὲ ἦλθε βοηθὸς καὶ ὁ βασιλεὺς Ἐδωμιτῶν. Ἐκλιπόντος δὲ ὕδατος εἰς πόσιν αὐτῶν ὅτε ἦλθον ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὁ Ἐλισσαιὲ προσκληθεὶς παρέχει αὐτοῖς διὰ θαύματος ὕδωρ πολὺ. Κατέστρεψαν δὲ κατὰ κράτος τοὺς Μωαβίτας.

Ἐκ τῶν ἄλλων θαυμάτων τοῦ Ἐλισσαιὲ εἶναι καὶ ἡ ἀνάστασις νεκροῦ παιδίου τῆς ξενισάσης τὸν προφήτην Σωμανίτιδος γυναικὸς, ἡ ἴασις ἀπὸ τῆς λέπρας Ναιμάν ἀρχιστρατήγου τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας, ἡ μετάβασις τῆς λέπρας εἰς τὸν ὑπηρετὴν του Γιεζεὶ καὶ τὴν γενεάν του, διότι ἐζήτησε καὶ ἔλαθε δῶρα παρὰ τοῦ Ναιμάν ἐν ὀνόματι τοῦ θεραπεύσαντος αὐτὸν κυρίου τοῦ Ἐλισσαιὲ, ὅπερ ὁ προφήτης διὰ τοῦ πνεύματός του ἀνεκάλυψε.

§ 60. Σειρά βασιλέων Ἰσραὴλ μετὰ τὸν Ἰωράμ.
 Κατάλυσις βασιλείας Ἰσραὴλ· (ἴδ. Γ'. Δ'.
 Βασιλειῶν, καὶ Β'. Παραλειπομένων.)

Ὁ ἀρχιστράτηγος Ἰηοῦ χρησθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἐλισσαιέ καὶ ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, κατέστρεψε πάντας τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεὶς τοῦ Ἀχαάβ, ἐφόνευσεν τὸν Ἰωράμ καὶ τὸν συγγενῆ τούτου βασιλέα Ἰούδα Ὀχοζίαν, καὶ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βάαλ, διετήρησεν ὅμως τὰς δαμάλεις, ἃς εἶχεν ἰδρύσει ὁ Ἰεροβοάμ ἵνα τὰς προσκυνῇ ὁ λαός.

Τοῦτον διεδέξατο ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάχαζ, ὅστις ἐτήρησεν τὰς περὶ λατρείας διατάξεις τοῦ πατρὸς του, δηλαδὴ σύμμικτον τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν χρυσῶν δαμάλεων.

Τὸν Ἰωάχαζ, δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτη βασιλεύσαντα, διεδέξατο ὁ υἱὸς του Ἰωάς. Οὗτος κατετρόπωσε τὸν Ἀζαήλ βασιλέα Συρίας, ὅστις κατέθλιβε πανταχόθεν τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐβασίλευσε δὲ ὁ Ἰωάς ἔτη δέκα ἕξ. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου ἀπέθανε καὶ ὁ Ἐλισσαιέ.

Τὸν Ἰωάς διεδέξατο Ἰεροβοάμ ὁ Β', ὅστις ἐβασίλευσε ἔτη τεσσαράκοντα καὶ ἑν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου ἀπεστάλησαν εἰς διδασκαλίαν καὶ παρηγορίαν τοῦ Ἰσραὴλ οἱ προφῆται Ὠσηέ, Ἀμώς καὶ Ἰωνᾶς.

Ὁ Ἰεροβοάμ οὗτος ἀνέκτησε τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου τόπους τοῦ Ἰσραὴλ, οὓς εἶχε κυριεύσει ὁ τῆς Συρίας βασιλεὺς Βεναδάδ.

Μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἐπηκολούθησεν ἀναρχία ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Ἰσραὴλ διαρκέσασα ἔνδεκα ἔτη. Μετὰ ταῦτα ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰεροβοάμ Β'. Ζαχαρίας ἐπὶ ἑν ἑξάμηνον (Βασιλ. Δ'. 45). Θανατώσας τοῦτον ὁ Σελλοὺμ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἕναν μόνον μῆνα, θανατωθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου Μνασιμ, ὅστις καὶ διεδέξατο αὐτόν. Προσβληθεὶς δὲ ὑπὸ Φοῦλ βασιλέως Ἀσσυρίων, ἠγόρασε τὴν σωτηρίαν του καὶ τὴν εἰς τὸ ἐξῆς προστασίαν τοῦ Φοῦλ ἀντὶ χιλίων ταλάντων ἀργυρίου. Θανόντα τὸν Μνασιμ, διεδέξατο αὐτόν ὁ υἱὸς

του Φακκίας, ὅστις μετὰ διετῆ βασιλείαν ἐδόλοφονηθη ὑπὸ τοῦ Φακκῆ, ἐνὸς τῶν στρατηγῶν του.

Διαδεζόμενος ὁ Φακκῆ τὸν Φακκίαν, ἔχων σύμμαχον τὸν βασιλέα Συρίας Ῥαασῶν, ἤγειρε κατὰ θείαν παραχώρησιν, πόλεμον κατὰ Ἄχαζ βασιλέως Ἰούδα. Ὁ Ἄχαζ ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων Θαλγαθφελλασσάρ· οὗτος δὲ ὑποδουλοῖ καὶ ἀπάγει εἰς αἰχμαλωσίαν πολλοὺς τῶν ὑπηκόων τοῦ Φακκῆ (τὰς φυλάς Ῥουβὴμ, Γὰδ καὶ Μανασσῆ). Τὸν Φακκῆ δὲ τοῦτον φρονέσας εἰς τῶν μεγιστάνων του, ὁ Ὡση, βασιλεύει τοῦ Ἰσραήλ, ἀφ' οὗ ἕμως ἐμεσολάβησεν ἐνεαστῆς μεσοβασιλεία. Ἐπελθὼν δὲ κατὰ τούτου ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Σαλμανασσάρ, ἐπολιόρησε τὴν πρωτεύουσάν του Σαμάρειαν· κυριεύσας δὲ ταύτην μετὰ τρία ἔτη, ἀπάγει εἰς Ἀσσυρίαν αἰχμαλώτους καὶ τὸν Ὡση καὶ πλῆθος ἐκλεκτῶν Ἰσραηλιτῶν.

Οὕτω δὲ καταλύεται ἡ βασιλεία τοῦ Ἰσραήλ μετὰ 253 ἔτη ἀπὸ τῆς συστάσεώς της, 747 π. Χ., προσαρτηθείσης τῆς χώρας εἰς τὸ κράτος τῶν Ἀσσυρίων. Εἰς τὴν Σαμάρειαν δὲ ἀπέστειλεν ὁ Σαλμανασσάρ ἀποίκους Ἀσσυρίους. Συναναμιχθέντες δὲ μὲ τούτους οἱ ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπομεινάντες ἐν Σαμαρείᾳ κάτοικοι, ἀπέβαλαν τὴν γνησιότητα τῆς καταγωγῆς των, καὶ διὰ τοῦτο ἐγένοντο ἕκτοτε οἱ Σαμαρεῖται μισητοὶ τοῖς Ἰουδαίοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

ΑΠΟ ΑΒΙΑ ΑΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ.

§ 61. Βασιλεῖς Ἰούδα μετὰ τὸν Ῥοβοάμ.

(Α΄. Βασιλ. Β΄. Παραλειπ.).

Τὸν Ῥοβοάμ α΄. βασιλέα Ἰούδα μετὰ τὸν διχασμὸν τῶν φυλῶν, διεδέξατο ὁ υἱὸς του Ἀβιά. Πολεμήσας οὗτος πρὸς τὸν Ἱεροβοάμ βασιλέα τοῦ Ἰσραήλ, ἐκυρίευσεν τὴν Βαιθὴλ καὶ ἄλλ-

λας αὐτοῦ χώρας ἀπέθανε δὲ βασιλεύσας ἔτη τρία. Διάδοχος αὐτοῦ ἐγένετο ὁ υἱὸς τοῦ Ἀσά, ὅστις κατέβαλε τὴν εἰδωλολατρείαν, καὶ διὰ τῆς θεοσεβείας τοῦ προσείλκυσε εἰς τὸ κράτος τοῦ πολλοὺς ἐκ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ. Τῇ βοήθειᾳ δὲ τοῦ Θεοῦ ἐνίκησε τὸν εἰς τὸ βασιλείον τοῦ Ἰούδα εἰσβαλόντα μὲ ἑκατομμύριον στρατοῦ βασιλέα τῶν Αἰθιοπῶν Ζαρέ. Εἰς πόλεμον πρὸς τὸν Βασαῦ τρίτον βασιλέα Ἰσραήλ πέποιθεν εἰς τὴν συνδρομὴν ἀνθρώπων καὶ οὐχὶ τὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦτο ἐλογίσθη αὐτῷ ὡς κατάκριμα. Ἀλλ' ὅμως ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ λέγει περὶ αὐτοῦ τάδε «Πλὴν καρδία Ἀσά ἦν τελεία μετὰ Κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας αὐτοῦ.» (Γ'. Βασιλ. ΙΕ'. 14.)

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀσά, τεσσαράκοντα καὶ δύο ἔτη βασιλεύσαντος, ἐβασίλευσε ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσαφάτ ἔτη εἴκοσι καὶ πέντε. Καὶ οὗτος ἐγένετο εὐσεβὴς ὡς ὁ πατήρ του, καὶ ἐκραταίωσε τὸ βασιλείον του. Ἀπέστειλεν εἰς πάσας τὰς πόλεις καὶ κόμας μεγιστάνας μετὰ Λευϊτῶν καὶ ἱερέων, νὰ διδάξωσι τὸν λαὸν καὶ ἀναγνώσωσι τὸν νόμον. Κατέστησε δικαστὰς, καὶ ἀπέκρουσε κατατροπώσας τοὺς εἰσβαλόντας εἰς τὸ κράτος τοῦ Μωαβίτας καὶ Ἀμμωνίτας. Ἐσφαλε δὲ λαβῶν ὡς γυναῖκα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωρὰμ Γοθολίαν τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀχαάβ.

Θυμώμενος τὸν Ἰωσαφάτ διεδέξατο ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωρὰμ. Ἀσεβῆς, εἰσῆγαγεν εἰς τὸ κράτος τοῦ τὴν λατρείαν τοῦ Βάαλ ἐπηρεασθεὶς ὑπὸ τῆς γυναίκος τοῦ Γοθολίας, ἀπέκτεινε τοὺς ἐξ ἀδελφῶν του καὶ πολλοὺς τῶν τῆς χώρας ἐγκρίτων. Ἐτιμωρήθη δὲ θεῖθεν δι' ἀποστασιῶν, δι' εἰσβολῶν ἐχθρῶν εἰς τὸ βασιλείον του καὶ διαρπαγῆς τῶν κειμηλίων τῶν ἀνακτόρων του, καὶ τοῦ θανάτου τῶν γυναικῶν σου καὶ τῶν τέκνων του, πλὴν Ὀχοζίου, τοῦ μικροτάτου τῶν υἱῶν του· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωρὰμ ἀπέθανεν ἐν μακρᾷ καὶ ὀδυνηρᾷ νόσῳ, ὅτι μόνον ἔτη βασιλεύσας ἑτάφη δὲ ἄνευ πομπῆς καὶ οὐχὶ «ἐν τάφοις τῶν βασιλέων.» (Β'. Παραλ κα'.)

Ὁ Ὀχοζίας διεδέξατο τὸν πατέρα τοῦ Ἰωρὰμ. Ἐβασίλευσε ἔν μόνον ἔτος· ἐγένετο ἄθλιος καὶ ἀσεβὴς ὡς ὁ πατήρ του, ἐφρονεύθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰηοῦ βασιλέως Ἰσραήλ· (ἰδ. § 60.)

Γοθολία ἡ μήτηρ τοῦ Ὁχοζίου, θελήσασα αὐτὴ νὰ βασιλεύσῃ, ἐφόνευσε πάντας τοὺς ἔχοντας ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἰούδα δικαιώματα, ἐσώθη δὲ μόνον Ἰωᾶς υἱὸς τοῦ Ὁχοζίου βρέφος ὢν, κρυβείς ἐν τῷ ναῶ ὑπὸ τῆς θείας τοῦ Ἰωσαβεὲς γυναικὸς τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδαέ. Ἐπταετῆς δὲ γενόμενος ἀνεκηρύχθη ὁ Ἰωᾶς βασιλεὺς, ἡ δὲ μάμμη τοῦ Γοθολία ἐφονεύθη τῇ διαταγῇ τοῦ ἀρχιερέως, βασιλεύσασα ἐξ ἔτη καὶ ἰδρύσασα τὴν εἰδωλολατρείαν πανταχοῦ τοῦ βασιλείου της.

§ 62. Συνέχεια βασιλέων Ἰούδα (Δ'. Βασιλ. Β'. Παραλ.)

Τὴν Γοθολίαν διεδέξατο ὁ Ἰωᾶς ἐν ὅσῳ ἔζη ὁ Ἰωδαέ, ὁ Ἰωᾶς ἐπορεύετο τὴν εὐθείαν δδόν. Θανόντος ὅμως τοῦ Ἰωδαέ, οἱ ἀσεβεῖς ἐφθειραν τὸν βασιλέα, καὶ ἰδοὺ πάλιν κατίσχυσεν ἡ τῶν βδελυγμάτων λατρεία, καὶ πολλοὶ ἐφονεύθησαν παρ' αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν του ἔπαθε πολλὰ τὸ βασιλείον του. Τέλος δὲ μετὰ βασιλείαν τριάκοντα καὶ ἐννέα ἐτῶν νοσήσας ἐφονεύθη ὑπὸ δύο ἐκ τῶν ὑπηρετῶν του.

Τὸν Ἰωᾶς διεδέξατο ὁ υἱὸς του Ἀμασίας. Ἦρξατο καλῶς νὰ βασιλεύῃ καὶ συνέστησεν τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν τούτοις νικήσας τοὺς Ἐδωμίτας, ἐκόμισεν οἴκαδε τὰ εἰδωλά των καὶ προσήνεγκεν αὐτοῖς τιμὰς. Ἐπῆλθε κατ' αὐτοῦ Ἰωᾶς βασιλεὺς Ἰσραὴλ, ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ τὸν ἤγαλώτισε, ἐκυρίευσεν δὲ τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ κατέστρεψε τὰ τείχη της καὶ ἐσύλησεν τὸν τε ναὸν καὶ τὰ ἀνάκτορα ἀπελθὼν δὲ ἀφῆκεν ἐλευθέρων τὸν Ἀμασίαν, ὃν ἐθανάτωσαν ὕστερον διὰ συνωμοσίας ὑπήκοοί του, ἕνεκα τῶν ἐξ αἰτίας του δυστυχημάτων των. Ἐβασίλευσεν εἴκοσι καὶ ἐννέα ἔτη.

Ἀζαρίας ἡ Ὀζίας, υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀμασίου, ἦτο πενταετῆς ὅτε ἐφονεύθη ὁ πατὴρ του. Ἐβασίλευσεν ἔτη πενήκοντα δύο καὶ ἐποίησεν τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου, ὅπως κατ' ἀρχὰς καὶ ὁ πατὴρ του ἐνίκησε τοὺς ἐχθρούς του καὶ ὑποτελεῖς του κατέστησεν αὐτούς ὠχύρωσε δὲ καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν κατέστρεψε καὶ τὰ εἰδωλα, καὶ παρὰ τὸν

νόμον τοῦ Θεοῦ ἠθέλησε καὶ ἐπέμενεν αὐτὸς ἀντὶ τοῦ ἀρχιερέως νὰ θυμιάσῃ ἐν τῷ ναῷ, προσεβλήθη ὑπὸ λέπρας· ὅθεν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου αὐτοῦ ἐδιοίκει ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάθαμ.

Ὁ Ἰωάθαμ ἐβασιλευσεν εὐσεβῶς δεκαπέντε ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του. Ἀποκρούσας δὲ τοὺς εἰσβαλόντας εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀμμωνίτας κατέστησεν αὐτοὺς ὑποτελεῖς του.

Τοῦτον διεδέξατο ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχαζ, ἀνὴρ δυσεβῆς, εἰδωλολάτρης, ἐγένετο ὑποτελὴς τοῦ Θαλγαθαφαλασσάρ βασιλέως Ἀσσυρίων, διότι ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν του πολεμοῦμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰσραὴλ Φακεὲ (§ 60.)

Διάδοχος τοῦ Ἀχαζ ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἐζεκίας, ὅστις εὐσεβῆς ὢν κατέστρεψε τὴν εἰδωλολατρείαν, οὗτος δὲ τὸν χαλκοῦν ὄφιν, τὸν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ποιηθέντα ἐν τῇ Ἐρήμῳ καὶ ἄχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης φυλαττόμενον, κατέστρεψε διότι οἱ Ἰουδαῖοι ἐθυμίων αὐτῷ (Δ. βασιλ. 18). Καθυπέταξεν ἑαυτῷ τοὺς Φιλισταίους, ἀλλὰ καθυστερήσας τὸν ἐτήσιον φόρον τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀσσυρίας, προὐκάλεσε τὴν εἰς τὸ κράτος του εἰσβολὴν τοῦ Σαναχερείμ· ὅθεν ἠναγκάσθη διὰ πολλῶν χρημάτων νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν εἰρήνην. Βασιλεύσας δὲ εἴκοσι καὶ ἑννέα ἔτη ἀπέθανεν εὐσεβῆς.

§ 63. Εἰσβολὴ ξένων βασιλέων εἰς τὸ κράτος Ἰούδα.

Αἰχμαλωσία (Δ'. Βασιλ. Β'. Παραλ.).

Τὸν εὐσεβῆ Ἐζεκίαν διαδέχεται ὁ τὰ τῶν εἰδώλων πρεσβεύων υἱὸς του Μανασσῆς· ὅθεν ἐμίανε τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ἰδρύσας εἰδωλον ἐν αὐτῷ, καὶ ἐθανάτωσε τοὺς προφήτας. Ἀλλ' ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀσεβειάν του, αἰχμαλωτισθεὶς καὶ ἀπαχθεὶς εἰς Βαβυλῶνα ὑπὸ Ἀσσαρδῶν διαδόχου τοῦ Σαναχερείμ. Μετανοήσας δὲ καὶ ἐλεηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἀπεκατέστη εἰς τὸν θρόνον του· ἔκτοτε δὲ διέμενεν εὐσεβῆς ἄχρι θανάτου βασιλεύσας πέντε καὶ πενήκοντα ἔτη.

Τὸν Μανασσῆν διεδέξατο ὁ υἱὸς του Ἀμμών, ἀσεβῆς καὶ εἰδωλολάτρης· βασιλεύσας δὲ δύο μόνον ἔτη ἐφρονεύθη ὑπὸ τῶν θεραπόντων τῆς αὐλῆς του.

Ὁ τὸν Ἀμμὼν διαδεξάμενος υἱὸς τοῦ Ἰωσίας ἐγένετο εὐσεβής, κατέστρεψε τὰ εἰδῶλα καὶ ὑπεχρέωσε τὸν λαὸν του νὰ τηρῇ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ εἰς ἀποφυγὴν ἐπαπειλουμένης καταστροφῆς τοῦ βασιλείου. Ὁ εὐσεβὴς οὗτος βασιλεὺς ἐφανεύθη ἐν μάχῃ πρὸς Νεχαὴ βασιλέα Αἴγυπτίων. Διεδέξατο δὲ τοῦτον ὁ υἱὸς του ὁ νεώτερος Ἰωάχαζ (καὶ Σαλλοὺμ, λεγόμενος) κατ' ἐκλογὴν τοῦ λαοῦ. Μετὰ τριῶν δὲ μηνῶν κακὴν βασιλείαν ἀπήχθη οὗτος εἰς Αἴγυπτον αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ ἐπιπεσόντος κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ Νεχαὴ, καὶ ἐκεῖ ἀπέθανεν. Ἐπιβαλὼν δὲ ζημίαν τῷ βασιλείῳ τοῦ Ἰούδα ὁ Νεχαὴ ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρίου καὶ τσαυτὰ χρυσοῦ, κατέστησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἰούδα τὸν Ἐλιακίμ (Ἰωακείμ) πρεσβύτερον υἱὸν τοῦ Ἰωσία.

Ναβουχοδονόσορ, βασιλεὺς Βαβυλώνας, νικήσας τὸν Νεχαὴ βασιλέα Αἴγυπτου, ἦλθε καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ. Συλήσας δὲ τὸν ναὸν, κατέστησε ὑποτελῆ του τὸν Ἰωακείμ. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἀπεστάτησε τῆς ἐπικυριαρχίας τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ἐφανεύθη παρὰ τούτου, καὶ ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι εἰς Βαβυλώνα ὑπὲρ τὰς τρεῖς χιλιάδας Ἰουδαίων.

Τὸν Ἐλιακίμ διεδέξατο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωακείμ, ὅστις λέγεται καὶ Ἰεχονίας. Βασιλεύσας δὲ ἐπὶ τρεῖς μόνον μῆνας ἀπήχθη καὶ οὗτος αἰχμάλωτος εἰς Βαβυλώνα μετὰ πλείστων ὄσων προκρίτων, τεχνιτῶν κ.τ.λ. Κατέστησε δὲ ὁ Ναβουχοδονόσορ βασιλέα εἰς Ἱερουσαλήμ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰεχονίου Σεδεκίαν. Συμμαχήσας οὗτος μὲ τὸν βασιλέα Αἴγυπτου, ἵνα τῇ βοηθείᾳ αὐτοῦ ἀπαλλαγῇ τῆς δεσποτείας τῶν Βαβυλωνίων, κατετροπώθη μετὰ τοῦ συμμάχου του ὑπὸ τοῦ ἐπελθόντος κατ' αὐτῶν Ναβουχοδονόσορος, ὅστις ἐτύφλωσε τὸν Σεδεκίαν καὶ τὸν ἀπέστειλεν αἰχμάλωτον εἰς Βαβυλώνα. Μετ' ὀλίγον κατεσκάφη ἡ Ἱερουσαλήμ, ἀπήχθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν πάντες σχεδὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οὕτω συνετελέσθη καὶ ἡ τοῦ βασιλείου Ἰούδα κατάλυσις, 585 π. Χ. μετὰ διάρκειαν ἐτῶν 388 ἀπὸ Ῥοβοάμ.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ναοῦ ἀπελθὼν τῆς Ἰουδαίας ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἀφῆκεν ὀλίγους τινὰς πτωχοὺς καὶ γεωργούς

Ἰουδαίους ἐν τῷ τόπῳ των, κατέστησαν δὲ ἐπ' αὐτῶν ἐν Μασσηφᾶ τὸν Γοδολίαν μετὰ φρουρᾶς Χαλδαίων. Φονευθέντος δὲ τούτου καὶ τῆς ἐκ Χαλδαίων καὶ Ἰουδαίων φρουρᾶς διὰ συνωμοσίας, ἐφοβήθησαν τὴν τῶν Βαβυλωνίων ἐκδίκησιν οἱ ὑπολειφθέντες Ἰουδαῖοι, καὶ ἀπῆλθον εἰς Αἴγυπτον, παραλαβόντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν προφήτην Ἰερεμίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

ΙΩΝΑΣ. ΤΩΒΙΤ. ΙΟΥΔΙΘ:

§ 64. Ἰωνᾶς ὁ προφήτης (Προφ. Ἰωνᾶ Α'. Δ').

Οἱ κάτοικοι τῆς Νινευῆ, μεγίστης πόλεως καὶ πρωτεύουσας τῶν Ἀσσυρίων, δωδεκακισμύριοι ὄντες, ἐγένοντο κάκιστοι καὶ ἀσεβέστατοι. Ὁ Θεὸς κατιδὼν τὸν τοιοῦτον τῆς πόλεως ἐκπεσμόν, διέταξε τὸν προφήτην Ἰωνᾶν, υἱὸν Ἀμαθι, ἐκ τῆς κάτω Γαλιλαίας, ἀκμάζοντα περὶ τοὺς χρόνους τῆς ἐν Ἰσραὴλ βασιλείας Ἰηοῦ καὶ Ἱεροβοάμ. τοῦ Β', νὰ πορευθῆ ἐκεῖ νὰ κηρύξῃ ὅτι ἡ Νινευῆ καταστραφήσεται. Ὁ Ἰωνᾶς, γνωρίζων ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι «ἐλεήμων καὶ μακρόθυμος καὶ πολυέλαιος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις», καὶ εἰκάζων ἐκ τούτου ὅτι δὲν ἤθελεν ἐπέλθει εἰς τὴν Νινευῆ ἡ κηρυχθησομένη τιμωρία, ἠθέλησε ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀποστολὴν ταύτην ὅθεν καταβάς εἰς Ἰόππην, ἐπεβιβάσθη εἰς πλοῖον ὑπερ ἀπέπλεεν εἰς Θαρσεῖς· ἀλλ' ὁ Θεὸς διήγειρε τρικυμίαν ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ τὸ πλοῖον ἐκινδύνευε νὰ συντριβῆ. Οἱ πλείοντες ἔβριψαν εἰς μάτην εἰς τὴν θάλασσαν τὰ σκεύη των ἵνα ἀνακουφισθῆ τὸ πλοῖον, τέλος ἀπεφάσισαν καὶ ἔβαλον κληρὸν ἵνα μάθωσι τίς ὁ αἴτιος τοῦ κινδύνου· εὗρέθη δὲ ὡς τοιοῦτος ὁ Ἰωνᾶς· οὗτος ἐξήγησεν αὐτοῖς τότε τὰ τῆς ἀποστολῆς καὶ παρακοῆς του, καὶ τοῖς εἶπε νὰ τὸν ρίψωσιν εἰς τὴν θάλασσαν. Τούτου δὲ γενομένου, ἐκόπασεν ὁ σάλος αὐτῆς καὶ ἐπῆλθε γαλήνη· ὁ δὲ Θεὸς προσέ-

ταξὲ κῆτος καὶ κατέπιε τὸν προφήτην, ὅστις ἔμεινε ζῶν εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, καὶ προσήχετο ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ κήτους εἰς τὸν Θεόν. Ἐπειτα προσετάγη παρὰ Θεοῦ τὸ κῆτος καὶ ἐξήμισε τὸν προφήτην εἰς τὴν ξηρὰν ἀβλαβῆ. Τότε ὁ Θεὸς λέγει πάλιν εἰς αὐτὸν νὰ πορευθῆ εἰς Νινευὶ καὶ νὰ κηρύξῃ ἐν αὐτῇ.

Ἐλθὼν λοιπὸν εἰς αὐτὴν κηρύττει : «Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἢ Νινευὶ θὰ καταστραφῆ». Οἱ κάτοικοι πάντες καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς των, συναισθανθέντες τὴν ἀπειλὴν τοῦ προφήτου, ἤλθαν εἰς μετάνοιαν εἰλικρινῆ καὶ ταπεινώσιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἐλεήσας αὐτοὺς σώζει τὴν πόλιν. Ἄλλ' ὁ Ἰωνᾶς λυπηθεὶς διότι δὲν ἐξετελέσθη ἡ προφητεία του, εἶπε τῷ Θεῷ νὰ λάβῃ τὴν ψυχὴν του, διότι ἦτο εἰς αὐτὸν προτιμότερον ἢ δὴ ν' ἀποθάνῃ παρὰ νὰ ζῆ· ἐξῆλθε δὲ τῆς πόλεως καὶ ἐκάθησεν ἀπέναντι αὐτῆς. Ἐκεῖ ἐφύτρωσε κολοκύνθη καὶ ἐσκίαζεν αὐτὸν, ἐφ' ᾧ ἐχάρη πολὺ ὁ Ἰωνᾶς· Ἄλλ' αἴφνης ξηρανθεὶς τῆς κολοκύνθης, ὁ Ἰωνᾶς ἐλυπήθη σφόδρα, καὶ ἐπεθύμει πάλιν ν' ἀποθάνῃ. Τότε εἶπεν εἰς αὐτὸν Θεός : «Σὺ ἐλυπήθης τὴν κολοκύνθην τὴν ὁποίαν δὲν ἐφύτρωσας, καὶ ἐγὼ δὲν ἔπρεπε νὰ σώσω τὴν μεταμεληθεῖσαν μεγάλην πόλιν Νινευὶ, κατοικουμένην ὑπὸ δώδεκα μυριάδων ἀνθρώπων καὶ ἔχουσαν πολλὰ κτήνη ;»

§ 65. Τωβίτ (Βιβλ. Τωβίτ.).

Ἐκ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ὑπὸ τοῦ καταλύσαντος τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ βασιλέως Ἀσσυρίας Σαλμανασάρου, καὶ εἰς Νινευὶ ἀπαχθέντων Ἰσραηλιτῶν, ἦτο καὶ ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Νεφθαλεὶμ γέρον Τωβίτ, ἀνὴρ εὐσεβῆς καὶ φιλόανθρωπος εἰς ἄκρον. Ἐποίει ἐλεημοσύνας πολλὰς πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς καὶ τὸ ἔθνος του ἐν Νινευί. Καὶ πρὶν δὲ αἰχμαλωτισθῶσι, δὲν εἶχεν ἐκπέσει εἰς εἰδωλολατρείαν, ὅπως ἄλλοι ἐκ τῆς φυλῆς καὶ τοῦ γένους του.

Ἐλαβε δὲ καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀγοραστοῦ ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ βασιλέως Ἐνεμεσσάρου (Σαλμανασάρου). Ὡς τοιοῦτος

ἐδοθήει πολυειδῶς τοὺς συναιχμαλώτους ὁμογενεῖς του. Καὶ ὅτε θανόντος τοῦ Σαλμανασσάρ ἐβασίλευεν ὁ υἱός του Σενναχηρείμ, ὁ Τωβίτ τοὺς ὑπὸ τούτου τοῦ βασιλέως ἐν τῷ θυμῷ του φονευομένους καὶ ἐκτὸς τοῦ τείχους τῆς Νινευῖ ῥιπτομένους ὁμογενεῖς του κλέπτων τοὺς ἔθαπτε. Μαθὼν τὸ γενόμενον ἐκ προδοσίας ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐζήτει τὸν Τωβίτ νὰ τὸν ἀποκτείνῃ· ὅθεν φοβηθεὶς ἀνεχώρησεν ἐκ Νινευῖ. Τότε δὲ διηρπάγησαν τὰ ὑπάρχοντά του καὶ δὲν τοῦ ἔμεινεν εἰμὴ ἡ γυνή του Ἄννα καὶ ὁ υἱός του Τωβίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σενναχερείμ, λαθόντος τοῦ ἐξαδέλφου τοῦ Τωβίτ ἀξίωμα βασιλικόν, ἐπετρέπη τῇ μεσιτεῖα του νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Νινευῖ ὁ Τωβίτ· ἀλλὰ συνέβη αὐτῷ τότε δυστύχημα, ἡ τύφλωσις του. Κοιμηθεὶς ποτε ἐξῶθεν τῆς οἰκίας του ἐν Νινευῖ διότι εἶχε θάψει κατὰ τὴν προτέραν συνθήειάν του νεκρὸν, καὶ δὲν ἦτο καθαρὸς νὰ εἰσέλθῃ ἐνδον αὐτῆς, ἐτυφλώθη ἐκ κόπρου πτηνῶν καταπεσοῦσης εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Μὴ δυνάμενος δὲ οὕτω νὰ ἐργάζεται, περιέπεσεν εἰς δυστυχίαν μεγάλην. Ἐνθυμηθεὶς τότε ὅτι συγγενῆς του τις, ὀνόματι Γαβαήλ, κατοικῶν ἐν Ῥάγοις τῆς Μηδείας, τῷ ἐχρεώσται δέκα τάλαντα ἀργυρίου, ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ τὸν εὐσεβῆ καὶ ἀγαθὸν υἱὸν του Τωβίαν νὰ λάβῃ τὰ ὀφειλόμενα. Φοβηθεὶς δὲ ὁ Τωβίτ μὴ ἀποθάνῃ, ὡς ἐπεθύμει, ἐκάλεσε πλησίον του τὸν Τωβίαν, καὶ πρῶτον συνέστησεν εἰς τὴν ἀγάπην καὶ προστασίαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκά του καὶ μητέρα τοῦ Τωβίου, εἶτα δὲ συνεβούλευσεν αὐτὸν διὰ μακρῶν νὰ ἦναι εὐσεβῆς καὶ νὰ φυλάττῃ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Ἀποφασίσας δὲ ὁ Τωβίας νὰ ὑπάγῃ εἰς ἐπιζήτησιν τοῦ ἀργυρίου, εὔρε κατὰ παραγγελίαν τοῦ πατρὸς του ὁδηγόν. Ὁ εὐρεθεὶς ὁδηγὸς ἦτο ὁ ἄγγελος Κυρίου Ῥαφαήλ, τὸν ὁποῖον ὅμως ὡς ἄνθρωπον ὑπέλαβεν ὁ Τωβίας.

Ἀναχωρήσαντες οἱ δύο ἔφθασαν ἐσπέρας εἰς τὸν ποταμὸν Τίγριν. Ὁ Ῥαφαήλ εἶπεν ἐνταῦθα εἰς τὸν Τωβίαν, νὰ συλλάβῃ ἰχθύν τινα νὰ τὸν διασχίσῃ, καὶ λαθὼν νὰ φυλάττῃ καλῶς τὴν καρδίαν, τὸ ἦπαρ καὶ τὴν χολήν αὐτοῦ. Ἐλθόντες δὲ εἰς

Ῥάγουσ, κατέλυσαν, κατὰ συμβουλήν τοῦ Ἀγγέλου, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συγγενοῦς τοῦ Τωβίτ Ῥαγουήλ.

Ὁ Ῥαγουήλ οὗτος εἶχε θυγατέρα μονογενῆ, ὀνόματι Σάρραν, ἣτις εἶχε λάβει ἀλληλοδιαδόχως ἑπτὰ ἀνδρας· τούτων ὅμως ἕκαστος ἐφρονέετο τὴν πρώτην τοῦ γάμου του νύκτα ὑπὸ τινος δαιμονίου, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο Ἀσμοδαῖος. Ὁ ἄγγελος συνεβούλευσε τὸν Τωβίαν νὰ ζητήσῃ γυναῖκα τὴν Σάρραν ταύτην. Ὅτε δὲ ὁ Τωβίας εἶπεν εἰς τὸν Ῥαφαήλ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀσμοδαίου, οὗτος τοῦ παρήγγειλε νὰ ἐνασχολῆται εἰς προσευχὴν τρεῖς πρὸ τοῦ γάμου του ἡμέρας, καὶ τὴν νύκτα τοῦ γάμου νὰ καύσῃ ἐπὶ ἀνθράκων τὴν καρδίαν καὶ τὸ ἦπαρ τοῦ ἰχθύος ἢν ἤγρευσεν ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ οὕτως ἡ δύναμις τοῦ δαιμονίου ἤθελε καταπαύσει, ὕπνος καὶ ἔγεινε. Τὴν ἐπιούσαν τοῦ γάμου ἐδόξασαν πάντες τὸν Θεόν, ὅτι ἐσώθη ὁ Τωβίας καὶ ἐπανηγύρισαν τοὺς γάμους δεκατέσσαρας ἡμέρας, καλέσαντες καὶ τὸν Γαβαήλ εἰς αὐτούς, ὅστις ἔδωκε καὶ ὕσα εἰς τὸν Τωβίτ ἐχρεώσται.

Ἐπανελθὼν δὲ ὁ Τωβίας μετὰ τῆς γυναικὸς του καὶ τοῦ Ῥαφαήλ εἰς τὸν πατέρα του, ἔχρισε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ μετὰ τὴν χολὴν τοῦ ἰχθύος, κατὰ συμβουλήν πάλιν τοῦ ἀγγέλου, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. Ἀφ' οὗ δὲ ἐώρτασαν ἑπτὰ ἡμέρας, ἐζήτησαν ὕστερον νὰ πληρώσωσι τὸν Ῥαφαήλ διὰ τοὺς κόπους του· ἀλλὰ τότε ἐφανερῶθη αὐτὸς ὅτι ἦτο ἄγγελος Κυρίου καὶ ἀνελήφθη εἰς οὐρανόν.

§ 66. Ἰουδίθ. (Βιβλ. Ἰουδίθ.)

Ὁλοφέρνης ὁ στρατηγὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἐπολιοῦρει τὴν πόλιν Βετυλούαν, καὶ ἔκοψε τὸ εἰς αὐτὴν ἐξῶθεν εἰσρέον ὕδωρ. Οἱ πολιορκούμενοι εἶχον ἤδη ἀποφασίσει, ἕνεκεν ἐλλείψεως ὕδατος καὶ βρωμάτων, νὰ παραδοθῶσι μετὰ πέντε ἡμέρας. Ὑπῆρχε τότε ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γυνὴ χήρα ὠραιότατη καὶ εὐσεβής, ὀνόματι Ἰουδίθ, πολὺ δὲ πλουσία καὶ ἀκατάκριτος. Αὕτη μαθοῦσα τὴν εἰρημένην ἀπόφασιν, ἐκάλεσε

παρ' ἑαυτῇ τρεῖς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως, κατέκρινε τὰς περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως σκέψεις τῶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι διὰ πράξεώς της θά ἐπέλθῃ μετὴν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ σωτηρία. Ὅθεν ἀφ' οὗ πρῶτον ἐκτενωῶς προσευχηθεῖσα ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἀπέβαλε τὰ πένθημα ἐνδύματα, ἐνεδύθη τὴν λαμπροτέραν στολὴν της καὶ ἐκαλλωπίσθη· ἐξεληθούσα οὕτω τῆς πόλεως μετὰ μιᾶς θεραπαίνης, ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀσσυρίων. Συλληφθεῖσα ἐκεῖ ὑπὸ τῶν φυλάκων προσήχθη εἰς τὸν Ὀλοφέρνῃν, ὅστις θαυμάσας τὴν γυναῖκα, εἶπε νὰ τὴν εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν σκηνὴν του. Ἐδόθη δὲ παρ' αὐτοῦ, κατ' αἴτησίν της, ἄδεια νὰ ἐξέρχεται ἀκωλύτως ἐκ τοῦ στρατοπέδου τὴν νύκτα διὰ νὰ προσεύχηται εἰς τὸν Θεὸν της. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ Ὀλοφέρνης συμποσιάζων ἐκάλεσε καὶ τὴν Ἰουδίθ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸ συμπόσιον. Συνέλαβε δὲ καὶ ἁμαρτωλὴν περὶ αὐτῆς ἰδέαν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἠθέλησε νὰ μὲνῃ ἐν τῇ σκηνῇ του. Καταβεβαρημένος ὅμως ὑπὸ τῆς πολυποσίας, ἐβυθίσθη εἰς βαθὺν ὕπνον, ὡσαύτως καὶ οἱ φύλακές του. Ἡ Ἰουδίθ τότε, λαβοῦσα τὴν μάχαιράν του, ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν του καὶ ἐκόμισεν αὐτὴν νύκτα, ὅτε συνχωρεῖτο νὰ ἐξέρχεται τοῦ στρατοπέδου, εἰς τὴν Βετυλούαν καὶ ἔδειξεν αὐτήν. Συνελθόντες οἱ κάτοικοι καὶ ἰδόντες τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀλοφέρνου, ἐδόξασαν τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀπροσδόκητον σωτηρίαν τῶν.

Τὸ πρῶτ' ἐξεληθόντες τῆς πόλεως ἐδίωξαν τὸν κατατρομασμένον διὰ τὸ γεγονός ἐχθρικὸν στρατὸν καὶ ἐπῆραν ἄπειρα λάφυρα.

Ὁ μέγας ἱερεὺς, ἀκούσας τὸ συμβῆναι, ἔρχεται εἰς Βετυλούαν ἐξ Ἱερουσαλήμ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἰδὼν τὴν Ἰουδίθ λέγει πρὸς αὐτήν: «Σὺ εἶσαι τὸ καύχημα τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ γένους ἡμῶν· κατώρθωσας αὐτὰ εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ, νὰ ᾗσαι εὐλογημένη παρὰ τῷ παντοκράτορι Κυρίῳ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Η ΛΙΧΜΑΛΩΣΙΑ ΤΗΣ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤ' ΑΥΤΗΝ.

§ 67. Δανιήλ, Ἀνανίας, Ἀζαρίας, Μισαήλ
καὶ Σωσάννα (Δαν. Α'. Δ')

Οἱ τῶν Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων βασιλεῖς εἶχον, τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, τὴν ἀπάνθρωπον συνήθειαν τοῦ νὰ μετοικίζωσι τὰ παρ' αὐτῶν κατακτόμενα ἔθνη εἰς ἄλλας τοῦ κράτους των χώρας, ἄφινον ὅμως τοῖς οὕτω ἐκ τῶν ἐστιῶν των ἐκτοπιζομένοις λαοῖς βαθμὸν τινα αὐτοδιοικήσεως. Οὕτω δὴ οἱ εἰς Βαβυλῶνα ἀπαχθέντες Ἰουδαῖοι ὑπεβάλλοντο μὲν εἰς δημόσια ἔργα, ἀλλ' ἐν τοῖς διαλείμμασι τῶν ἐργασιῶν των ἦσαν οἷον αὐτεξούσιοι. Κατόικον ἐν ὀρισμέναις αὐτοῖς χώραις ὁμοῦ, τελοῦντες ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν ἑαυτῶν πρεσβυτέρων ὠκοδομοῦντο οἰκίας καὶ ἐφύτευον κήπους ἀπολαμβάνοντες τοὺς καρπούς των (Ἰερεμ. λς'. 28). Δὲν ὑπεχρεοῦντο δὲ νὰ λατρεύωσι τοὺς θεοὺς τῶν κατακτετῶν των, πλὴν ἐν τισὶ μεγάλαις ἐορταῖς εἰς τιμὴν τούτων (Δανιήλ. Γ').

Ὅτε τὸ πρῶτον (605 π. Χ.) ἐπὶ βασιλείῳ Ἰωακείμ ἐκυρίευσεν τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ Ναβουχοδονόσορ καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα Ἰουδαίους, διέταξε νὰ ἐκλεχθῶσι ἐκ τῶν Ἰουδαίων εὐγενεῖς νέοι καὶ νὰ τρέφονται βασιλικῶς καὶ νὰ διδασκῶσι τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν σοφίαν τῶν Χαλδαίων, μετὰ τρία δ' ἔτη νὰ παρασταθῶσιν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Ὡς τοιοῦτοι ἐξελέχθησαν καὶ ὁ Δανιήλ, Ἀνανίας, Μισαήλ καὶ Ἀζαρίας, οὓς μετωνόμασαν τὸν μὲν Δανιήλ Βαλτάσαρ, τὸν δὲ Ἀνανιάν Σεδράδ, τὸν Μισαήλ Μισάχ καὶ τὸν Ἀζαριάν Ἀθδευαγάθ.

Μὴ θέλοντες οὗτοι νὰ μινθῶσι ἐσθλιότες ἐκ τῆς βασιλικῆς τραπέζης φαγητὰ, κατέπεισαν τὸν ἐπιμελητὴν αὐτῶν νὰ τοὺς τρέφῃ ὕψος καὶ ἐν τῇ πατρίδι των ἐτρέφοντο ἑτήρουν δὲ ἀλώθητον τὴν πάτριον θεοσέβειαν. Ὁ Θεὸς ἔδωκε ταῦτοις

«σύνεσιν καὶ φρόνησιν ἐν πάσῃ γραμματικῇ καὶ σοφίᾳ» καὶ τῷ Δανιὴλ ἰδίως προφητικὴν δύναμιν καὶ κατανόησιν ἐνουπνίων. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν τριετίαν εἰσῆχθησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐλάλησεν οὗτος μετ' αὐτῶν, τοὺς εὔρε δεκαπλασίως καλλιτέρους παρὰ πάντας τοὺς ἐπαιδοὺς καὶ μάγους (σοφοὺς) τοῦ βασιλείου του.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ Σωσάννα ἡ γυνὴ Ἰωακείμ, ἐνὸς τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ σφόδρα πλουσίων Ἰουδαίων, εὐσεβῆς καὶ ἐνάρετος ὡραία δὲ πάνυ, περιδιαβάζουσα ἐν τῷ κήπῳ τῆς ἡγαπήθη πονηρῶς ὑπὸ δύο πρεσβυτέρων κριτῶν· ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις των, τὴν ἐσυκοφάντησαν ὡς ἄτιμον. Κριθεῖσα δὲ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ὁ Δανιὴλ διεμαρτυρήθη γεγωνυῖα τῇ φωνῇ κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης καὶ προκαλεῖ τὴν ἀναθεώρησιν τῆς ὑποθέσεως. Τούτου γενομένου, ἀπεδείχθη ὅτι οἱ δύο πρεσβύτεροι κριταὶ, οἱ ἐπίβουλοι τῆς τιμῆς τῆς Σωσάννης ἦσαν ψευδομάρτυρες καὶ συκοφάνται χάριν ἐκδικήσεως· ὅθεν καὶ ἐτιμωρήθησαν προσηκόντως διὰ θανάτου. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐξύψωσε τὸν Δανιὴλ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ.

§ 68. Ἐνούπνιον τοῦ Ναβουχοδονόσορος (Δαν. κεφ. Β').

Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας του ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ εἶδεν ἐνούπνιον, τὸ ὁποῖον τόσον τὸν ἐτάραξεν, ὥστε ὅτε ἐξύπνησε δὲν τὸ ἐνθυμεῖτο πλέον. Ὅθεν συνεκάλεσε τοὺς εἰδήμονας νομιζομένους περὶ τὰ τοιαῦτα σοφοὺς τοῦ βασιλείου του καὶ ἀπήτησε παρ' αὐτῶν, ἐπὶ ποινῇ θανάτου καὶ δημεύσεως τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν, νὰ ποιήσωσιν εἰς αὐτὸν γνωστὸν τί ἐνούπνιον εἶδε καὶ νὰ ἐξηγήσωσιν αὐτό. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς τούτων ἠδυνήθη νὰ μαντεύσῃ τί ἐνούπνιον εἶδε καὶ τί ἐσήμαινεν, ἀπεφάσισε νὰ φονεύσῃ πάντας τοὺς σοφοὺς τῆς Βαβυλώνας, καὶ ἤρξατο νὰ ἐκτελεθῇ τὴν ἀπόφασίν του· ἐζήτησε δὲ νὰ ἀποκτείνωσι καὶ τὸν Δανιὴλ καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ. Τότε ὁ Δανιὴλ ἐμήνυσε εἰς τὸν βασιλέα διὰ τοῦ

Ἄριώχ, ὅστις εἶχεν ἐπιφορτισθῆ ν' ἀποκτείνῃ τοὺς σοφοὺς τῆς Βαβυλωνῶνος, νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν καιρὸν διὰ νὰ εἶπῃ καὶ ἐξηγήσῃ τὸ ἐνύπνιον. Προσευχηθεὶς ὁ Δανιὴλ καὶ οἱ τρεῖς ἄλλοι παῖδες ὑπὲρ αὐτοῦ, ἔμαθεν ἐκ Θεοῦ ἐν ὄραματι τὰ τοῦ ἐνυπνίου· ὅθεν ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορα καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι, τὸ μυστήριον ὑπερ ζῆτει, δὲν δύνανται μάγοι καὶ σοφοὶ νὰ ἀναγγείλωσιν, ἀλλ' εἶναι Θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια. Εἶτα λέγει ὁ Δανιὴλ: «Ἐνυπνιάσθης, βασιλεῦ, καὶ εἶδες εἰκόνα ὑψηλὴν, ἔχουσαν τὴν κεφαλὴν χρυσοῦν, τὸ στῆθος καὶ τοὺς βραχίονας ἀργυροῦς, τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς μηροὺς χαλκίνοους, τὰς κνήμας σιδηρᾶς καὶ τῶν ποδῶν μέρος σιδηροῦν καὶ μέρος ὀστράκινον. Αἰφνιδίως δὲ ἐκόπη ἀφ' ἑαυτοῦ, χωρὶς ἐνεργείας χειρῶν, λίθος ἐκ τοῦ ὄρους καὶ κτυπήσας τὴν εἰκόνα μετέβαλεν αὐτὴν εἰς κόνιν, ἧτις ἐχάθη. Ὁ λίθος δὲ οὗτος κατέστη ὄρος μέγα, τὸ ὁποῖον ἐσκέπασεν ὅλην τὴν γῆν». Ὁ Δανιὴλ ὕστερον ἐξήγησε τὸ ἐνύπνιον, προφητεύσας ὅτι διὰ τῶν διαφόρων ὑλῶν ἐδηλοῦντο διάφορα βασίλεια καὶ ἡ τύχη αὐτῶν, καὶ ἐξήγησεν αὐτά· περὶ δὲ τοῦ λίθου εἶπεν, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἀναστήσῃ βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ, ἧτις θὰ καταλύσῃ ὅλας τὰς βασιλείας τῆς γῆς καὶ θὰ μένῃ εἰς τοὺς αἰῶνας, (ἐννοεῖ δὲ ὁ Δανιὴλ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ). Ἐβεβαίωσε δὲ ὁ Δανιὴλ τὸν βασιλέα, ὅτι ταῦτα ἐξ ἄπαντος θὰ γέινωσιν. Ὁ Ναβουχοδονόσορ εἶπε τότε εἰς τὸν Δανιὴλ: «Ἐπ' ἀληθείας ὁ Θεὸς ὑμῶν εἶναι Θεὸς θεῶν, καὶ βασιλεὺς βασιλέων, ἀποκαλύπτων μυστήρια». Ὑψωσε δὲ τὸν Δανιὴλ εἰς μέγα ἀξίωμα· διώρισεν δὲ καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας Ἀνανίαν, Ἀζαρίαν καὶ Μισαὴλ εἰς ὑπηρεσίαν, καὶ ἔγεινεν ὁ Δανιὴλ μέγας καὶ πολὺς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως.

§ 69. Οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ
(Δαν. κεφ. Γ').

Κατὰ τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας του ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐποίησεν εἰκόνα χρυσοῦν, ὕψους ἐξήκοντα πήχεων

καὶ ἐξ πλάτους, καὶ ἔστησεν αὐτὴν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Βαβυλωνῶν Δειρᾶν. Τελουμένων δημοτελῶς τῶν ἐγκαινίων τῆς εἰκόνας ταύτης, ὁ κήρυξ ἐβόα πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, ἵνα, ἅμα δοθέντος σημείου διὰ φωνῆς σάλπιγγος καὶ ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων, πέσωσι καὶ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα αὐτὴν πάντες. Οἱ τρεῖς παῖδες φίλοι τοῦ Δανιὴλ, Ἀνανίας, Ἀζαρίας καὶ Μισαήλ, δὲν ἠθέλησαν νὰ προσκυνήσωσι τὸ εἶδωλον τοῦτο, ἐπειδὴ ἀντέβαιναν εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἢ τοιαύτη πρᾶξις. Ὅθεν κατεμηνύθησαν εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορα ὡς ἀπειθήσαντας εἰς τὸ πρόσταγμα αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς καλέσας αὐτοὺς τοὺς διέταξε νὰ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα. Ἐπειδὴ δὲ ἐπέμενον οὗτοι μὴ θέλοντες νὰ παρανομήσωσι, καὶ εἶπον μάλιστα ὅτι ὁ Θεὸς ὃν λατρεύουσιν θὰ σώσῃ αὐτοὺς, ὁ βασιλεὺς, διέταξε νὰ καύσωσιν ἑπταπλασίως κάρμινον πυρὸς καὶ νὰ ρίψωσιν εἰς αὐτὴν τοὺς τρεῖς παῖδας. Ἐπιθέτοντες εἰς αὐτὴν οἱ παῖδες οὐδὲν κακὸν ἔπαθαν, διότι ἄγγελος Κυρίου κατέβη εἰς τὴν κάρμινον καὶ ἐμπόδιζε τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς νὰ βλάψῃ αὐτοὺς, οἵτινες μετὰ τοῦ ἀγγέλου ἐν τῷ μέσῳ τῆς κάρμινου ὕμνον τὸν Θεόν. Ὁ Ναβουχοδονόσορ ἰδὼν εἰς τὴν κάρμινον τέσσαρας ἀντὶ τριῶν καὶ φοβηθεὶς, διέταξε νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς κάρμινου οἱ τρεῖς παῖδες· ἐξῆλθον καὶ οὔτε θοῖξ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἦτο βεβλαμμένη, οὔτε ὀσμήν τοῦ πυρὸς εἶχαν. Ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἐκπεπληγμένος εἶπε, Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τοῦ Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγῶ, ὅστις ἀπέστειλεν ἄγγελον καὶ ἔσωσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ, διότι εἶχον πεποιθήσιν εἰς αὐτόν. Προσέταξε δὲ νὰ μὴ τύχῃ καὶ βλασφημῆσῃ τις τὸν Θεὸν τοῦ Σεδράχ, τοῦ Μισάχ καὶ τοῦ Ἀβδεναγῶ, ἄλλως θὰ τιμωρηθῇ. Ἐτίμησε δὲ εἰς Βαβυλῶνα τοὺς πιστοὺς εἰς τὸν Θεὸν τρεῖς παῖδας, ἀνυψώσας αὐτοὺς εἰς ἀξιώματα μεγάλα παρὰ τῷ λαῷ αὐτῶν.

§ 70. Ἐτερον ἐνύπνιον τοῦ Ναβουχοδονόσορος
(Δαν. Κεφ. Δ΄.)

Μετὰ τινα καιρὸν εἶδεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ

τὸ ἐξῆς ἐνούπιον. Δένδρον ἐν τῷ μέσῳ τῆς γῆς εἶδε πεφυτευμένον ἢ κορυφή του ἔφθανε μέχρις οὐρανοῦ· οἱ κλάδοι του ἐξετείνοντο μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τοῦ κόσμου· ἐκ τοῦ καρποῦ ἐτρέφοντο πολλὰ ζῶα· εἰς τοὺς κλάδους του ἐφώλευον τὰ ὄρνεα καὶ εἰς τὴν σκιάν του κατόικουν θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐτρέφετο πᾶσα σὰρξ. Ἄγγελος δὲ ἐξ οὐρανοῦ ἐφώνησεν ἰσχυρῶς, Νὰ κοπῆ τὸ δένδρον καὶ νὰ διασκορπισθῶσι τὰ φύλλα καὶ οἱ καρποὶ αὐτοῦ, νὰ ἀφθῆ δὲ μόνον ἡ ῥίζα, καὶ νὰ ἀλυσσοδεθῆ ὁ δὲ διὰ τοῦ δένδρου ἐννοούμενος, ἀφ' οὗ μεταβλήθῃ ἡ φύσις αὐτοῦ ὡς θηρίον, ἕως οὗ παρέλθωσιν ἑπτὰ καιροί. Οὐδεὶς ἠδυνήθη πάλιν νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἐνούπιον τοῦτο τοῦ βασιλέως παρεκτὸς τοῦ Δανιὴλ, ὅστις ἐξηγήσεν αὐτὸ ὅπως καὶ συνέβη ὕστερον. Εἶπε λοιπὸν εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορα, Σὺ, βασιλεῦ, θὰ διωχθῆς ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ κατοικήσῃς μετ' ἀγρία θηρία, ἕως οὗ μετὰ ἔτη γνωρίσῃς ὅτι τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ εἶναι ὅλαι αἱ βασιλείαι καὶ τὰς δίδει εἰς ὃν τινα εὐαρεστήται. Συνεβούλευσε τοῦτον νὰ καθαρισθῆ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας του, ἵσως ὁ Θεὸς μακροθυμήσῃ ἐπὶ τοῖς παραπτώμασί του.

Ἡ ἐξηγήσις αὕτη τοῦ Δανιὴλ ἐπληθύνευσεν οὕτω. Μετὰ ἐν ἔτος ἐν ᾧ περιεπάτει ὁ Ναβουχοδονόσορ εἰς τὸν ναὸν τῆς βασιλείας σου, εἶπε: «Δὲν εἶναι αὕτη ἡ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ᾤκοδόμησα εἰς κατοικίαν τῆς βασιλείας μου μετ' τὴν δύναμίν μου καὶ τὴν λάμπριν τῆς δόξης μου;» Ἐν ᾧ δὲ ἔλεγε ταῦτα, φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ εἶπεν αὐτῷ ὅσα καὶ ὁ Δανιὴλ. Παρευθὺς δὲ ἐπληρώθησαν τὰ προειρημένα. Οἱ ἄνθρωποι τότε τὸν ἐδίωξαν καὶ ἔζη μετὰ τῶν θηρίων, τρεφόμενος ὡς ἐκεῖνα. Ἀλλ' ὅτε ἦλθεν ὁ διωρισμένος καιρὸς, ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπεστράφησαν τότε αἱ φρένες του, καὶ ἐδοξολόγησε τὸν Θεόν. Λαβὼν δὲ τὴν προτέραν μορφὴν του, βασιλεύει πάλιν κραταίως.

§ 71. Βαλτάσαρ. Ὁ Δανιήλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. (Δαν. Ε΄).

Τὸν Ναβουχοδονόσορα, βασιλεύσαντα 45 ἔτη, διεδέξατο ὁ υἱὸς τοῦ Βαλτάσαρ. Οὗτος ἐποίησε δεῖπνον εἰς χιλίους ἐκ τῶν μεγιστάνων του, καὶ διέταξε νὰ φέρωσι τὰ σκευῆ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χρυσᾶ, τὰ ὅποια εἶχε συλήσει ὁ πατήρ του ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλῆμ. ἵνα πῖνῃ ἐν αὐτοῖς αὐτὸς καὶ οἱ μεγιστάνες του καὶ αἱ γυναῖκές του. Ἐν ᾧ δὲ ἔπινον ἐξ αὐτῶν, ἐξήλθον δάκτυλοι χειρὸς ἀνθρώπου καὶ ἔγραφον τὰς ἐξῆς λέξεις: «*Μαρή θεκ.λ φάρες*», τὰς ὁποίας δὲν ἐκαταλάμβανεν ἑτρόμαξε δὲ ἐκ τῆς θέας τῆς χειρός. Ἐκ τῶν κληθέντων σοφῶν καὶ μάγων οὐδεὶς ἠδυνήθη ν' ἀναγνώσῃ τὰ γραφέντα. Μόνος ὁ Δανιήλ ἐξήγησε ταῦτα εἰπὼν εἰς τὸν Βαλτάσαρ, ὅτι ἡ βασιλεία του διαιρεθεῖσα θὰ περιέλθῃ εἰς τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Πέρσας. Ὁ Βαλτάσαρ διέταξε τότε καὶ ἐνέδυσαν τὸν Δανιήλ πορφύραν, καὶ περιδέρειον περιέθηκαν εἰς τὸν τράχηλόν του, καὶ ἀνεκήρυξεν αὐτὸν τρίτον ἄρχοντα ἐν τῷ βασιλείῳ του. Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἐξήγησις τοῦ Δανιήλ ἐπληθήευσεν τὴν αὐτὴν νύκτα ἐκυριεύθη ἡ Βαβυλὼν, ἐφονεύθη ὁ Βαλτάσαρ, καὶ Δαρεῖος ὁ Μήδος παρέλαβε τὴν βασιλείαν τῆς Βαβυλωνῶν.

Ὁ νέος βασιλεὺς Δαρεῖος ὕψωσεν ἐν τιμῇ καὶ ἀξιώματι τὸν Δανιήλ διὸ καὶ ἐφθόνου καὶ ἐπεβούλευον αὐτὸν οἱ μεγιστάνες διὰ τὸ ἀξίωμα του, ἀλλὰ δὲν εὔρισκον ἀφορμὰς κατηγορίας, διότι ἦτο πιστὸς εἰς τὸ καθῆκόν του. Γνωρίζοντες ὅμως ὅτι ὁ Δανιήλ προσήνυχετο τρίς τῆς ἡμέρας βλέπων πρὸς τὴν Ἱερουσαλῆμ, συνεβούλευσαν τὸν βασιλέα Δαρεῖον καὶ προσέταξε νὰ μὴ ζητήσῃ τις ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας παρ' ἄλλου τίποτε, εἰμὴ μόνον παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ δὲ παραβάτης τῆς διαταγῆς ταύτης νὰ βιβθῇ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. Ὁ Δανιήλ παρακούσας εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην ὡς ἀσεβῆ, ἐξηκολούθει νὰ προσεύχεται εἰς τὸν Θεὸν ὡς καὶ πρότερον. Καταδοθεὶς δὲ εἰς τὸν βασιλέα, ἐβρίβθη εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, ὡς παραβάτης τῆς προσταγῆς του. Ὁ βασιλεὺς ἐλυπήθη

διά τὸ συμβάν τοῦτο, καὶ εἶπε τῷ Δανιήλ· ὁ Θεός σου, ὃν σὺ λατρεύεις, αὐτὸς θὰ σὲ σώσῃ· ἐκοιμήθη δὲ χωρὶς νὰ δειπνήσῃ, καὶ ὁ ὕπνος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔφραξε τὰ στόματα τῶν λέοντων. Τὸ πρῶτ' ἦλθεν ὁ βασιλεὺς νὰ ἰδῇ αὐτοπροσώπως τί ἀπέγεινεν ὁ ἀγαπητὸς εἰς αὐτὸν Δανιήλ. Ἰδὼν δὲ σῶον αὐτὸν, διέταξε πάντας νὰ σέβωνται τὸν Θεὸν τοῦ Δανιήλ, καὶ ἔβριψεν εἰς τὸν λάκκον τοὺς διαβαλόντας αὐτὸν μεγιστᾶνας, τοὺς ὁποίους εὐθύς κατεσπάραξαν οἱ λέοντες καὶ ἐλιάνισαν τὰ ὀστέα των.

Οὕτω δὲ ὁ Δανιήλ ἐξηκολούθει ἔχων μέγα ἀξίωμα ἐπὶ τοῦ βασιλείως τούτου καὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Κύρου. Κατέστρεψε δὲ καὶ τὸν ψευδοθεὸν Βήλ καὶ τὸ τέμενος αὐτοῦ, καὶ ἀπέκτεινε μέγαν τινὰ δράκοντα, τὸν ὅποιον ἐσέβοντο ὡς θεὸν οἱ Βαβυλώνιοι· διὰ τοῦτο ὅμως τὸν ἔβαλαν πάλιν εἰς τὸν λάκκον τῶν λέοντων καὶ ἀφῆκαν αὐτὸν ἐκεῖ ἡμέρας ἕξ, ἀδεία τοῦ βασιλείως, τὸν ὅποιον εἶχε στενοχωρήσει ὁ λαὸς νὰ τῆς παραδώσῃ τὸν Δανιήλ. Τῇ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς νὰ πενήθησῃ τὸν Δανιήλ εἰς τὸν λάκκον, ἰδὼν δὲ τὸν Δανιήλ ἐν αὐτῷ καθήμενον ἀβλαβῆ, ἀνεβόησε μεγαλοφώνως· Μέγας εἶ κύριος ὁ Θεὸς τὸν Δανιήλ καὶ οὐκ ἔστι πλὴν σου ἄλλος» καὶ ἐζήγαγεν αὐτὸν ἐκεῖθεν, τοὺς δὲ αἰτίους ἐνέβαλεν εἰς τὸν λάκκον καὶ τοὺς ἔφαγαν οἱ λέοντες παραχρῆμα ἐνώπιόν του.

Προφητεύσας δὲ σαφέστατα ὁ Δανιήλ τὰ περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσοῦ καὶ προσδιορίσας μάλιστα καὶ τὸν καιρὸν αὐτῆς, ἐτελεύτησε γέρων καὶ πιστὸς εἰς τὸν Κύριον.

§ 72. Τέλος τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Ἰουδαίων. (Ἐσδρας Α'. κτλ.)

Κῦρος ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, Μήδων, Βαβυλωνίων κ.τ.λ., τῷ πρώτῳ τῆς βασιλείας του ἔτει καὶ ἐβδομηκοστῷ τῆς αἰχμαλωσίας (536 π. Χ.), ἐκήρυξεν εἰς ὅλον τὸ κράτος του τὰ ἑξῆς, «Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, ὅστις μοι ἔδωκε πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, με διέταξε νὰ οἰκοδομήσω ναὸν

αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ τῇ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἕστις λοιπὸν θέλη ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, ἃς ὑπάγη εἰς Ἱερουσαλήμ νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰσραήλ». Οὕτω ἐπληρώθη ἡ τοῦ προφήτου Ἠσαίου πρόβλεψις, εἰπόντος, ὅτι ὁ Κύριος ἔμελλε νὰ διατάξῃ ταῦτα (Ἠσ. Μδ'. Με'). Εὐθὺς περὶ τὰς 50,000 Ἰουδαίων, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Δαβὶδ καταγομένου Ζοροβάβελ καὶ τοῦ ἀρχιερέως Ἰησοῦ, ἐπανήλθον εἰς Ἱερουσαλήμ, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὰ ἱερά σκεύη τοῦ ναοῦ, 5400 ὄντα, τὰ ὅποια ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος· εὗρον δὲ αὐτὴν ἔρημον καὶ κατεστραμμένην.

Ἐπανελθόντες εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων αὐτῶν οἱ Ἰουδαῖοι, ἤρχισαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Κυρίου, οἱ ἔμποροι τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδῶνος ἐχορήγουν τὸ ἀναγκαῖον ὕλικόν καὶ τὸ ἔργον ἐπροχώρει. Ἄλλ' οἱ Σαμαρείται, λαὸς ἀνάμικτος ἐκ τῶν παλαιῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ Ἀσσυρίων ἀποίκων, τοὺς ὁποίους εἶχε στείλει ὁ Σαλμανασάρ, ἐπειδὴ δὲν τοὺς ἐδέχθησαν οἱ Ἰουδαῖοι ὡς συναδέλφους νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ, παρενέβαλον ἄπειρα ἐμπόδια, συκοφαντοῦντες εἰς τὸν διάδοχον τοῦ Κυρίου Καμβύσην αὐτοὺς ὡς λαὸν δῆθεν ἀχάριστον καὶ ἐπαναστατικόν. Ὁ Καμβύσης, ἀκούσας τοὺς λόγους τῶν, ἠκύρωσε τὸ διάταγμα τοῦ πατρὸς του Κυρίου, καὶ οὕτως ἀνεβλήθη ἡ ἐξακολούθησις τῆς οἰκοδομῆς ἐπὶ δέκα καὶ τέσσαρα ἔτη. Βασιλεύοντος δὲ τοῦ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, ἐδόθη παρὰ τούτου ἄδεια νὰ οἰκοδομηθῇ ὁ ναὸς, καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐπροστάτευσαν τὰ προνόμια τῶν Ἰουδαίων. Ὁ ναὸς ἐτελείωσε διὰ τῆς προτροπῆς τῶν προφητῶν Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου, εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας. Τὰ ἐγκαίνια δὲ αὐτοῦ ἐγένον μετὰ πολλῆς κατανύξεως καὶ χαρᾶς. Νεσμίας δὲ ὁ Ἰουδαῖος, ὁ οἰνοχόος τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου (Ἀρθασασθα), ἔλαβεν ἄδειαν παρ' αὐτοῦ καὶ ἐλλῶν ἠκοδόμησε τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ διωργάνωσε τὸν λαόν. Ὁ δὲ Ἐσδρας, ἱερεὺς καὶ γραμματεὺς, ἀνέγνωσε πολλάκις εἰς τὸν λαόν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὤμοσαν ὅλοι νὰ φυλάξωσι τὸν νόμον αὐτόν. Οἱ

Σαμαρείται ἐξηκολούθουν ἀντιπολιτευόμενοι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, Ἰδρυσαν δὲ ὑστερώτερον καὶ ναὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζίν, ἀδεία Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ὡς λέγει ὁ Ἰουδαῖος ἱστορικὸς Ἰώσηπος. Δὲν ὑπῆρχε δὲ οὐδεμία πλέον σχέσις μεταξὺ τούτων καὶ ἐκείνων, ὅθεν τὸ «οὐ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις.»

Παρατηρητέον ὅτι ὁ ἀνοικοδομηθεὶς ἐν Ἱερουσαλήμ ναὸς ἦτο κατὰ τι μικρότερος τοῦ προτέρου. Δὲν ὑπῆρχον δὲ πλέον ἐν τούτῳ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης, ἡ βράβδος τοῦ Ἁαρὼν καὶ τὰ ἄλλα ἱερά μαρτύρια. Ὅθεν καὶ οἱ ἀπομείναντες γέροντες, ἐνουμούμενοι τοῦ παλαιοῦ ναοῦ τὴν λαμπρότητα ἔκλαιον.

Παρατηρητέον ἔτι ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστροφὴν των, οὐδέποτε πλέον ὑπέπεσαν εἰς εἰδωλολατρείαν. Ἡ δυστυχία τοὺς ἐσυνέτισεν. Ἐμμενον δὲ πιστοὶ εἰς τὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ λατρείαν.

§ 73. Ἑσθήρ (Βιβλ. Ἑσθήρ.) Συναγωγαί.

Ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἔμειναν πολλοὶ εἰς τοὺς ξένους τόπους, ὅπου εἶχον ἀπαχθῆ ἐπὶ τῶν αἰχμαλωσιῶν οἱ γονεῖς αὐτῶν καὶ ἐκεῖ ἐτυραννοῦντο, ἀλλὰ καὶ πολλὰκις ἡ ἀρετὴ τῶν εὐσεβεστέρων ἐβραβεύετο, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐξῆς ἱστορίας δεικνύεται. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ Μαρδοχαῖος, ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμίν, οἰκῶν ἐν Σούσοις τῆς Περσίας.

Ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης, (ὁ μακρόχειρ), πλείστων χωρῶν ἐξουσιαστὴς γενόμενος, ἐποίησε μέγα συμπόσιον ἐν Σούσοις εἰς τοὺς προύχοντας τοῦ κράτους του, τὸ ὅπιον πολλὰς ἡμέρας διήρκεσε. Τὴν τελευταίαν ἡμέραν, χάριν ἐπιδείξεως, ἐζήτησε νὰ ἔλθῃ μὲ ὅλα τῆς τὰ στολίσματα κεκοσμημένη ἡ βασίλισσα γυνὴ του Ἀστίβ. Αὕτη ὁμως δὲν κατεδέχθη νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὸ συμπόσιον· ὅθεν ὁ Ἀρταξέρξης διὰ τὴν παρακοήν της ἀπέβυλεν αὐτήν. Ἐξέλεξε δὲ ἐξ ὄλων τῶν κορασιῶν ὡς νέαν γυναῖκά του τὴν ὄραισιότατην κόρην τοῦ βασιλείου· αὕτη δὲ ἦτο ἡ Ἰουδαία Ἑσθήρ, τὴν ὁποίαν, ὄρφανὴν, εἶχεν ἀναθρέ-

ψει κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως ὁ εἰρημένος Μαρδοχαῖος, θεὸς τῆς ὧν.

Ὁ Μαρδοχαῖος ἐρχόμενος πᾶσαν ἡμέραν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως ὅπου εἶχεν ὑπηρεσίαν, ἔμαθεν ὅτι δύο εὐνοῦχοι ἐσκέπτοντο νὰ φονεύσωσι τὸν Ἀρταξέρξην καὶ ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὸν τὴν συνωμοσίαν διὰ τῆς Ἑσθῆρ' ἐξετάσας δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνακαλύψας τὴν ἀλήθειαν τῆς καταγγελίας, ἐκρέμασε τοὺς εὐνοῦχους. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἐγράφη εἰς τὰ χρονικά τῆς βασιλείας, ὁ δὲ βασιλεὺς διέταξε τὸν Μαρδοχαῖον νὰ κατοικῇ ἐν τῇ αὐλῇ.

Πρῶτον ἄρχοντα εἶχεν ἀναδείξει ὁ Ἀρταξέρξης ἄνδρα τινὰ ἐνομαζόμενον Ἀμάν. Οὗτος δὲ ἐπεζήτηε νὰ κακοποιήσῃ τὸν Μαρδοχαῖον καὶ τοὺς ὁμογενεῖς του διὰ τὴν κατὰ τῶν δύο εὐνοῦχων πράξιν του. Τὸν Ἀμάν τοῦτον ἐχρέωσταν νὰ προσκυνῶσι πάντες κατὰ βασιλικὴν διαταγὴν. Ὁ Μαρδοχαῖος δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν προσκυνήσῃ, διότι τοῦτο ἀντέβαινεν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ὁργισθεὶς καὶ ἐκ τούτου ὁ Ἀμάν ἀπεφάσισε νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὅλους τοὺς εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀρταξέρξου εὐρισκομένους Ἰουδαίους. Κατέπεισε δὲ διὰ ψευδολογιῶν τὸν βασιλέα καὶ ἐδόθη προσταγὴ νὰ φονευθῶσιν εἰς ῥητὴν ἡμέραν ὅλοι οὗτοι.

Μαθὼν ὁ Μαρδοχαῖος τὴν ἀπόφασιν ταύτην, τὴν γνωστοποιεῖ εἰς τὴν Ἑσθῆρ ἵνα παρακαλέσῃ τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ γένους τῆς. Πληροφορηθεὶς παρὰ ταύτης ὁ βασιλεὺς ὅτι ἡ τοιαύτη διαταγὴ ἐξεδόθη ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀμάν, τὸν μὲν Μαρδοχαῖον, ἀνακαλύψας μάλιστα ἐκ τῶν ἀρχείων, ὅτι ἦτο ὁ σώσας αὐτὸν ἀπὸ τῆς συνωμοσίας τῶν δύο εὐνοῦχων, ἐτίμησεν ἐπαξίως καὶ ἀνύψωσεν εἰς μέγα ἀξίωμα, τὸν δὲ Ἀμάν διέταξε νὰ κρεμάσωσιν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποφασίσει ὁ πονηρὸς οὗτος ἄρχων νὰ κρεμάσῃ τὸν Μαρδοχαῖον. Οὕτως ἡ Ἑσθῆρ ἐγείνεν ἡ αἰτία τῆς σωτηρίας τῶν ὁμογενῶν τῆς. Τὴν σωτηρίαν των ταύτην οἱ Ἰουδαῖοι ἐώρταζον κατ' ἔτος ἐπὶ δύο ἡμέρας.

Ἡ Περσικὴ ἐξουσία ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, διαρκέσασα ἄχρι

τοῦ 331 ἔτους π. Χ. ἦτο πραεῖα, ὕθεν ἐπέτρεπεν αὐτοῖς καὶ τὴν κοινωνικὴν τῶν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐλευθέραν ἀσκησιν τῶν τῆς θρησκείας τῶν καθηκόντων. Ὁ ἀρχιερεὺς ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Νεεμὴν ἦτο τὸ σπουδαιότατον τῶν τῆς πολιτείας τῶν προσώπων, ἦτο οἷον ἐθνάρχης, ἔχων περὶ ἑαυτὸν συνέδριον.

Παρεκτὸς δὲ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ, μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ὠκοδομοῦντο αἱ λεγόμεναι *Συναγωγαὶ*, ἧτοι τόποι προσευχῆς, ἐκασταχοῦ τοῦ τόπου, ἐν αἷς συνερχόμενοι οἱ Ἰουδαῖοι προσεύχοντο, ἀνεγινώσκετο νόμος κτλ. Ὁ ἐκάστης Συναγωγῆς προϊστάμενος ἐλέγετο ἀρχισυνάγωγος, ἔχων βοηθοὺς τοὺς λεγομένους πρεσβυτέρους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

ΥΠΟΤΑΓΗ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ κλ.
ΠΡΟΦΗΤΑΙ. ΑΙΡΕΣΕΙΣ.

§ 74. Ἰουδαῖοι ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου
καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ.

Καταλυθέντος τοῦ Περσικοῦ κράτους ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἐγένετο καὶ ἡ τῆς μέρους αὐτοῦ ἀποτελοῦσα Ἰουδαία χώρα τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους.

Τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον ἐλθόντα εἰς Ἱερουσαλὴμ ὑπεδέχθη δημοσελῶς ὁ ἀρχιερεὺς. Προσπνέχθη δὲ ὁ μέγας κατακτητὴς εὐσεβῶς πρὸς τὰ ἱερά καὶ τὸν μέγαν ἀρχιερέα καὶ ἐχάρισεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς φόρους κατὰ πᾶν ἑβδομον ἔτος (σαββατικὸν ἔτος), καὶ ἄφησεν αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ τηρῶσι τὸ πατριον θρήσκευμα.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ Ἰουδαία ἀπετέλεσε μέρος τοῦ κράτους τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, Πτολεμαίου

του Σωτήρος. Ἦρχισε δὲ νὰ διαδίδηται καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὰ ἔθιμα.

Ὁ διάδοχος αὐτοῦ, Πτολεμαῖας ὁ Φιλάδελφος, ἐν ἔτει 283 π. Χ. κατὰ συμβουλὴν τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ τότε ὄντος Ἀθηναίου Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, διέταξε καὶ μετεφράσθη ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ὑπὸ 72 Ἰουδαίων ἐρμηνευτῶν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη καὶ ταύτην μετεχειρίζοντο ἔκτοτε ἐν τῇ Συναγωγῇ των οἱ ἑλληνισταὶ Ἰουδαῖοι καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἡ μετάφρασις αὕτη, τὴν ὁποίαν μόνην παραδέχεται ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία, λέγεται μετάφρασις τῶν ἑβδομήκοντα.

Ἡ Ἰουδαία διετέλεσεν οὕτως ὑπὸ τοὺς Ἕλληνας βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου σχεδὸν ἐπὶ ἓνα αἰῶνα. Ἐπειτα περιήλθεν ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Συρίας Ἀντίοχον τὸν Γ'. ὅστις ἐξήρесе τοῦ φόρου πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Σέλευκος ὁ Δ' ἠθέλησε νὰ τυλήσῃ τὸν ἐν Ἱερουσόλυμοις ναὸν, ὅθεν ἀπέστειλε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς Ἱερουσαλήμ τὸν στρατηγὸν τοῦ Ἡλιόδωρον, ἀλλ' ἀπεκρούσθη οὗτος ὑπ' ἀγγέλου διὰ πυρίνης ῥομφαίας ἐντὸς τοῦ ναοῦ, καὶ οὕτως ἐπέστρεψεν ἄπρακτος.

Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Σελεύκου, Ἀντιόχου τοῦ Δ' (τοῦ Ἐπιφανοῦς), ἤρξατο φονικωτάτη καταδίωξις. Οἰκοδομήσας οὗτος ἀκρόπολιν εἰς Ἱερουσαλήμ, διεκώλυε τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐκτελῶσι τὰ τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσέως καὶ ἴδρυσεν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ναοῦ ἄγαλμα τοῦ Διὸς· οἱ ἐπιμένοντες εἰς τὴν τήρησιν τοῦ νόμου ἐβασανίζοντο. Πολλοὶ εὐσεβεῖς προετίμων νὰ θανατώνωνται παρὰ νὰ παραβαίνωσι τὰ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων των.

Ὁ Ἐλεάζαρος ἐνενηκοντούτης γέρον εὐσεβὴς, ἀναγκαζόμενος νὰ φάγῃ παρὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον κρέας χαίρινον, προετίμησε νὰ βασανισθῇ καὶ ν' ἀποθάνῃ παρὰ νὰ μιαιοφαγήσῃ ἢ καὶ νὰ προσποιηθῇ ὅτι τρώγει, καὶ νὰ δώσῃ παράδειγμα ἀπιστίας εἰς τοὺς νεωτέρους. Ἀπέθανε λοιπὸν μάρτυς ὑπὲρ τῆς πίστεώς του.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἑλεαζάρου ἐμιμήθη ἡ Σολομονή μετὰ τῶν ἑπτὰ υἱῶν τῆς. Τοῦ μαρτυρίου τούτων πρόστατο αὐτὸς ὁ Ἀντίοχος. Ἀφ' οὗ βασανίσας καὶ ἀκρωτηριάσας ἀπηνῶς ἐθανάτωσε τοὺς ἐξ ἄλλεπαλλήλως, διότι ἐπέμεναν εἰς τὴν πίστιν τῶν, ἤρχισαν νὰ κατακεύωσι τὸν τελευταῖον καὶ νὰ ὑπόσχονται εἰς αὐτὸν μεθ' ὄρκων πλοῦτη καὶ τιμὰς. Ἀλλ' ὁ νεανίας οὐδεμίαν εἰς ταῦτα ἔδιδε προσοχὴν. Ὁ βασιλεὺς τότε προσεκάλεσε τὴν μητέρα τοῦ νέου νὰ τὸν συμβουλεύσῃ χάριν τῆς σωτηρίας του, ἀλλ' ἡ γηραιά μήτηρ του λέγει εἰς τὸν υἱὸν τῆς διὰ τῆς πατρίου γλώσσης: «Ἐγὼ σ' ἐκυφοφόρησα, σ' ἐγέννησα καὶ σ' ἐθήλασα, λυπήσου με καὶ μὴ στέρξῃς νὰ παρεκτραπής, μηδὲ νὰ φοβηθῇς τὸν θάνατον ἀπόβλεπε εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐκεῖνος θὰ σὲ ἀνταμείψῃ». Ἐνθαρρύνθεις ὁ νέος ὑπέστη τρομερὸν μαρτύριον καὶ ἐθανατώθη ὕστερον δὲ ἐθανατώθη ὁμοίως καὶ ἡ εὐσεβῆς γυνὴ, μήτηρ αὐτῶν. Ὀνομάσθησαν δὲ οἱ ἑπτὰ οὗτοι Μακκαβαῖοι.

§ 75. Ματταθίας (Α΄ Μακαβ. 2).

Ματταθίας ὁ ἱερεὺς, ἀνὴρ γενναῖος καὶ εὐσεβῆς, βλέπων τὰ δεινὰ ὅσα ἐπασχεν ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ παρὰ τῶν ἀσεβῶν βασιλέων, ἀνεχώρησε μετὰ τῶν οἰκείων του, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπραξάν, ἐξ Ἱερουσαλήμ καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Μωδεῖν, καὶ ἐκεῖθεν ἀγανακτῶν ἐπέβλεπε τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος του καὶ ἐθρήνει. Οὗτος εἶχε πέντε υἱούς, Ἰωάννην, Σίμωνα, Ἰούδαν τὸν Μακκαβαῖον, Ἑλεάζαρον καὶ Ἰωνάθαν.

Μετ' οὗ πολὺ ἀπεσταλμένοι τοῦ βασιλέως ἦλθον εἰς Μωδεῖν ἵνα καταστρέψωσι τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ νὰ συστήσωσι τὰς εἰδωλα θυσίας. Καὶ ὁ μὲν Ματταθίας καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ διέμειναν πιστοὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων τῶν, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν κατοίκων ἐγκατέλιπε τὸ θουσιαστήριον τοῦ Κυρίου, ἐνδίδον εἰς τὴν βίαν.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Ματταθίας, ἐξ ἀγανακτήσεως ἐφόνευσεν ὄχι μόνον Ἰουδαῖον ἐλθόντα εἰς Μωδεῖν νὰ θυσιάσῃ κατὰ τὴν

προσταγῆν τοῦ βασιλέως δημοσίως εἰς τὰ εἶδωλα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνδρα τοῦ βασιλέως τὸν καταναγκάζοντα αὐτὸν νὰ θυσιάσῃ κατέστρεψε δὲ καὶ τὸν βωμόν. Ἀνέκραξε δὲ τότε ὁ Ματταθίας: «Πᾶς ὁ ζηλῶν τὸν νόμον καὶ ἰσθῶν διαθήκην ἐξελεύσεται ὀπίσω μου», καὶ ἔφυγε μετὰ τῶν υἱῶν του εἰς τὰ ὄρη. Πολλοὶ συναχθέντες διὰ νὰ ἐνωθῶσι μετ' αὐτοῦ, προσεβλήθησαν παρὰ τῶν βασιλικῶν ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου, διότι προετίμησαν νὰ κατασφαγῶσι παρ' αὐτῶν παρὰ νὰ βεβηλώσωσι τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου ἀντιπολεμοῦντες. Ἐλυπήθη δὲ πολὺ ὁ Ματταθίας διὰ τὸ συμβάν τοῦτο, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ πολεμῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς καὶ τὸ σάββατον ἐν ἀνάγκῃ.

Οἱ περὶ τὸν Ματταθίαν ἡμέρᾳ τῆ ἡμέρᾳ ἐπληθύνοντο· διὰ τοῦ μικροῦ δὲ αὐτοῦ στρατοῦ ἠδυνήθη νὰ τιμωρήσῃ τοὺς παραβάτας τοῦ θείου νόμου καὶ νὰ καταστρέψῃ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων. Δυστυχῶς ὅμως πρὶν ἢ συντελέσῃ τὸν σκοπὸν του, ἀπέθανε. Πρὶν δὲ ἢ ἐκπνεύσῃ συνεβούλευσε τοὺς περιεστῶτας οἰκείους νὰ τηρῶσι τὸν νόμον καὶ νὰ θυσιάζωνται ὑπὲρ αὐτοῦ. Συνέστησε δὲ τὸν μὲν υἱὸν του Σίμωνα, ὡς διάδοχόν του καὶ σύμβουλον τοῦ λαοῦ, τὸν δὲ ἄλλον υἱὸν του Ἰούδαν, τὸν ἐπικληθέντα Μακκαβαῖον, ὡς ὀδηγὸν τοῦ λαοῦ εἰς τὰς μάχας. Ὁ Ματταθίας οὗτος εἶναι ὁ γενάρχης τῆς γενεᾶς τῶν Ἀσαμωναίων, ὀνομασθείσης οὕτω ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ προπάππου τοῦ Ματταθίου.

§ 76. Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος (Μακκαβ. Α΄.)

Ὁ ἀνδρεῖος Ἰούδας ὁ ἐπονομασθεὶς ἰδίως Μακκαβαῖος μετὰ τῶν συναθροισθέντων περὶ αὐτὸν εὐσεβῶν ἑμογενῶν του ἐδίωξε πανταχόθεν τοὺς ἀπίστους, κατασφάζων ὄχι μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρνησιθρήσκους Ἰουδαίους. Κατετρόπωσε πρῶτον καὶ ἀπέκτεινε τὸν ἀρχηγὸν στρατοῦ ἀπίστων ἐν Σαμαρείᾳ Ἀπολλώνιον, ἔπειτα δὲ ἐνίκησε κατὰ κράτος τὸν Σήρωνα στρατηγὸν τοῦ Ἀντιόχου. Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς Ἀντιόχος, ὤμοσε νὰ ἐξολοθρεύσῃ πάντας τοὺς Ἰουδαίους.

Ὅθεν ἀπέστειλε τὸν συγγενῆ του Λυσίαν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον κατ' αὐτῶν. Συνάξας οὗτος 40,000 πεζῶν καὶ 7,000 ἰππέων, ἔθεσεν αὐτοὺς ὑπὸ τοὺς στρατηγούς Πτολεμαῖον, Γοργίαν καὶ Νικάνορα. Ὁ Ἰούδας, παρασκευάσας τοὺς ἑαυτοῦ διὰ προσευχῆς καὶ νηστείας καὶ θάρρους ἐπὶ τῇ θεόθεν βοήθειᾳ, ἐπολέμησε τούτους ὅλους μὲ ὀλίγους μόνον πολεμιστὰς καὶ διὰ τῆς βοήθειᾳς τοῦ Θεοῦ κατετρόπωσεν αὐτούς.

Τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐκστρατεύει αὐτὸς ὁ Λυσίας μετὰ 60,000 πεζικοῦ καὶ 5,000 ἰππικοῦ. Τὴν τρομερὰν δὲ ταύτην δύναμιν ἐνίκησεν ὁ Ἰούδας μετὰ 10,000 ἰδικῶν του καὶ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν. Γενόμενος δὲ κύριος τῆς πόλεως Ἱερουσαλὴμ, περιέζωσεν εἰς τὸ φρούριον τοὺς κατέχοντας αὐτὸ Σύρους. Καθαρίσας δὲ ἐκ τῶν εἰδωλικῶν βεβηλώσεων καὶ ἐπισκευάσας τὸν ναὸν, ἐνεκαίνισε τὸ νεόδμητον θυσιαστήριον, ἀπέιρου λαοῦ εἰς τὰ ἐγκαίνια σφύρυσαντος, καὶ συνέστησαν ἐτησίαν ἑορτὴν εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐγκαινίων τούτων· κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς ἀμέμπτου χαρακτήρος. Τὰ γείτονα ἔθνη, μαθόντα ταῦτα καὶ ὅτι ὠχυρώθη πάλιν ἡ Ἱερουσαλὴμ, ἐφοβήθησαν, διότι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἀνελάμβανε δύναμιν· ὅθεν ἤρχισαν ἐχθροπραξίας κατ' αὐτοῦ οἱ Ἰδουμαῖοι, οἱ Ἀμορραῖοι καὶ οἱ Ἀμμωνῖται· ἀλλ' ὁ Ἰούδας κτυπήσας αὐτοὺς, τοὺς περιώρισε καὶ τοὺς κατέβαλε καταστρέψας τὰς πόλεις των καὶ τὰ φρούριά των. Μαθὼν τὰ γεγονότα ταῦτα ὁ Ἀντίοχος, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἴδιος κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ἠσθένησε δεινῶς ὑπὸ τῆς λύπης του· καὶ περὶ δὲ καὶ πάσχων ὑπὸ πόνων τῶν ἐντοσθίων του, ἐπέθη ὅμως εἰς τὴν ἁμαξάν του καὶ ἐν ᾧ ἤρχετο δρομαίως, ἔπεσεν ἐκ ταύτης· ὑπὸ πόνων δὲ καὶ λύπης καταληφθεὶς ἀπέθανεν ὀδυνηρότατα. Πρὶν δὲ ἀποθάνῃ, ἐν ᾧ τὸ σῶμά του κατέστη δυσωδέστατον, ηὐχέθη εἰς τὸν Θεὸν, ἂν τὸν σώσῃ ἀπὸ τῆς ἀσθενείας του, νὰ ἐπανορθώσῃ ὅσα κακὰ καὶ ζημίας ἔπραξε, νὰ καταστήσῃ ἐλευθέρους τοὺς Ἰουδαίους, καὶ νὰ γείνη καὶ αὐτὸς ἐμύθησκος μὲ αὐτούς· ἀλλὰ κατ' οὐδὲν ὠφέλησαν αὐτὸν αἱ τοιαῦται πρὸς ἰδιοτέλειαν μᾶλλον γινόμεναι εὐχαί.

Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, ἐκστρατεύσας

κατὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ μηδὲν κατορθώσας, ἠναγκάσθη νὰ ποιήσῃ εἰρήνην καὶ νὰ ὑποσχεθῇ εἰς αὐτοὺς ἐλευθερίαν θρησκείας. Ἄλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ· διότι ὁ Ἰούδας πολεμήσας ἐδίωξε ἐκ τῆς ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών ἀκροπόλεως τὴν τοῦ ἐχθροῦ φρουρὰν ἵνα τὰ τῆς θείας λατρείας ἀπροσκόπτως διενεργῶνται· τότε ὁ νέος βασιλεὺς μετὰ 100,000 πεζῶν καὶ 20,000 ἰππέων καὶ 32 ἐλεφάντων ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Ἰούδα· διὰ τὸ δυσανάλογον δὲ τῶν δυνάμεων ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ κατέλαβε τὴν Ἱερουσαλήμ· παραχωρήσας δὲ δικαιώματά τινα εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ Ἰουδαίους διὰ συνθήκης, μετέβη εἰς Συρίαν ὅπου εἶχεν ἐκραγῆ ἐπανάστασις.

Ὁ διάδοχος Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος, Δημήτριος ὁ Σωτήρ, ἀνεέωσε τὰς ἐχθροπραξίας, ἀλλ' ὅμως δις ἠττήθη ὑστερον δὲ ἀπέστειλε μετὰ πολλοῦ στρατοῦ τὸν στρατηγὸν τοῦ Βακχίδην. Οἱ μετὰ τοῦ Ἰούδα δειλιάσαντες διεσκοπίσθησαν, αὐτὸς δὲ μείνας μετὰ ὀλιγίστων μόνον ἐπολέμησεν, ἀλλ' εἰς τὴν μάχην ταύτην ἔπεσεν ὁ γενναῖος Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐκραζον ὀρηνοῦντες. «Πῶς ἔπεσε δυνατὸς σώζων τὸν Ἰσραήλ!»

§. 77. Ἰωνάθαν, Σίμων, Ἰωάννης ὁ Ὑρκανός.
(Μακκαβ. Α').

Μετὰ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ Ἰούδα, ἐξελέχθη στρατηγὸς τῶν Ἰουδαίων Ἰωνάθαν ὁ ἀδελφὸς τοῦ· πολλάκις δὲ νικήσας οὗτος τὸν Βακχίδην, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ συνομολογήσῃ μετ' αὐτοῦ εἰρήνην καὶ ν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἰουδαίων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰωνάθαν ἐβοήθησε τὸν Ἀλέξανδρον, κηρύττοντα ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ἀντιόχου, ἀφ' οὗ ἐθανάτωσεν οὗτος τὸν Δημήτριον, ἐ χάρισε πλοῦσια δῶρα εἰς τὸν Ἰωνάθαν, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχιερωσύνην καὶ στέμμα χρυσοῦν καὶ πορφύραν, καὶ διεπέλει ὢν ἐν εἰρήνῃ μετ' αὐτοῦ. Ὁ Ἰωνάθαν ἐζήτησε τὴν ἀνανέωσιν τῆς φιλίας τῶν Ῥωμαίων, τὴν ὁποίαν εἶχε ζητήσει πρῶτον ὁ Ἰούδας· ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας

περίεργον ἐπιστολήν, ὑπενθυμίζων τὴν φιλίαν καὶ τὴν συγγένειαν αὐτῶν μὲ τοὺς Ἰουδαίους (ιδ. Μακ. Α'. κεφ. ιβ')· τέλος δὲ ἐδολοφονήθη ὑπὸ Τρύφωνος στρατηγοῦ εἰς Πτολεμαΐδα.

Τὸν Ἰωνάθαν διεδέξατο Σίμων ὁ ἀδελφός του, τελευταίος τῶν υἱῶν τοῦ Ματθαθία, ὅστις, νικήσας τοὺς πολεμίους καὶ ἐκδιώξας αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Σιών, διήγεν ἐν εἰρήνῃ· συνωμολόγησε δὲ καὶ συμμαχίαν μὲ τοὺς Ῥωμαίους. Ἐξαπατήσας ὁμοῦ αὐτὸν ὁ Πτολεμαῖος ὁ γαμβρός του, διοικητῆς τῆς Ἰεριχῶ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἰεριχῶ, ἐδολοφόνησεν αὐτὸν καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς Ματθαθίαν καὶ Ἰούδαν.

Τοῦτον διεδέξατο ὁ σωθεὶς υἱὸς του Ἰωάννης, ὁ ὀνομασθεὶς Ὑρκανός, διότι καθυπέταξε τοὺς Ὑρκανοὺς. Ἀπῆλλαξεν οὕτως τὴν Ἰουδαίαν ὅλως ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τῶν Σύρων κυριεύσας δὲ καὶ τὴν Σαμάρειαν κατέστρεψεν αὐτὴν καὶ τὸν ἐν ἐν τῷ ὄρει Γαριζεὶν ναὸν, διακόσιά που ἔτη μετὰ τὴν οἰκοδομήν του (§ 72). Βιώσας δὲ εὐδαιμόνως καὶ ἄριστα διοικήσας, ἐτελεύτησεν ἄρξας ἔτη 31.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς του Ἀριστόβουλος, ὁ ἐπικληθεὶς Φιλέλλην, ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς Ἑλληνας εὐνοίας του. Οὗτος ὀνομάσθη βασιλεὺς, πρῶτος διάδημα φορέσας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Βαβυλωνος. Πιστεύσας εἰς συγκοφαντίας ἐθανάτωσεν ἕνα τῶν ἀδελφῶν του, τὸν Ἀντίγονον, ὃν ὑπερηγάπα. Ἔθεσε δὲ εἰς τὸ δεσμοπτήριον τοὺς τρεῖς ἄλλους ἀδελφούς του, τῆς δὲ μητέρα του φυλακίσας, τὴν ἀφῆκε ν' ἀποθάνῃ ἐξ αἰτίας, διότι εἶχεν αὐτῇ λάθει τὴν ἀρχὴν κατὰ θέλησιν τοῦ Ὑρκανοῦ. Καθυπέταξε δὲ τὴν Ἰουραίαν καὶ ἠνάγκασε τοὺς κατοίκους νὰ παραδεχθῶσι τὸν Ἰουδαϊκὸν νόμον· βασιλεύσας δὲ ἐν ἔτος ἀπέθανεν ὑπὸ φρίκης καὶ λύπης, συνιδὼν ὅτι ἀδίκως ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του.

Ἡ χήρα γυνὴ τοῦ Ἀριστοβούλου ἐλευθέρωσε τῶν δεσμῶν τοὺς τρεῖς ἀδελφούς του. Τούτων δὲ ὁ Ἰωαννῆας ὅστις ὀνομάσθη καὶ Ἀλέξανδρος, διεδέξατο τὸν Ἀριστόβουλον· ἦτο δὲ σκληρὸς τοὺς τρόπους, ἐφόνευσεν ἀδελφόν, συγγενεῖς, καὶ ἑξ ἑκατοντάδας ἀνδρῶν, διότι τὸν ἔλεγον υἱὸν αἰχμαλώτου, τοὺς

ἀπέκτεινε, καὶ πολλὰς ἄλλας ὠμότητας διέπραξε. Νοσήσας δὲ ἐκ μέθης ἐπὶ τρία ἔτη ἀπέθανεν· ἔλαβε δὲ τὴν ἀρχὴν ἡ γυνὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἣτις καὶ Σαλώμη ὠνομάζετο, καὶ ἐβασίλευσεν ἑννέα ἔτη.

§ 78. Ὑρκανὸς Β'. Ἡρώδης.

Ἀποθανούσης τῆς Ἀλεξάνδρας, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τῆς Ὑρκανῆς Β'. ἐγένετο ἤδη μέγας ἀρχιερεὺς, καὶ, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, ἀνεδείχθη καὶ βασιλεὺς. Ὁ δεῦτερος υἱὸς τῆς Ἀλεξάνδρας Ἀριστόβουλος, ὅστις πρὸ πολλοῦ ἤδη συνεννοεῖτο μὲ τοὺς ἀντίπαλους τῶν Φαρισαίων Σαδδουκαίους, ἐπλισθεὶς ἔλαβε τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ὑρκανοῦ, ὅστις εὐχαριστήθη νὰ ζῆ ἀναπαυτικῶς, ἀρκούμενος εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην. Εἶχε δὲ κατορθώσει ὁ Ὑρκανὸς νὰ ἔχη ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν Ῥωμαῖον στρατηγὸν Πομπηῖον, ὅστις προσέβαλε τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ὑρκανὸν, εἰσῆλθεν εἰς αὐτήν. Ὁ Ἀριστόβουλος μὲ τοὺς περὶ αὐτὸν κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν, ἀλλὰ μετὰ τριῶν μηνῶν ἀντίστασιν ὑπετάγησαν. Ὁ Ὑρκανὸς κατεστάθη πάλιν παρὰ τοῦ Πομπηίου ἐθνάρχης τῶν Ἰουδαίων, τὸν δὲ Ἀριστόβουλον ἀπέστειλε μετὰ τῶν δύο υἱῶν τοῦ δέσμιον εἰς Ῥώμην. Ὁ Ὑρκανὸς εἶχεν ὑπουργὸν τὸν Ἰδουμαῖον Ἀντίπατρον, τοῦ ὁποῖου ὁ υἱὸς Ἡρώδης προήχθη βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας, ἀντὶ τοῦ Ὑρκανοῦ, ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἦσαν ἤδη κύριοι καὶ τῆς Ἰουδαίας.

Πάντες οἱ τοῦ Ἡρώδου ἐχθροὶ ἀπηνῶς ἐθανατώθησαν παρ' αὐτοῦ καὶ ἐσυλήθη ὁ ναός. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοβούλου Ἀντιγονος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου στρατηγοῦ Ἀντωνίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου δέσμιος. Οὗτος ἦτο ὁ τελευταῖος τῶν ἡγεμόνων ἐκ τοῦ γένους τῶν Μακκαβαίων, οἵτινες, ἐπὶ 120 ἔτη, ἔχοντες ἐκ διαδοχῆς ἕκαστος τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τῶν καὶ τῆς πίστεώς των ἐνδόξως.

Ὁ Ἡρώδης, ἐκ ξένης τῶν Ἰουδαίων φυλῆς, δὲν ἠδύνατο, κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, νὰ ἦναι βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Διὰ νὰ καταβάλῃ δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀντίδρασιν, ἔγεινε σκληρὸς καὶ αἱμοβόρος· ἔσφαξε πάντα σχεδὸν τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων καὶ ὕστερον ἐθανάτωσε τὸν γέροντα Ἰρκανὸν, τὸν γυναικάδελφόν του Ἀριστόβουλον, ὅστις ἦτο ὁ μόνος περισωθεὶς ἀπόγονος τῆς τῶν Ἀσαμοναίων γενεᾶς, ἐφόβησε καὶ τὴν πενθερὰν του Ἀλεξάνδραν καὶ τὴν γυναῖκά του Μαριάμνην, καὶ μετὰ τούτους ἐθανάτωσε τοὺς ἐκ τῆς Μαριάμνης δύο υἱοὺς του Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλεξάνδρον· πέντε δὲ ἡμέρας πρὶν ἀποθάνῃ διέταξε καὶ ἐθανάτωσαν τὸν μεγαλειότερον τῶν υἱῶν του Ἀντίπατρον. Οὕτω, βασιλεύσαντος ὑποτελῶς εἰς τοὺς Ῥωμαίους τοῦ μὴ Ἰουδαίου Ἡρώδου, ἐξέλιπον οἱ ἐξ Ἰούδα ἄρχοντες καὶ ἤγγικεν ἤδη ὁ χρόνος τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσία, κατὰ τὴν περὶ τούτου προφητείαν τοῦ Ἰακώβ. (Σελ. 29 § 19.)

§ 79. Οἱ δέκα καὶ ἐξ προφῆται.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εὐρίσκομεν ἄνδρας θεῖα ἐπιφωτίσει προλέγοντας τὰ μέλλοντα, ἰδίως δὲ καὶ κυρίως τὰ περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ λυτρωτοῦ τοῦ κόσμου θεανθρώπου καὶ τῶν περιστάσεων τούτου κατὰ τὸν ἐπὶ γῆς βίον του καὶ τῆς δι' αὐτοῦ σωτηρίας. Οὗτοι καὶ ἐκήρυττον καὶ ἐδίδασκον καὶ καθωδήγουν καὶ ἐστήριζον τὸν λαὸν εἰς τὴν τήρησιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπέπληττον αὐτὸν ὅταν παρεξέκλινε τῆς ὀρθοδοξίας. Οὗτοι ἀπεστέλλοντο παρὰ Θεοῦ εἰς χροῖσιν βασιλέων, καὶ ἤλεγχον αὐτοὺς διὰ τὰς παρανομίας των. Ἦσαν ἐν γένει ἀπόστολοι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄργανα αὐτοῦ ἵν' ἀποκαλύπτωσι τοῖς ἀνθρώποις τὸ θέλημά του, καὶ ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἦτο τὸ κυριώτατον τῶν ἔργων των.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἔχομεν τὰ βιβλία δέκα καὶ ἐξ μόνον προφητῶν, Ἡσαίου, Ἰερεμίου, Ἰεζεκιήλ, Δανιήλ, Ὠσηέ, Ἰωήλ, Ἀμώς, Ἀβδίου, Μιχαίου, Ἰωνᾶ, Ναούμ, Ἀββα-

χούμ, Σοφονίου, Ἀγγαίου, Ζαχαρίου καὶ Μαλαχίου. Τούτων δὲ οἱ μὲν πρῶτοι τέσσαρες λέγονται μεγάλοι ἢ μείζονες προφῆται, οἱ δὲ ἄλλοι δώδεκα μικροὶ ἢ ἐλάσσονες. Ἡ τοιαύτη διάκρισις προέρχεται ἴσως ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῶν βιβλίων αὐτῶν.

Τούτων τῶν δέκα καὶ ἕξ προφητῶν ἀρχαιότεροι ἦσαν ὁ Ὡσηὲ, ὁ Ἰωὴλ, ὁ Ἀμώς καὶ ὁ Ἰωνᾶς.

1. Ὁ Ὡσηὲ ἐπροφήτευσεν ἐπὶ τῶν βασιλείων Ἰούδα Ἀζαρίου, Ἰωάθεμ, Ἀχαζ καὶ Ἐζεκίου καὶ τῶν τούτοις συγχρόνων βασιλέων Ἰσραὴλ, Ἱεροβοὺμ Β' καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἄχρι τῆς καταστροφῆς τῆς Σαμαρείας.

2. Ὁ Ἰωὴλ ἐπροφήτευσεν τὴν καταστροφὴν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα καὶ τὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπάνοδον τῶν Ἰουδαίων, καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους ἀποστολὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

3. Ὁ Ἀμώς ἤκμασεν ὡς προφήτης ἐπὶ τοῦ Ἀζαρίου κ.λ. καὶ ἀπέθανε μικρὸν πρὸ τῆς βασιλείας Ἱεροβοὺμ τοῦ Β'.

4. Τὰ περὶ Ἰωνᾶ εἶδαμεν ἐν § 64.

5. Ὁ Ὄθιδιὸς φαίνεται ὅτι ἐπροφήτευσεν ἐπὶ Ἀχαζ, προεῖπεν τὴν καταστροφὴν τῶν Ἰδομαίων.

6. Ὁ Μιχαίας ἦτο ἐπὶ τῶν βασιλέων Ἐζεκίου καὶ Μανασσῆ. Οὗτος προεῖπε τὴν καταστροφὴν τῆς Σαμαρείας καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου ἐκ Βηθλεὲμ κ.λ.

7. Ὁ Ἡσαΐας ἐπροφήτευσεν ἐπὶ τῶν βασιλέων Ὁζίου, Ἰωάθεμ, Ἀχαζ καὶ Ἐζεκίου. Οὗτος προεῖπε τόσον σαφῶς τὰ περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ὥστε ὠνομάσθη πέμπτος εὐαγγελιστής.

8. Ὁ Ναοὺμ ἐπροφήτευσεν μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας Ἰσραὴλ. Προεῖπε δὲ οὗτος καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Νινευῆ.

9. Ὁ Ἀββακοὺμ ἤκμασεν ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας Ἰωακείμ, προεῖπε τὴν αἰχμαλωσίαν ὑπὸ τῶν Χαλδαίων (τῆς Βαβυλώνας).

10. Ὁ Σοφονίας ἐπροφήτευσεν ἐπὶ Ἰωσίου φοβερῶς τοὺς Ἰουδαίους πεσόοντας εἰς εἰδωλολατρείαν. Προεῖπε δὲ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν των.

41. Ὁ Ἱερεμίας ἤρχισε νὰ προφητεύῃ ὀλίγον πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας. Προεῖπε τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕστερον καταστροφὴν τῆς Βαβυλῶνος. Διὰ τῶν θρήνων του θρηνεῖ τὰ δυστυχῆματα τοῦ Ἰούδα καὶ συμβουλεύει τὴν διὰ τῆς μετανοίας σωτηρίαν.

42. Ὁ Ἰεζεκιὴλ ἀπήχθη μετὰ Ἰωακείμ τοῦ βασιλέως αἰχμάλωτος εἰς Βαβυλῶνα. Προεῖπε τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ. Πολλὰ περὶ τοῦ Μεσσίου.

43. Δανιὴλ ἴδε Κεφ. 1Β', τῆς ἱστορίας ταύτης.

44. Ὁ Ἀγγαῖος ἐπροφήτευσεν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας· προεῖπε τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ. Προέτρεπε δὲ τοὺς Ἰουδαίους νὰ σπεύδωσιν εἰς τὴν ἀνοικτοδόμησιν τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις Ναοῦ.

45. Ὁ Ζαχαρίας σύγχρονος τοῦ Ἀγγαίου ἐπροφήτευσεν ἐν Ἰουδαίᾳ περὶ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου· περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐσύστασε τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

46. Ὁ Μαλαχίας ἦτο ὁ τελευταῖος τῶν προφητῶν, 400 περίπου ἔτη π. Χ. Προεῖπε τὰ περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ καὶ τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου. Κατέκρινε δὲ καὶ τὴν πλεονεξίαν τῶν ἱερέων.

§ 80. Αἵρέσεις.

Μετὰ τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστροφὴν τῶν φαίνονται δημιουργηθεῖσαι παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις διάφοροι θρησκευτικαὶ αἵρέσεις καὶ κόμματα. Ἐκ τούτων μνημονεύονται ἐπὶ τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ αἱ ἑξῆς.

α) Οἱ Φαρισαῖοι. Οὗτοι ἀπετέλουν τὴν κυριωτέραν τῶν αἱρέσεων. Παρεδέχοντο τὰς παραδόσεις καὶ ἐθεώρουν αὐτὰς ὡς ἰσοδυνάμους μὲ τὴν ἁγίαν Γραφήν. Ἐπίστευον ὅτι αὐτοὶ ἦσαν δίκαιοι καὶ κατεφρόνουν τοὺς ἄλλους (Λουκ. 11. 9). Ἐφερον φυλακτῆρια καὶ ἄλλας ἐξωτερικὰς διακρίσεις. Ἐν ᾧ δὲ ἐπηγ-

γέλλοντο ἀγιότητα, ἦσαν ὑποκριταί, μεμψίμοιροι, φιλάργυροι καὶ ὑπερήφανοι. Ἐκ τῆς αἵρέσεως ταύτης ἦσαν οἱ πλεῖστοι τῶν λεγομένων γραμματέων καὶ νομοδιδασκάλων. Πολλοὶς ἤλεγξε τούτους ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

β) Οἱ Ἑσσηνοὶ ἢ Ἑσσαῖοι. Οὗτοι ἦσαν κλάδος τῶν Φαρισαίων. Ὁ βίος ὅμως αὐτῶν ἦτο ἀσκητικὸς καὶ ἦσαν ὀλιγώτερον ὑποκριταί. Οὗτοι δὲν μνημονεύονται ἐν τῇ νέᾳ Διαθήκῃ, οὐδ' ἐμνημονεύθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὅπως αἱ ἄλλαι τῶν συγχρόνων αἵρέσεων. Κατεφρόνουσαν τὸν πλοῦτον καὶ εἶχον τὴν περιουσίαν των κοινήν, ἔζων μακρὰν τοῦ κόσμου ἐν ταῖς λεγομέναις ἐρήμοις καὶ συνέτρωγον, ἦσαν φιλαλήθεις ἠσυχολοῦντο δὲ εἰς τὴν ἱατρικὴν, ἐτήρουν αὐστηρῶς τὸ σάββατον, ἀπέφευγον δὲ τὸν γάμον.

γ) Οἱ Σαδδουκαῖοι. Ἦσαν εἶδος θεϊστῶν. Οὗτοι ἀπέρριπτον τὰς παραδόσεις, ὡς μὴ ἐχούσας θεῖον κύρος, ἀλλ' ἀπέδέχοντο τὰς ἀσεβεῖς ἰδέας τῶν Ἐπικουρεῶν καὶ ἄλλων ἐθνικῶν. Ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης παρεδέχοντο μόνον ὡς Ἱερὰν τὴν Πεντάτευχον. Δὲν ἐπίστευον εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν, ἤρνοῦντο τὴν ὑπαρξίν ἀγγέλων καὶ τῆς ψυχῆς τὴν ἀθανασίαν. Ἐδέχοντο ὑπαρξίν Θεοῦ, ἀλλ' ἀπέρριπτον τὸ δόγμα τῆς ἀμοιβῆς καὶ τιμωρίας ἐν μελλούσῃ ζωῇ. Ἡ αἵρεσις αὕτη ἦτο ὀλιγάριθμος, ἀλλ' οἱ αἵρεσιῶται πλούσιοι καὶ ἐπιφανεῖς ἦσαν δὲ φιλοδίκαιοι καὶ φιλόνομοι.

δ) Οἱ Ἡρωδιανοὶ λεγόμενοι ἦσαν μάλλον πολιτικὸν κόμμα ἢ θρησκευτικὴ αἵρεσις. Ἐνήργουν τελετὰς ἐθνικὰς ἀναμιξί μετὰ τῆς θρησκείας των ἵνα ἀρέσωσι τῷ Ἡρώδῃ καὶ ταῖς Ῥωμαίοις. Ἦσαν δὲ καὶ πολέμιοι τῶν Φαρισαίων.

ε) Οἱ Σαμαρεῖται δι' οὓς λόγους εἶπομεν ἐν § 60 καὶ 72 ἐθεωροῦντο σχισματικοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΑΧΡΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

§ 81. Γέννησις Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Εὐαγγελισμὸς τῆς Παρθένου Μαρίας. (Λουκ. Α').

Ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ ἐξ Ἰδουμαίας βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἔζη ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας, ἔχων γυναῖκα ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Ἀαρῶν, ὀνόματι Ἐλισάβετ. Ἦσαν δὲ ἀμρότεροι δίκαιοι καὶ ἀμεμπτοι, δὲν εἶχον δὲ τέκνον, καθότι ἡ Ἐλισάβετ ἦτο στείρα, γέροντες δὲ πλέον καὶ οἱ δύο. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς σειρᾶς τῆς ἐφημερίας τοῦ Ζαχαρίου, ἔπεσεν ὁ κληρὸς εἰς αὐτὸν, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ θυμιάσῃ εἰς τὸν ναόν. Ἐν ᾧ δὲ ἐθυμιάζε καὶ ὁ λαὸς ἔξω προσήχετο, ὤφθη εἰς αὐτὸν Ἄγγελος Κυρίου, ὁ Γαβριήλ, καὶ ἐγνωστοποίησεν εἰς τὸν φοβηθέντα ἐκ τῆς ἐμφανίσεώς του Ζαχαρίαν, ὅτι εἰσηκούσθη ἡ δέησις αὐτοῦ, καὶ ἡ γυνὴ του Ἐλισάβετ θὰ γεννήσῃ υἱὸν τὸν ὁποῖον νὰ ὀνομάσῃ Ἰωάννην, ὅστις θὰ ἦναι μέγας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ ἐκ κοιλίας μητρὸς πλήρης ἁγίου πνεύματος καὶ θὰ ἐτοιμάσῃ τῷ Κυρίῳ τὸν λαόν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ζαχαρίας ἐζήτησε σημεῖον παρὰ τοῦ Ἀγγέλου, μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ πῶς θ' ἀποκτήσῃ παιδίον ἀφοῦ ἦσαν πρεσβύται καὶ αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ του, ὁ Ἄγγελος τῷ εἶπεν «Θὰ ἦσαι ἄφωνος ἄχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν θὰ γίνωσι τὰ ἐπαγγελθέντα, διότι δὲν ἐπίστευες εἰς τοὺς λόγους μου, οἵτινες θέλουσι πληρωθῆ εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.

Ἀφοῦ συνεπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τῆς ἐφημερίας τοῦ Ζα-
(ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ). 9

χαρίου, μετέβη εἰς τὸν οἶκόν του. Ἐν τῷ ὠρισμένῳ δὲ χρόνῳ ἡ Ἐλισάβετ ἔτεκε τῷ ὄντι υἷόν. Τὴν ἡμέραν δὲ τῆς περιτομῆς του, ἤτοι τὴν ὀγδόην μετὰ τὴν γεννήσιν του, ἔγραψεν ὁ πατήρ εἰς πινακίδιον Ἰωάννης νὰ ὀνομασθῆ τὸ παιδίον. Εὐθὺς δὲ τότε ἤρχισε καὶ νὰ ὀμιλῇ ὁ Ζαχαρίας. Πάντες δὲ θαύμαζον ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ παιδός, πρεσβυτέρων ὄντων τῶν γονέων, καὶ ἠπόρουσαν τί ἄρα θὰ γείνη τὸ αὐτῷ γεννηθὲν παιδίον. Ὁ δὲ πατήρ του Ζαχαρίας, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, ἐπροφήτευσεν περὶ τοῦ τέκνου του, ὅτι ἔσται πρόδρομος τοῦ Κυρίου. Τοῦτο δὲ ἠύξανε καὶ ἐκραταιοῦτο καὶ ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἤτο μὲ αὐτὸ, διέτριβε δὲ εἰς τὰς ἐρήμους.

Τὸν ἕκτον μῆνα τῆς ἐγκυμοσύνης τῆς Ἐλισάβετ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ αὐτὸς ἄγγελος Γαβριὴλ εἰς τὴν πόλιν τῆς Γαλιλαίας Ναζαρέτ πρὸς παρθένον τὴν Μαρίαν (Μαριάμ) μεμνηστευμένην μὲ ἄνδρα ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Δαβὶδ, ὀνόματι Ἰωσήφ. Εἰσελθὼν πρὸς ταύτην ὁ ἄγγελος εἶπε: «Χαίρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὲ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί». Ἡ παρθένος ἐταράχθη καὶ ἠπόρει τί τάχα νὰ ἐσήμαινον ὁ χαιρετισμὸς οὗτος; Ὁ ἄγγελος τότε ἐδήλωσε τῇ ἁγίᾳ παρθένῳ τὰ τῆς ἀποστολῆς του, ὅτι δηλαδὴ θὰ γεννήσῃ υἷόν ἐκ πνεύματος ἁγίου, ὅστις θὰ κληθῆ υἱὸς Θεοῦ· ἐγνωστοποίησε δὲ αὐτῇ καὶ τὰ περὶ τῆς Ἐλισάβετ, ἥτις ἦτο συγγενὴς τῆς Μαρίας. Πιστεύσασα καὶ παραδεξαμένη τὴν θεῖαν βουλήν καὶ ἀγγελίαν ἡ παρθένος, εἶπε τῷ Ἀγγέλῳ «Ἴδού, ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥημά σου». Καὶ οὕτω ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ Ἄγγελος.

§ 82. Γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Περιτομή. Ὑπαπαντή. (Λουκ. Α'. Β').

Ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐγκυμοσύνης τῆς ἁγίας παρθένου, ἐξῆλθε πρόσταγμα παρὰ τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου, αὐτοκράτορος τῆς Ῥώμης, ν' ἀπογραφῶσιν ὀνομαστί πάντες οἱ κάτοικοι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, τοῦ ὁποίου

μέρος ἀπετέλει τότε καὶ ἡ Ἰουδαία. Ὄφειλε δ' ἕκαστος ἐλθὼν νὰ γραφῆ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του. Ἐπόμενος τῷ προστάγματι τούτῳ ὁ μνηστήρ τῆς παρθένου Μαριάμ. Ἰωσήφ ἦλθε μετὰ ταύτης ν' ἀπογραφῶσιν εἰς τὴν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐπειδὴ κατήγετο ἐκ τοῦ γένους Δαβὶδ, αὐτίνος ἰδιαιτέρα πατρίς ἦτο ἡ Βηθλεὲμ αὕτη, ἣτις καὶ πόλις Δαβὶδ διὰ τοῦτο ἐλέγετο. Ἐν ᾧ δὲ ἦσαν ἐκεῖ, συμπληρωθεισῶν τῶν τῆς ἐγκυμοσύνης ἡμερῶν, ἔτεκεν ἡ παρθένος τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἦτο τόπος ἐν τῷ καταλύματι αὐτῶν, τὸν ἀνέκλινεν ἐν τῇ φάτνῃ. Οἱ ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ ὄντες ποιμένες, φυλάσσοντες νύκτα ἐξω τὰ ποιμνία των, εἶδον τότε ἄγγελον καὶ λάμψιν Κυρίου περὶ αὐτοὺς καὶ ἐφοβήθησαν πολὺ. Ὁ ἄγγελος ἐγνωστοποίησεν αὐτοῖς τότε τὴν γέννησιν τοῦ Κυρίου ὡς Σωτῆρος τοῦ λαοῦ, καὶ τοῖς εἶπε ποῦ ἔκειτο τὸ βρέφος. Μετὰ τοῦ ἀγγέλου δὲ τούτου εἶδον πλῆθος στρατοῦ οὐρανοῦ αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη» ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» Ἀπελθόντες οἱ ποιμένες μετέβησαν εἰς Βηθλεὲμ καὶ ἀνεῦρον τὴν τε Μαριάμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ, καὶ ἐπέστρεψαν δοξάζοντες καὶ αἰνούντες διὰ ταῦτα τὸν Θεόν.

Διαγενομένων δὲ ὀκτῶ ἡμερῶν, περιέτεμον, κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, τὸ παιδίον καὶ τὸ ὀνόμασαν Ἰησοῦν, ὅπως εἶχεν εἰπῆ ὁ Ἄγγελος ἐν τῷ εὐαγγελισμῷ εἰς τὴν παρθένον.

Τὴν τεσσαρακοστὴν δὲ ἡμέραν ἀνήγαγον, κατὰ τὸν νόμον, εἰς Ἱερσόλυμα τὸν Ἰησοῦν νὰ παραστήσωσιν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ, ὡς πρωτότοκον καὶ προσενέγκωσι τὴν ὀρισμένην θυσίαν (§ 23. σελ. 37) ζευγος τρυγόνων ἢ δύο νεοσσούς περιστερῶν.

Ἐπῆρχε τότε δίκαιός τις καὶ εὐλαβὴς ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὀνόματι Συμεῶν, προσδεχόμενος παρηγορίαν εἰς τὸ γένος του τοὺς Ἰσραηλίτας· ἦτο δὲ καθωρισμένον αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νὰ μὴ ἀποθάνῃ πρὶν ἢ ἶδῃ τὸν Χριστὸν Κύριον. Ἐλθὼν δὲ, ἐκ πνεύματος ἁγίου ὀρμηθεὶς, εἰς τὸν ναὸν ὅτε εἰσῆγον τὸν Ἰησοῦν, καὶ δεξάμενος τοῦτον ὁ Συμεῶν ἐδά-

ζασε τὸν Θεόν, διότι εἶδε τὴν ποθουμένην σωτηρίαν καὶ ἐζήτησε πλέον παρὰ Θεοῦ ν' ἀποθάνῃ. Προσφῆτευσε δὲ τῇ παρθένῳ τὴν λύπην ἣν ἤθελε πάθει ἐκ τῆς σταυρώσεως τοῦ Κυρίου διὰ τῆς ἐξῆς ῥήσεως «Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία.»

Εὗρέθη δὲ ἐν τῷ ναῷ καὶ γηραιά τις προσφῆτις, ὀνόματι Ἄννα, θυγάτηρ Φανουήλ, καὶ ἐκήρυξε, ἰδοῦσα τὸν Κύριον, τὴν δι' αὐτοῦ ἐλθοῦσαν λύτρωσιν εἰς τὸν Ἰσραήλ.

§ 83. Μάγοι. Φυγὴ εἰς Αἴγυπτον· νηπίων σφαγή· παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ (Ματθ. Β'. Λουκ. Β').

Ἐκτακτος ἀνατολὴ ἀστέρος ἐδήλωσεν εἰς Μάγους ἐν τῇ ἀνατολῇ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁδηγούμενοι οὗτοι ὑπὸ τοῦ Ἀστέρος ἦλθον εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκεῖ ἐπηρώτων τοῦ εἶναι ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Ἀκούσας τὰ περὶ τούτου ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης (§ 78) ἐταράχθη ὡς καὶ πάντες οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἐξετάσας δὲ καὶ μαθὼν παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων ὅτι ὁ Χριστὸς γεννηταὶ ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐκάλεσε τοὺς μάγους καὶ ἐξηκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸ χρόνον τῆς τοῦ ἀστέρος ἐπιφανείας· τοὺς ἀπέστειλε δὲ εἰς Βηθλεὲμ, παραγγείλας νὰ ἀπαγγείλωσιν εἰς αὐτὸν ὅταν εὑρωσι τὸ παιδίον, ἵνα καὶ οὗτος ἐλθὼν τὸ προσκυνήσῃ. Ὁδηγηθέντες διὰ τοῦ Ἀστέρος οἱ Μάγοι, ὃν εἶδον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀνεῦρον τὸν Ἰησοῦν, τὸν προσεκύνησαν καὶ προσήνεγκον αὐτῷ δῶρα χρυσὸν καὶ λίθον καὶ σμύρναν. Παραγγελοῦντες δὲ κατ' ὄναρ νὰ μὴ ἐπανέλθωσι πρὸς τὸν Ἡρώδη, ἀνεχώρησαν εἰς τὸν τόπον αὐτῶν δι' ἄλλης ὁδοῦ.

Ἀναχωρησάντων τῶν Μάγων, ἄγγελος Κυρίου παραγγέλλει κατ' ὄναρ εἰς τὸν Ἰωσήφ νὰ παραλάβῃ τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ νὰ φύγῃ εἰς Αἴγυπτον, ἐκεῖ δὲ νὰ περιμένῃ νέαν παραγγελίαν, διότι ὁ Ἡρώδης ἐμελλε νὰ ζητήσῃ τὸ παιδίον ἵνα τὸ φονεύσῃ. Ἐγερθεὶς ὁ Ἰωσήφ ἐνήργησε τοῦ ἀγγέλου τὴν παραγγελίαν. Ὁ Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν

Μάγων, ἐθυμώθη πολὺ καὶ ἀποστείλας ἐφόνευσε πάντας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ τοὺς ὄριους αὐτῆς παιδας ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω.

Τελευτήσαντος τοῦ Ἡρώδου διατάσσεται πάλιν ὁ Ἰωσήφ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου κατ' ὄναρ καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν γῆν Ἰσραήλ· ἐκατοίκησε δὲ εἰς τὴν ἐν Γαλιλαίᾳ πόλιν Ναζαρέτ, δι' ὃ, καὶ κατὰ προφητείαν, ἐκλήθη Ναζωραῖος ὁ Ἰησοῦς.

Γενομένου τοῦ Ἰησοῦ δωδεκαετοῦς, ἀνέβησαν εἰς Ἱερουσόλυμα, ὡς κατ' ἔτος ἐποίουν διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα, μετ' αὐτοῦ ἡ μήτηρ του Μαριάμ· καὶ ὁ Ἰωσήφ. Ἀφ' οὗ δὲ ἐτελείωσαν αἱ ἡμέραι τῆς ἑορτῆς καὶ ἐπέστρεφον οἵκαδε, ὁ Ἰησοῦς ἔμεινεν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἡ δὲ μήτηρ του καὶ ὁ Ἰωσήφ ἐνόμιζον ὅτι ἦτο μεταξὺ τῆς συνοδίας τῶν συνοδοιπόρων των· ἐν ᾧ δὲ εἶχον ἤδη προχωρήσει ἡμέρας ὁδὸν, τὸν ἐζήτησαν μεταξὺ τῶν συγγενῶν· μὴ εὐρόντες δὲ αὐτὸν, ἐπανῆλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ μετὰ τριήμερον ἔρευναν, εὔρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθήμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. Ἐθαύμαζον δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὴν μητέρα του εἶπεν ἀποκρινόμενος εἰς τὰς περὶ τῆς ἀπουσίας του παρατηρήσεις τῆς, «Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν ταῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναι με». Ἡ ἀπόκρισις αὕτη δὲν ἐννοήθη παρὰ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Μαριάμ. Ἐν τούτοις κατέβη μετ' αὐτῶν εἰς Ναζαρέτ καὶ ἦν ὑποτασσόμενος εἰς αὐτούς. Ἡ μήτηρ του διετήρει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προώδευε κατὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν χάριν παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

§ 84. Κήρυγμα Ἰωάννου, Βάπτισις τοῦ Σωτῆρος.
Πειρασμός. (Ματθ. Γ'. Μάρκ. Α'. Λουκ. Γ'. Ἰωάν. Α'.)

Ὅτε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγένετο τριακονταετῆς ἤδη, Ἰωάννης ὁ τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλισάβετ ἐξ ἐπαγγελίας υἱός, λαβὼν ἐντολὴν Θεοῦθεν, ἦλθεν εἰς τὴν περιχώρον τοῦ ποταμοῦ

Ἰορδάνου, εἰς τὴν λεγομένην ἔρημον τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἐκήρυττε λέγων «Μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ δὲ καὶ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς περιχώρου τοῦ Ἰορδάνου ἤρχοντο πολλοὶ καὶ ἐβαπτίζοντο παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰορδάνην τὸ λεγόμενον βάπτισμα μετανοίας, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας των. Συνεβούλευε δὲ πάντας νὰ ποιῶσι καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας των, λέγων, ὅτι πᾶν δένδρον μὴ ποιῶν καλὸν καρπὸν ἐκκόπτεται καὶ βάλλεται εἰς τὸ πῦρ. Ἐπειδὴ δὲ τινες διελογίζοντο μήπως εἶναι αὐτὸς ὁ περιμενόμενος Μεσσίας, ὁ Ἰωάννης ἐκήρυξεν, ὅτι κατόπιν του ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός του, τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ κύψῃ καὶ λύσῃ τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων του, ὅστις ἔμελλε νὰ βαπτίσῃ αὐτοὺς ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Ἐφόρει δὲ ὁ Ἰωάννης τρίχινον φόρεμα καὶ ἦτο ἐξωσμένος ζῶνην δερματίνην· ἔτρωγε δὲ ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην διὰ νὰ βαπτισθῇ παρ' αὐτοῦ. Ὁ Ἰωάννης ἐμπόδιζε τὸν Ἰησοῦν λέγων, «Ἐγὼ ἔχω χρεῖαν νὰ βαπτισθῶ παρὰ σοῦ». Ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Ἄφες ἄρτι, διότι πρόπον εἶναι εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκπληρώσωμεν πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίνει αὐτὸν ὁ Ἰωάννης. Βαπτισθεὶς οὕτως ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδοὺ ἤνοιξαν ἡ οὐρανοὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἶδεν ὁ Ἰωάννης τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ἐν σωματικῷ εἶδει ὡς περιστερὰν ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν. Ἠκούσθη δὲ καὶ φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ λέγουσα, «Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδύοχησα».

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἵνα πειρασθῇ ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Νηστεύσας δὲ ἐκεῖ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντ' ἡμέρας ὑστερον ἐπεινάσε. Τότε ἔρχεται πρὸς αὐτὸν ὁ πειράζων καὶ λέγει, «Ἄν εἶσαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ νὰ γείνωσιν ἄρτοι οἱ λίθοι οὗτοι», ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, «Γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ». Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν

ἀγίαν πόλιν (Ἱερουσαλήμ) καὶ ἀναβιβάσας αὐτὸν εἰς τὸ πτερόγιον τοῦ ναοῦ λέγει εἰς αὐτὸν, « Ἄν εἶσαι υἱὸς Θεοῦ, ρίψου κάτω, διότι εἶναι γεγραμμένον, ὅτι θὰ διατάξῃ τοὺς ἀγγέλους σου νὰ σὲ λάβωσιν εἰς χεῖράς των, ἵνα μὴ προσκώψῃς εἰς λίθον τὸν πόδα σου». Ἄλλ' εἶναι γεγραμμένον, λέγει ὁ Ἰησοῦς, καὶ νὰ μὴ ἐκπειράζῃς Κύριον τὸν Θεόν σου. Τελευταῖον ἀνάγει τὸν Ἰησοῦν ὁ διάβολος εἰς ἕρος ὑψηλὸν καὶ δεικνύων ἐκείθεν ὅλας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου ἐν μιᾷ στιγμῇ καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν λέγει, «Θά σοι δώσω ταῦτα πάντα, ἂν πεσῶν προσκυνήσῃς με». Τότε λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ἔπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, διότι εἶναι γεγραμμένον, «Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις». Τότε ἀφίνει αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἐλθόντες ἄγγελοι Κυρίου ὑπηρετοῦν τὸν Ἰησοῦν.

§ 85. Μαρτυρία Ἰωάννου περὶ Χριστοῦ. Πρῶτοι μαθηταί, καὶ πρῶτον θαῦμα. (Ἰω. Α. Β.)

Οἱ Ἱερεῖς καὶ Λευῖται ἀπέστειλαν ἐξ Ἱεροσολύμων νὰ ἐρωτήσωσι τὸν Ἰωάννην τίς ἦτο. Ὁ Ἰωάννης ἀπολόγησεν, ὅτι δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ Χριστός, οὔτε ὁ Ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης, ἀλλ' ὁ προπαρασκευαστὴς τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ εἶπε δὲ ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ἤδη μεταξὺ των. Ταῦτα ἐγένεον ἐν Βηθαβαρᾷ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ὁ Ἰωάννης ἐβάπτιζε. Τὴν ἐπαύριον ἰδὼν ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν λέγει, « Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου » καὶ ἐβεβαίωσεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Τῇ ἐπαύριον δύο ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰωάννου ἠκολούθησαν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἔμειναν παρ' αὐτῷ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Εἷς τούτων ἦτο ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σίμωνος Πέτρου Ἀνδρέας. Τὸ ἑσπέρας εὐρῶν ὁ Ἀνδρέας Σίμονα τὸν ἀδελφόν του, λέγει εἰς αὐτὸν « Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν » καὶ φέρει αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ὅστις παρατηρήσας τὸν Σίμονα λέγει, Σὺ εἶσαι Σίμων ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ, εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ὀνομάζῃσαι Πέτρος. Τὴν ἐπιούσαν ὁ Ἰησοῦς εὐρίσκει τὸν Φίλιππον καὶ τῷ λέγει « Ἀκολούθει

μοι». Ὁ Φίλιππος ὑπήκουσεν. Εὐρών δὲ ὁ Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ τῷ λέγει, «Ὅν ἔγραψε Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφηταὶ εὐρήκαμεν Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ». Ὁ Ναθαναήλ ἔρχεται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ὅστις ἰδὼν αὐτὸν λέγει, «Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ὑπάρχει δόλος». Ὁ Ναθαναήλ λέγει «Πόθεν μὲ γνωρίζεις;» Ὁ Ἰησοῦς ἀποκρίνεται, Πρὶν σὲ καλέσῃ ὁ Φίλιππος σὲ εἶδα ὄντα ὑπὸ τὴν σукην». Τότε ὁ Ναθαναήλ λέγει, «Διδάσκαλε, σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ». Ὁ Χριστὸς δ' ἐπρόσθεσεν, «Πιστεύεις δι' ὅτι σοὶ εἶπον ἡ ἰδῆς ὅμως μεγαλειότερα πράγματα. Βεβαίως σὰς λέγω ὅτι ἀπὸ τοῦδε ἡ ἰδῆτε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,» Οὗτοι λοιπὸν ἦσαν οἱ πρῶτοι μαθηταὶ τοῦ Κυρίου.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔγεινε γάμος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ προσεκλήθη δὲ εἰς αὐτὸν καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν του. Ἐπειδὴ δὲ ἐτελείωσεν ὁ οἶνος καὶ ἡ ἀγία παρθένος μήτηρ αὐτοῦ παρετήρησε τοῦτο, τὸ ἀνήγγειλεν ἐπ' ἐλπίδι ἀναπληρώσεως εἰς τὸν Ἰησοῦν παρήγγειλε δὲ εἰς τοὺς ἐν τῷ γάμῳ διακονούντας νὰ πράξωσι καθὼς ταῖς εἶπη ὁ Κύριος ἡμῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς διέταξε καὶ ἐπλήρωσαν ὕδατος ἐξ λιθίνους ὑδρίας μεγάλας, μετέβαλε δὲ τὸ ἐν αὐταῖς ὕδωρ εἰς οἶνον ἐξαίρετον.

Τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον θαῦμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπερ ἐποίησεν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, δι' οὗ ἐφάνερωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

§ 86. Οἱ πωληταὶ διώκονται τοῦ ναοῦ. Ὁ Νικόδημος.
(Ἰω. Γ'. Λουκ. Γ'. Ματθ. ΙΔ').

Πλησιάζοντος ἤδη τοῦ Πάσχα, ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν ἐκ Κἀπερναοῦμ, ὅπου εἶχε μεταβῆ μετὰ τὸν ἐν Κανᾷ γάμον, εἰς Ἱεροσόλυμα· ἐκεῖ δὲ εὐρών εἰς τὸ ἱερόν τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς καὶ τοὺς ἀργυραμοιβοὺς, ἐδίωξε πάν-

τας αὐτοὺς ἐκείθεν καὶ τὰ πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ κατέβριψε τὰς τραπέζας τῶν ἀργυραμοιβῶν λέγων, «Μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου». Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον εἰς αὐτὸν τότε, τί σημεῖον (τῆς ἐξουσίας σου) δεῖκνυεις ποιῶν ταῦτα; Ὁ Ἰησοῦς δὲ ἀπεκρίθη, «Καταστρέψατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἐγείρω» (ἐννοῶν τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τὴν τριήμερόν του ἀνάστασιν).

Μεταξὺ δὲ τῶν Φαρισαίων ὑπῆρχέ τις ὀνόματι Νικόδημος, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων, ὅστις ἐλθὼν νύκτα πρὸς τὸν Ἰησοῦν ὁμολόγησεν ὅτι πιστεύει ὅτι ἦλθεν ἐκ Θεοῦ ὡς ἐκ τῶν ἔργων τὰ ὁποῖα ἐποίει· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸν (ἐννοῶν τὸ ἅγιον βάπτισμα), Ἐὰν μὴ γεννηθῆ τις ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅπως δὲ ὁ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτω χρειάζεται νὰ ὑψωθῆ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῆ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν· διότι οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε ἔδωκε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱόν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπολεσθῆ, ἀλλὰ λάβῃ ζωὴν αἰώνιον. Δὲν ἔστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῆ δι' αὐτοῦ ὁ κόσμος.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν του εἰς Ἰουδαίαν καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζε διὰ τῶν μαθητῶν του πολλοὺς. Καὶ πάλιν ἐνταῦθα ὁ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος τοῦ Κυρίου, γενομένης συζητήσεως περὶ τοῦ βαπτίσματος, ἐμαρτύρησε περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ Θεοῦ, εἰπὼν ὅτι, ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον, ὁ δὲ ἀπειθῶν εἰς τὸν υἱόν, δὲν θὰ ἴδῃ αἰώνιον ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει εἰς αὐτόν.

Τὸν Ἰωάννην δὲ τοῦτον κατέκλεισεν ἤδη ὁ Ἡρώδης εἰς τὴν φυλακὴν, διότι ἤλεγε αὐτὸν λαβόντα ὡς ἰγναϊκὰ του τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου Ἡρωδιάδα· θέλων δὲ ν' ἀποκτείνῃ αὐτόν, ἐφροβήθη τὸν λαὸν ὅστις εἶχεν ὡς προφήτην τὸν Ἰωάννην. Ἔσπερον ὅμως ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν γενεθλίων του ὁ Ἡρώδης ὑπεσχέθη ἐνόρκως νὰ δώσῃ εἰς τὴν καλῶς χορεύσαν

κόρην τῆς Ἡρωδιάδος ὅ,τι ἂν ἤθελε ζητήσῃ· αὐτὴ δὲ, κατὰ συμβουλήν τῆς μητρὸς τῆς, ἐζήτησε τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βραπτιστοῦ. Ὁ Ἡρώδης ἐντροπόμενος νὰ παραβῆ τοὺς ὄρκους του, διέταξε καὶ ἀπεκεφάλισαν τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ κοράσιον τὴν κεφαλὴν του. Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς ἔρημον τόπον ὅπου τὸν ἠκολούθησεν ὁ λαὸς ἐκ τῶν πόλεων.

Περὶ τοῦ Ἰωάννου εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐδεὶς ἐγεννήθη ἐκ τῶν ἀνθρώπων· μείζων Ἰωάννου τοῦ βραπτιστοῦ· ἐπρόσθεσεν ὅμως, ὅτι ὁ μικρότερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἶναι μείζων αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ΄.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΕΪΤΙΔΟΣ ΑΧΡΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ.

§ 87. Ἡ Σαμαρεῖτις. Ὁ Ἰησοῦς εἰς Ναζαρέτ.
(Ἰω. Δ΄. Λουκ. Δ΄. Μάρκ. ΣΤ΄.)

Ὅταν ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐφυλακίσθη, ἀνεχώρησεν ἐξ Ἰουδαίας διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς Γαλιλαίαν. Διερχόμενος δὲ διὰ τῆς Σαμαρείας, καὶ ὄν κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκάθησε παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, πλησίον ὅν τῆς πόλεως Συχάρ. Ἐρχεται δὲ γυνή τις Σαμαρεῖτις ν' ἀντλήσῃ ὕδωρ ἐν ᾧ οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ εἶχον ἀπέλθει εἰς τὴν πόλιν ν' ἀγοράσωσι τροφάς. Ὁ Ἰησοῦς, θέλων νὰ τὴν διδάξῃ πρὸς σωτηρίαν τῆς, ἐζήτησε παρὰ ταύτης ὕδωρ νὰ πῆ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι οὐδεμίαν ἐπιμιξίαν εἶχον ἐπὶ πολλοῦ μὲ τοὺς Σαμαρεῖτας, ἡ γυνὴ ἠπόρησε πῶς ὁ Ἰησοῦς ἐζήτησεν ὕδωρ παρ' αὐτῆς, Ἰουδαῖος ὢν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτήν, ὅτι αὐτὸς ἔχει ὕδωρ ζῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ὅστις πῆ δὲν διψᾷ εἰς τὸν αἰῶνα, ἐννοῶν τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. Ἡ γυνὴ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐκ τοῦ ζῶντος τούτου ὕδατος ἵνα μὴ διψᾷ μηδὲ νὰ μεταβαίῃ εἰς τὸ φρέαρ ν' ἀντλή. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλαβεν ἐκ τούτου ἀφορμὴν νὰ ἐξελέγξῃ τὴν ἀμαρτωλὴν διαγωγὴν αὐτῆς, καὶ οὕτω νὰ τὴν

διδάξῃ. Εἶπε δὲ εἰς αὐτὴν ἐπ' ἄλλοις, ὅτι ὁ Θεὸς πνεῦμα ὢν, πρέπει νὰ προσκυνῆται ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ ἐπειδὴ αὕτη εἶπεν, ὅτι ὁ περιμενόμενος Μεσσίας θὰ διδάξῃ τὰ περὶ τούτων, ἐφάνερωσεν εἰς αὐτὴν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας. Ἐν τοσοῦτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐθαύμαζον ὅτι ἐλάλει μετὰ γυναικὸς, ἀλλὰ δὲν εἶπον τίποτε. Ἡ δὲ Σαμαρεῖτις, ἀφείσα τὴν ὑδρίαν της, ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἶπεν εἰς τοὺς κατοίκους τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ὅτι εἶπεν εἰς αὐτὴν ὅσα ἔπραξε· οὗτοι δὲ ἐξῆλθον πρὸς αὐτόν. Ἐν τῷ μεταξῷ δὲ οἱ μαθηταὶ τοῦ εἶπαν εἰς αὐτόν νὰ φάγῃ, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησεν· ἐπειδὴ δὲ ἠπόρουσιν, τοῖς λέγει, «Φάγητόν μου εἶναι νὰ ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ νὰ τελειώσω τὸ ἔργον αὐτοῦ».

Ἐκ τῶν Σαμαρειτῶν δὲ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς γυναικὸς, καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτόν καὶ ἔμεινε δύο ἡμέρας, καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ πολλοὶ περισσότεροι ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Ἐλθὼν δὲ ὕστερον εἰς Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας, ἐδίδασκε τὸν λαὸν ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου, ἐξηγῶν τὸν νόμον καὶ ἐφαρμόζων εἰς ἑαυτὸν τὰς προφητείας. Κατ' ἀρχὰς ἐθαύμαζον οἱ Ναζωραῖοι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἔπειτα ὅμως, ἐπειδὴ τοὺς ἠλεγξε διὰ τὰς περὶ τῆς φαινομένης εὐτελοῦς καταγωγῆς αὐτοῦ ἀπορίας των, ἐθυμώθησαν καὶ ἐζήτησαν νὰ τὸν κηρμίσωσιν ἐκ τοῦ ὄρους, ἀλλ' αὐτὸς διῆλθε διὰ μέσου αὐτῶν καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Καπερναοὺμ, ὅπου ἐδίδασκεν ἐν τοῖς σάββασι.

§ 88. Ὁ Ἰησοῦς θεραπεύει τὸν υἱὸν τοῦ βασιλικοῦ καὶ ἄλλους, κλησὶς ἀποστόλων.

(Ἰω. Δ'. Μάρκ. Α'. Ματθ. Δ'. Λουκ. Ε'. ΣΤ'.)

Μεταβαίνων ὁ Ἰησοῦς, ὡς εἶπομεν, ἐκ Σαμαρείας εἰς Γαλιλαίαν, ἦλθεν ἐκ δευτέρου εἰς Κανᾶ. Ἐκεῖ ἐλθὼν βασιλικὸς τις, ἀνὴρ δηλαδὴ ὑπάλληλος τοῦ βασιλέως, παρεκάλεσεν αὐτόν νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἀσθενοῦντα υἱὸν του ἐν Καπερναοὺμ· ὁ δὲ Ἰη-

σοῦς, χωρὶς νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ, τὸν ἰάτρευσεν, εἰπὼν εἰς τὸν πατέρα, πόρευου, ὁ υἱός σου ζῆ. Ἐπίστευσε δὲ αὐτός εἰς τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς καὶ μετέβη εἰς τὸν οἶκόν του, ὅπου εὔρε καλὰ τὸν υἱόν του. Ἐπληροφορήθη δὲ παρὰ τῶν δούλων του, ὅτι τὴν προτεραίαν κατὰ τὴν ἐβδόμην ὥραν ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. Ἐκατάλαβε δὲ ὁ πατὴρ ὅτι αὕτη ἦτο ἡ ὥρα καθ' ἣν τῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ὁ υἱός του ζῆ. Ὅθεν ἐπίστευσεν αὐτός καὶ ὅλος ὁ οἶκός του. Τοῦτο ἦτο τὸ δεύτερον θαῦμα τοῦ Ἰησοῦ ἐλθόντος ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Ἰστάμενος δὲ τότε ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, εἶδε δύο πλοῖα· ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν, τὸ τοῦ Πέτρου, ἐδίδασκεν ἐξ αὐτοῦ τὸν παρεστῶτα εἰς τὴν ξηρὰν λαόν· ὕστερον δὲ εἶπεν εἰς τοὺς ἀλιεῖς νὰ ρίψωσι τὰ δίκτυα εἰς τὴν θάλασσαν, αὐτοὶ δὲ εἶπον, Ἄν καὶ εἰς μάτην ἐκοπιάσαμεν ὅλην τὴν νύκτα, ἀλλ' ὅμως ἅς γείνη ὁ λόγος σου· ρίψαντες οὕτω τὰ δίκτυα ἐπίασαν ἄπειρον πλῆθος ἰχθύων. Εἰς τοὺς φοβηθέντας δὲ ἀλιεῖς Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ τὸν σύντροφόν των Πέτρον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Μὴ φοβεῖσθε, ἀκολουθήσατέ με καὶ θὰ ποιήσω ὑμᾶς εἰς τὸ ἐξῆς ἀλιεῖς ἀνθρώπων. Οὗτοι δὲ, ἀφέντες τὰ πλοῖον καὶ τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν τὸν Ἰησοῦν, ἐλθὼν δὲ εἰς Καπερναοὺμ ἐθεράπευσέ τινα δαιμονιζόμενον ὄντα μεταξὺ τῶν συνηθροισμένων ἀκροατῶν τοῦ κηρύγματός του. Ἀπελθὼν δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σίμωνος (Πέτρου) καὶ ἐθεράπευσε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ, πάσχουσαν ὑπὸ πυρετοῦ. Ἀναστὰσα δὲ παρευθὺς αὕτη τοὺς ὑπηρετεῖ.

Ἐξελθὼν ὕστερον ἐκάλεσε τὸν τελώνην Λευὶ (Ματθαῖον), ὅστις ἀφήσας τὸ κατάστημά του καὶ ὅλα ἠκολούθησε πάραυτα τὸν Ἰησοῦν· ἐποίησε δὲ δοχὴν μεγάλην ἐν τῇ οἰκίᾳ του ὅπου ἦσαν καὶ πλῆθος τελωνῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰησοῦς κατέλυσε καὶ ἔφαγεν εἰς τὴν οἰκίαν τούτου, οἱ γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι τὸν ἐμέμφοντο, διότι συναναστρέφεται καὶ τρώγει μὲ ἀμαρτωλοὺς καὶ τελώνας· ὁ Ἰησοῦς ὅμως εἶπεν, ὅτι ἤλθε νὰ καλέσῃ οὐχὶ τοὺς δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Οἱ γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι διερεθιζόμενοι, διότι ὁλος ὁ λαὸς ἔτρεχεν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ οὐχὶ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, παρετήρουν τὰς πράξεις του. Οὕτως ἰδόντες ὅτι οἱ μαθηταὶ του ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου διαβαίνοντες διὰ τῶν σπαρτῶν ἐπῆραν καὶ ἔτριβον στάχυα καὶ ἔτρωγον, εἶπον, ὅτι παρέβαινον τὸν νόμον. Ὁ Ἰησοῦς τοῖς εἶπεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι κύριος καὶ τοῦ σαββάτου, καὶ διὰ διαφόρων ἐρωτήσεων ἐσύγχιζε τὴν σοφίαν αὐτῶν. Ἄλλο δὲ σάββατον εἰσῆλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ ἐδίδασκε· ἦτο δ' ἐκεῖ ἄνθρωπος ἔχων ξηρὰν τὴν χειρὰ του τὴν δεξιάν· στήσας τοῦτον εἰς τὸ μέσον ὁ Ἰησοῦς ἐθεράπευσε τὴν χειρὰ του, διὰ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς φαρισαίους, ὅτι τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας δύνανται καὶ τὸ σάββατον νὰ γίνωνται. Οὗτοι δὲ παροργισθέντες διεβουλεύθησαν μετ' ἄλλων ν' ἀπολέσωσιν αὐτόν.

§ 89. Ὁ 38 ἔτη παράλυτος θεραπεύεται (Ἰω. Ε').

Οὔσης ἑορτῆς τῶν Ἰουδαίων, ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσόλυμα. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν εἰς τὴν προβατικὴν πύλην κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ Βηθεσδα (δηλαδὴ οἶκος ἐλέους), ἔχουσα πέντε στοάς, ἐν ταῖς ὁποῖαις κατέκειντο πολὺ πλῆθος ἀσθενούντων τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, οἱ ὅποιοι περιέμενον τὴν κίνησιν τοῦ ὕδατος· διότι ἄγγελος κατέβαινε κατὰ καιρὸν καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ἐμβὰς ὑγιής ἐγίνετο «ὅς δήποτε κατείχετο νοσήματι.» Ἦτο δὲ τις ἐκεῖ ἀσθενῶν τριάκοντα καὶ δικτῶ ἔτη. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ἐν σάββατον κατακείμενον, καὶ γνωρίσας ὅτι πολὺν ἤδη καιρὸν ἔμενεν ἐκεῖ, τὸν ἠρώτησεν ἂν θέλῃ νὰ γείνη ὑγιής. Ὁ ἀσθενῶν ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν ἔχει ἄνθρωπον νὰ τὸν βάλῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν προλαμβάνουσιν ἄλλοι. Ὁ Ἰησοῦς τότε λέγει πρὸς αὐτόν, «Ἐγείραι, λάβε τὸν κράσβατόν σου καὶ περιπάτει». Εὐθὺς δὲ ἴαθη ὁ πάσχων, καὶ ἄρας τὸν κράσβατόν του περιπάτει. Οἱ Ἰουδαῖοι, ἰδόντες αὐτόν ὅτι σάββατον μεταφέρει τὸν κράσ-

εατόν του, εἶπον εἰς αὐτόν, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον τοῦτο. Αὐτὸς δὲ εἶπεν. Ὁ ἰατρύσας με μὲ διέταξε. Ἠρώτησαν δὲ αὐτόν, τίς τὸν διέταξεν, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε ν' ἀποκριθῆ διότι ὁ Ἰησοῦς εἶχε παρμερίσει, πολλοῦ λαοῦ ἔντος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Μετὰ ταῦτα εὕρισκει αὐτόν ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγει, Ἴδε ὑγιᾶς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε ἵνα μὴ σοι συμβῆ τι χειρότερον. Τότε ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος καὶ εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἰάτρυσεν αὐτόν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐζήτουν διὰ τοῦτο ν' ἀποκτείνωσι τὸν Ἰησοῦν, ποιοῦντα ταῦτα τὸ σάββατον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτοῖς «Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὼ ἐργάζομαι». Διὰ τοῦτο δὲ μᾶλλον ἐζήτουν ν' ἀποκτείνωσιν αὐτόν, διότι οὐ μόνον δὲν ἐφύλαττε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα του ἔλεγε τὸν Θεόν, ποιῶν τὸν ἑαυτὸν του ἴσον τῷ Θεῷ. Διὰ τοῦ λόγου του δὲ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐβεβαίωσεν ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ προσέθηκε τὸ περὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν δόγμα καὶ περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, εἰπὼν πρὸς τοῖς ἄλλοις «Ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστὶν ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἀκούοντες ζήσονται» εἶτα προσθέτει «καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.»

§ 90. Διδασκαλία τοῦ Κυρίου (Ματθ. Ε'. ΣΤ'. Λουκ. ΣΤ').

Διαβὰς ὁ Ἰησοῦς τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, ἣτις ἐλέγετο καὶ θάλασσα τῆς Τιβεριάδος, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος νὰ προσευχηθῆ καὶ ἐκεῖ διενυκτέρευεν. Ὅτε δὲ ἐξημέρωσεν, ἐξέλεξεν ἐκ τῶν μαθητῶν του δώδεκα, τοὺς ὁποίους ὠνόμασε καὶ ἀποστόλους, τοὺς ἐξῆς, Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφόν του, τοὺς δύο ἀδελφούς Ἰακώβον καὶ Ἰωάννην, Βαρθολομαῖον (ἕστις καὶ Ναθαναὴλ ἐλέγετο), Φίλιππον, Μκθθαῖον, Θωμᾶν, Ἰακώβον τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλφραίου, Σίμωνα, Ἰούδαν Ἰακώβου, καὶ Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην.

Καταβὰς δὲ μετ' αὐτῶν εἰς πεδινὸν τόπον, ἐστάθη καὶ

ἠμίλησε πρὸς τὸν συνελθόντα πολὺν λαὸν μακρὸν λόγον, βλέπων πρὸς τοὺς μαθητάς του.

Ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ μακαρίζονται δι' ὧν θέλουσι τύχει ἀμειβῶν οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, οἱ πενθοῦντες, οἱ πραεῖς, οἱ ἀδικούμενοι, οἱ ἐλεήμονες, οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, οἱ εἰρηνοποιοί, οἱ διὰ τὴν δικαιοσύνην δεδιωγμένοι, οἱ ὄνειδιζόμενοι καὶ οἱ κακολογούμενοι διὰ τὸν Κύριον. Ἐπειτα νοθετοῦνται παρ' αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ του νὰ γείνωσι παράδειγμα εὐσεβείας εἰς τὸν κόσμον· ἐξηγεῖται ὁ ἠθικὸς νόμος τοῦ Μαυσέως· συσταίνεται ἡ συγχώρησις πρὸς ἀδικούντας ἡμᾶς· ἀπαγορεύονται τὰ ἄνευ αἰτίας διαζύγια, οἱ ὄρκοι, αἱ ἐκδικήσεις· συσταίνεται ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πρὸς τοὺς μισούντας ἡμᾶς ἀγάπη καὶ ἡ ἀπόδοσις καλοῦ ἀντὶ κακοῦ, καὶ πρὸς τούτοις τὸ νὰ μὴ γίνηται ἡ ἐλεημοσύνη πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλὰ μυστικῶς. Ἐπειτα διδάσκει ὁ Κύριος πῶς νὰ προσευχώμεθα καὶ δίδει τύπον προσευχῆς τὸ Πάτερ ἡμῶν, ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς κτλ. Διδάσκει πῶς πρέπει νὰ γίνηται ἡ ἀληθὴς νηστεία. Ἀπαγορεύει τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν μεγάλην σπουδὴν καὶ μέριμναν περὶ τὰς τροφὰς καὶ τὰ ἐνδύματα, καὶ λέγει ὅτι πρὸ πάντων πρέπει νὰ ζητῶμεν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε οὐδὲν θὰ μᾶς λείπῃ. Ἐμποδίζει τὴν κατάκρισιν καὶ λέγει, ὅσα ἂν θέλωμεν νὰ ποιῶσιν εἰς ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι, νὰ ποιῶμεν καὶ ἡμεῖς ὁμοίως, νὰ μὴ ἁμαρτάνωμεν μηδὲ κατὰ διάνοιαν· νὰ προσέχωμεν ἀπὸ τῶν ὑποκριτῶν καὶ τῶν ψευδοδιδασκάλων καὶ νὰ θεμελιώμεν τὴν διαγωγὴν ἡμῶν εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λόγων αὐτοῦ, ἵνα ἀσάλευτοι εἰς αὐτὸν μένωμεν. Πάντες δὲ ἐξεπλήττοντο διὰ τὴν ἀξιοθαύμαστον ταύτην διδασχὴν, καὶ τὴν ἐξουσίαν μετὰ τὴν ὁποίαν ἐδίδασκεν.

Ἡ διδασκαλία αὕτη ἐπειδὴ ἔγεινεν ἐν τῷ ὄρει, λέγεται κοινῶς «Ὁ λόγος ἐν τῷ ὄρει».

§ 91. Διάφορα θαύματα.

(Ματθ. Ζ'. Λουκ. Ε'. Ζ'. Η'. Μάρκ. Α'. Β'. Γ'.)

«Ὅτε κατέβη ἀπὸ τοῦ ὄρους ὁ Ἰησοῦς, εἰς λεπρὸν εἰπόντα,

Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαι νὰ μὲ καθάρῃς, ἐκτείνει τὴν χεῖρα καὶ εἰπὼν «θέλω καθάρῃσθαι» ἰάτρευσε αὐτόν.

Ἦλθεν ἔπειτα ὁ Κύριος εἰς Καπερναοὺμ· ἐκεῖ δὲ ἑκατόνταρχός τις παρεκάλει αὐτὸν νὰ ἰατρευθῇ τὸν ὑπρέτην του, δεινῶς πάσχοντα ἐκ παραλυσίας. Οὗτος ὁ ἑκατόνταρχος εἶχεν οἰκοδομήσει καὶ συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες διὰ τοῦτο παρεκάλουν τὸν Ἰησοῦν ν' ἀκούσῃ τὴν παράκλησιν αὐτοῦ. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Θὰ ἔλθω νὰ τὸν θεραπεύσω, ἀλλ' ὁ ἑκατόνταρχος ἐπανέλαβε, Κύριε, δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἀλλ' εἰπέ λόγον καὶ θὰ ἰατρευθῇ ὁ ὑπρέτης μου. Καὶ ἐγὼ ἔχω στρατιώτας καὶ κάμνουσιν ὅπως διατάξω αὐτούς. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασε καὶ εἶπεν, Οὐδὲ εἰς τὸν Ἰσραὴλ εὗρον τοσαύτην πίστιν· εἰς δὲ τὸν ἑκατόνταρχον εἶπε, Πήγαινε καὶ ἄς σοι γείνη καθὼς ἐπίστευσας, καὶ ἴαθη ὁ πάσχων ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

Ἐν ᾧ δὲ ἐπλησίαζεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν πόλιν τῆς πόλεως Ναϊν μετὰ τῶν μαθητῶν του καὶ πολλοῦ λαοῦ, ἐξεκομίζετο ἐκ τῆς πόλεως ταύτης νεκρὸς, υἱὸς μονογενῆς χήρας. Ἰδὼν αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς τὴν εὐσπλαγχνίσθη καὶ εἶπε, Μὴ κλαῖε, καὶ ἀνέστησε τὸν νεανίσκον καὶ ἔδωκεν αὐτὸν εἰς τὴν μητέρα του. Κατέλαβε δὲ φόβος ὅλους τοὺς παρόντας καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν εἰπόντες, ὅτι μέγας προφήτης ἠγέρθη εἰς τὸν Ἰσραὴλ.

Φαρισαῖος δὲ τις παρεκάλει τὸν Ἰησοῦν νὰ φάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν του μετ' αὐτοῦ. Γυνὴ δὲ τις ἁμαρτωλὴ, ἐλθοῦσα ἐκεῖ, ἤλειψε μὲ μύρον τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ κλαίουσα ἔβρεχεν αὐτοὺς μὲ τὰ δάκρυά της, καὶ ἐσπόγγιζεν αὐτοὺς μὲ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της. Ἰδὼν δὲ τῶν παρόντων φαρισαίων τίς τὰ γιγνόμενα, εἶπε καθ' ἑαυτὸν περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἂν ἦτο οὗτος προφήτης, θὰ ἐγίνωσκε ὅποια τις εἶναι ἡ γυνὴ αὕτη ἥτις ἄπτεται αὐτοῦ, ὅτι εἶναι ἁμαρτωλὸς. Ὁ Ἰησοῦς γνοὺς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτοῦ, τὸν ἐδίδαξε διὰ παραδείγματος ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ὅ,τι ἐποίησε, τὸ ἐποίησεν ἐξ ἀγάπης. Ἰδὼν δὲ τὴν μετάνοιαν αὐτῆς, τῇ εἶπεν, Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· οἱ δὲ παρακαθήμενοι διελογίζοντο λέγοντες, «Τίς εἶναι οὗτος

Ὅστις καὶ ἁμαρτίας συγχωρεῖ!»! Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν γυναῖκα, Ἡ πίστις σου σὲ ἔσωσεν, ὕπαγε εἰς εἰρήνην.

Ἐξηκολούθει δὲ ὁ Ἰησοῦς διοδοῦν κατὰ πόλιν καὶ κώμην, κηρύττων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Παρηκολούθουν δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ γυναῖκές τινες, τὰς ὁποίας εἶχε θεραπεύσει ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ Μαγδαλινὴ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκβάλει ἑπτὰ δαιμόνια, καὶ Ἰωάννα γυνὴ τοῦ Χουζᾶ ἐπιτρόπου τοῦ Ἡρώδου, καὶ ἡ Σωσάνα καὶ ἄλλαι πολλαί, αἱ ὁποῖαι διηκόνουν αὐτὸν ἐξ ἰδίων τῶν.

§ 92. Ἰασις παραλυτικοῦ.

(Μάρκ. Β'. Λουκ. Ε'. Μάτθ. Θ').

Ἐν ᾧ ὁ Ἰησοῦς ἦτο εἰς τὴν Καπερναοὺμ διδάσκων εἰς τινα οἰκίαν καὶ θεραπεύων ἀσθενεῖς, παρόντων πολλῶν ἐκ τῶν φαρισαίων καὶ γραμματέων, ἔφερον ἓνα παράλυτον κατακείμενον ἐπὶ κλίνης καὶ αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων, ἵνα θεραπεύσῃ αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν συνηθροισμένων νὰ ἀκούσωσι τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ εἰσαγάγωσι τὸν παράλυτον διὰ τῆς θύρας, ἀνέβησαν εἰς τὸ δῶμα, καὶ ἀποστεγάσαντες μέρος τῆς στέγης, κατεβίβασαν αὐτὸν μετὰ τῆς κλίνης του ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν εἰς τὸν παράλυτον, «Ἐχε θάρρος τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου». Ἀκούσαντες οἱ παρόντες φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς τὸν λόγον τοῦτον, διελογίζοντο ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, ὅτι τάχα βλασφημεῖ. Τίς ἄλλος δύναται νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας εἰμὴ μόνος ὁ Θεός; Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, λέγει εἰς αὐτούς: Διὰ τί διαλογίζεσθε πονηρὰ εἰς τὰς καρδίας σας; Τί εἶναι εὐκολώτερον νὰ εἶπῃ τις εἰς τὸν πάσχοντα, συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ ἔγειραι καὶ περιπάτει; Διὰ νὰ γνωρίσητε δὲ, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς γῆς νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας (τότε λέγει εἰς τὸν παραλυτικόν), Σοὶ λέγω, «Ἐγειραι, ἄρον

σου τὸν κράθβατον καὶ περιπάτει»· ὁ δὲ παραλυτικὸς λαβὼν τὸν κράθβατὸν τοῦ ἐξῆλθεν ἔμπροσθεν πάντων, οἵτινες ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν καὶ ἐφοβήθησαν, λέγοντες, «ὅτι εἶδομεν παράδοξα σήμερον».

§ 93. Παραβολὴ σπορέως.
(Ματθ. ΙΓ'. Μάρκ. Δ'. Λουκ. ΙΙ.).

Παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Τιβεριάδος ἤρχισεν ὁ Ἰησοῦς νὰ διδάσκη, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν πολὺς κόσμος, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἔμβῃ εἰς πλοῖον καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ διδάσκη, ὅλοι δὲ ἔμειναν εἰς τὴν ξηρὰν ἀκούοντες· ἐδίδασκε δὲ αὐτοὺς διὰ παραβολῶν, ἐξ ὧν εἶναι καὶ ἡ ἐξῆς·

Γεωργὸς τις ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἀγρὸν νὰ σπείρῃ τὸν σπόρον τοῦ. Ἐν ᾧ δ' ἔσπειρε, μέρος τοῦ σπόρου ἔπεσεν εἰς τὴν ὁδὸν καὶ κατεπατήθη καὶ κατέφαγον αὐτὸν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ· μέρος δὲ ἔπεσεν ἐπάνω ἐπὶ τὰ πετρώδη μέρη, ὅπου δὲν εἶχε γῆν πολλήν, ἔθεν ἄμα ἐφύτρωσε ἐκαυματίσθη ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ ἐξηράνθη· μέρος ἔπεσε μεταξὺ τῶν ἀκανθῶν, αἱ ὅποιαι φυτρώσασαι ἀναμιξ μετ' αὐτοῦ, τὸ ἐπνίξαν· μέρος δὲ ἔπεσεν εἰς γόνιμον γῆν, καὶ φυτρώσαν ἔδωκε καρπὸν ἄλλο μὲν τριάκοντα, ἄλλο δὲ ἐξήκοντα καὶ ἄλλο ἑκατόν.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠρώτησαν αὐτὸν, τί σημαίνει ἡ παραβολὴ αὕτη; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐξήγησεν αὐτὴν οὕτω. Ὁ μὲν σπόρος εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁδὸς δὲ, ὅπου ὁ σπόρος ἔπεσεν, εἶναι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μὴ ἐννοοῦντες αὐτόν· ἔπειτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ ἀρπάζει αὐτὸν ἐκ τῶν καρδιῶν των, διὰ νὰ μὴ πιστεῦσωσι καὶ σωθῶσι. Πέτραι δὲ εἶναι οἱ ἀκούοντες καὶ μετὰ χαρᾶς δεχόμενοι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ προσωρινῶς πιστεύοντες εἰς αὐτόν, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζονται, ἐπειδὴ δὲν ῥιζώνονται ἐν αὐταῖς. Ἀκανθαι δὲ εἶναι αἱ βιωτικαὶ μέριμναι καὶ αἱ φροντίδες, αἵτινες, φυόμεναι καὶ ἀυξάνουσαι εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀκούοντων τὸν λόγον τοῦ

Θεοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ πλοῦτου, πνίγουσιν αὐτὸν καὶ δὲν καρποφορεῖ. Γῆ δὲ ἀγαθὴ εἶναι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐννοοῦντες αὐτὸν καὶ κρατοῦντες αὐτὸν εἰς τὰς καρδίας των, καὶ οὕτω μὲ ὑπομονὴν καρποφορεῖ οὗτος καρπούς ἀρετῆς.

Εἶπε δὲ τότε καὶ ἄλλην παραβολὴν ταύτην. Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο, ἐλθὼν ἐχθρὸς του ἔσπειρε ζιζάνια ἀνά μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. Ὅτε δὲ ἐβλάστησε τὸ χόρτον καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνησαν καὶ τὰ ζιζάνια. Καταμαθὼν διὰ τῶν δούλων του τὸ φαινόμενον τοῦτο ὁ οἰκοδεσπότης, εἶπεν ἐν καιρῷ τοῦ θέρους εἰς τοὺς θεριστὰς νὰ συνάξωσι τὸν σῖτον, νὰ τὸν κομίσωσιν εἰς τὰς ἀποθήκας, τὰ δὲ ζιζάνια νὰ καύσωσι. Καὶ ἄλλας παραβολὰς προσέθηκεν εἰς ταύτας περὶ ὧν ἴδε Ματθ. κεφ. Η'.

§ 94. Κατάπαυσις τρικυμίας. Ἰασις δαιμονιζομένων.
(Ματθ. Η'. Μάρκ. Δ'. Ε'. Λουκ. Η').

Γραμματεὺς τις προσελθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν λέγει, Διδάσκαλε, θὰ σὲ ἀκολουθήσω ὅπου ἂν ἀπέρχεσαι. Ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ. «Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει» Μετὰ ταῦτα ἐμβῆκεν εἰς πλοῖον ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν μαθητῶν του, καὶ ἐν ᾧ διέπλεε τὴν λίμνην Γεννησαρέτ ἀπεκοιμήθη, καὶ παρευθὺς ἠγέρθη τρικυμία καὶ ἐκινδύνευον. Οἱ μαθηταὶ φοβηθέντες ἐξύπνισαν τὸν Ἰησοῦν λέγοντες, Κύριε, σῶσον ἡμᾶς διότι ἀπολλύμεθα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Διατί εἴσθε δειλοὶ ὀλιγόπιστοι; Τότε δὲ ἐγερεῖς διέταξε τὸν ἄνεμον καὶ ἐκόπασε. Διαπλεύσαντες δὲ τὴν λίμνην, ἀπέβησαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν. Ἐκεῖ ἦσαν δύο δαιμονιζόμενοι, ἐξ ὧν ὁ εἷς καὶ τὰς ἀλύσεις συνέτριβε. Καὶ οἱ δύο δὲ ἐξηγριάζοντο κατὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο διὰ τοῦτο νὰ περάσῃ ἐκεῖθεν. Ἰδόντες τὸν Ἰησοῦν ἔκραζον «Τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἤλθες ἐδῶ νὰ μᾶς βασανίσῃς»;

Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἠρώτησε τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν, Πῶς ὀνομάζῃσαι; Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη Λεγεὼν (δηλαδὴ τάγμα), διότι εἴμεθα πολλοί. Τότε ὁ Ἰησοῦς προσέταξε τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα νὰ ἐξέλθωσιν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς ἀγέλην δισχιλίων περίπου χοίρων, ἧτις ἔβασκεν ἐκεῖ πρὸς τὰ ὄρη. Παρευθὺς δὲ οἱ χοῖροι, ἅμα εἰσῆλθον εἰς αὐτοὺς οἱ δαίμονες, ὀρμήσαντες εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κατακρημνισθέντες ἐπνίγησαν. Οἱ χοιροβοσκοὶ ἔφυγον εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀνήγγειλαν τὰ γεγονότα ταῦτα· οἱ δὲ πολῖται ἐξελθόντες παρεκάλεσαν τὸν Ἰησοῦν νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ τόπου τῶν, διότι πολὺς φόβος κατέλαβεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ γεγονότος θαύματος.

Ἐπιστρέψαντα δὲ τὸν Ἰησοῦν τὸν ὑπεδέχθη ὁ ὄχλος, διότι τὸν ἐπερίμενον. Ἐν ᾧ ἐδίδασκεν ἤλθε πρὸς αὐτὸν ἀρχισυνάγωγός τις ὀνομαζόμενος Ἰάριος, τοῦ ὁποῖου ἡ δωδεκαετῆς θυγάτηρ ἔπνεε τὰ λοισθία. Πεσὼν οὗτος εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, νὰ ἐπιθέσῃ τὴν χεῖρά του ἐπὶ τὴν κινδυνεύουσαν θυγατέρα του καὶ ἰαθῇ. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο μετὰ τῶν μαθητῶν του ἀκολουθοῦντος καὶ πλήθους λαοῦ ὅστις κατεστενοχώρει αὐτὸν, γυνὴ τις πάσχουσα αἰμόρροϊαν ἀνίατον δώδεκα ἡδὴ ἔτη, δαπανήσασα δὲ ὅλην τὴν περιουσίαν της εἰς ἰατροὺς καὶ μὴ δυναθεῖσα νὰ ἰαθῇ, προσελθοῦσα ὕπισθεν τοῦ Ἰησοῦ ἐπίασε τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου του καὶ εὐθὺς ἰάθη. Ὁ Ἰησοῦς τότε ἠρώτησε, Τίς μου ἤψατο; ἐπειδὴ ἐκατάλαβα ὅτι δύναμις ἐξῆλθεν ἀπ' ἐμοῦ. Τότε ἡ γυνὴ, ἰδοῦσα ὅτι δὲν διέλαθε τὸν Ἰησοῦν τὸ γεγονός, παρουσιασθεῖσα προσέπεσε καὶ τρέμουσα ἐξήγησεν εἰς αὐτὸν διὰ τί προσῆλθε καὶ ὅτι ἰάθη. Ὁ Ἰησοῦς λέγει εἰς αὐτήν, Ἐχε θάρρος, θυγατερ, ἡ πίστις σου σ' ἔσωσε, ὑπάγε εἰς εἰρήνην. Ἐν ᾧ δὲ ἐλάλει, ἔρχεται τις καὶ λέγει εἰς τὸν ἀρχισυνάγωγον, ὅτι ἡ θυγάτηρ του ἀπέθανε καὶ νὰ μὴ ἐνοχλῇ τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτὸν, Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰπίστευε καὶ ἡ θυγάτηρ σου θὰ σωθῇ· Φθάσας δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, εἶπεν εἰς τοὺς γονεῖς της ὁ Ἰησοῦς. Μὴ κλαίετε, δὲν ἀπέθανεν ἡ θυγάτηρ σας, ἀλλὰ κοιμᾶται. Οἱ παρόντες δὲ

περιεγέλων τὸν Ἰησοῦν, βλέποντες ὅτι ἦτο πραγματικῶς νεκρά. Τότε ὁ Ἰησοῦς, ἀφ' οὗ ἐξέβαλεν ὄλους ἔξω, ἐκτὸς τῶν γονέων καὶ τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωάννου, ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς τὴν νεκρὰν καὶ εἶπεν, «Ἦ παῖς, ἐγείρου» καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς καὶ παρευθὺς ἀνέστη· διέταξε δὲ ὁ Ἰησοῦς νὰ τῆ δώσωσι νὰ φάγη. Κατεπλάγησαν δὲ οἱ γονεῖς τῆς διὰ τὸ γεγονός· ὁ δὲ Ἰησοῦς παρήγγειλε νὰ μὴ εἰπωσιν αὐτὸ εἰς κἀνένα.

Ἐν ᾧ δὲ ἀνεχώρει ἐκεῖθεν, ἰάτρευσε δύο τυφλοὺς πιστεύσαντας εἰς αὐτὸν, καὶ ἓνα δαιμονιζόμενον κωφὸν καὶ ἄλαλον.

§ 95. Ἀποστολὴ τῶν 12 Ἀποστόλων. (Ματθ. Ι'. Μάρκ. ΣΤ'. Λουκ. Θ').

Συγκαλέσας ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητάς του, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἐξουσίαν κατὰ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων καὶ δύναμιν νὰ θεραπεύωσι πᾶσαν νόσον καὶ ἀσθένειαν· ἀπέστειλε δὲ αὐτοὺς καὶ τοῖς παρήγγειλε νὰ κηρύττωσιν, ὅτι ἐπλησίασεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ νὰ ἰατρεύωσι τοὺς ἀσθενοῦντας. Εἶπε δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ φέρωσι μαζὺ τῶν καθ' ὁδὸν μήτε χρήματα, μήτε πῆραν, μήτε ἄρτον, μήτε δύω χιτῶνας, καὶ ὅπου ἤθελον τοὺς δεχθῆ, νὰ μένωσι, καὶ ὅπου δὲν ἤθελον τοὺς δεχθῆ καὶ δὲν ἤθελον ἀκούει τὸ κήρυγμά των, νὰ φεύγωσιν ἐκεῖθεν, τινάζοντες καὶ τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν των. Σᾶς στέλλω, ἔλεγε, ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων, καὶ ἐστὲ προσεκτικοὶ καὶ ἀκέραιοι. Θὰ σᾶς καταδιώξωσι καὶ θὰ σᾶς παραδώσωσιν εἰς ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς· θὰ ὑποφέρητε ἕνεκεν ἐμοῦ. Μὴ φοβηθῆτε τοὺς φονεύοντας τὸ σῶμα, μὴ δυναμένους δὲ νὰ φονεύσωσι τὴν ψυχὴν. Ὅστις ὁμολογήσῃ ἐμὲ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, θὰ ὁμολογήσω καὶ γὰρ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὅστις μὲ ἀρνηθῆ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀρνηθῶ καὶ ἐγὼ αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρὸς μου.

Ὅστις ἀγαπᾷ τὸν πατέρα του ἢ τὴν μητέρα του ἢ τὰ

τέκνα του πλείοτερον ἢ ἐμὲ, δὲν εἶναι ἄξιος ἐμοῦ· ὁμοίως δὲ καὶ ὅστις δὲν ἀποφασίζει νὰ πάθῃ ὑπὲρ ἐμοῦ. "Ὅστις δέχεται ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, καὶ ὅστις δέχεται ἐμὲ, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. "Ὅ,τι δὲ πράξῃ τις καλὸν χάριν ἐμοῦ, δὲν θ' ἀπολέσῃ τὴν ἀναταπόδοσιν.

"Ἄλλοτε δὲ εἶπεν εἰς αὐτοὺς, "Ὅσα ἂν δέσητε ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ ἦναι δεδεμένα καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ ἦναι λελυμένα καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Εἶτα ἐπρόσθεσε, Καὶ πάλιν σὰς λέγω, ἐὰν δύο ἐξ ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος, τὸ ὁποῖον ἤθελον ζητήσῃ, θὰ γείνη εἰς αὐτοὺς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· διότι ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ὄνομά μου, ἐκεῖ εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

§ 96. Οἱ 5000 τραφέντες.

(Ματθ. ΙΔ'. Μάρκ. ΣΤ'. Λουκ. Θ'. Ἰω. ΣΤ'.)

Ἀπελθόντες οἱ ἀπόστολοι ἐκήρυξαν εἰς τοὺς λαοὺς μετανοίαν, ἐξέβαλον δαιμόνια καὶ πολλοὺς ἀρρώστους ἐθεράπευσαν.

Ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης τὴν φήμην τοῦ Ἰησοῦ, ἔλεγεν ὅτι ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν ὁ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποκεφαλίσῃ, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ· ἄλλοι ἔλεγον ὅτι εἶναι ὁ Ἡλίας, ἄλλοι ὅτι εἶναι προφήτης ἢ εἷς τῶν προφητῶν.

Ἐπανελθόντες δὲ οἱ ἀπόστολοι εἶπον εἰς τὸν Ἰησοῦν ὅσα ἔπραξαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. Τότε λέγει εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, «Ἐλθετε κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον ν' ἀναπαυθῆτε ὀλίγον»· διότι πλείστοι ἐπήγαιναν καὶ ἤρχοντο, καὶ δὲν εἶχαν διὰ τοῦτο εὐκαιρίαν μηδὲ νὰ φάγωσιν.

Οὕτω λοιπὸν ἀπῆλθον μετὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως Βηθσαϊδᾶ, πέραν τῆς λίμνης Γεννησαρέτ, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐδῶ πολλοὶ ἐξ ἕλων τῶν πόλεων συνέδραμον πεζοί. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὸν λαὸν, ἐσπλαγχνίσθη αὐτὸν, διότι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποι-

μένα' ἔθεν ἤρχισε νὰ διδάσκη αὐτοῖς πολλά. Περὶ δὲ τὸ δειλιγνὸν εἶπον εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ του, Ἐπίλυσον τὸν λαὸν διὰ ν' ἀπέλθωσι καὶ ἀγοράσωσιν ἄρτους, διότι δὲν ἔχουσι τί νὰ φάγωσιν. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπέλθωσι, δότε εἰς αὐτοὺς ὑμεῖς νὰ φάγωσιν.

Οἱ μαθηταὶ εἶπον· Πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀγοράσωμεν ἄρτους διὰ τοσούτους ἀνθρώπους; Ὁ Φίλιππος δὲ εἶπεν, ὅτι οὐδὲ διακοσίων δηναρίων ἄρτοι ἐξαρκοῦσιν. Εἶτα ἠρώτησεν ὁ Ἰησοῦς «Πόσους ἄρτους ἔχετε»; Ὁ Ἀνδρέας ἀπεκρίθη, Εἶναι ἐδῶ παιδίον ἔχον πέτε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ἰχθύας. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε τότε νὰ καθήσωσιν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κατὰ κλισίας ἀνά πεντήκοντα καὶ ἀνά ἑκατόν. Λαβῶν δὲ τὰς ἄρτους καὶ εὐλογήσας ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ μοιράσωσιν εἰς τοὺς καθημένους, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ἰσθμίων. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγον πάντες, ὄντες πέντε χιλιάδες χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων, συνήθροισαν τὰ περισσεύματα καὶ ἐγένευσαν δώδεκα κοφίνα. Ἰδόντες οἱ ἄνθρωποι τὸ θαῦμα τοῦτο, ἔλεγον, Οὗτος εἶναι ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. Ἐννοήσας δὲ ὅτι ἐμελλον νὰ τὸν ἀνακηρύξωσι βασιλέα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος μόνος νὰ προσευχηθῆ.

§ 97. Περιπατεῖ ὁ Πέτρος ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἐλεγχοὶ τῶν Φαρισαίων. Γυνὴ Χαναναία.
(Ματθ. ΙΔ'. ΙΕ'. ΙΣΤ'. Μάρκ. ΣΤ'. Ζ'. Ἰωάν. ΣΤ'.)

Ἐν ᾧ ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἀναχωρήσει μόνος εἰς τὸ ὄρος, οἱ μαθηταὶ του ἐπιβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἔπλεον εἰς τὴν λίμνην ἔγεινε δὲ ἤδη σκότος καὶ ἤρχισε νὰ πνέη σφοδρὸς ἄνεμος καὶ νὰ γίνηται θαλασσοταραχὴ. Ἐν ᾧ δὲ ἦσαν οἱ μαθηταὶ μετὰ τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης μετὰ τὸ μεσονύκτιον, εἶδον τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ πλησιάζοντα εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἐφοβήθησαν· νομίσαντες δὲ ὅτι εἶναι φάντασμα ἔκραζαν ἐκ τοῦ φόβου των. Ὁ Ἰησοῦς λέγει πρὸς αὐτοὺς τότε, Θαρσεῖτε, εἶμαι ἐγὼ, μὴ φοβεῖσθε. Ὁ Πέτρος λέγει, « Ἄν ἦσαι

σὺ, Κύριε, πρόσταζόν με νὰ ἔλθω πρὸς σὲ ἐπὶ τῶν ὕδάτων». Ὁ Ἰησοῦς τῷ λέγει· «Ἐλθέ». Τότε καταβάς ὁ Πέτρος ἀπὸ τοῦ πλοίου περιπατεῖ εἰς τὴν θάλασσαν ἐρχόμενος πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Φοβηθεὶς ὁμῶς ἐκ τοῦ ἀνέμου καὶ ἀρχίσας νὰ καταποντίζηται ἐφώνησε, «Κύριε, σῶσόν με». Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπλώσας τὴν χειρὰ του ἐκράτησε αὐτὸν καὶ εἶπεν, «Ἦ ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας»; Ἀφ' οὗ δὲ ἐμβῆκαν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος καὶ ἔγεινε γαλήνη καὶ ἦλθον εἰς τὴν ξηράν. Οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἰδόντες ταῦτα ἐπροσκύνησαν τὸν Κύριον λέγοντες, Ἄληθώς Θεοῦ υἱὸς εἶσαι.

Προσέρχονται τότε ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι λέγοντες τῷ Ἰησοῦ, Διὰ τί οἱ μαθηταὶ σου παραβαίνουνσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, μὴ νιπτόμενοι ὅταν τρώγωσι; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε, Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. Ὑποκριταί, καλῶς ἐπροφήτευσε περὶ ὑμῶν ὁ Ἡσαΐας λέγων «Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χεῖλεσι μὲ τιμᾶ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ κτλ.» Ὅτε δὲ εἶπον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ του ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν, ἀπεκρίθη ὅτι εἶναι ὀδηγοὶ τυφλοὶ οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ὁ τυφλὸς ἐὰν ὀδηγῇ τυφλὸν ἀμφότεροι θὰ πέσωσιν εἰς λάκκον.

Μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδῶνος. Ἐξελθοῦσα δ' ἐκεῖ γυνὴ Χαναναία ἔκραξε λέγουσα, «Υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με, διότι ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται». Ὁ Ἰησοῦς λέγει εἰς αὐτὴν, ὡς μὴ Ἰουδαίαν οὖσαν, «Δὲν εἶναι καλὸν νὰ λάβῃ τις τὸν ἄρτον τῶν τέκνων του καὶ νὰ ρίπτῃ αὐτὸν εἰς τὰ κυνάρια». Ἐκείνη ἀπεκρίθη, Ναὶ, Κύριε, ἀλλὰ καὶ τὰ κυνάρια τρώγουσι τὰ ψυχία τῶν παιδῶν τῶν κυρίων των πίπτοντα ἐκ τῆς τραπέζης». Τότε λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ἦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἡ θυγάτηρ αὐτῆς.

Καὶ μετὰ τὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας καὶ ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ προσήλθον

δὲ πρὸς αὐτὸν λαὸς πολλὸς φέροντες μεθ' ἑαυτῶν χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς καὶ ἄλλους πάσχοντας καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, οὗτος δὲ ἐθεράπευσεν αὐτούς. Ἐθαύμασε δὲ ὁ κόσμος βλέπων ὅλους αὐτοὺς ἰαθέντας καὶ ἐδόξασε τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ. Ἐθρέψε δὲ πάλιν τὸν λαὸν, τετρακισχιλίους ἄνδρας χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. μετὰ ἑπτὰ Ἴηρους καὶ ὀλίγα ἰχθύδια, καὶ ἐπερίσσευσαν ἑπτὰ σπιρίδες πλήρεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΑΧΡΙ ΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΠΑΣΧΑ.

---

§ 98. Ὁμολογία τοῦ Πέτρου. Μεταμόρφωσις.
(Ματθ. ΙΣΤ'. ΙΖ'. ΙΗ'. Μάρκ. Η'. Θ'. Λουκ. Θ'.)

Ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς Βηθσαϊδὰ ἐθεράπευσε τυφλὸν διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Ἐξελθὼν δὲ μετὰ τῶν μαθητῶν του εἰς τὰς κόμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου, ἠρώτα καθ' ὁδὸν αὐτοὺς, λέγων, Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶμαι; Αὐτοὶ δὲ εἶπον, οἱ μὲν σε νομίζουσιν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, ἄλλοι δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν. Λέγει τότε ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς, Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε; Ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων Πέτρος, εἶπε, Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτὸν, Μακάριος εἶσαι, Σίμων, υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ, διότι τοῦτο δέν σοι τὸ ἀπεκάλυψε σὰρξ καὶ αἷμα, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Παρήγγειλε δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ μὴ εἰπωσιν εἰς κανένα, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς. Ἀπὸ τότε δὲ ἤρχισεν ὁ Ἰησοῦς νὰ προλέγῃ εἰς αὐτοὺς, ὅτι πρέπει ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἱερουσόλυμα καὶ νὰ πάθῃ πολλά ὑπὸ τῶν

προσβυτέρων και ἀρχιερέων και γραμματέων, και ὅτι μέλλει νὰ θανατωθῆ και ν' ἀναστῆ τὴν τρίτην ἡμέραν. Ἐνουθέτησε δὲ αὐτοὺς νὰ ἔχωσιν αὐταπάρνησιν και νὰ ἦναι ἔτοιμοι νὰ πάθωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, προσθέσας ἐπ' ἄλλοις και ὅτι, Τί ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον και ζημιωθῆ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἢ τί δύναται νὰ δώσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

Μεθ' ἡμέρας δ' ἕξ, παραλαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον και Ἰάκωβον και Ἰωάννην, ἀναβιβάζει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν (τὸ Θαβὼρ) νὰ προσευχηθῆ, και ἐκεῖ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, και ἔλαμψε τὸ πρόσωπόν του ὡς ὁ ἥλιος και τὰ ἐνδύματά του ἔγειναν λευκὰ ὡς τὸ φῶς· και ἰδοὺ ἐφάνησαν συλλαλοῦντες μετ' αὐτὸν ὁ Μωϋσῆς και ὁ Ἡλίας. Ὁ Πέτρος τότε λέγει εἰς τὸν Ἰησοῦν, Κύριε, καλὸν εἶναι νὰ μείνωμεν ἐδῶ· ἐὰν θέλῃς, ἅς ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς, μίαν διὰ σὲ, και μίαν διὰ τὸν Μωϋσῆν, και μίαν διὰ τὸν Ἡλίαν. Ἐν ᾧ δὲ ἐλάλει ἔτι, ἰδοὺ ἔγεινε νεφέλη και ἐπεσκίασεν αὐτοὺς και φωνὴ ἐξ αὐτῆς λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδύόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν κατὰ πρόσωπον και ἐφοβήθησαν πολὺ, ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἤγγισεν αὐτοὺς και εἶπεν «Ἐγέρθητε, μὴ φοβεῖσθε» ὑψώσαντες δὲ οὗτοι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν δὲν εἶδον ἄλλον εἰμὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον. Ἐν ᾧ δὲ κατέβαινον ἀπὸ τοῦ ὄρους, εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, νὰ μὴ εἴπωσιν εἰς οὐδέν· ὅσα εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ.

§ 99. Οἱ 70 Ἀπόστολοι (Λουκ. Ι').

Οὐδεὶς ἀναμάρτητος (Ἰω. Η').

Τὴν ἐξῆς ἀπὸ τῆς καταβάσεως ἀπὸ τοῦ ὄρους ἡμέραν ἐθεράπευσε μονογενῆ υἱόν τινος σεληνιαζόμενον, τὸν ὅποιον δὲν εἶχον δυνηθῆ νὰ θεραπεύσωσιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Εἶπε δὲ εἰς αὐτοὺς ἐρωτήσαντας, διατί δὲν ἠδυνήθησαν νὰ θεραπεύσωσι τὸν πάσχοντα; ὅτι διὰ τὴν ἀπιστίαν των δὲν ἠδυνήθησαν, προσθέσας ὅτι, Ὁ ἔχων πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως και τὰ ὄρη

δύναται νὰ μετατοπίσῃ. (Ματθ. ΙΖ. Μάρκ. Θ. Λουκ. Θ.) Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰμὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ Κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα μαθητὰς καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον, ὅπου ἔμελλε καὶ αὐτὸς νὰ ἔλθῃ· ἔλεγε δὲ εἰς αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὰδε: Σὺς ἀποστέλλω ὡς ἀρνία ἐν μέσῳ λύκων· ἐφωδίασε δὲ αὐτοὺς μὲ τὰς αὐτὰς νοουθεσίας, τὰς ὁποίας εἶπε καὶ ὅτε ἀπέστειλε τοὺς δώδεκα. Ἐπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες «Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσονται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου».

Ὅτε δὲ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Καπερναοὺμ μετὰ τῶν μαθητῶν του, προσῆλθον οἱ συλλέγοντες τοὺς φόρους καὶ εἶπον εἰς τὸν Πέτρον, Ὁ διδάσκαλός σας δὲν πληρῶνει φόρους; λέγει ὁ Πέτρος, Ναί. Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει εἰς τὸν Πέτρον, Ὑπαγε εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον καὶ ἄνοιξον τὸ πρῶτον ὀψάριον ὅπερ θὰ πιάσῃ καὶ θὰ εὕρῃ στατῆρα (νόμισμα), δὸς λοιπὸν αὐτὸν εἰς τοὺς ζητοῦντας φόρον καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ σέ.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, λέγοντες, Ποῖος τάχα εἶναι μείζων εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Ὁ Ἰησοῦς προσκαλέσας παιδίον εἶπεν, Ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γείνητε ὡς τὰ παιδία (δηλαδή ἀπλοῖ καὶ ταπεινόφρονες), δὲν θὰ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅστις λοιπὸν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτος εἶναι μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ ὅστις ἂν δεχθῇ παιδίον τοιοῦτον ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

Μεταθὰς δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅπου ἐτελεῖτο ἡ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας, ἐπειράζετο ὑπὸ τῶν γραμματέων καὶ τῶν φαρισαίων, οἱ ὅποιοι, διὰ νὰ λάβωσι καὶ ἀφορμὴν κατηγορίας, ἔφεραν γυναῖκα πράξασαν ἔγκλημα τιμωρούμενον, κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, διὰ λιθοβολίας. Εἶπον δὲ εἰς τὸν Ἰησοῦν, Σὺ τί λέγεις περὶ τούτου; Ἐκεῖνος ἐσιώπα. Ἐπειδὴ δὲ ἐπέμενον, ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω. Οἱ παρόντες δὲ ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τῆς συνειδή-

σεώς των, ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἰς, ἕως οὗ δὲν ἔμεινεν οὐδεὶς. Τότε εἶπεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν γυναῖκα Πήγαινε καὶ μὴ ἀμαρτάνε πλέον.

§ 100. Ὁ ἐκ γενετῆς τυφλός (Ἰω. Θ')

Ἐν ᾧ δὲ περιήρχετο ὁ Ἰησοῦς, εἶδὲ τινα τυφλὸν ἐκ γενετῆς. Οἱ μαθηταὶ του δὲ τὸν ἠρώτησαν λέγοντες, Διδάσκαλε, αὐτὸς ὁ τυφλὸς ἤμαρτεν ἢ οἱ γονεῖς του καὶ ἐγεννήθη τοιοῦτος. Ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Οὔτε οὗτος ἤμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς του, ἀλλ' ἐγεννήθη τυφλὸς ἵνα φανερωθῶσιν ἐν αὐτῷ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἔπτυσε χαμαὶ καὶ ἐποίησεν ἐκ τοῦ πτύσματος πηλὸν, μετὰ τὸν ὅποιον ἔχρισε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ νὰ νιθῇ. Τοῦτο πράξας ὁ τυφλὸς ἦλθε βλέπων. Οἱ ἰδόντες δὲ αὐτὸν καὶ γνωρίζοντες ὅτι ἐκ γενετῆς ἦτο τυφλὸς διηπόρουν μεταξύ των λέγοντες, Δὲν εἶναι οὗτος ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; Καὶ ἄλλοι μὲν τὸ ἐβεβαίουν, ἄλλοι δ' ἔλεγον ὅτι ὅμοιος πρὸς ἐκεῖνον εἶναι. Αὐτὸς δὲ ἐβεβαίωσε τὴν ταυτότητά του καὶ διηγήθη τὰ τῆς θεραπείας του ὅπως συνέβησαν. Τότε τὸν προσήγαγον εἰς τοὺς φαρισαίους, καὶ διηγήθη εἰς αὐτοὺς πῶς ἠνοιχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου. Ἐλεγον δὲ ἐκ τῶν φαρισαίων τινὲς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶναι ἄνθρωπος παρὰ Θεοῦ, ἐπειδὴ δὲν φυλάττει τὸ σάββατον. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον, Καὶ πῶς δύναται ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος τοιαῦτα νὰ πράττῃ; Ὁ δὲ ἰαθεὶς τυφλὸς ἔλεγεν, ὅτι ὁ θεραπεύσας αὐτὸν εἶναι προφήτης. Μὴ πιστεύοντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι ἦτο τυφλὸς καὶ ἀνέβλεψεν, ἐξήταζον τοὺς γονεῖς του περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, αὐτοὶ δὲ φοβηθέντες τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες εἶχον συναποφασίσει νὰ ποιήσωσιν ἀποσυναγωγήον ὄντινα ἤθελεν ὁμολογήσει τὸν Χριστὸν, εἶπον, Αὐτὸς ἔχει ἡλικίαν, αὐτὸν ἐρωτήσατε. Ὁργισθέντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐδίωξαν τὸν θεραπευθέντα, τὸν ὅποιον ἀπαντήσας ὁ Ἰησοῦς τῷ λέγει, Πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; καὶ ἐκεῖνος εἶπε, Καὶ τίς εἶναι, Κύριε, διὰ νὰ πιστεύσω εἰς αὐτόν; Ὁ Ἰη-

σοὺς εἶπεν, Ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον βλέπεις καὶ ὀμιλεῖ μετὰ σοῦ. Ὁ τυφλὸς ἀπεκρίθη, Πιστεύω, Κύριε, καὶ ἐπροσκύνησεν αὐτόν.

§ 101. Ὁ καλὸς Σαμαρείτης (Λουκ. Γ΄.)

Νομικὸς τις ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, εἶπε, Διδάσκαλε, τί ὀφείλω νὰ πράξω διὰ νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωὴν; Ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Τί εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸν νόμον; πῶς ἀναγινώσκεις εἰς αὐτόν; καὶ ἐκεῖνος εἶπεν, «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεὸν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν». Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Ὁρθῶς ἀπεκρίθης· οὕτω ποιεῖ καὶ σὺ καὶ θὰ ζήσης (δηλ. θὰ κληρονομήσης τὴν αἰώνιον ζωὴν). Ὁ δὲ νομικὸς, θέλων νὰ δικαιώσῃ ἑαυτόν, εἶπε. Καὶ τίς εἶναι ὁ πλησίον μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη διὰ τῆς ἐξῆς παραβολῆς. «Ἀνθρωπὸς τις, καταβαίνων ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ, περιέπεσεν εἰς ληστὰς, οἱ ὁποῖοι, γυμνώσαντες αὐτόν, τὸν κατεπλήρωσαν καὶ ἀφέντες αὐτόν ἡμιθανῆ ἀνεχώρησαν. Κατὰ συγκυρίαν δὲ διέβαινον ἐκεῖθεν ἱερεὺς τις, ὅστις ἰδὼν αὐτόν, ἐπέρασε χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν, ὁμοίως δὲ διέβαινε καὶ τις Λευίτης καὶ ἐλθὼν πρὸς αὐτόν καὶ ἰδὼν τὴν κατάστασίν του, ἀνεχώρησε. Σαμαρείτης δὲ τις ὁδεύων ἦλθε πρὸς τὸν πληγωμένον καὶ ἰδὼν τὴν κατάστασιν αὐτοῦ τὸν εὐσπλαγγίσθη, καὶ προσελθὼν ἔδωκε τὰς πληγὰς του, ἐπιχύσας ἔλαιον καὶ οἶνον ἐπ' αὐτάς. Ἐπειτα τὸν ἔβαλε ἐπάνω εἰς τὸ ζῶν του καὶ τὸν ἔφερεν εἰς τὸ πανδοχεῖον καὶ τὸν περιποιήθη· τὴν δὲ ἐπιούσαν ἡμέραν ἀναχωρῶν ἔδωκε δύο δηνάρια εἰς τὸν ξενοδόχον καὶ τῷ εἶπεν, «Ἐπιμελήθητι τὸν ἄνθρωπον τούτων καὶ ὅσα ἐξοδεύσης περισσότερα δι' αὐτόν, ἐγὼ θὰ σοὶ τὰ πληρώσω ὅταν ἐπιστρέψω.» Τίς λοιπὸν τῶν τριῶν τούτων σοὶ φαίνεται ὅτι εἶναι πλησίον τοῦ ἐμπεισόντος εἰς τοὺς ληστὰς; Ὁ δὲ νομικὸς ἀπεκρίθη, ἐκεῖνος ὅστις τὸν ἠλέησε. Λοιπὸν, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, πορεύου καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως.

§ 102. Ὁ Ἄσωτος υἱός (Λουκ. ΙΕ΄.)

Ὅτε παρετήρησαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ὅτι ὁ Ἰησοῦς προσδέχεται τοὺς εἰς αὐτὸν προσερχομένους ἁμαρτωλοὺς, καὶ καλοῦμενος συνεσθίει μετ' αὐτῶν, τὸν ἐκατηγόρησαν διὰ τοῦτο. Ὁ Ἰησοῦς θέλων νὰ διδάξῃ αὐτοὺς ὅτι χαρὰ γίνεται ἐν τῷ Οὐρανῷ ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ καὶ ἐνὸς ἁμαρτωλοῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόβλητος ὁ μετανοῶν, εἶπε τὴν ἐξῆς παραβολὴν.

Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς, ἐξ ὧν ὁ νεώτερος ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατρὸς του τὸ ἀνάλογον μέρος τῆς κληρονομίας του. Ὁ δὲ πατὴρ διένειμεν εἰς αὐτοὺς τὴν περιουσίαν του. Οὗτος δὲ ὁ νεώτερος λαθῶν τὸ μερίδιόν του ἀνεχώρησε μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς μακρονὸν τόπον, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὸν πλοῦτόν του ζῶν ἄσώτως. Ἀφ' οὗ κατεδαπάνησεν ὕλα, συνέβη ἐκεῖ μεγάλη πείνα, καὶ αὐτὸς, μὴ ἔχων νὰ φάγῃ, ἔγεινε δούλος εἰς τινα τῶν πολιτῶν, ὅστις τὸν ἀπέστειλεν εἰς τοὺς ἀγρούς του νὰ βρόσκῃ χοίρους. Ἐπεθύμει δὲ ὁ ἄσωτος πεινῶν νὰ γεμίσῃ τὴν κοιλίαν του μὲ τὰ ξυλοκέρατα, τὰ ὁποῖα οἱ χοῖροι ἔτρωγον, ἀλλ' οὐδεὶς τῷ ἔδιδε. Συνελθὼν τότε εἰς ἑαυτὸν, εἶπε· Πόσοι ὑπερέταί τοῦ πατρὸς μου εὐποροῦσιν ἄρτου, ἐγὼ δὲ ἀποθνήσκω τῆς πείνης. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν πατέρα του καὶ νὰ προσπέσῃ εἰς τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ἐπιστρέφοντα δὲ εἶδεν αὐτὸν μακρόθεν ὁ πατὴρ καὶ εὐσπλαγχνισθεὶς ἔτρεξε καὶ ῥιφθεὶς εἰς τὸν τράχηλόν του τὸν κατεφίλησε. Τότε εἶπεν ὁ υἱός, Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ὀνομασθῶ υἱός σου, κατὰστησόν με ὡς ἓνα τῶν δούλων σου. Ὁ δὲ πατὴρ λέγει εἰς τοὺς δούλους του, Φέρετε τὴν πρώτην στολὴν καὶ ἐνδύσατέ τον, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας του, σφάξατε δὲ καὶ τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν νὰ φάγωμεν καὶ νὰ εὐφρανθῶμεν, διότι οὗτος ὁ υἱός μου ἦτο νεκρὸς καὶ ἀνέζησε καὶ ἀπολωλὸς καὶ εὐρέθη. Ἐν ᾧ δὲ ἤρχισαν οὕτω νὰ εὐφραίνωνται, ἔρχεται ὁ πρεσβύτερος υἱός ἐκ τοῦ ἀγροῦ. Πλη-

σιάσας δὲ καὶ ἀκούσας εὐθυμίας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς του καὶ πληροφορηθεὶς παρὰ τινος τῶν δούλων τὰ γενόμενα καὶ ἀγανακτήσας, δὲν ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν. Τότε ἐξεληθὼν ὁ πατὴρ του τὸν παρεκάλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκον· αὐτὸς δὲ εἶπεν, Ἐγὼ σὲ δουλεύω τόσα ἔτη καὶ οὐδέποτε παρέβην προσταγὴν σου, καὶ ὅμως οὐδέποτε μοὶ ἔδωκας ἔριφον διὰ νὰ εὐφρανθῶ μετὰ τῶν φίλων μου· τώρα δὲ ὅτε ἤλθεν ὁ κατασώτευσας τὸν πλοῦτόν σου υἱός σου, ἔσφαζας χάριν αὐτοῦ τὸν μίσχον τὸν σιτευτόν. Ὁ δὲ πατὴρ εἶπεν εἰς αὐτόν, Σὺ τέκνον, εἶσαι πάντοτε μετ' ἐμοῦ καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μου ἰδικά σου εἶναι, ἔπρεπε δὲ νὰ εὐφρανθῆς καὶ σὺ καὶ νὰ χαρῆς, ἐπειδὴ ὁ ἀδελφός σου ἦτο νεκρὸς καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη.

§ 103. Ὁ πλούσιος καὶ ὁ Λάζαρος. Οἱ δέκα λεπροί.
(Λουκ. ΙΣΤ'. ΙΖ'.)

Καὶ ἄλλην διδακτικὴν περὶ φιλάνθρωπίας παραβολὴν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, τὴν ἐξῆς, διὰ τοὺς μυκτηρίζοντας αὐτὸν φαρισαίους, οἵτινες ἦσαν φιλάργυροι καὶ ἄσπλαγχοι.

Ἦτο ποτε ἄνθρωπός τις πλούσιος, καὶ ἐνεδύετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραίνόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. Ἦτο δὲ καὶ πτωχὸς τις ὀνομαζόμενος Λάζαρος, ὁ ὁποῖος ἔκειτο ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ πλουσίου καταπληγῶμένος καὶ ἐπεθύμει νὰ χορτασθῆ μετὰ τὰς ψίχας, αἱ ὁποῖαι ἐπιπτον ἐκ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· οἱ δὲ κύνες ἤρχοντο καὶ ἔλειχον τὰς πληγὰς του. Συνέβη δὲ νὰ ἀποθάνῃ ὁ πτωχὸς καὶ τὸν ἔφεραν οἱ ἄγγελοι εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ ἄδῃ εὐρισκόμενος ὁ πλούσιος εἰς τὰ βάσανα, ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶδε τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρὰν, καὶ τὸν Λάζαρον εἰς τοὺς κόλπους του, καὶ κράζας εἶπε, Πάτερ Ἀβραάμ! ἐλέησόν με, καὶ πέμψον τὸν Λάζαρον, νὰ βρέξῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου του εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ δροσίση τὴν γλῶσσάν μου, διότι καταβασανίζομαι μέσα εἰς ταύτην τὴν φλόγα. Ὁ δὲ Ἀβραάμ εἶπεν εἰς αὐτόν. Τέκνον, ἐνθυ-

μοῦ ὅτι σὺ ἀπέλαθες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, ὁ δὲ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ· καὶ τώρα αὐτὸς μὲν εὐφραίνεται, σὺ δὲ βασανίζεσαι· ἔτι δὲ μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν εἶναι μέγα χάσμα, καὶ δὲν δύνανται οἱ θέλοντες νὰ διαβῶσιν ἀπ' ἐδῶ εἰς ὑμᾶς, οὐδὲ ἀπὸ μέρους ὑμῶν εἰς ἡμᾶς. Τότε εἶπεν ὁ πλούσιος, Παρκαλῶ σε λοιπὸν, ὦ πάτερ, νὰ στείλῃς τὸν Λάζαρον εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, διότι ἔχω καὶ ἄλλους πέντε ἀδελφοὺς, νὰ εἴπῃ εἰς αὐτοὺς ταῦτα, διὰ νὰ μὴ ἔλθωσι καὶ ἐκεῖνοι εἰς τοῦτον τὸν τόπον τῆς βασάνου. Καὶ ὁ Ἀβραάμ εἶπεν, Ἔχουσι τὸν Μωσῆα καὶ τοὺς προφῆτας καὶ ἄς ἀκούσωσιν αὐτούς. Ὁ δὲ πλούσιος εἶπεν, Οὐχὶ πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν πορευθῆ εἰς αὐτούς, θὰ μετανοήσωσιν. Ὁ δὲ Ἀβραάμ εἶπεν, Ἐάν μὴ ἀκούωσι τὸν Μωσῆα καὶ τοὺς προφῆτας, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστηθῆ, θὰ πεισθῶσιν.

Εἶπε δὲ εἰς τοὺς μαθητάς του ὅτι, ἂν ἔχωσι πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, καὶ τὰ ἄψυχα θὰ ὑπακούωσιν εἰς αὐτούς.

Ἐρχόμενος ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ διαπορευόμενος διὰ μέσου τῆς Σαμαρείας καὶ τῆς Γαλιλαίας, ἐν ᾧ εἰσῆρχετο εἰς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτὸν δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἵτινες ἐστάθησαν μακρόθεν φωνάζοντες, Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. Ἰδὼν αὐτούς ὁ Ἰησοῦς τοῖς εἶπεν, Ὑπάγετε καὶ ἐπιδείξατε τὸν ἑαυτὸν σας εἰς τοὺς ἱερεῖς. Ἐν ᾧ δὲ ἐπορεύοντο εἰς τοὺς ἱερεῖς, ἐκαθαρίσθησαν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ἐπέστρεψε δοξάζων μεγαλοφώνως τὸν Θεόν, καὶ ἔπεσε κατὰ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ εὐχαριστῶν αὐτόν. Ἦτο δὲ ὁ ἐπιστρέψας οὗτος Σαμαρείτης. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν οὕτως εὐγνωμονοῦντα εἶπε, Δὲν ἐκαθαρίσθησαν καὶ οἱ δέκα; ποῦ εἶναι λοιπὸν οἱ ἐννέα; δὲν εὐρέθησαν νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ νὰ δοξάσωσι τὸν Θεόν, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ ἀλλογενής; Εἶπε δὲ εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, Ἀναστάς πορεύου· ἡ πίστις σου σὲ ἔσωσε.

§ 104. Ὁ τελώνης καὶ ὁ φαρισαῖος. (Λουκ. ΙΗ΄.)

Εὐλογία τῶν μικρῶν παιδίων.

(Ματθ. ΙΘ΄. Μάρκ. Ι΄. Λουκ. ΙΗ΄.)

Ἐπειδὴ τινες πεπεισμένοι εἰς ἑαυτοὺς, ὅτι εἶναι δίκαιοι, καταφρονοῦσι τοὺς ἄλλους, ὅποιοι μάλιστα ἦσαν τότε οἱ τῆς αἰρέσεως τῶν φαρισαίων, ὁ Ἰησοῦς εἶπε διὰ τοὺς τοιοῦτους τὴν παραβολὴν ταύτην. « Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν νὰ προσευχηθῶσιν, ὧν ὁ μὲν εἶς ἦτο φαρισαῖος, ὁ δὲ ἄλλος τελώνης. Καὶ ὁ μὲν φαρισαῖος σταθεῖς, πρὸς ἑαυτὸν προσήχετο ταῦτα, Θεέ μου, σὲ εὐχαριστῶ, ὅτι δὲν εἶμαι καὶ ἐγὼ καθὼς εἶναι οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ ὡς καὶ οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δις τῆς ἑβδομάδος καὶ δίδω τὸ δέκατον ἐξ ὅλων, ὅσα ἀποκτῶ. Ὁ δὲ τελώνης ἐξ ἐναντίας ἐστάθη μακρόθεν, καὶ δὲν ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμούς του νὰ ὑψώσῃ πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀλλ' ἐκτύπα τὸ στήθος του καὶ ἔλεγεν, ὁ Θεὸς ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλόν » Ἀφ' οὗ ἐτελείωσε ταύτην τὴν παραβολὴν ὁ Ἰησοῦς εἶπε, λέγω ὑμῖν, ὅτι οὗτος ὁ τελώνης κατέβη εἰς τὸν οἶκόν του δεδικαιωμένος, οὐχὶ δὲ καὶ ὁ φαρισαῖος· διότι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Προσέφερον δὲ τινες εἰς τὸν Ἰησοῦν μικρὰ παιδιὰ, διὰ νὰ τὰ εὐλογήσῃ· οἱ δὲ μαθηταὶ του ἐπετίμησαν τοὺς φέροντας. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀγανακτήσας εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Ἄφετε τὰ παιδιὰ νὰ ἔρχονται πρὸς με, καὶ μὴ τὰ ἐμποδίζητε· διότι τῶν τοιούτων εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Βεβαίως λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅστις δὲν δεχθῇ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, δὲν θὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. Καὶ ἔπειτα τὰ ἐνηγκαλίσθη καὶ τὰ πύλόγησε, βαλὼν τὴν χειρὰ του ἐπ' αὐτά.

§ 105. Ὁ πλούσιος ἄρχων.

(Ματθ. ΙΘ΄. Μάρκ. Ι΄. Λουκ. ΙΗ΄.)

Τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀπαντήσας ἄρχων τις νεανίαςος, καὶ
(ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ). 41

γονατίσας ἔμπροσθέν του, ἐπηρώτησεν αὐτόν, Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζῶν αἰώνιον κληρονομήσω; Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, τί μὲ λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς εἶναι ἀγαθός, εἰμὴ εἰς ὁ Θεός. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ εισέλθῃς εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς· αὐτὸς δὲ εἶπε, Ποίας; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Ταύτας, οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ὁ δὲ νεανίσκος εἶπε, Πάντα ταῦτα ἐφύλαξα ἐκ νεότητός μου, τί ἄλλο μοὶ λείπει; Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτόν, Ἐὰν θέλῃς νὰ γείνης τέλειος, ὕπαγε πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου, καὶ δός τα εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοιοῦτοτρόπως θὰ ἔχῃς θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, ἔπειτα δὲ ἔλθε καὶ ἀκολούθει μοι. Ἄφ' οὗ ἤκουσε τοῦτον τὸν λόγον ὁ νεανίσκος, ἔγεινε κατηφής καὶ ἀνεχώρησε λυπούμενος, ἐπειδὴ ἦτο πλούσιος καὶ εἶχε πολλὰ κτήματα. Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του, Τῇ ἀληθείᾳ λέγω ὑμῖν, ὅτι εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ εισέλθῃ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Εὐκολώτερον εἶναι νὰ διέλθῃ κάμηλος διὰ τῆς τρύπας τῆς βελόνης, παρὰ νὰ εισέλθῃ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐξεπλήττοντο διὰ ταῦτα, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, Καὶ τίς δύναται νὰ σωθῇ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις εἶναι δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ.

Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα μαθητάς του, εἶπε πρὸς αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ προσεχοῦς πάθους του εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ περὶ τῆς τριημέρου ἀναστάσεώς του. Ἄλλ' αὐτοὶ δὲν ἐνόησαν.

Ἐν ᾧ δὲ ἐπλησίαζεν εἰς Ἱεριχὼ ἐθεράπευσε τυφλὸν διὰ μέσου τοῦ λόγου του.

§ 106. Ὁ Ζακχαῖος (Λουκ. ΙΘ').

Εἰς τὴν πόλιν Ἱεριχὼ ἦτό τις ἄνθρωπος πλούσιος καὶ ἀρχιτελώνης, ὀνομαζόμενος Ζακχαῖος· οὗτος ἐζήτει νὰ ἴδῃ τὸν Ἰησοῦν τίς εἶναι, δὲν ἠδύνατο ὁμῶς ἐξ αἰτίας τοῦ πλήθους, διότι ἦτο μικρὸς κατὰ τὸ ἀνάστημα τοῦ σώματος. Ὅθεν

προδραμῶν ἔμπροσθεν ἀνέβη εἰς μίαν συκομωρέαν, διὰ νὰ δυναθῆ νὰ τὸν ἴδῃ, ἐπειδὴ ἔμελλε νὰ περάσῃ ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς. Ὡς δὲ ἔφθασεν ὁ Ἰησοῦς εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἀναβλέψας εἶδε τὸν Ζακχαῖον, καὶ τῷ εἶπε, Ζακχαῖε, κατάβα ταχέως, ἐπειδὴ σήμερον πρέπει νὰ μείνω εἰς τὸν οἶκόν σου. Ὁ δὲ Ζακχαῖος κατέβη εὐθὺς καὶ τὸν ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς ὅσοι δὲ εἶδον τὸν Ἰησοῦν ἐγόγγυζον λέγοντες, Ἦλθε νὰ μείνῃ εἰς τὸν οἶκον ἀνδρὸς ἁμαρτωλοῦ! (διότι τοιοῦτοι ἐθεωροῦντο οἱ τελευτανοί). Ὁ δὲ Ζακχαῖος σταθεὶς εἶπεν εἰς τὸν Ἰησοῦν, Ἰδοῦ, κύριε, δίδω τὸ ἥμισυ τῶν ὑπαρχόντων μου εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ, ἂν τινα ἠδίκησά τι, τὸ ἀποδίδω τετραπλοῦν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, Σήμερον σωτηρία εἰς τὸν οἶκον τοῦτον ἔγεινε, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ. εἶναι, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἦλθε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὸ ἀπολωλός.

§ 107. Ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου (Ἰωάν. ΙΑ΄.)

Ἦτο εἰς τὴν Βηθανίαν ἀσθενής τις ὀνόματι Λάζαρος, ὅστις εἶχε δύο ἀδελφάς, τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία ὠνομάζετο Μαρία, ἡ δὲ ἄλλη Μάρθα. Ταῦτα δὲ τὰ τρία ἀδέλφια ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. Ἀφ' οὗ δὲ ἠσθένησεν ὁ Λάζαρος, αἱ ἀδελφαὶ τοῦ ἐμήνησαν τοῦτο τὸ γεγονός εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς. Καὶ τότε μὲν ἔμεινεν ὁ Ἰησοῦς εἰς ὃν εὐρίσκετο τόπον δύο ἡμέρας. Μετὰ δὲ ταῦτα εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του, Ἄς ὑπάγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. Οἱ μαθηταὶ τοῦ λέγουσιν αὐτῷ: Διδάσκαλε τώρα ἐζήτησεν νὰ σὲ λιθάσωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ὁ Κύριος εἶπεν ὕστερον αὐταῖς, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν ἐκοιμήθη, ἀλλὰ ὑπάγω νὰ ἐξυπνίσω αὐτόν· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ ἀπεκρίθησαν, Κύριε, ἂν ἐκοιμήθη, θὰ σωθῇ. Τότε ὁ Ἰησοῦς τοῖς εἶπεν, Ὁ Λάζαρος ἀπέθανε, καὶ ἄς ὑπάγωμεν πρὸς αὐτόν. Ἦλθε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Βηθανίαν, καὶ εὔρε τὸν Λάζαρον τέσσαρας ἡδὴ ἡμέρας κείμενον εἰς τὸν τάφον. Ἐρχομένου δὲ

τοῦ Ἰησοῦ, ἡ μὲν Μάρθα ἦλθεν εἰς ὑπάντησίν του, ἡ δὲ Μαρία ἔμενον εἰς τὸν οἶκον. Ἰδοῦσα δὲ τὸν Ἰησοῦν ἡ Μάρθα εἶπε, Κύριε, ἂν ἦσο ἐδώ, δὲν θά ἀπέθνησκεν ὁ ἀδελφός μου· ἀλλὰ καὶ τώρα ἤξεύρω, ὅτι ὅσα ζητήσης παρὰ Θεοῦ σοὶ τὰ δίδει. Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐδωκεν ἐλπίδα εἰς αὐτήν, ὅτι θέλει ἀναστῆθῃ ὁ ἀδελφός της. Ἀπῆλθε δὲ ἐκείνη καὶ ἐκάλεσε καὶ τὴν ἀδελφήν της τὴν Μαρίαν, ἥτις ἐλθοῦσα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, τὰ αὐτὰ λέγουσα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἰδὼν καὶ αὐτήν καὶ τοὺς ἄλλους κλαίοντας, ἐστενοχωρήθη πολὺ καὶ συγκινηθεὶς εἶπε, Ποῦ τὸν ἐβάλετε; Καὶ ἐκείνοι ἀπεκρίθησαν, Κύριε, ἔρχου καὶ εἶδε, καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐδάκρυσεν. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὸν τάφον, ἐπρόσταξε νὰ ἀνοίξωσιν αὐτὸν, αἶροντες τὸν λίθον· καὶ τότε μὲν ἐπεκαλέσθη τὸν οὐράνιον του πατέρα, ἔπειτα δὲ ἔκραξε μεγάλη τῇ φωνῇ, Λάζαρε δεῦρο ἐξω· καὶ ὁ Λάζαρος ἐξῆλθε τοῦ τάφου. Τοῦτο ἰδόντες πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν· τινὲς ὅμως ἐξ αὐτῶν ὑπῆγαν εἰς τοὺς φαρισαίους, καὶ ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς· οὗτοι δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς συνήγαγον συνέδριον εἰς ᾧ ἔλεγον, τί ποιούμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος πολλὰ θαύματα ἐνεργεῖ· ἐὰν τὸν ἀφήσωμεν, θά πιστεύωσι πάντες εἰς αὐτὸν, καὶ θά ἔλθωσιν οἱ Ῥωμαῖοι, θά ἄρῃσι καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν· ὅθεν ἐπόμενοι τῇ γνώμῃ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου Καϊάφα, εἰπόντος προφητικῶς χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῇ ὀρθῶς, ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόλλυται, συν-απεφάσισαν ἐν συμβουλίῳ νὰ τὸν ἀποκτείνωσι. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀπεφάσισαν νὰ συλλάβωσι τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπειδὴ ἤκουσαν ὅτι πολὺς ὄχλος συρρέει νὰ ἴδῃ τὸν Λάζαρον ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, ἀπεφάσισαν νὰ φονεύωσι καὶ τὸν Λάζαρον.

§ 108. Εἵσοδος τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ.

Ἡ ξηρανθεῖσα συκῆ.

(Ματθ. ΚΑ'. Μάρκ. ΙΑ'. Λουκ. ΙΘ'. Ἰω. ΙΒ').

Τῇ ἐπαύριον τῆς ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, ἐν ᾧ ἦτο πολὺς κόσμος συνηγμένος εἰς Ἱερουσαλήμ διὰ τὴν

προσεγγίζουσιν εορτήν τοῦ πάσχα, ἐρχόμενος καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐνταῦθα, ἀπέστειλε δύο μαθητάς του, εἰπὼν εἰς αὐτοὺς, Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς θὰ εὑρητε ἐκεῖ μίαν ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσατέ τα καὶ φέρετέ τα ἐδῶ· ἂν δὲ εἴπῃ ὑμῖν τίς τι, εἶπατε εἰς αὐτόν, ὁ Κύριος αὐτῶν τὰ χρειάζεται, καὶ εὐθὺς θὰ τ' ἀφήσῃ. Ἐπορεύθησαν οἱ μαθηταί, καὶ ἔπραξαν κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ Ἰησοῦ, ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἔβαλαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἐνδύματά των καὶ ἐπεκάθισεν εἰς τὸν πῶλον ὁ Ἰησοῦς. Ὁ δὲ πολὺς λαὸς ἔστρωσαν τὰ ἱμάτιά των εἰς τὴν ὁδόν, δι' ἧς διέβαιναν ὁ Ἰησοῦς· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλαδία ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἔστρωναν αὐτὰ εἰς τὴν ὁδόν. Τὸ δὲ προπορευόμενον καὶ ἐπακολουθοῦν πλῆθος ἔκραζε λέγον, Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις! Τινὲς δὲ τῶν φαρισαίων ἔλεγον εἰς τὸν Ἰησοῦν, Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοὺς μαθητάς σου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι θὰ φωνάζωσιν. Εἰσελθόντος τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱερουσόλυμα, ἐσείσθη ὅλη ἡ πόλις καὶ ἔλεγε, Τίς εἶναι οὗτος; Τὸ δὲ πλῆθος ἔκραζεν, Οὗτος εἶναι ὁ Ἰησοῦς ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας. Ἀφ' οὗ δὲ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, οἱ παῖδες ἔκραζον. Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ! Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πειραχθέντες, εἶπον εἰς τὸν Ἰησοῦν, Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Ναί· ἀλλ' οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον; (ψαλμ. Η, 2). Ἐδίδωξε δὲ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοὺς πωλοῦντας εἰς αὐτὸ καὶ ἀγοράζοντας, λέγων, Εἶναι γεγραμμένον, ὁ οἶκός μου εἶναι οἶκος προσευχῆς, καὶ σεῖς ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον ληστῶν (Ἰεζ. Ζ. 41).

Καταλιπὼν δὲ τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν καὶ κατέλυσεν ἐκεῖ. Τῇ δὲ ἐπαύριον πρῶτ' ἐπανερχόμενος εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπείνασεν. Ἰδὼν δὲ συκὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν εἰς αὐτήν· ἐπειδὴ δὲ εὔρε μόνον φύλλα καὶ οὐχὶ καρπὸν, εἶπε «Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα «καὶ παρευθὺς ἐξηράνθη ἡ συκῆ· εἰς τοὺς θαυμάσαντας δὲ διὰ τοῦτο

μαθητάς του εἶπεν ὅτι, ἂν ἔχωσι πίστιν καὶ τὸ ὄρος δύνανται νὰ μεταθέσωσιν ἐκ τοῦ τόπου του εἰς τὴν θάλασσαν.

§ 109. Περὶ τῶν δύο λεπτῶν τῆς χήρας.
(Μάρκ. ΙΒ'. Λουκ. ΚΑ').

Παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων (Μαθθ. ΚΕ').

Καθήμενος κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ὁ Ἰησοῦς ἀπέναντι τοῦ εἰς τὸν ναὸν γαζοφυλακίου, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ βουλούμενοι ἔβαλλον δῶρα, ἔβλεπεν ὅτι οἱ πολὺ πλούσιοι ἔβαλλον πολλὰ. Ἐν τούτοις εἶδε καὶ μίαν χήραν πτωχὴν, ἡ ὁποία ἔβαλεν ἐκεῖ δύο λεπτά. Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του, Τῆ ἀληθείᾳ, ἡ χήρα αὕτη ἔβαλεν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον περισσότερον πάντων τῶν ἄλλων· ἐπειδὴ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι ἔβαλον ἐκ τοῦ περισσεύματός των εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματός της ἔβαλεν ὅ,τι καὶ ἂν εἶχε.

Θέλων δὲ νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ὦσι πάντοτε προητοιμασμένοι διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, εἶπε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἐξῆς παραβολὴν. Θὰ ὁμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ δέκα παρθένας, αἱ ὁποῖαι λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας των (φανούς) ἐξῆλθον πρὸς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου, ἐκ τούτων δὲ αἱ μὲν πέντε ἦσαν μωραὶ, αἱ δὲ πέντε φρόνιμοι· καὶ αἱ μὲν μωραὶ ἔλαβον τὰς λαμπάδας, δὲν ἔλαβον ὕμωσ μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἔλαιον ὡς αἱ φρόνιμοι. Ἐπειδὴ δὲ ἐβράδυνεν ὁ νυμφίος, ἐνύσταζαν πᾶσαι καὶ ἐκοιμῶντο. Μετὰ δὲ ταῦτα, τὸ μεσονύκτιον, ἠκούσθη φωνή, Ἴδου ἔρχεσαι ὁ νυμφίος, ἐξέλθετε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Τότε ἠγέρθησαν ὅλαι αἱ παρθένοι, καὶ ἠτοίμασαν τὰς λαμπάδας των, καὶ αἱ μὲν μωραὶ εἶπον πρὸς τὰς φρόνιμους, Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, διότι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται· αἱ δὲ φρόνιμοι ἀπεκρίθησαν, Μήπως τὸ ἔλαιον δὲν ἀρκέσῃ καὶ διὰ ἡμᾶς καὶ διὰ ὑμᾶς, ὑπάγετε καλλιτέρα εἰς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε δι' ἑαυτάς. Ἐν ᾧ δὲ ἀπῆρχοντο αὗται ν' ἀγοράσωσιν, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ μὲν ἔτοιμοι παρθένοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα· αἱ δὲ λοιπαὶ ἦλθον μετὰ ταῦτα, καὶ ἔλεγον,

Κύριε, Κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν· ὁ δὲ νυμφίος εἶπε, δὲν γνωρίζω ὑμᾶς. Προσέχετε λοιπὸν πάντες, διότι δὲν ἤξεύρετε οὔτε τὴν ἡμέραν, οὔτε τὴν ὥραν, καθ' ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

§ 110. Παραβολὴ τῶν ταλάντων. (Ματθ. ΚΕ΄.)

Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ ταύτην τὴν παραβολὴν, Ἐπισημασθε τις ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς δούλους του, καὶ παρέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν περιουσίαν του. Καὶ εἰς ἄλλον μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, εἰς ἄλλον δὲ δύο, καὶ εἰς ἄλλον ἓν, κατὰ τὴν ἰκανότητα ἐκάστου· εἶπε δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ τὰ ἐμπορευθῶσιν ἕως οὗ ἐπιστρέψῃ. Καὶ ὁ μὲν λαβὼν τὰ πέντε τάλαντα, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λαβὼν τὰ δύο ἐμπορευθέντες αὐτὰ τὰ ἐδιπλασίασαν, ὁ λαβὼν δὲ τὸ ἓν τάλαντον τὸ ἔθαψεν εἰς τὴν γῆν. Ἄφ' οὗ δὲ ἐπέστρεψεν ὁ κύριος, ἐπρόσταξε νὰ κράξωσι τοὺς δούλους ἐκεῖνους, διὰ νὰ ἴδῃ πόσα ἐκέρεδῃσεν ἕκαστος αὐτῶν διὰ τῆς ἐπιμελείας του. Καὶ πρῶτον μὲν ἦλθεν ὁ λαβὼν τὰ πέντε τάλαντα, φέρων καὶ ἄλλα πέντε εἰς κέρδος. Ὁ δὲ Κύριος εἶπε πρὸς αὐτὸν, Εὖγε δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἔμεινες πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν θά σε καταστήσω, γενοῦ μέτοχος τῆς χαρᾶς τοῦ κυρίου σου. Ἐπειτα δὲ ἦλθεν ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν καὶ ἔφερεν ἄλλα δύο εἰς κέρδος. Καὶ ὁ Κύριος εἶπεν, Εὖγε δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπ' ὀλίγα ἔμεινες πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν θά σε καταστήσω, γενοῦ μέτοχος τῆς χαρᾶς τοῦ κυρίου σου. Τελευταῖον δὲ ἦλθε καὶ ὁ λαβὼν τὸ ἓν τάλαντον, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Κύριε, ἰδοὺ ἔχεις πάλιν τὸ ἓν τάλαντόν σου. Ἐγὼ ἤξεύρων ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος σκληρὸς, θερίζων ὅπου δὲν ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν δὲν διεσκόρπισας, ἔκρυψα τὸ τάλαντον εἰς τὴν γῆν, καὶ ἰδοὺ ἔχεις τὸ ἰδικόν σου. Ὁ δὲ Κύριος εἶπε πρὸς αὐτὸν, Δούλε πονηρὲ καὶ ὀκνηρὲ! ἐκ τοῦ ἰδίου σου στόματος σὲ καταδικάζω· ἀφ' οὗ ἤξευρες ὅτι εἶμαι σκληρὸς ἄνθρωπος, καὶ θερίζω ὅπου δὲν ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅπου δὲν διεσκόρπισα, ἔπρεπε νὰ βάλῃς τὸ ἀργύριόν μου εἰς τοὺς τραπεζίτας, καὶ ἐγὼ ἐρχόμενος θά τὸ ἐλάβουνα παρ' αὐτῶν

μετὰ τόκου. Καὶ εὐθὺς ἐπρόταξε τοὺς περιεστῶτας, λέγων, Λάβετε ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε αὐτὸ εἰς τὸν ἔχοντα τὰ δέκα τάλαντα· ἐπειδὴ εἰς πάντα ἔχοντα δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ· καὶ τὸν ἀχρεῖον δούλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου θὰ ᾔηαι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

§ 111. Ἐσχάτη ἡμέρα τῆς κρίσεως (Ματθ. ΚΕ').

Μετὰ ταῦτα ὠμίλησε τὰ ἐξῆς περὶ τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς κρίσεως.

Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ ὅλοι οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε θὰ καθήσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς δόξης του, καὶ θὰ συναθροισθῶσιν ἔμπροσθέν του πάντα τὰ ἔθνη, καὶ θὰ τοὺς διαχωρίσῃ ἀπ' ἀλλήλων, καθὼς ὁ ποιμὴν διαχωρίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ θὰ βάλῃ τὰ μὲν πρόβατα πρὸς τὰ δεξιὰ του, τὰ δ' ἐρίφια πρὸς τὰ ἀριστερὰ του. Τότε θὰ εἰπῇ ὁ βασιλεὺς εἰς ἐκείνους, οἳτινες εἶναι ἐκ δεξιῶν· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· διότι ἐπέινασα, καὶ μοι ἐδώκατε νὰ φάγω, ἐδίψησα καὶ ἐδώκατέ μοι νὰ πίνω· ξένος ἤμην καὶ μὲ ἐδέχθητε εἰς τὸν οἶκον ὑμῶν· γυμνὸς ἤμην καὶ μὲ ἐνεδύσατε· ἠσθένησα, καὶ μὲ ἐπεσκέφθητε· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με. Ἐκεῖνοι δὲ θὰ εἴπωσι πρὸς αὐτὸν, Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα, καὶ σ' ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα καὶ σ' ἐποτίσαμεν; πότε σε εἶδομεν ξένον καὶ σ' ἐδέχθημεν; ἢ γυμνὸν καὶ σ' ἐνεδύσαμεν; πότε σε εἶδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρὸς σέ; Καὶ ὁ βασιλεὺς θὰ ἀποκριθῇ, Τῇ ἀληθείᾳ λέγω ὑμῖν ὅτι, ὅσα ἐπράξατε εἰς ἓνα ἐκ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, εἰς ἐμὲ τὰ ἐπράξατε. Ἐπειτα δὲ θὰ εἰπῇ καὶ εἰς ἐκείνους, οἳτινες εἶναι ἐξ ἀριστερῶν. Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις.

αὐτοῦ διότι ἐπεινάσα, καὶ δέν μοι ἐδώκατε νὰ φάγω· ἐδίψησα, καὶ δέν μοι ἐδώκατε νὰ πῶ· ξένος ἤμην, καὶ δέν μ' ἐδέχθητε εἰς τὸν οἶκον ὑμῶν· γυμνὸς ἤμην, καὶ δέν μ' ἐνεδύσατε· ἀσθενὴς ἤμην καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ δέν μ' ἐπεσκέφθητε. Αὐτοὶ δὲ θὰ ἀποκριθῶσι· Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ δέν σε ὑπηρετήσαμεν; Καὶ ὁ βασιλεὺς θὰ ἀποκριθῇ· Ὅσα δὲν ἐπράξατε εἰς ἓνα τῶν ἀδελφῶν μου τούτων τῶν ἐλαχίστων, δὲν τὰ ἐπράξατε οὐδὲ εἰς ἐμέ. Καὶ οὕτως, οἱ μὲν ἐξ ἀριστερῶν θὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, οἱ δὲ δίκαιοι, εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Ἄφου δὲ ἐτελείωσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Γνωρίζετε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας γίνεται τὸ πάσχα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ νὰ σταυρωθῇ. Τότε δὲ συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως Καϊάφα, καὶ ἐν συμβουλίῳ ἀπεφάσισαν νὰ συλλάβωσι τὸν Ἰησοῦν μὲ δόλον καὶ νὰ τὸν ἀποκτείνωσι.

§ 112. Ὁ μυστικὸς δεῖπνος. (Ματθ. ΚΣΤ΄.

Μάρκ. ΙΔ΄. Λουκ. ΚΒ΄. Ἰω. ΙΓ΄. καὶ Α΄. Κορινθ. ΙΑ΄.)

Ὅτε ἐπλησίασεν ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ λεγομένη Πάσχα, ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην ἵνα ἐτοιμάσωσιν αὐτό. Ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ δεῖπνου, ἐκάθισε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐδείπνησεν μετ' αὐτῶν τὸν τελευταῖον δεῖπνον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Τότε δὲ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς, Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα νὰ φάγω τοῦτο τὸ πάσχα μετ' ὑμῶν πρὸ τοῦ νὰ πάθω. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι δέν θὰ φάγω πλέον ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Ὅπως δὲ δώσῃ τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ὑπόδειγμα τῆς ἐν ἀγάπῃ ταπεινώσεως καὶ ἀμοιβαίας διακονίας, ἐγερθεὶς καὶ περιζωσάμενος λέντιον, ἤρχισε νὰ πλύνῃ τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς σπογγίζῃ. Ἐπειτα καθίσας εἰς τὴν τράπεζαν, ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκοψεν αὐτὸν, καὶ

ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του, καὶ εἶπε, Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ἐπειτα ἔλαβε καὶ τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του, εἰπὼν, Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς συστάσεως τοῦ μυστηρίου τῆς ἁγίας μεταλήψεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

ΤΑ ΠΑΘΗ, Ἡ ΕΚ ΝΕΚΡῶΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ.

§ 113. Ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα.

(Ματθ. ΚΣΤ΄. ΚΖ΄. Μάρκ. ΙΔ΄. Λουκ. ΚΒ΄. Ἰω. ΙΓ΄.—ΙΗ΄.)

Εἷς ἐκ τῶν δώδεκα μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἶχε συμφωνήσει μὲ τοὺς ἀρχιερεῖς, νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸν τριάκοντα ἀργύρια, ἵνα παραδώσῃ αὐτοῖς τὸν Ἰησοῦν. Τὸν σκοπὸν τοῦτον τοῦ Ἰούδα γνωρίζων ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν ἐν τῷ δεῖπνῳ, Βέβαια λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν θά με παραδώσῃ. Ἀκούσαντες τοῦτο οἱ μαθηταί, ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους, ἀποροῦντες περὶ τίνος τὸ λέγει· καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης, τὸν ὁποῖον ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἔκειτο εἰς τὸ πλευρόν του, ἔνευσε πρὸς αὐτὸν ὁ Πέτρος, νὰ ἐρωτήσῃ παῖος εἶναι ἐκεῖνος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τὸν Ἰωάννην, ἐπιπεσόντα εἰς τὸ στῆθός του καὶ ἐρωτήσαντα μυστικῶς, Εἰς ὅποιον ἐγὼ βιάψας εἰς τὸν ζωμὸν τὸ ψωμίον δώσω, ἐκεῖνος εἶναι, καὶ ἐμβάψας ψωμίον, τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην εἰς ὃν εἰσῆλθε τότε ὁ Σατανᾶς· Εἶπε δὲ εἰς αὐτὸν συγχρόνως ὁ Ἰησοῦς, Ὅ,τι θὰ κάμῃς, κάμε το τὸ ταχύτερον, Οὐδεὶς δὲ τῶν ἀνακειμένων ἐνόησε πρὸς τί τὸ εἶπε· τινὲς ἐνόμισαν ὅτι λέγει αὐτῷ ν' ἀγοράσῃ τ' ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἑορτήν, ἐπειδὴ εἶχε τὰ κοινὰ

χρήματα, ἢ νὰ δώσῃ τι εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ὁ δὲ Ἰούδας λαβὼν τὸ ψωμίον, εὐθὺς ἐξῆλθεν· ἦτο δὲ τότε νύξ.

Μετὰ τὸν δεῖπνον, ὁ Ἰησοῦς συνωμίλησεν ἱκανῶς μὲ τοὺς μαθητάς του· συμβουλεύσας δὲ καὶ παρηγορήσας αὐτοὺς καὶ ἐυξάμενος ὑπὲρ αὐτῶν, ἀφ' οὗ ὕμνησαν ἐξῆλθε μετ' αὐτῶν πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦτο κῆπος ἐν τῷ χωρίῳ Γεθσημανῆ. Ὁ Ἰούδας ἤξευρε τὸν κῆπον τοῦτον, διότι πολλάκις ἤρχετο ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν του.

Ἀφ' οὗ ἦλθεν ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς, λέγει πρὸς τοὺς μαθητάς του, Καθίσατε ἐνταῦθα, ἕως οὗ ὑπάγω νὰ προσευχηθῶ· ἔλαβε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ παραμερίσας εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Περίλυπος εἶναι ἡ ψυχὴ μου· ἕως θανάτου, μείνατε ἐδῶ καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ· καὶ παραμερήσας ὀλίγον, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ εἶπε, Πάτερ εἰ δυνατόν, ἅς παρέλθῃ ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, πλὴν ἅς γείνη τὸ θέλημά σου, καὶ ὄχι τὸ ἰδικόν μου· τοῦτο δὲ εἶπεν ἐκ δευτέρου καὶ ἐκ τρίτου. Ἐφάνη δὲ ἄγγελος καὶ τὸν ἐνίσχυσεν. Ὁ Ἰησοῦς κατήντησεν εἰς μεγάλην ἀγωνίαν, ὥστε ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ἔγεινεν ὡς θρόμβοι αἵματος καὶ ἔπιπτον εἰς τὴν γῆν. Ἐπειτα δὲ ἐλθὼν εἰς τοὺς μαθητάς του εὔρεν αὐτοὺς κοιμωμένους, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Τί κοιμᾶσθε; γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε διὰ νὰ μὴ πέσητε εἰς πειρασμόν. Ἐγείρεσθε, νὰ ὑπάγωμεν· ἰδοὺ ἐπλησίασεν ὁ παραδιδούς με. Καὶ ἐν τῷ ἔλεγε ταῦτα, ἦλθεν ὁ Ἰούδας μὲ πολλοὺς στρατιώτας καὶ δούλους τῶν ἀρχιερέων, φέροντας μαχαίρας καὶ φανούς καὶ λαμπάδας· καὶ ὁ Ἰούδας (ἐπειδὴ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς σημεῖον, ὅτι ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἤθελε φιλήσει εἶναι ὁ Ἰησοῦς), πλησιάσας πρὸς τὸν Ἰησοῦν, εἶπε, Χαῖρε διδάσκαλε, καὶ τὸν ἐφίλησεν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν, Φίλε, διὰ τί ἦλθες; μὲ φίλημα παραδίδεις τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Οἱ δὲ στρατιῶται συνέλαβον αὐτόν. Ὁ Πέτρος τότε εἴλκυσε τὴν μάχαιράν του, καὶ ἔκοψε τὸ δεξιὸν ὠτίον τοῦ δούλου τοῦ ἀρχιερέως, ὀνομαζομένου Μάλχου· καὶ τὸ μὲν ὠτίον τοῦ Μάλχου ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, πρὸς δὲ τὸν Πέτρον εἶπε, Βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θή-

κην, διότι ὅστις σύρει μάχαιραν ἐναντίον ἄλλου, ὑπὸ μαχαίρας θέλει χαθῆ.

§ 114. Ἄρνησις τοῦ Πέτρου.

(Ματθ. ΚΣΤ΄. Μάρκ. ΙΑ΄. Λουκ. ΚΒ΄. Ἰω. ΙΑ΄.)

Μετὰ τὸν δεῖπνον εἶχεν εἶπει ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς μαθητάς του πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα· Ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ θὰ σκανδαλισθῆτε πάντες ἐν ἐμοί. Ὁ δὲ Πέτρος ἀπεκρίθη, Ἄν καὶ πάντες σκανδαλισθῶσιν ἐν σοί, ἐγὼ ὅμως δὲν θὰ σκανδαλισθῶ ποτε, ἔτοιμος εἶμαι νὰ ὑπάγω μετὰ σοῦ καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Τῇ ἀληθείᾳ σοὶ λέγω, σήμερον κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα, πρὶν ἢ φωνήσῃ ὁ ἀλέκτωρ δις, σὺ θὰ με ἀρνηθῆς τρίς. Τότε δὲ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς μαθητάς, ὅτι θὰ στείλῃ εἰς αὐτοὺς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται. Ὅτε δὲ παρέδωκεν ὁ Ἰούδας τὸν Ἰησοῦν, οἱ μὲν ἄλλοι μαθηταί, ἐκτὸς τοῦ Πέτρου καὶ Ἰωάννου, τὸν ἀφῆκαν καὶ ἔφυγαν καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης, ὢν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, εἰσῆλθε μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὁ δὲ Πέτρος τὸν ἠκολούθει μακρόθεν ἕως εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, ὅπου οἱ δούλοι εἶχον ἀνθρακιὰν καὶ ἠθερμαίνοντο· πλησιάσας δὲ ἐκάθητο καὶ αὐτὸς μετ' αὐτῶν. Ἐκεῖ δ' ἐξητάζετο μήπως καὶ αὐτὸς εἶναι ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὅμως αὐτὸς ἠρνήθη τρίς τοῦτο, τὴν τελευταίαν μάλιστα φορὰν ἤρχισε νὰ καταρᾶται καὶ νὰ ὀμνύῃ, λέγων, Δὲν γνωρίζω τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον λέγετε. Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἔλεγε ταῦτα, ἐφώνησεν ὁ ἀλέκτωρ τὸ δεῦτερον, καὶ ὁ Ἰησοῦς στραφεὶς, ἠτένισε πρὸς τὸν Πέτρον· ὁ δὲ Πέτρος ἐνθυμηθεὶς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὅστις τῷ εἶπε, πρὶν ἢ φωνήσῃ ὁ ἀλέκτωρ δις, σὺ θὰ μὲ ἀπαρνηθῆς τρίς, ἐξῆλθεν ἔξω καὶ ἔκλαυσε πικρῶς.

§ 115. Ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων. (Ματθ. ΚΣΤ΄. ΚΖ΄. Μάρκ. ΙΑ΄. Λουκ. ΚΒ΄. ΚΓ΄. Ἰω. ΙΗ΄. ΙΘ΄.)

Οἱ συλλαβόντες τὸν Ἰησοῦν, τὸν ἔδησαν καὶ τὸν ἔφεραν

πρῶτον εἰς τὸν Ἄνναν τὸν πρῶτον ἀρχιερέα, πενθερὸν δὲ τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερέως κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο Καϊάφα, ὅστις εἶχε συμβουλευσει τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ν' ἀπολεσθῇ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ εἰς ἄνθρωπος. Ὁ Ἄννας δέσας ἀπέστειλεν εἰς τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἠρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἀρχιερεὺς περὶ τῶν μαθητῶν του καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας του· ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐγὼ παρρησία ἐλάλησα εἰς τὸν κόσμον, ἐρώτησον τοὺς ἀκρατάς μου, διότι οὗτοι ἤξεύρουσι τί ἔλεγα εἰς αὐτούς. Ἄφ' οὗ δὲ εἶπε ταῦτα, εἰς τῶν ὑπηρετῶν τὸν ἐβράβισεν, εἰπὼν, Οὕτως ἀποκρίνεσαι εἰς τὸν ἀρχιερέα; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Ἄν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; Οἱ περὶ τὸν ἀρχιερέα συνηγμένοι ἤδη γραμματεῖς καὶ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἵνα τὸν θανατώσωσι, καὶ δὲν εὔρον, ἂν καὶ πολλοὶ ἤλθον ψευδομάρτυρες. Ὑστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες νὰ μαρτυρήσωσι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, εἶπον, Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι εἶπεν, Ἐγὼ δύναμαι νὰ κρημίσω τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας νὰ τὸν οἰκοδομήσω πάλιν. Τότε ἐσηκώθη ὁ ἀρχιερεὺς καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰησοῦν, Δὲν ἀποκρίνεσαι τίποτε εἰς ὅσα σοῦ καταμαρτυροῦσιν οὗτοι; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν, Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος νὰ εἴπῃς εἰς ἡμᾶς, ἂν σὺ ᾔσαι ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Σὺ εἶπας· πλὴν βεβαίῳ ὑμᾶς, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἴδῃτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιερεὺς, ἔσχισε τὰ ἐνδύματά του καὶ εἶπεν, Ἐβλασφήμησε! τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; Καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους εἶπε, Τώρα ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν, τί σταχάζεσθε; ἐκεῖνοι δὲ εἶπον, Ἐνοχὸς θανάτου εἶναι. Καὶ μετὰ τοῦτο οἱ κρατοῦντες αὐτὸν τὸν ἐνέπαιζον, ἄλλοι μὲν τὸν ἔπτυσον καὶ τὸν ἐβράβιζον εἰς τὸ πρόσωπον, ἄλλοι δὲ ἐσκέπαζον τὸ πρόσωπόν του καὶ τὸν ἐκτύπων, λέγοντες, Προφήτευσον, Χριστὲ, τίς εἶναι ὁ κτυπήσας σε;

§ 116. Ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου.
(Ἰω. ΙΗ'. Λουκ. ΚΓ'. Ματθ. ΚΖ'. Μάρκ. ΙΕ').

Ὅτε δὲ ἐξημέρωσεν, ἔφεραν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ συνέδριον, ὅπου ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, καὶ τὸν ἠρώτησαν, Σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, σεῖς λέγετε ὅτι ἐγὼ εἰμι. Ἐπειτα εἶπον πάντες, τί ἔτι ἔχομεν χρεῖαν μαρτυρίας, ἀφ' οὗ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματός του. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ καταδικάσωσι τίνα εἰς θάνατον δι' ἰδίας των ἀποφάσεως, ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸν Ῥωμαῖον ἡγεμόνα τῆς Ἰουδαίας Πόντιον Πιλάτον.

Τότε ἰδὼν ὁ Ἰούδας ὁ προδότης ὅτι κατεδικάσθη ὁ Ἰησοῦς μεταμεληθεὶς ἐπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια ταῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, λέγων, «Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῶον. Οἱ δὲ εἶπον, Τί πρὸς ἡμᾶς, σὺ ὄψει» Καὶ βίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀπελθὼν ἀπηγχονίσθη. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον «Δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ τὰ βάλωμεν εἰς τὸν κορβανᾶν (θησαυροφυλάκιον τοῦ ναοῦ) ἐπειδὴ ταῦτα εἶναι τιμὴ αἵματος, συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν μὲ αὐτὰ ἀγρὸν κεραμέως, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς νεκροταφεῖον τῶν ξένων· διὸ καὶ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος (Ἀκελθαμέ. Πράξ. α'. 19).

Ὁ Πιλάτος ἠρώτησε τοὺς ἀπαγαγόντας τὸν Ἰησοῦν πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους, Τίνα κατηγορίαν ἔχετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Αὐτοὶ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἄν δὲν ἦτο οὗτος κακοποιὸς, βέβαια δὲν σοὶ τὸν παρεδίδομεν. Ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε, Λάθετε ὑμεῖς αὐτὸν καὶ κρίνατέ τον κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν· αὐτοὶ δὲ ἀπεκρίθησαν· Δὲν εἶναι ἡμῖν συγκεχωρημένον νὰ καταδικάσωμεν εἰς θάνατον οὐδένα. Ἀφ' οὗ εἶπον αὐτὰ, ὁ Πιλάτος ἐμβῆκεν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, Καὶ ὁ Ἰησοῦς Ἀπεκρίθη, Ἀφ' ἐαυτοῦ σὺ λέγεις τοῦτο, ἢ ἄλλοι σοὶ εἶπον περὶ ἐμοῦ; Καὶ ὁ Πιλάτος εἶπε, Μήπως εἶμαι ἐγὼ Ἰουδαῖος; Τὸ ἔθνος σου καὶ

οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε εἰς ἐμὲ, τί λοιπὸν ἔπραξας; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἡ βασιλεία μου δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· ἐπειδὴ, ἂν ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, οἱ ὑπηρέται μου ἤθελον ἀγωνισθῆ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις. Καὶ ὁ Πιλάτος εἶπε, Λοιπὸν εἶσαι βασιλεύς; Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Σὺ λέγεις ὅτι εἶμαι ἐγὼ βασιλεύς; ἐγὼ πρὸς τοῦτο ἐγεννήθην καὶ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον νὰ διδάξω τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅστις εἶναι ἐκ τῆς ἀληθείας, ἐκεῖνος ὑπακούει εἰς τὴν φωνήν μου. Ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε, Τί εἶναι ἀλήθεια; Καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ εἶπεν, Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐπέμενον ἰσχυρότερα λέγοντες, ὅτι συνταράττει τὸν λαὸν, διδάσκων εἰς ὅλην τὴν Ἰουδαίαν, ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀκούσας Γαλιλαίαν, ἠρώτησεν ἂν ἦναι Γαλιλαῖος ὁ Ἰησοῦς, καὶ μαθὼν ὅτι ἦτο ἐκ τῆς ἐπικρατείας τοῦ Ἡρώδου, ὄντος τετράρχου τῆς Γαλιλαίας, τὸν ἔστειλε πρὸς αὐτὸν, ὅστις διὰ τὰς ἐορτὰς ἦτο εἰς Ἱερουσαλήμ.

Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· διότι, ἀκούων πάντοτε πολλὰ περὶ αὐτοῦ, ἀπὸ πολλοῦ ἐπεθύμει νὰ τὸν ἴδῃ καὶ ἤλπιζε νὰ ἴδῃ σημεῖόν τι (θαῦμα) ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον· ἐπρότεινε δὲ εἰς αὐτὸν πολλὰς ἐρωτήσεις, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἴσατο σιωπῶν, καὶ δὲν ἀπεκρίθη οὐδὲ ἓνα λόγον· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς ἴσταντο ἐκεῖ καὶ τὸν κατηγοροῦν σφοδρῶς. Ἐξουδενήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης καὶ οἱ στρατιῶταί του, καὶ ἐμπαίξας τὸν ἐνέδυσε μὲ λαμπρὸν φόρεμα (ὡς βασιλέα τάχα τῶν Ἰουδαίων), καὶ τὸν ἔστειλεν ὀπίσω εἰς τὸν Πιλάτον. Ἐφιλιώθησαν δὲ τότε ὁ Πιλάτος καὶ ὁ Ἡρώδης, διότι προὔπηρχε ἔχθρα μεταξὺ των.

§ 117. Καταδίκη τοῦ Ἰησοῦ.

(Μαθθ. ΚΖ'. Λουκ. ΚΓ'. Ἰω. ΙΗ'. ΙΘ'.)

Μετὰ δὲ ταῦτα προσκαλέσας ὁ Πιλάτος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἶπεν, ὅτι δὲν εὐρίσκει ὅτι

ἔπραζεν ὁ Ἰησοῦς τι ἄξιον θανάτου· καὶ ἐπειδὴ συνήθιζεν ὁ ἡγεμῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν ν' ἀπολύῃ ἓνα κατὰδικον, ὃν τινα ἤθελεν ὁ λαός, καὶ τότε εἶχεν ἓνα κατὰδικον, ληστήν διαβόητον, ὀνομαζόμενον Βαραββᾶν, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Τίνα θέλετε νὰ σᾶς ἀπολύσω, Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; Καὶ ὅλον τὸ πλῆθος ἔκραζεν, Ἄρον τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν. Καὶ ὁ Πιλάτος τοὺς ἠρώτησε, Τί νὰ κάμω λοιπὸν τὸν Ἰησοῦν; Καὶ πάντες ἀπεκρίθησαν, Σταυρωθήτω. Ἐν τούτοις ἔστειλε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Πιλάτου πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, Νὰ μὴ ἔχῃς νὰ κάμῃς μὲ τὸν δίκαιον τοῦτον, διότι πολλὰ ἔπαθον εἰς τὸ ὄνειρόν μου δι' αὐτόν· ὅθεν ὁ Πιλάτος εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους περὶ τοῦ Ἰησοῦ, Καὶ τί κακὸν ἐποίησεν; Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐπέμενον μεγαλοφώνως κράζοντες, Σταυρωθήτω, σταυρωθήτω. Ὅθεν ἀναγκασθεὶς ὁ Πιλάτος τὸν μὲν Βαραββᾶν ἀπέλυσε, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἐμαστιγώσεν. Ἐπειτα ἤρχισαν νὰ τὸν περιπαίξωσιν οἱ στρατιῶται, καὶ τὸν ἐνέδυσαν κοκκίνην χλαμύδα καὶ τὸν ἐστεφάνωσαν μὲ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, καὶ τῷ ἔδωκαν κάλαμον εἰς τὴν χεῖρα· γονατίσαντες δὲ ἔμπροσθέν του, ἔλεγον περιπαίζοντές τον, Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων! καὶ ἐμπτύσαντες αὐτόν, ἔλαβαν τὸν κάλαμον ἀπὸ τὴν χεῖρά του καὶ ἔτυπον αὐτόν εἰς τὴν κεφαλὴν. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐξῆλθεν ἔξω πάλιν καὶ εἶπεν, ὅτι δὲν εὕρισκει οὐδὲν πταίσμα εἰς αὐτόν. Ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον· λέγει δὲ ὁ Πιλάτος, Ἴδοὺ ὁ ἄνθρωπος. Ἄλλ' οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται των ἐφώναζαν ὅλοι ὁμοῦ, Σταύρωσον! σταύρωσον αὐτόν! Καὶ ὁ Πιλάτος εἶπε, Λάβετε αὐτόν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατέ τον, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν εὕρισκω καμμίαν αἰτίαν εἰς αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἀπεκρίθησαν, Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν πρέπει ν' ἀποθάνῃ, διότι ἔκαμε τὸν ἑαυτὸν του υἱὸν Θεοῦ. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀκούσας τοῦτο ἐφοβήθη, καὶ εἰσελθὼν εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Πόθεν εἶσαι σύ; Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπεκρίθη, ὁ δὲ Πιλάτος τῷ εἶπεν, εἰς ἐμὲ δὲν λαλεῖς; Δὲν ἠξέουρεις ὅτι ἐξουσίαν ἔχω νὰ σε σταυρώσω καὶ ἐξουσίαν ἔχω νὰ σε ἀπολύσω; Καὶ

ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Δὲν εἶχες τινα ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ, ἂν μὴ σοι ἦτο δεδομένον ἄνωθεν. Καὶ ἐκ τούτου ὁ Πιλάτος ἐζήτηε νὰ τὸν ἀπολύσῃ· ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι ἔκραζον, Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, δὲν εἶσαι φίλος τοῦ Καίσαρος· ἐπειδὴ ὅστις λέγει ἑαυτὸν βασιλέα, ἀντιφέρεται πρὸς τὸν Καίσαρα. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πιλάτος ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος καὶ δεῖξας τὸν Ἰησοῦν, εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, Ἴδου ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. Αὐτοὶ δὲ ἐφώναζον, Ἄρον! Ἄρον! σταύρωσον αὐτόν· ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε, Τὸν βασιλέα ὑμῶν νὰ σταυρώσω; οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀπεκρίθησαν, Δὲν ἔχομεν βασιλέα, εἰμὴ Καίσαρα. Τότε ὁ Πιλάτος βλέπων ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἔνιψε τὰς χεῖράς του ἔμπροσθεν τοῦ ὄχλου, λέγων, Ἀθῶος εἶμαι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου, ὑμεῖς ὕψεσθε. Καὶ ὄλος ὁ λαὸς ἀπεκρίθη, Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν! Καὶ τότε ὁ Πιλάτος παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν εἰς αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ σταυρωθῇ· ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ζητηθέντα παρ' αὐτῶν Βαραββᾶν.

§ 118. Σταύρωσις τοῦ Ἰησοῦ.

(Ματθ. ΚΖ'. Λουκ. ΚΓ'. Μάρκ. ΙΕ'. Ιω. ΙΘ'.)

Ἄφ' οὗ παρέλαβον οἱ στρατιῶται τὸν Ἰησοῦν, τὸν ἐξέδυσαν τὴν χλαμύδα καὶ τὸν ἐνέδυσαν τὰ ἱμάτιά του, καὶ ἐπιθέντες τὸν σταυρὸν εἰς τοὺς ὤμους του τὸν ἀπῆγον εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης· ἠκολούθει δὲ πλῆθος πολὺ, καὶ εὐσεβεῖς τινες γυναῖκες κλαίουσαι καὶ θρηνοῦσαι. Καθ' ὁδὸν δὲ εὔρον Σίμωνά τινα Κυρηναῖον, καὶ τὸν ἠγγάρευσαν νὰ φέρῃ ὄπισθεν τοῦ Ἰησοῦ τὸν σταυρὸν. Ἄφ' οὗ δὲ ἐφθασαν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γολγοθᾶ, πρῶτον ἔδωκαν εἰς τὸν Ἰησοῦν νὰ πῖν ἕξος μεμιγμένον μὲ χολήν, ὁ δὲ Ἰησοῦς τὸ ἐδοκίμασε μὲν, δὲν ἠθέλησεν ὅμως νὰ τὸ πῖν· ἔπειτα τὸν ἐσταύρωσαν, ἡμέραν παρασκευῆν. Ἐσταύρωσαν δὲ καὶ δύο κακούργους παρ' αὐτῶ, τὸν μὲν ἐκ δεξιῶν, τὸν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. Ὁ

δὲ Ἰησοῦς πάσχων ταῦτα, ἐδέετο λέγων· «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν». Ἐπάνω δὲ εἰς τὸν σταυρὸν ἔθηκάν τὴν ἐπιγραφὴν, Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων» μὲ γράμματα Ἑλληνικά, Ῥωμαϊκά καὶ Ἑβραϊκά. Ἐπειδὴ δὲ τὸν ἐσταύρωσαν γυμνόν, διεμοιράσθησαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἔβαλον κλῆρον τί νὰ πάρῃ ἕκαστος. Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινουῦντες τὰς κεφαλὰς καὶ λέγοντες «Οὐαὶ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν· σῶσον σεαυτὸν καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Ὅμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἔλεγον «ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι». Τῶν συσταυρωθέντων δὲ κακούργων ὁ μὲν εἶς ἐβλασφήμει, λέγων, Ἄν ἦσαι σὺ ὁ Χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. Ὁ δὲ ἕτερος ἐπέπληττε τοῦτον λέγων, Δὲν φοβεῖσαι τὸν Θεόν, ἐν ᾧ καὶ σὺ τὰ αὐτὰ ὑποφέρεις; καὶ ἡμεῖς μὲν πάσχουμεν δικαίως, διότι ἀπολαμβάνομεν ἄξια τῶν πράξεων ἡμῶν, οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε· καὶ πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἔλεγε, «Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸν, Βεβαίως λέγω σοι, ὅτι σήμερον θὰ ἦσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ.

§ 119. Τελευτὴ τοῦ Ἰησοῦ.

(Ματθ. ΚΖ'. Μάρκ. Λουκ. ΚΓ'. Ἰω. ΙΘ'.)

Παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἴσταντο ἡ ἀγία αὐτοῦ μήτηρ, ἡ παρθένος καὶ Θεοτόκος Μαρία, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ Σαλώμη καὶ ὁ Ἰωάννης, τὸν ὁποῖον ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα καὶ τὸν Ἰωάννην, πρὸς μὲν τὴν μητέρα του εἶπε, Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου· πρὸς δὲ τὸν Ἰωάννην εἶπεν, Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας τὴν ἔλαβεν ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὅτε δ' ἔγεινε μεσημβρία, μέγα σκότος ἐκάλυψεν ὅλην τὴν γῆν, ἐπικρατήσαν τρεῖς ὥρας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφώνησεν ὁ Ἰησοῦς· «Ἐλωί, ἐλωί, λαμμᾶ σαβαχθανί,» ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον: Θεέ μου! Θεέ μου! εἰς τί μὲ ἐγκατέλιπες; Μετ' ὀλί-

γον δὲ πάλιν εἶπε, Διψῶ δραμῶν δέ τις τῶν ἐκεῖ ἰσταμένων καὶ γεμισίας σπόγγον ὄξους τὸν ἔβαλεν εἰς κάλαμον καὶ ἐπότιζεν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, Τετέλεστα! Πάτερ, εἰς χειρὰς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου· καὶ οὕτω κλίνας τὴν κεφαλὴν ἐξέπνευσε. Καὶ ἰδοὺ εὐθὺς ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ εἰς δύο μέρη ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, ἡ γῆ ἐσειέσθη, αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν καὶ τὰ μνημεῖα ἠνοίχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν καὶ ἐνεφανίσθησαν εἰς πολλούς. Ταῦτα ἰδὼν ὁ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ παρεστῶτες ἐφοβήθησαν πολὺ καὶ ἔλεγον, Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦτο οὗτος.

Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ δύο κακοῦργοι ἦτο παραμονὴ τοῦ σαββάτου τοῦ πάσχα, τὸ ὁποῖον ἦτο καὶ ἡ κυρία ἡμέρα τοῦ πάσχα. Ἴνα μὴ μείνωσι λοιπὸν τὰ σώματα ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, παρεκάλεσαν τὸν Πιλάτον οἱ Ἰουδαῖοι νὰ συντρίψωσι τὰ σκέλη τῶν ἐσταυρωμένων, διὰ ν' ἀποθάνωσι καὶ νὰ καταβιάσωσι τὰ σώματά των ἀπὸ τὸν σταυρὸν νὰ τὰ θάψωσι. Καὶ ὁ μὲν Πιλάτος ἔδωκε τὴν προσταγὴν, οἱ δὲ στρατιῶται τῶν μὲν ἄλλων δύο συνέτριψαν τὰ σκέλη, τοῦ δὲ Ἰησοῦ οὐχί· διότι ἦτο ἤδη ἀποθαιμένος. Ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν ἐκέντησε τὴν πλευρὰν τοῦ Ἰησοῦ μὲ λόγχην, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

§ 120. Ἀποκαθήλωσις καὶ ταφή τοῦ Ἰησοῦ.
(Ματθ. ΚΖ'. Μάρκ. ΙΕ'. Λουκ. ΚΓ'. Ἰω. ΙΘ').

Περὶ τὸ ἐσπέρας τῆς παρασκευῆς ἦλθε πρὸς τὸν Πιλάτον ἄνθρωπος τις ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὀνομαζόμενος Ἰωσήφ· ἦτο δὲ πλούσιος καὶ βουλευτὴς ἐπίσημος, καὶ δὲν εἶχε συγκατανεύσει οὔτε εἰς τὴν βουλὴν, οὔτε εἰς τὴν πράξιν τῶν ἄλλων κατὰ τοῦ Χριστοῦ, διότι ἦτο δίκαιος καὶ ἀγαθὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος ὅμως διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. Οὗτος λοιπὸν ἐλθὼν εἰς τὸν Πιλάτον, ἐζήτησε τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπροσκάλεσε τὸν ἑκατόνταρχον καὶ τὸν ἠρώτησεν,

ἀν ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἤδη ἐκπνεύσῃ. Πληροφορηθεὶς δὲ παρ' αὐτοῦ, ὅτι ἀπέθανεν, ἐπέτρεψε νὰ δοθῇ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν Ἰωσήφ. Ὅτε δὲ ἐνύκτωσεν, ἦλθεν ὁ Ἰωσήφ, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ συνδόνιον καθαρὸν, διὰ νὰ τυλίξῃ μὲ αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Νικόδημος, ἀνὴρ ἐκ τῶν φαρισαίων, ὅστις πρὸ τριῶν ἐτῶν εἶχε συνομιλήσει μετὰ τοῦ Ἰησοῦ· εἶχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ἕως ἑκατὸν λίτρας. Οὗτοι οἱ δύο ἀποκαθήλωσαν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ τὸ ἤλειψαν μὲ τὰ πολύτιμα μῦρα, καὶ τὸ περιετύλιξαν μὲ τὸ συνδόνιον. Ἐκεῖ δὲ πλησίον ἦτο κῆπος τοῦ Ἰωσήφ, καὶ ἐν αὐτῷ μνημεῖον λαξευτὸν, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασεν ὁ Ἰωσήφ δι' ἑαυτὸν, καὶ δὲν εἶχεν ἐνταφιασθῆ εἰς αὐτὸ ἄλλος· εἰς αὐτὸ τὸ μνημεῖον ἔθηκαν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ κυλίσαντες ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου μέγαν λίθον, ἀνεχώρησαν. Ἦσαν δὲ εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰωσήφ, αἵτινες ἐκάθηντο ἀπέναντι τοῦ τάφου, καὶ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

Τὴν δὲ ἐπαύριον ἐλθόντες ὁμοῦ πρὸς τὸν Πιλάτον οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, εἶπον πρὸς αὐτὸν, Ἐνεθυμήθημεν ὅτι ὁ πλάνος ἐκεῖνος ζῶν ἔτι, εἶπε, Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγειρόμαι· ὅθεν πρόσταξον νὰ φυλαχθῇ ὁ τάφος ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήπως ἔλθωσιν οἱ μαθηταὶ τοῦ τὴν νύκτα καὶ κλέψωσι τὸ σῶμά του, καὶ ἔπειτα εἴπωσιν εἰς τὸν λαὸν ὅτι ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη, Ἐχετε φύλακας, ὑπάγετε καὶ ἀσφαλίσαιε τὸν τάφον, ὅπως γνωρίζετε. Ἐκεῖνοι δὲ πορευθέντες ἠσφάλισαν τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῶν στρατιωτῶν.

§ 121. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ.

(Ματθ. ΚΗ'. Μάρκ. ΙΣΤ'. Λουκ. ΚΔ'. Ἰω. Κ')

Τὴν μετὰ τὸ σάββατον ἡμέραν, ἦτοι τὴν πρώτην τῆς ἑβδομάδος, σκοτίας ἔτι οὔσης, ἤρχοντο εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Σαλώμη

φέρουσαι ἀρώματα, τὰ ὁποῖα ἠγόρασαν, ἵν' ἀλείψωσι τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἤδη ἀνασθηθῆ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν εἰρημένων μυροφόρων. Ἐγένετο δὲ σεισμός μέγας. Ἄγγελος δὲ κυρίου, καταβάς ἐξ οὐρανοῦ, ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, καὶ ἐκάθητο ἐπ' αὐτοῦ· ἡ δὲ ὄψις αὐτοῦ ἦτο ὡς ἡ ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμά του λευκόν, ὡς ἡ χιών· οἱ στρατιῶται ἐκπλαγέντες ἔμειναν ὡς νεκροὶ ἐκ τοῦ φόβου.

Ὁ δὲ ἄγγελος λέγει πρὸς τὰς γυναῖκας, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς. Γνωρίζω ὅτι Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηθινόν, τὸν ἐσταυρωμένον· δὲν εἶναι ἐδῶ, ἠγέρθη καθὼς εἶπε, ἔλθετε καὶ ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος. Ὑπάγετε λοιπὸν ταχέως καὶ ἀναγγεῖλατε εἰς τοὺς μαθητάς του ὅτι ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, καὶ προπορεύεται ὑμῶν εἰς Γαλιλαίαν· ἐκεῖ θέλετε τὸν ἰδεῖ.

Τότε ἀπῆλθον αἱ γυναῖκες ἐκ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου ἅμα δὲ καὶ χαρᾶς μεγάλης καὶ ἔτρεξαν εἰς τὴν πόλιν νὰ ἀναγγεῖλωσιν εἰς τοὺς μαθητάς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. Ἐν ᾧ δὲ ἐπορεύοντο αὐταί, τὰς συνῆντησεν ὁ Κύριος καὶ ταῖς εἶπε, Χαίρετε· αὐταὶ δὲ προσελθοῦσαι τὸν ἐπροσκύνησαν καὶ ἐκράτησαν τοὺς πόδας του. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, Μὴ φοβεῖσθε, ἀλλ' ὑπάγετε καὶ εἶπατε εἰς τοὺς ἀδελφούς μου νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἐκεῖ θὰ μὲ ἴδωσι. Καὶ αἱ μὲν γυναῖκες ἐπορεύοντο νὰ δώσωσι τὴν εἶδησιν εἰς τοὺς μαθητάς, τῶν δὲ στρατιωτῶν τινες ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀνήγγειλαν ὅλα τὰ γινόμενα εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς· οὗτοι δὲ συναθροισθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, ἐποίησαν συμβούλιον καὶ ἔδωκαν ἀργύρια ἱκανὰ εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἠρμήνευσαν λέγοντες, Εἶπατε ὅτι, ἐν ᾧ ἡμεῖς ἐκοιμώμεθα, ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὴν νύκτα καὶ ἐκλεψαν αὐτὸν, καὶ ἂν ἀκουσθῆ τοῦτο παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς θὰ τὸν πείσωμεν, καὶ μὴ σας μέλει. Οἱ δὲ στρατιῶται λαβόντες τ' ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν, καὶ διεφημίσθη τότε ὁ λόγος οὗτος.

Ἐθεάθη δὲ ὁ Ἰησοῦς ὑπὸ ἄλλην μορφήν εἰς δύο ἐκ τῶν μαθητῶν πορευομένους εἰς τὴν κόμην Ἐμμαοῦς. Συνομιλῶν

μετὰ τούτων περὶ τῆς ἀναστάσεως, ἐξήγει εἰς αὐτοὺς τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς περὶ ἑαυτοῦ εἰρημένα· ἔπειτα φθάσαντες εἰς τὴν κώμην τὸν ἐκράτησαν μεθ' ἑαυτῶν διότι ἦτο ἡδὴ ἑσπέρα. Ἐν ᾧ ἐκάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ εὐλόγησε τὸν ἄρτον ἐφανερώθη εἰς αὐτοὺς καὶ ἔγεινεν εὐθὺς ἄφαντος· ἀναστάντες δὲ οὗτοι τὴν αὐτὴν ὥραν μετέβησαν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ διηγήθησαν τοῖς μαθηταῖς τὰ συμβάντα κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν κ.τ.λ. Ἐν ᾧ δὲ ἦσαν συνηθροισμένοι καὶ αἱ θύραι ἦσαν κεκλεισμέναι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ σταθεὶς ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν εἶπεν, Εἰρήνη ὑμῖν. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐτρόμαξαν, νομίσαντες ὅτι βλέπουσι φάντασμα. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Διὰ τί εἴσθε τεταραγμένοι; καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν; ἴδετε τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἶμαι· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα δὲν ἔχει σὰρκα καὶ ὀστά, καθὼς βλέπετε ὅτι ἐγὼ ἔχω. Καὶ ἀφ' οὗ εἶπε ταῦτα, ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας του. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐκ τῆς χαρᾶς τῶν, ὅτι εἶδον τὸν Κύριον, δὲν ἐπίστευον ἔτι καὶ ἐθαύμαζον· εἶπε δὲ τότε ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, Ἐχετέ τι φαγώσιμον ἐνταῦθα; Καὶ ἐκεῖνοι ἔδωκαν αὐτῷ μέρος ἰχθύος ὀπτοῦ καὶ ὀλίγον μέλι, ὃ δὲ Ἰησοῦς λαβὼν ἔφαγεν ἔμπροσθεν αὐτῶν. Ἐπειτα ἐξήγησεν εἰς αὐτοὺς τὰς Γραφὰς καὶ διήνοιξε τὸν νοῦν τῶν εἰς τὸ νᾶ τὰς καταλαμβάνωσι· παρήγγειλε δὲ εἰς αὐτοὺς νᾶ μείνωσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἕως νᾶ στείλῃ εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἐπειτα πάλιν ταῖς εἶπεν, Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ὁ πατήρ μου ἔστειλεν ἐμὲ, οὕτω καὶ ἐγὼ στέλλω ὑμᾶς. Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐνεφύσησε καὶ λέγει πρὸς αὐτοὺς, Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, καὶ ἂν τινῶν συγχωρήσητε τὰς ἁμαρτίας, θὰ ἦναι συγχωρημέναι, ἂν δὲ μὴ τὰς συγχωρήσητε, θὰ ἦναι ἀσυγχώρητοι, Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔγεινεν ἄφαντος ἀπ' αὐτῶν. Οὕτω λοιπὸν ὁ Κύριος αὐθημερὸν ἐπιστοποίησε τὴν ἀνάστασίν του εἰς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς.

§ 122. Ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ.
(Ματθ. ΚΗ'. Ἰω. Κ'. Μάρκ. ΙΣΤ'.)

Ὅτε, ὡς εἶπομεν, ἐφάνη ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς μαθητάς, ὁ Θωμᾶς, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, εἰς ὧν καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν δώδεκα, δὲν εὐρέθη ἐκεῖ· οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ ἔλεγον ἔπειτα πρὸς αὐτὸν, εἶδομεν τὸν Κύριον. Καὶ ὁ Θωμᾶς εἶπεν, Ἐὰν μὴ ἴδω εἰς τὰς χεῖράς του τὸ σημεῖον τῶν καρφίων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευράν του, δὲν θὰ πιστεύσω. Μετὰ οὐκ ὀλίγαις ἡμέραις, ἐν ᾗ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ὅπου συνήθως συνηθροίζοντο, ἦτο δὲ καὶ ὁ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν, ἔλθων ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ἔστη εἰς τὸ μέσον αὐτῶν καὶ εἶπεν, Εἰρήνη ὑμῖν· ἔπειτα λέγει πρὸς τὸν Θωμᾶν, Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ἐδῶ καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ βάλε τὴν χεῖρά σου εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Θωμᾶς εἶπεν αὐτῷ, ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου! Ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ, Ἐπειδὴ μὲ εἶδες, Θωμᾶ, ἐπίστευσας, μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς τὰς γυναῖκας νὰ εἰδοποιησῶσι τοὺς μαθητάς του νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅπου ἤθελον τὸν ἰδεῖν, κατὰ τὴν παραγγελίαν του ἦλθον εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συνήχθησαν εἰς τὸ ὄρος. Ἐκεῖ ἐφάνη καὶ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐπροσκύνησαν, τινὲς ὁμῶς ἐδίστασαν. Ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτοὺς, Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ὑπάγετε εἰς ὅλον τὸν κόσμον, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλην τὴν κτίσιν καὶ διδάξατε ὅλα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτὰ καὶ λέγετε πρὸς αὐτὰ, ὅτι πρέπει νὰ φυλάττωσι πάντα, ὅσα παρήγγειλα εἰς ὑμᾶς καὶ ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς θὰ σωθῆ, ὁ δὲ ἀπιστήσας θὰ κατακριθῆ, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι μὲ ὑμᾶς πάσας τὰς ἡμέρας μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

§ 123. Ἀνάληψις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
(Λουκ. ΚΔ'. Πράξ. Α'.)

Ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν ἔγερσίν του ἐφαίνετο ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας διδάσκων τοὺς μαθητάς του τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Παρήγγειλε δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ νὰ προσμένωσιν ἐκεῖ, ἕως οὔτου πληρωθῇ ἡ ὑπόσχεσις, τὴν ὁποίαν ἤκουσαν ἐκ τοῦ στόματός του καὶ λάβωσι τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν. Εἶπε δὲ εἰς αὐτοὺς. Ὁ μὲν Ἰωάννης ἐβάπτιζε μόνον με ὕδωρ, ὑμεῖς δὲ θὰ βαπτισθῆτε μετ' ἐλίγον ἐν Πνεύματι ἁγίῳ. Ἐκεῖνοι δὲ συνελθόντες τὸν ἠρώτων, Κύριε, εἶπέ ἡμῖν, ἂν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστῆς τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Δὲν ἀνήκει εἰς ὑμᾶς νὰ γνωρίζητε τοὺς χρόνους ἢ καιροὺς, τοὺς ὁποίους ὁ πατὴρ ἔθεσεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Ὑμεῖς ὅμως θὰ λάβητε δύναμιν, ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς ὑμᾶς, καὶ θὰ γείνητε μάρτυρές μου εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὴν Σαμάρειαν καὶ ἕως τὰ ἔσχατα τῆς γῆς.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἔφερεν ἔξω τῆς πόλεως ἕως εἰς Βηθανίαν εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἔνθα εὐλογοῶν αὐτοὺς, ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτῶν καὶ ὑψώθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ νεφέλη τὸν ὑπεδέχθη ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἀναβάς δὲ εἰς τὸν οὐρανόν, ἐκάθησεν ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐν ᾧ ἔβλεπον οἱ μαθηταὶ εἰς τὸν οὐρανόν, τοῦ Ἰησοῦ ἀνερχομένου, ἰδοὺ παρεστάθησαν εἰς αὐτοὺς δύο ἄνδρες με λευκὰ ἐνδύματα, καὶ εἶπον, Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί στέκεσθε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; Οὗτος ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, θὰ ἔλθῃ ποτὲ οὕτω, καθὼς τὸν εἶδατε ἀναβαίνοντα εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψαν οἱ μαθηταὶ περιχαρεῖς ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἦσαν διὰ παντός εἰς τὸ ἱερόν, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν.

Ἐλθόντες ὕστερον οἱ ἔνδεκα μαθηταὶ εἰς Ἱερουσαλήμ,

ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῶν, ὅπου ἦσαν καταμένοντες ὁ τε Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ Σίμων ὁ Ζηλωτῆς καὶ Ἰούδας Ἰακώβου. Οὗτοι πάντες προσεκαρτέρουν ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ δεήσει ὁμοῦ μὲ τὰς γυναῖκας καὶ μὲ τὴν ἀειπάρθενον Μαρίαν, τὴν μακαρίαν μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοὺς συγγενεῖς του υἱοῦ Ἰωσήφ τοῦ μνήστορος, οἵτινες λέγονται ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις σκεπτόμενοι οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ περὶ ἐκλογῆς ἄλλου ἀποστόλου ἀντὶ τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου (ἦσαν δ' ἐκεῖ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν ὀνόματα), ἔφερον εἰς τὸ μέσον δύο, Ἰωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαβᾶν, ὅστις ἐπωνομάσθη Ἰούστος, καὶ τὸν Ματθίαν, καὶ προσευξάμενοι εἶπον, Σὺ Κύριε, καρδιογνώστα πάντων, ἀνάδειξον ἐκ τούτων τῶν δύο ἓνα, τὸν ὅποιον σὺ ἐξέλεξας, ἵνα λάβῃ τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς. Καὶ ἔβαλον τοὺς κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν. Καὶ οὕτως ὁ Ματθίας συνηριθμήθη μὲ τοὺς ἕνδεκα Ἀποστόλους, καὶ ἔγεινεν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν πάλιν δώδεκα.

§ 124. Ἐπιφοίτησις τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους (Πράξ. Β').

Ὅτε συνεπληρώθη ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἥτις ἐορτάζετο εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ τοῦ ἔθους Σινᾶ νομοθεσίας, ἦσαν ἅπαντες οἱ Ἀπόστολοι ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγμένοι. Καὶ αἰφνιδίως ἔγεινεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὡς νὰ ἤρχετο ἀνέμου πνοὴ βιαία, καὶ ἐγέμισεν ὅλον τὸν οἶκον, ὅπου ἦσαν καθήμενοι, καὶ ἐφάνησαν εἰς αὐτοὺς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡς πυρὸς, αἱ ὁποῖαι ἐκάθισαν ἐπὶ ἓνα ἕκαστον αὐτῶν. Καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος ἀγίου, καὶ ἤρχισαν νὰ λαλῶσι ξένας γλῶσσας, καθὼς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐχάριζεν εἰς αὐτοὺς νὰ λαλῶσι.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, διὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς,

διέτριβον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῆς γῆς. Ἀφ' οὗ δὲ ἔγεινεν αὕτη ἡ φωνή, συνηθροίσθη πλῆθος πολὺ καὶ ἐξέστησαν· ἐπειδὴ εἷς ἕκαστος ἤκουε τοὺς Ἀποστόλους, ὅτι ὠμίλουν τὴν ἰδίαν τοῦ διάλεκτον, καὶ θαυμάζοντες ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. Οὗτοι πάντες οἱ λαλοῦντες δὲ εἶναι Γαλιλαῖοι; καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος μὲ τὴν ἰδίαν ἡμῶν διάλεκτον νὰ διηγῶνται τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ; Ἐθαύμαζον δὲ πάντες καὶ ἀποροῦντες ἠρώτων ἀλλήλους, Τί εἶναι τοῦτο; Τινὲς δὲ περιέπαιζον τοὺς Ἀποστόλους λέγοντες, Βέβαια εἶναι μεθυσμένοι οὗτοι. Ὁ δὲ Πέτρος ὁμοῦ μὲ τοὺς ἑνδεκα σταθεῖς, ὠμίλησε μεγαλοφώνως καὶ ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἦσαν μεθυσμένοι, ἀλλ' ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἰωὴλ «Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα καὶ προφητεύουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν κτλ. (Ἰωὴλ Β'. 28). Οἱ δὲ ἀκούσαντες τὴν διδακτικὴν καὶ ἐξηγητικὴν τῶν γεγονότων ὁμίλιαν τοῦ Πέτρου, κατενόγησαν τῇ καρδίᾳ καὶ εἶπον πρὸς τὸν Πέτρον καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, Τί ποιήσωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί; καὶ ὁ Πέτρος εἶπε, Μετανοήσατε καὶ βαπτίσθητε ἕκαστος ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ θὰ λάβητε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Οἱ δὲ ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχὰι ἕως τρισχίλια. Καὶ καθ' ἡμέραν δὲ ἠύξανεν ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστευόντων. Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες συνήρχοντο εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινὰ, καὶ τὰ ὑπάρχοντά των ἐπόλουν καὶ τὰ ἐμοίραζαν εἰς πάντας, κατὰ τὴν χρείαν ἑκάστου.

Οἱ δὲ ἅγιοι ἀπόστολοι ἐνδεδυμένοι τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, οὐ μόνον ἐκήρυττον τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἐβάπτιζον τοὺς πιστεύοντας, ἀλλὰ καὶ ἐθαυματουργοῦν. Οὕτω ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ ἱεροῦ ἔκειτο χωλός τις αἰτῶν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσερχομένων. Οὗτος ἰδὼν τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην εἰσερχομένους εἰς τὸ ἱερόν τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, ἐζήτηε νὰ λάβῃ παρ' αὐτῶν ἐλεημοσύνην. Ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ: χρέ-

ματα δὲν ἔχω, «ὅ,τι δὲ ἔχω τοῦτο σοὶ δίδω, ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ἔγειραι καὶ περιπάτει» καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὸν ἤγειρε καὶ παρευθὺς ἰάθη. Εἰς τοὺς θαυμάζοντας δὲ διὰ τὸ γεγονός ἐδωκεν ὁ Πέτρος τὰς δεούσας ἐξηγήσεις (ἴδ. Πραξ. Γ'. 44 κλ.)

§ 125. Διάκονοι. Ἐπιστροφή τοῦ Παύλου.
(Πράξ. ΣΤ'. Ζ'. Η'. Θ'. καὶ Γ'. Φιλιππησ. Γ')

Ἐπειδὴ δὲ διὰ τοῦ θείου κηρύγματος τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων κηῖζανεν ὁσμέραι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἐξέλεξάν οὗτοι μετ' αὐτῆς ἑπτὰ διακόνους νὰ βοηθῶσιν αὐτοὺς πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν των, εἶτα δὲ καὶ εἰς τὸ κήρυγμα. Κατεδιώκοντο δὲ πάντες ἔκτοτε, καὶ εἰς μαρτύρια καὶ θάνατον ὑπεβάλλοντο. Ὄθεν καὶ πρῶτος τῶν ἑπτὰ διακόνων, ὁ Στέφανος, θαυματουργῶν διὰ τῆς πίστεως καὶ διδάσκων, ἐλιθοβολήθη παρὰ τῶν σκληροτραχίλων Ἰουδαίων καὶ ἀπέθανε, πρῶτος μάρτυς μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γενόμενος.

Τρομερὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν ὑπῆρχε τότε νέος τις λεγόμενος Σαῦλος, φαρασαῖος σοφώτατος εἰς τὰς γραφάς. Ἐν ᾧ δὲ ἤρχετο οὗτος εἰς Δαμασκὸν μὲ ἐπιστολὰς τοῦ ἀρχιερέως ἵνα συλλάβῃ καὶ φυλακίσῃ τοὺς χριστιανούς, εἶδεν ὑπερβολικόν τι φῶς, τὸ ὁποῖον τὸν ἐτύφλωσε, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν πρὸς αὐτὸν, Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; Ὁ Σαῦλος τότε ἠρώτησε: Ποῖος εἶσαι Κύριε; Ὁ δὲ Κύριος εἶπεν, ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖον σὺ διώκεις, εἶναι σκληρὸν νὰ λακτίζῃς πρὸς κέντρα. Ὁ Σαοὺλ ἔντρομος ἐπίστευσεν εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ἀφ' οὗ δὲ ἦλθε χειραγωγούμενος ὑπὸ ἄλλων εἰς Δαμασκὸν, ἀπέστειλεν ὁ Κύριος ἡμῶν ἅγιον ἄνδρα, τὸν Ἀνανίαν, καὶ θεράπευσε τοὺς τυφλωθέντας ὀφθαλμούς του, ἀναστὰς δὲ ἔβαπτίσθη. Ἐκτοτε ὁ Σαῦλος, ὀνομασθεὶς ἔπειτα Παῦλος, ἔγεινε μέγας ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὰ ἔθνη καὶ προφορικῶς καὶ δι' ἐπιστολῶν, ἐποίησε καὶ πολλὰ θαύματα.

§ 126. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐν Ἀθήναις.
Οἱ Ἀπόστολοι (Πράξ. ΙΖ').

Ἀφ' οὗ περιῆλθεν ὁ Παῦλος πολλά μέρη, κηρύττων τὸν Σωτῆρα Χριστὸν, καὶ ὑπέφερε πολλά, ἦλθε καὶ εἰς Ἀθήνας. Βλέπων δὲ τὴν πόλιν ταύτην πλήρη εἰδώλων, παρωξύνετο τὸ πνευμά του. Πᾶσαν δὲ ἡμέραν διελέγετο ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐδίδασκεν εἰς τὴν ἀγορὰν ὅσους εὔρισκε. Τινὲς δὲ τῶν φιλοσόφων συνῆπτον συζητήσεις μετ' αὐτὸν, ἄλλοι δὲ ἔλεγον, Τί τάχα κηρύττει ὁ σπερμολόγος οὗτος; Ἐπειδὴ δὲ ἐκήρυττε τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εἰς αὐτοὺς, ἐπῆραν αὐτὸν καὶ τὸν προσήγαγον εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, τὸ μέγα καὶ σοβαρὸν αὐτὸ δικαστήριον τῶν Ἀθηνῶν. Σταθεῖς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἐξετάζοντας, εἶπε πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ ταῦτα, Ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διερχόμενος καὶ παρατηρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὔρον καὶ βωμὸν ἐπιγεγραμμένον «Ἄγνωστω Θεῷ» τὸν Θεὸν λοιπὸν τὸν ὅποιον μὴ γνωρίζοντες τιμάτε, τοῦτον ἐγὼ σᾶς ἀναγγέλλω. Ἀφ' οὗ δὲ ἐξήγησεν εἰς αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ὠμίλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ μὲν ἐκ τῶν παρόντων ἀκούσαντες ἀνάστασιν νεκρῶν τὸν περιεγέλων, ἄλλοι δὲ εἶπον, θά σε ἀκούσωμεν πάλιν ὁμιλοῦντα περὶ τούτου. Τινὲς ὅμως προσεκολλήθησαν εἰς αὐτὸν καὶ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὅστις ἔγεινεν ὕστερον καὶ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν, καὶ γυνὴ τις ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν.

Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ τῶν ἀποστόλων ἐκήρυξαν εἰς διάφορα μέρη τὸ εὐαγγέλιον· κατήρτισαν ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τοῦ κηρύγματος αὐτῶν ἀπέθανον οἱ πολλοὶ διὰ μαρτυρικοῦ θανάτου. Τὰ κατὰ τούτους καὶ ἐφεξῆς ἄχρι τῆς σήμερον γεγονότα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, ἣτις ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ.

§ 1. Θαύματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς Ἱεροῖς Εὐαγγελίοις μνημονευόμενα.

- Μεταβάλλει τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον, Ἰω. Β. 4. 44.
Ἐγείρει νεκρούς. Λουκ. Ζ. 11—17, Η. 40—56, Ἰω. ΙΑ.
4—57, Ματθ. Θ. 48—26.
Θεραπεύει ἀσθενεῖς. Μάρκ. Γ. 4—6. Λουκ. Δ. 38—44, Ε.
47—26. Ζ. 4—10, Η. 48—43. ΙΓ. 40—47, Ἰω. Δ.
43—54, Ε. 4—16, Λουκ. ΚΒ. 49—54, Μάρκ. Α. 30—34,
Ματθ. Η. 5—13, Θ. 1—8, ΙΒ. 40—43, ΙΕ. 22—28,
Λουκ. ΙΔ. 4—6, ΚΒ. 50—54.
Καθαρίζει λεπρούς. Ματθ. Η. 4—4, Λουκ. ΙΖ. 44—49, Μάρκ.
Α. 40—55.
Ἐκβάλλει δαιμόνια. Λουκ. Δ. 34—37, Ματθ. Η. 28—34,
Λουκ. Η. 4—3, Ματθ. ΙΕ. 24—28, ΙΖ. 44—21, Μάρκ. Α.
22—28, Ματθ. ΙΒ. 32—33.
Ποιεῖ κωφοὺς ν' ἀκούωσι. Μάρκ. Ζ. 34—37.
Βωβόους ποιεῖ νὰ λαλῶσι. Ματθ. Θ. 32—38, ΙΒ. 22—23.
Θεραπεύει τυφλοὺς. Ματθ. Θ. 27—31, Κ. 29—34, Ἰω. Θ.
4—7, Μάρκ. Η. 42—26.
Περιπατεῖ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ματθ. ΙΔ. 22—23 παράβ. καὶ
24—33.
Κατευνάζει τρικυμίαν. Ματθ. Η. 48—27.
Τρέφει πεντακισχιλίους. Ἰω. ΣΤ. 44. Ματθ. ΙΔ. 45—24.
Τρέφει τετρακισχιλίους. Ματθ. ΙΕ. 32—39.
Προμηθεύει ἀργύριον διὰ φόρον. Ματθ. ΙΖ. 24—27.
Φεύγει τοὺς Ἰουδαίους. Ἰω. Η. 59.

Ξηραίνει τὴν ἄκαρπον συκῆν. Ματθ. ΚΑ. 48—22.
 Προστάζει καὶ ἀγρεύονται πλῆθος ἰχθύων. Λουκ. Ε. 1—41
 Ἰω. ΚΑ. 4—4.

§ 2. Παραβολαὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

- Ὁ Σπείρων Ματθ. ΙΓ. 3, Μάρκ. Δ. 3, Λουκ. Η. 5.
 Τὰ ζιζάνια. Ματθ. ΙΓ. 24.
 Ὁ κόκκος σινάπεως. Ματθ. ΙΓ. 31, Μάρκ. Δ. 30, Λουκ. ΙΓ. 48.
 Ἡ ζύμη. Ματθ. ΙΓ. 33, Λουκ. ΙΓ. 20.
 Ὁ κεκρυμμένος θησαυρός. Ματθ. ΙΓ. 44.
 Ὁ πολύτιμος μαργαρίτης. Ματθ. ΙΓ. 45.
 Ἡ ἄκαρπος συκῆ. Λουκ. ΙΓ. 6.
 Ὁ ἄσωτος υἱός. Λουκ. ΙΕ. 11.
 Ὁ καλὸς Σαμαρεῖτης. Λουκ. 4. 30.
 Ὁ πλούσιος καὶ ὁ Ἀζάρος. Λουκ. ΙΣΤ. 19.
 Ὁ ἄδικος οἰκονόμος. Λουκ. ΙΕ. 4.
 Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον. Ματθ. ΙΗ. 12, Λουκ. ΙΕ. 4.
 Ἡ ἀπολεσθεῖσα δραχμὴ. Λουκ. ΙΕ. 8.
 Ἡ ἐνοχλητικὴ χήρα. Λουκ. ΙΗ. 4.
 Ὁ τελώνης καὶ ὁ φαρισαῖος. Λουκ. ΙΗ. 40.
 Ὁ εὐγενὴς ὅστις ὑπῆγε γὰρ λάβῃ βασιλείαν. Λουκ. ΙΘ. 11.
 Ὁ δανειστής. Λουκ. Ζ. 41.
 Ἡ ἄμπελος καὶ τὰ κλήματα. Ἰω. ΙΣΤ. 4.
 Ὁ ἀνοιγόμενος σπόρος. Μάρκ. Δ. 26.
 Τὸ δίκτυον εἰς τὴν θάλασσαν. Ματθ. ΙΓ. 47.
 Ὁ εὐσπλαγχνὸς ὑπηρέτης. Ματθ. ΙΗ. 28.
 Οἱ ἐργάται τοῦ ἀμπελῶνος. Ματθ. Κ. 4.
 Οἱ σταλέντες δύο υἱοὶ εἰς τὸν ἀμπελῶνα. Ματθ. ΚΑ. 28.
 Οἱ πονηροὶ γεωργοί. Ματθ. ΚΑ. 33, Μάρκ. ΙΒ. 4, Λουκ. Κ. 9.
 Ἡ πρόσκλησις εἰς τὸ συμπόσιον. Ματθ. ΚΒ. 4, Λουκ. ΙΔ, 16.
 Ὁ μὴ ἔχων φέρεμα γάμου. Ματθ. ΚΒ. 11.
 Αἱ δέκα παρθένοι. Ματθ. ΚΕ. 4.
 Τὰ τάλαντα. Ματθ. ΚΕ. 14.
 Ἡ θύρα καὶ ὁ καλὸς ποιμὴν. Ἰω. 4.

§ 3. Χρονολογικὸς πίναξ.

Δημιουργία τοῦ κόσμου	π. Χ.	5508
Κατακλυσμὸς	»	3246
Πυργοποιία (ὅτε ἐγεννήθη Φαλὲγ υἱὸς Ἐβερ). . .	»	2716
Κλησίς τοῦ Ἀβραάμ.	»	2040
Ἐλευσίς εἰς Αἴγυπτον τοῦ Ἰακώβ.	»	1825
Ἐξοδος ἐξ Αἰγύπτου.	»	1610
Διάβασις τοῦ Ἰορδάνου ὑπὸ Ἰησοῦ Ναυῆ. . . .	»	1570
Οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ ὑπὸ Σολομῶντος.	»	1010
Διαιρέσις τοῦ βασιλείου εἰς τὸ τοῦ Ἰούδα καὶ Ἰσραήλ	»	973
Κατάλυσις τοῦ βασιλείου Ἰσραήλ	»	722
Κατάλυσις τοῦ βασιλείου Ἰούδα.	»	588
Ἐπιστροφή ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Βαβυλῶνος. .	»	536
Ἐγκλίνα τοῦ ἀνοικοδομηθέντος ναοῦ.	»	516
Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος εἰς Ἱερουσαλήμ.	»	332
Μετάρρασις τῶν Ἑβδομήκοντα.	»	283
Καταδιωγμοὶ ὑπὸ Ἀντίοχου.	»	172
Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος	»	166
Ἡρώδης βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας.	»	48

§ 4. Σημειώσεις ἀρχαιολογικαί.

Τρεῖς μεγάλας ἐορτὰς ἐτησίαις εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι—τὸ Πάσχα, τὴν Πεντηκοστὴν καὶ τὴν Σκηνοπηγίαν. Ὀφείλον δὲ εἰς αὐτὰς πάντες οἱ δυνάμενοι νὰ ὀδοιπορῶσιν ἄνδρες νὰ πηγαίνωσιν ὅπου ἦτο ἡ Κιβωτὸς καὶ ἡ σκηνή, ἀφ' οὗ δὲ ὁ ναὸς ἐκτίσθη εἰς Ἱερουσαλήμ, εἰς αὐτὴν ἤρχοντο.

Τὸ πάσχα ἐωρτάζετο εἰς ἀνάμνησιν τῆς Ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου. Ἐλέγετο δὲ καὶ ἐορτὴ τῶν ἀζύμων.

Ἡ Πεντηκοστὴ ὠνομάζετο οὕτως, ἐπειδὴ ἐωρτάζετο τὴν πεντηκοστὴν ἡμέραν μετὰ τὸ Πάσχα. Ἐτελεῖτο δὲ εἰς ἀνάμνησιν τῆς νομοδοσίας τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ.

Ἡ ἐορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας ἐτελεῖτο εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν σκηναῖς διατριβῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅτε ἐξεληθόντες τῆς Αἰγύπτου διέτριβον ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Πᾶν ἑβδομον ἔτος ἐλέγετο Σαββατικὸν καὶ ἦτο ἔτος ἀναπαύσεως· κατ' αὐτὸ οὔτε ἔσπειρον τὴν γῆν, οὔτε ἐκλάδευον τὰς ἀμπέλους, οἱ δὲ αὐτομάτως παραγόμενοι καρποὶ παρεχωροῦντο εἰς τοὺς πτωχοὺς. Οἱ δέσμιοι Ἑβραῖοι ἀφίνοντο ἐλεύθεροι. (Ἐξοδ. ΚΓ. 44).

Ἰωβηλαῖον ἔτος ἐλέγετο δὲ μετὰ ἑπτὰ σαββατικά ἔτη ἐνιαυτός· δηλ. ἕκαστον πεντηκοστὸν ἔτος. Ἐάν τις Ἰσραηλίτης εἶχε πωλήσει τὰ κτήματά του ἐκ πενίας, ἔπρεπε νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς αὐτὸν τὸ ἔτος τοῦτο· οἱ αἰχμάλωτοι ἠλευθεροῦντο καὶ ἀνελάμβανον τὴν κληρονομίαν των.

Ὁ Ἀρχιερεὺς ἦτο πρῶτος ἀρχηγὸς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολιτεύματος. Οἱ ἱερεῖς ἦσαν λειτουργοὶ τῆς θρησκείας καὶ κατήγοντο ἐκ τοῦ Ἀαρών. Οἱ δὲ Λευῖται ἦσαν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Λευὶ, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀαρών· ἦσαν δὲ βοηθοὶ τῶν ἱερέων. Ὅντες δὲ διεσπαρμένοι εἰς τὰς δώδεκα φυλάς, ἐχρησίμευσαν καὶ ὡς διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ, ἄρχοντες καὶ κριταί· ἀκτῆμονες δὲ ὄντες, ἔζων ἐκ τῶν δεκάτων τῶν γεννημάτων τῆς γῆς.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΑΥΤΗ ΜΝΗΜΟΝΕΥΟΜΕΝΩΝ ΤΟΠΩΝ.

- ΑΔΑΜΑ.** Μία τῶν ἐν τῇ περιχώρῳ τῶν Σοδόμων πέντε πόλεων. § 7.
- ΑΖΩΚΑ.** Πόλις πρὸς δυσμὰς τῆς Ἱερουσαλήμ. § 44.
- ΑΖΩΓΟΣ.** Πόλις τῶν Φιλισταίων παρὰ τὸν ποταμὸν. § 40.
- ΑΘΗΝΑΙ.** Πρωτεύουσα τῆς Ἀττικῆς τὸ πάλαι, νῦν δὲ καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Ελλάδος.
- ΑΙΓΥΠΤΟΣ.** Χώρα ἐν τῇ βορείᾳ Ἀφρικῇ ἰσχυρὰ πάλαι μοναρχία. Εκτείνεται ἀπὸ τῆς μεσογείου θαλάσσης ἀπὸ βορρᾶ ἄχρι τῆς Αἰθιοπίας ἢ Νουβίας πρὸς νότον. Τόπος τῆς δουλείας τῶν Εβραίων. Διαρρέει δὲ ταύτην ὁ ποταμὸς Νεῖλος. § 6.
- ΑΙΛΕΙΜ.** Πεδιάς ἐν τῇ Αραβικῇ χερσονήσῳ. § 24.
- ΑΙΛΩΝ.** Πόλις καὶ φάραξ ὅπου κατὰ πρόσταγμα τοῦ Ἰησοῦ ἔστη ἡ σελήνη. § 33.
- ΑΙΓΚΗ.** Ἐν τῶν ὀνομάτων τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης Θάλασσα ἄλυκή § 7. Ἔθος δὲ νὰ καλώνται ἐν τῇ Ἁγ Γραφῇ θάλασσαι καὶ αἱ λίμναι, εἰς τὰς Τεσσαρτάδος θάλασσα.
- ΑΜΜΩΝ.** Ἡ τῶν Ἀμμωνιτῶν χώρα κειμένη πρὸς ἀνατ. τοῦ Ἰορδάνου καὶ βορ. τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης. § 38.
- ΑΡΑΒΙΑ.** Χερσονήσος ἐκτεταμένη πρὸς μεσημβρίαν τῆς Παλαιστίνης καὶ ἀνατ. τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Εἰς μέρος ταύτης ἐπλανῶντο ἐπὶ 40 ἔτη οἱ Εβραῖοι μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐξόδον των. § 52.
- ΑΡΑΡΑΤ.** Σειρὰ ὄρων ἐν Ἀρμενίᾳ, ἔχουσα ὕψος περὶ τὰς 17,700 ποδῶν. Ἰπὸ τῶν ἐγγυρῶν λέγεται αὕτη ὄρος Νῶε. § 4.
- ΑΡΙΜΑΘΑΙΑ.** Πόλις πλησίον τοῦ τῆς Ἰόππης πρὸς μεσημβρίαν § 120.
- ΑΡΜΑΘΑΪΜ.** (Ραμᾶ). Πόλις ἐν τοῖς ὄρεισις Ἐφραΐμ τοῦ Σαμουὴλ ἢ πατρὸς Βορειοδυτικῶς τῆς Ἱερουσαλήμ. § 41.
- ΑΡΝΩΝ.** Ποταμὸς μικρὸς πρὸς ἀνατ. τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ἐκβάλλων εἰς ταύτην. § 30.
- ΑΡΟΗΡ.** Πόλις παρὰ τὸν ποτ. Ἀρνῶν πρὸς ἀνατ. τῆς Μικρᾶς θαλάσσης § 30.
- ΑΣΗΡΩΘ.** Σταθμὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῇ Κοθήμ. § 26.
- ΑΣΚΑΛΩΝ.** Πόλις τῶν Φιλισταίων παρὰ τὸν ποταμὸν τῆς Μεσογ. θαλάσσης. § 39.
- ΑΥΣΙΠΙΣ.** Χώρα ἐν Ἀραβίᾳ. Πατρὸς τοῦ Ἰωβ § 21.
- ΑΧΩΡ.** Ἡ σπουδαιότερα τῶν πόλεων τῆς βορ. Χαναάν, ἧς βασιλεὺς ἦτο ὁ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς Δεσθώρας Ἰάβιν. § 34.
- ΒΑΒΥΛΩΝ.** Πόλις ἀρχαιότατη πρωτεύουσα ἐν Βαβυλωνίᾳ χωρισμένη εἰς δύο ὑπὸ τοῦ διαφύροντος αὐτὴν ποταμοῦ Εὐφράτου. Οὕτω ὀνομάζετο καὶ ἡ ὅλη μεσημβρινὴ τῆς Μεσοποταμίας χώρα.
- ΒΑΣΑΝ.** Χώρα βορεινὴ τῆς Χαναάν πέραν τοῦ Ἰορδάνου πρὸς βορρᾶν τῆς Γαλαὰδ· περίφημα ἦσαν ταύτης τὰ κτήνη καὶ αἱ δρυς. § 30.
- ΒΑΙΘΩΝ.** Τόπος βορειοανατολικῶς τῆς Ἱερουσαλήμ ὀνομάσθη δὲ οὕτω ὕστερον ἐνταῦθα τοῦ πόλις Βαϊθῆλ. § 13.
- ΒΕΛΑΣΕΒΩΝ.** Πεδιάς παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἐν ἣ ἑστρατοπέδωσαν οἱ Ἰσραηλιταὶ πρὶν ἢ διαβῶσι τὴν θάλασσαν ταύτην. § 23.
- ΒΕΖΕΚ.** Χώρα οἰκουμένη ὑπὸ Χαναανῶν καὶ Φερεζιταίων ἕτε εἰσάχροντο οἱ Ἰσραηλιταὶ εἰς γῆν Χαναάν εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Χαναάν. § 35.
- ΒΕΤΓΑΟΥΑ.** Πόλις εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Παλαιστίνης βορειοδυτικῶς τῆς θαλάσσης τῆς Τεσσαρτάδος. § 66.
- ΒΗΘΑΝΙΑ.** Κώμη πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ πρὸς ἀνατ. παρὰ τῷ ὄρει τῶν ἐλαίων. § 107.

(ἹΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ.)

43

- ΒΗΘΑΕΕΜ.** Πόλις Δαβίδ λεγομένη ἐπὶ λόφου πρὸς νότον καὶ οὐ πύρρον τῆς Ἱερουσαλήμ. § 82.
- ΒΗΘΣΑΪΔΑ.** Πόλις παρὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἰορδάνου εἰς τὴν λίμνην Γεννησαρέτ. § 13.
- ΒΗΡΕΑΒΕΕ** (Φεράρ ὄρκου). Χώρα καὶ φεράρ ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸς νότον τῆς Παλαιστίνης. § 6. § 8.
- ΓΑΒΑΩΝ.** Πόλις μεγάλη πρωτεύουσα τῶν Χαναταίων πρὸς βορρᾶν τῆς Ἱερουσαλήμ. ἴδ. § 33, καὶ § 52.
- ΓΑΔ.** Χώρα τῶν Γαδιτῶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου. § 45. Μερὸς ταύτης κατεῖχον οἱ Ἀμμωραῖοι.
- ΓΑΖΑ.** Πόλις τῶν Φιλιστῶν παρὰ τὸς ἄγους Δαγῶν, ἐν κατέρριψεν ὁ Σαμψών.
- ΓΑΙ.** Πόλις πλησίον Ἰεριχώ, ἴδ. τὰ πέραν ταύτης ἐν § 32.
- ΓΑΛΛΑΔ.** Κοινὸν ὄνομα χωρῶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, οἰκουμένων ὑπὸ διαφόρων ἔθνων· αὐτὴ ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως εἰς τὰς φυλὰς Ρουβὴν, Γαδ καὶ Μανασσῆ § 30.
- ΓΑΒΟΥΓΕ.** Ὄρη πλησίον τῆς μεσημερινῆς θινὸς τῆς λίμνης Γεννησαρέτ. Ἐν τῇ γενομένη ἐνταῦθα μάχῃ ἐφρονεῖτο ὁ Σαούλ καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ ὑπὸ τῶν Φιλιστῶν. § 45.
- ΓΑΛΓΑΛΑ.** Πόλις νοτιοανατολικῶς καὶ πέντε μίλια ἀπέχουσα τῆς Ἰεριχώ. Ἐνταῦθα ἐστρατοπέδωσαν οἱ Ἰσραηλίται διαβάτην τὸν Ἰορδάνην. Ἐν Γαλγάλοις ἔχρησθη καὶ ὁ Σαούλ βασιλεύς. § 42.
- ΓΑΛΙΛΑΙΑ.** Τὸ βόρειον μέρος τῆς Παλαιστίνης. Διηγεῖτο εἰς ἄνω Γαλιλαίαν καὶ Γαλιλαίαν τῶν ἐθνῶν λεγομένην, διότι μέρος τῶν κατοίκων τῆς ἦσαν ἐθνικοὶ, καὶ εἰς κάτω Γαλιλαίαν. Αἱ πόλεις Ναζαρέτ, Ναϊν, Καπερναοὺμ, Κανά, Τιβεριὰς κλ., ἦσαν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ταύτῃ.
- ΓΑΡΙΖΕΙΝ** Ὄρος πλησίον καὶ πρὸς νότον τῆς Συγχῆ ἐν Σαμαρείᾳ Ἐνταῦθα ἔκκεδονησαν ναὸν οἱ Σαμαριταῖται § 72.
- ΓΕΘΣΗΜΑΝΗ.** Χωρίον καὶ κῆπος ἀνατ. Ἱερουσαλὴμ πέραν τοῦ Χειμάρρου τῶν κέντρων. § 113.
- ΓΕΖΕΡ.** Πόλις τῶν Χαναταίων κατακτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φαραώ, κειμένη ἐν τοῖς μεσημερινοῖς ὄρεσι τῆς Παλαιστίνης. § 52.
- ΓΕΡΑΡΑ.** Πόλις εἰς τὰ μεσημερινὰ μέρη τῆς Παλαιστίνης, πλησίον τῆς Γάζης πρωτεύουσα τῶν βασιλέων τῶν Φιλιστῶν. Καὶ ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Ἰσαὰκ κατόκησαν ἐν Γεράροις. § 8.
- ΓΕΡΓΕΣΑ.** Πέραν τοῦ Ἰορδάνου πόλις καὶ ἐκλόμενος αὐτῇ χώρα, ἥτις καὶ Γεργσηνῶν χώρα ἐλέγγοτο. § 94.
- ΓΕΣΟΓΡ.** Πόλις πρὸς βορρᾶν τῆς Χανατῶν, κατοικία τοῦ βασιλέως Θωλμαὶ πάππου τοῦ Ἀβεσσαλώμ. § 49.
- ΓΕΙΩΝ** Εἰς τῶν τεσσάρων ποταμῶν τοῦ Παραδείσου σελ. 3.
- ΓΟΔΟΘΑΛ=ΚΡΑΝΙΟΥ ΤΟΠΟΣ.** Μικρὸν ὕψωμα ἔξωθεν τῆς παλαιᾶς Ἱερουσαλήμ πρὸς δυσμὰς ἤδη εἶναι ἐντὸς αὐτῆς. § 118.
- ΓΟΜΟΡΡΑ.** Μία τῶν 5 πόλεων τῆς πεδιάδος ἐν ἣ κατώκησεν ὁ Λὼτ, καταποντισθεῖσα μετὰ τῶν ἄλλων ἐκεῖ πόλεων. § 6.
- ΔΑΒΕΡ.** Πόλις πρὸς δυσμὰς τῆς Χεβρών, ἐλέγγοτο καὶ πόλις γραμμάτων αὐτῆ Ταύτην κατέστρεψε μετὰ τῶν κατοίκων τῆς ὁ Ἰησοῦς Ναυῆ (1. 38. 39)· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι σὺνῆσθη ἐκ νεοῦ, ἀπ' οὗ μνημονεύεται πάλιν ὑπάρχουσα ἐπὶ Βαράκ. § 35.
- ΔΑΜΑΣΚΟΣ.** Πόλις τῆς Συρίας ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων τοῦ κόσμου, ὑπάρχουσα ἤδη ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀβραάμ (Γεν. ιε'. 2). Πλησίον ταύτης ἐγενετο ἡ τοῦ Παύλου ἐπιστροφῆ. § 47.
- ΔΑΝ.** Ἡ βορειοτάτη τῶν πόλεων τῆς Χανατῶν, μετανομάσθη ἐπὶ Ῥωμαιοκρατείας Καισάρεια ἢ Φιλιππου. Ἐκεῖτο βορειοανατολικῶς τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος. § 56.
- ΔΕΙΡΑ.** Πεδιάς ἐν Βαβυλωνί ἐν ἣ ἔστησεν ὁ Ναβοχοδονόσορ τὴν χρυσὴν εἰκόνα § 47.
- ΕΔΕΜ.** Ἄγνωστον ἀκριβῶς ποῦ ἔκειτο ὁ χωρὸς οὗτος, ἐν ᾧ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς τὸν Παραδείσον. § 2.
- ΕΛΑΙΩΝ.** Ὄρος πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ πρὸς ἀνατ. πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέντρων.
- ΕΛΑΜ.** Χώρα πρὸς νότον τῆς Μηδίας (Ελυμαίς). Ἐκ ταύτης ἦσαν πάντως οἱ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων Ἐλαμίται. § 6.
- ΕΜΜΑΟΥΣ.** Χωρίον ἢ κώμη βορειοδυτικῶς καὶ οὐ πύρρον τῆς Ἱερουσαλήμ. § 121.
- ΕΡΙΘΡΑ ΘΑΛΑΣΣΑ,** εἶρεῖς κήλπος

- του Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ μεταξὺ Ἀσίας καὶ Ἀφρικής, οὗ ὁ μυχὸς χωρίζεται εἰς δύο βραχίονας.
- ΕΣΕΒΩΝ.** Πόλις ἡ πρωτεύουσα Σιῶν βασιλείως τῶν Ἀμορρῶτιων πέραν τοῦ Ἰορδάνου. § 30.
- ΕΥΦΡΑΤΗΣ.** Ποταμὸς πηγάζων ἐν Ἀρμενίᾳ· διαρρέων δὲ τὰς ἐρήμους τῆς Συρίας καὶ τὰς πεδιάδας τῆς Μεσοποταμίας, ἐνοῦται μετὰ τοῦ Τίγριδος καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. § 52.
- ΕΥΦΡΑΘΑ.** Τὸ παλαιότερον ὄνομα τῆς Βαβυλῆμ. Ἐν Εὐφραθᾷ ἐτάφη ἡ Ραχὴλ. § 13.
- ΕΦΡΑ.** Πόλις πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰορδάνου· πατρίς τοῦ Γεδεών, οὗ μακρὰν τῆς Συχέμ. § 36.
- ΕΦΡΑΙΜ.** Ἄρμος ἐν Γαλααδ, πέραν τοῦ Ἰορδάνου. § 49.
- ΗΜΑΘ.** Πόλις ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὀρόντου ἐν τῇ ἄνω Συρίᾳ. § 47.
- ΘΑΒΩΡ.** Ὄρος ἐν Γαλιλαίᾳ, ἐν ᾧ μετεμορφώθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός. § 98.
- ΘΑΙΒΑΙΣ.** Πόλις πλησίον Συχέμ· ἐν ταύτῃ ἐφρονέθη ὁ Ἄδριμῆλξ ὑπὸ βιφθέντος κατὰ τῆς κεφαλῆς του λίθου. § 36.
- ΘΑΜΝΑΘΑ.** Πόλις τῶν Φιλισταίων ἐν τοῖς μεθορίαις τοῦ κλήρου τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα. § 39.
- ΘΑΡΣΕΙΣ.** Δὲν γνωρίζεται ἀναντιρρόητος τίς ἦτο ἡ χώρα ἢ πόλις αὐτή. Ἰσθιότοισιν ἔτι ἦτο ἡ Ταρτησσός, τῶν Φοινίκων. § 64.
- ΘΕΔΜΟΡ.** Πηλμύρα πόλις περίφημος ἐν τῇ ἐρήμῳ κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος. § 53.
- ΘΕΡΣΑ.** Πόλις ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ, ἐν ᾗ κατόικουν οἱ βασιλεῖς τούτου πρὶν τῆς οἰκοδομῆς τῆς Σαμαρείας. § 56.
- ΘΕΣΒΑΙ.** Ἐν Γαλααδ πέραν τοῦ Ἰορδάνου πατρίς Ἠλίου, θῆεν ὀνομασθῆ Θεοβίτης Κατ' ἄλλους ἦτο ἐκ Θίσης τῆς ἐν Γαλιλαίᾳ (Τοβιτ. Α. 2) μὴ παραδεχομένου ὅτι ἦτο ἐν Γαλααδ πόλις Θίσβαι. § 57.
- ΘΟΥΜΑΙΑ.** Χώρα πρὸς νότον τῆς Ἰουδαίας κατοικουμένη ὑπὸ τῶν Εδωμιτῶν ἐν καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Ἰουδαίων ἐν Βαβυλῶνι. § 24.
- ΙΕΡΙΧΩ.** Πόλις ἐντεῦθεν τοῦ Ἰορδάνου, ἡ πρώτη ἀλωθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἰορδάνου, καταστραφεῖσα ὑπὸ τούτων, ἀνοικοδομήθη πάλιν εἰς πλησιόχωρον τῆς παλαιᾶς τόπον. § 59.
- ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ.** Πρωτεύουσα τοῦ Χαναὰν ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Δαβὶδ. Μετὰ τὴν διαίρεσιν τῶν φυλῶν εἰς δύο βασίλειά ἔμεινε πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ.
- ΙΟΠΠΗ.** Ἀρχαιοτάτη πόλις. Ἐπίκειον τῆς Παλαιστίνης. Κατεῖχον ταύτην οἱ Φοινίκες καὶ Σύροι ἄχρι τῆς ἐποχῆς τῶν Μακκαβαίων, ὅτε κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. § 64.
- ΙΟΡΔΑΝΗΣ.** Ὁ μόνος ἕξιος λόγου ποταμὸς τῆς Παλαιστίνης, διαρρέων πᾶσαν τὴν χώραν ταύτην ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημέριαν. ἔχει τὰς πηγὰς του ἐν τῷ Ἀντιλίβανῳ· διερχόμενος δὲ διὰ τῶν ὕδατων Μερῶν καὶ τῆς λίμνης Γεννησαρέτ, ἔρχεται εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν.
- ΙΟΥΔΑΙΑ.** Ἡ κληρωθεῖσα τῇ φυλῇ τοῦ Ἰούδα χώρα, οὕσα εἰς τὴν νότιον Χαναὰν. Ἐνιαχοῦ ἐν μεταγενεστοῖς χρόνοις λέγεται Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ Παλαιστίνη.
- ΚΑΔΗΣ.** Ὄνομα ἐρήμου νοτιοανατολικῶς καὶ πλησίον τῶν Ὀρίων τῆς Χαναὰν.
- ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ.** Πόλις μετὰ τὸν Ἀντιλίβανον καὶ Ἀερμῶν ἐπὶ τῆς ἀνατ. ἔχθης τοῦ Ἰορδάνου. Ἰδ. Δάν.
- ΚΑΠΕΡΝΑΟΥΜ.** Πόλις τῆς Γαλιλαίας πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Τιβεριάδος. § 86.
- ΚΑΡΙΑΘΙΑΡΕΙΜ.** Πόλις Λευϊτικὴ ἐν τοῖς ἔριοις τῆς φυλῆς Ἰούδα. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔμεινε ἐν ταύτῃ ἡ κιβωτὸς τῆς Διαθήκης. § 40.
- ΚΑΡΜΗΛΙΟΝ.** Ὄρος ἐν τῷ μέσῳ τῆς Παλαιστίνης ἔχον ὕψος ἕως 1500 ποδῶν. § 37.
- ΚΕΔΡΩΝ.** Χεῖμαρρὸς πλησίον καὶ κατ' ἀνατολὰς τῆς Ἱερουσαλήμ. § 113.
- ΚΕΙΣΩΝ.** Χεῖμαρρὸς πλησίον τοῦ Καρμηλίου ὄρους ἐκβάλλων εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. § 57.
- ΛΙΒΑΝΟΣ.** Ὀρέων σειρά, ἀρχομένη ἀπὸ Ἀσίας τῆς Μικρᾶς· διέρχεται δὲ πᾶσαν τὴν Χαναὰν. Τὸ δυτικὸν μέρος τῶν ὄρων τούτων λέγεται Ἀντιλίβανος. § 52.
- ΜΑΔΙΑΜ.** Χώρα ἐκτεταμένη, ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄχρι τῆς Νεκρᾶς θάλασσης. § 20.

- ΜΑΜΒΡΗ.** Χώρα ἐν Χερσών, ἔπου καὶ δρὺς ἡ Μαμβρή. § 6.
- ΜΑΝΑΕΙΜ.** Πόλις πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐν Γαλααδ. § 46.
- ΜΑΣΣΗΦΑ.** Πόλις πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐν Γαλααδ. § 38.
- ΜΕΡΡΑ.** Σταθμὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν παρὰ τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ. § 24.
- ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ.** Ἡ μεταξὺ τοῦ Τίγριδος καὶ τοῦ Εὐφράτου χώρα, ἥτις ἐν τῇ γραφῇ λέγεται καὶ Παδὰν Ἀράμ. § 6.
- ΜΗΔΙΑ.** Χώρα ἐν τῇ μέσῃ Ἀσίᾳ ἐκτεταμένη.
- ΜΩΑΒ.** Ἡ τῶν Μωαβιτῶν χώρα ἀνατολικῶς τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης. § 30.
- ΜΩΔΕΪΝ.** Ὄρος καὶ πόλις βορειοδυτικῶς τῆς Ἰουδαίας. § 75.
- ΝΑΒΑΥ ΚΑΙ ΝΕΒΩ.** Ὄρος πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ βορειοανατολικῶς τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης. § 31.
- ΝΑΖΑΡΕΤ.** Πόλις ἐν Γαλιλαίᾳ πλησίον τῆς Κανᾶ. § 81.
- ΝΑΙΛ.** Ἄγνωστον εἶναι ποῦ ἦτο ὁ τόπος οὗτος. Τινὲς λέγουσι ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ Ἀραβίᾳ, ἄλλοι ἐν Σουσιανῇ πρὸς νότον τῆς Περσίας. § 3.
- ΝΑΪΝ.** Πόλις μικρὰ πλησίον τοῦ ἔρους Θαβὼρ ἐν τῇ κάτω Γαλιλαίᾳ. § 91.
- ΝΑΧΩΡ.** Πόλις ἐν Μεσοποταμίᾳ. § 9.
- ΝΕΙΔΟΣ.** Ὁ ποταμὸς τῆς Αἰγύπτου. § 16.
- ΝΙΝΕΥΪ.** Πόλις μεγάλη τῆς Ἀσσυρίας. § 64.
- ΠΤΟΛΕΜΑΪΣ.** Ἐλέγεται πρότερον Ἀκχώ παράλιος πόλις καὶ λιμὴν τῆς Παλαιστίνης μεταξὺ Τύρου καὶ Καρμῆλου ἔρους. § 77.
- ΡΑΒΒΑΔ.** Πόλις πρωτεύουσα τῶν Ἀμμωνιτῶν. § 48.
- ΡΑΓΟΙ.** Πόλις ἐν Μηδίᾳ. § 63.
- ΡΑΜΑ.** Πόλις πρὸς βορρᾶν τῆς Ἱερουσαλῆμ, κατόκει εἰς ταύτην ὁ Σαμουὴλ. Συγχέουσι ταύτην τινὲς μὲ τὴν ἐν τῇ Ν. Διαθήκῃ μνημονευομένην Ἀριμαθαίαν.
- ΡΑΜΕΣΗ.** Χώρα ἐν Αἰγύπτῳ εἰς ἣν παρῴκησεν ὁ Ἰακώβ μετὰ τοῦ λαοῦ του καταβῶν εἰς Αἰγύπτου. § 18.
- ΡΑΦΙΔΕΙΝ.** Χώρα ἐν Ἀραβίᾳ ἀνδρῶς, εἰς ἣν ἦλθον οἱ Ἰσραηλιταὶ ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Ἐρήμου Σίν. § 24.
- ΡΕΜΜΑΘ ΓΑΔΑΔΑ.** Πόλις φυγαδευτήριος ἐν γῆ Γαλααδ. § 38.
- ΡΩΜΗ.** Πρωτεύουσα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἐν Ἰταλίᾳ.
- ΣΑΔΗΜ.** Οὕτω βεβαιούται ὅτι ὠνομάζετο ἡ Ἱερουσαλῆμ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν Πατριαρχῶν. § 6.
- ΣΑΜΑΡΕΙΑ.** Χώρα καὶ ἑμῶνυμος αὐτῇ πόλις μεταξὺ Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας. §§ 36 καὶ 36.
- ΣΑΡΕΠΤΑ.** Πόλις ἐν Σιδωνί. § 57.
- ΣΑΤΤΕΙΝ.** Κοιλίαι πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἀπέναντι τῆς Ἱεριχώ. § 32.
- ΣΕΜΗΡΩΝ.** Ὄροσ πηδίων πλησίον Συχέμ ἐν Σαυαρείᾳ. § 36.
- ΣΕΝΑΔΡ.** Χώρα πεδινὴ τῆς Βαβυλωνίας ἐν ἣ ἐκτίζον τὸν πύργον τῆς Βαβέλ. § 5.
- ΣΗΓΩΡ.** Πόλις παρὰ τῇ Νεκρᾷ θαλάσῃ. § 7.
- ΣΗΕΪΡ.** Ὄρη ἐν Ἀραβίᾳ παρὰ τῇ ἐρήμῳ Σίν. § 30.
- ΣΗΩΩ.** Πόλις ἐν μέσῃ τῇ Χαναάν πρὸς δυσμᾶς τοῦ Ἰορδάνου. § 40.
- ΣΙΔΩΝ.** Πόλις τῆς Φοινικίας. § 38.
- ΣΙΚΕΛΑΚ.** Πόλις τῶν Φιλιστῶν. § 45.
- ΣΙΚΙΜΑ.** Ἰδ. Συχέμ.
- ΣΙΑΩΑΜ.** Κολυμβήθρα πηγῆ ῥέουσα ὑπὸ βράχον ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλῆμ ἐν τῇ λεγομένῃ κοιλάδι Ἰωσαφάτ.
- ΣΙΝ.** Ἐρημὸς ἐν τῇ Ἀραβίᾳ. § 24.
- ΣΙΝΑ.** Ὄρος καὶ ἔρημος ἐν τῇ Ἀραβίᾳ. § 22, 24.
- ΣΙΧΑΡ.** Ἰδ. Συχέμ.
- ΣΙΩΝ.** Μέρους τῆς πόλεως Ἱερουσαλῆμ ὑψηλόν. § 34.
- ΣΟΚΧΩ (6).** Πόλις ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ νοτιοδυτικῶς τῆς Ἱερουσαλῆμ. § 44.
- ΣΟΚΧΩΘ.** Πόλις πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ τόπος παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἰαβώκ. § 36.
- ΣΟΥΡ.** Ἐρημὸς ἐν τῇ Ἀραβίᾳ παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. § 24.
- ΣΟΥΣΑ.** Μητρόπολις τῆς Περσικῆς ἐπαρχίας Αἰλάμ, ἡμερικινῆ καθέδρα τῶν βασιλέων τῆς Περσίας. § 73.
- ΣΥΡΙΑ.** Χώρα ἐκτεταμένη τῆς δυτικῆς Ἀσίας, ἐκτεινομένη πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς τῆς Χαναάν' μέγα μέρος τῆς ὁποίας ἐκυριεύσεν ὁ Δαβίδ. § 33.
- ΣΥΧΕΜ.** Πόλις ἀρχαιότατη παρὰ τῷ ἔρει Γαριζείμ ἐν τῇ Μέσῃ Παλαιστίνῃ· ἐλέγεται καὶ Σιχάρ καὶ Σίμα. § 87.

ΣΩΡΗΚ. Χειμάρος καὶ πιθανῶς πόλις πλησίον που τῆς Γάζης. § 39.	ΧΕΒΡΑΝ. Χώρα καὶ πόλις ἐν τοῖς ὄρεισι τῆς φυλῆς Ιούδα ἀρχαιοτάτη. Παρὰ ταύτην παρῴκησεν ὁ Ἀβραάμ καὶ ἐνταῦθα ἦσαν οἱ τοῦ οἴκου του τάφοι. § 6. § 46.
ΤΙΓΡΙΣ Ὁ ἕτερος τῶν σχηματίζοντων τῆς Μεσοποταμίαν ποταμῶν. § 2.	ΧΩΡΕΙΘ. Χειμαρος ῥέων τὸν χειμῶνα μόνον, πρὸς ἀνατ. τοῦ Ἰορδάνου καὶ εἰς τοῦτον ἐκβάλλων. § 57.
ΤΥΡΟΣ Πόλις ἐμπορικὴ καὶ ἄγυρά τῆς Φοινικίας. § 53.	ΧΩΡΗΒ. Τόπος πετρώδης καὶ ὄρος πρὸς νότον τοῦ Σινᾶ ἐν τῇ Πετραίᾳ Ἀραβίᾳ. § 22.
ΤΩΒ. Τόπος πέραν τοῦ Ἰορδάνου πλησίον που τῆς Γαλαζίδ. § 38.	ΩΡ. Ὄρος βορειοανατολικῶς τοῦ ὄρους Σινᾶ. Ἐνταῦθα ἀπίθανεν ὁ Ἀαρών. § 28.
ΦΑΝΟΥΓΙΑ. Φρούριον ἐν Σοκχώθ. § 36.	
ΦΑΡΑΝ. Ἐρημὸς πρὸς νότον τῆς Χαζαῶν ἐκτεταμένη. § 27.	
ΦΑΣΓΑ. Κορυφή τις τοῦ ὄρους Νεβώ. § 31.	
ΦΕΙΣΑΝ. Ποταμὸς Παραδείσου. § 2.	
ΧΑΡΡΑΝ. Χώρα ἐν Μεσοποταμίᾳ. § 6.	

ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Σελ. 3	στιχ. 34	ἀντὶ ποπτωκὸς γράφ. ποπτωκὸς
» 5	» 7	ἀφαιρετέον το: δὲ
» 7	» 19	Μετὰ τὸ ἡμέρας προσθετέον ἐπτά
» —	» 24	ἀντὶ καὶ υἱοὶ γρ. καὶ οἱ υἱοὶ
» 8	» 14	ἀντὶ ζῆσαι γρ. ζήσας
» 9	» 22	φύλα γρ. φύλα.
» —	» 30	ποιμένωσι γρ. ποιμαίνωσι
» 10	» 31	ἐπέστριψεν γρ. ἐπέστρεψεν
» 12	» 28	Μετὰ τὸ ἀπῆλθον πρόσθετες οἱ ὁδομίται.
» 20	» 2	ἄμα γράφ. ἄμα
» 27	» 33	ἀντὶ ἐλεῆσαι σε γράφαι ἐλεήσαι σε
» 37	» 19	ἀντὶ ἀλάσσωνται γρ. ἀλλάσσωνται
» 39	» 28	ἀντὶ καθίσαντες γρ. καθίσαντες
» 40	» 30	ἀντὶ ἐγὼ εἶμι γρ. Εγὼ εἶμι
» 42	» 24	ἀντὶ ἐπανηγύρισαν γρ. ἐπανηγύρισαν
» 44	» 6	ἀντὶ ἤγειρε γρ. ἤγειραν
» —	» 33	ἀντὶ ἐξωρισθῆ γρ. ἐξορισθῆ
» 45	» 3	ἀντὶ Χαράν γρ. Φαράν
» 48	» 1	ἀντὶ Ἐδομιτῶν γρ. Ἐδωμιτῶν
» 51	» 19	ἀντὶ φυλῶν γρ. φύλων
» 52	» 6	ὄρος γρ. ὄρος
» —	» 9	τὸ σπέρματι γρ. τῷ σπέρματι
» —	» 21	Ἰορδάνου γρ. Ἰορδάνου
» 53	» 14	ἐτοιμάσθησαν γρ. ἠτοιμάσθησαν
» 54	» 12	ἰσθηκίτα γρ. ἰσθηκίτα
» 56	» 3	Θεοῦ γρ. λαοῦ
» —	» 18	ἐαυτοῖς γρ. ἐαυτοῦς
» —	» 27	Χάβελ γρ. Χάλεβ
» 57	» 8	Χαβελ γρ. Χάλεβ
» —	» 30	χιλιάδες γρ. χιλιάδας
» 61	» 8	ἐπ' αὐτῶν γρ. ἐπ' αὐτοῦς
» 63	» 22	ἐμύνησε γρ. ἐμήνησε

Σελ.	63	στίχ.	31	χωροῖς γρ. χοροῖς
»	67	»	5	θεόμενοι γρ. θεώμενοι
»	71	»	3	χρίσις γρ. χρίσις
»	72	»	3	συναίξι γρ. γυναιξι
»	73	»	3	ἑσωφρόνησε γρ. ἑσωφρόνισε
»	78	»	9	καὶ 11 ἐκάστη γρ. ἐκάστη
»	79	»	15	τὸν γρ. τοὺς
»	—	»	26	χῆρα γρ. χῆραν
»	80	»	4	ὃ ἔστιν γρ. ὅ ἔστιν
»	82	»	14	ὠμολογήσας γρ. ὁμολογήσας
»	90	»	22	προερέθη γρ. προεῤῥεθη.
»	91	»	23	δειληνὸν γρ. δειλινὸν
»	93	»	—	ἔπου: Ἰεριχώ γρ. Ἰεριχώ.
»	96	»	4	χρησθεῖς γρ. χρισθεῖς
»	—	»	10	οὐὸς τοῦ γρ. οὐὸς του
»	—	»	28	ἕναν γρ. ἕνα.
»	101	»	—	ἔπου: Ἰερουσαλήμ γρ. Ἰερουσαλήμ.
»	102	»	1	κατέστησαν γρ. κατέστησε
»	—	»	6	Ἰερემίαν Ἰερემίαν
»	104	»	19	Μηδείας γρ. Μηδίας
»	107	»	8	ἑστιῶν γρ. ἑστιῶν
»	109	»	13	ἔροις γρ. ἔρος
»	110	»	10	ἀπειθήσαντας ἀπειθήσαντες
»	111	»	10	ὡς θηρίον γρ. εἰς θηρίον
»	127, 128	»	—	ἔπου: αἰρέσεις, γρ. αἰρέσεις
»	129	»	22	προσθῦται γρ. προσθῦται
»	—	»	21	ἐπίστευσε γρ. ἐπίστευσε
»	130	»	7	ἄρα γρ. ἄρα
»	138	»	26, 28	διψᾷ γρ. διψῆ
»	143	»	8	νοθετοῦνται γρ. νοθετοῦνται
»	—	»	30	κοινὸς γρ. κοινῶς.
»	146	»	26	καρδίῶν γρ. καρδιῶν
»	148	»	14	Ἰάριος γρ. Ἰάειρος
»	153	»	29	τὸν γρ. τῶν
»	166	»	24	ἔρχεσαι γρ. ἔρχεται
»	167	»	13	ἐκέρδησε γρ. ἐκέρδισεν
»	171	»	12	παρμερήσας γρ. —ίσας
»	176	»	1	συνήθιζεν γρ. συνείθιζε
»	181	»	34	Ἐμμαοὺς γρ. Ἐμμαοὺς
»	183	»	30	γλώσσα γρ. γλώσσας
»	186	»	22	ἀποδεξάμεναι γρ. —μενοι

Τὰ ἐνιαχοῦ ἔλεγον, εἶχαν κλ. γρ. ἔλεγον, εἶχον.

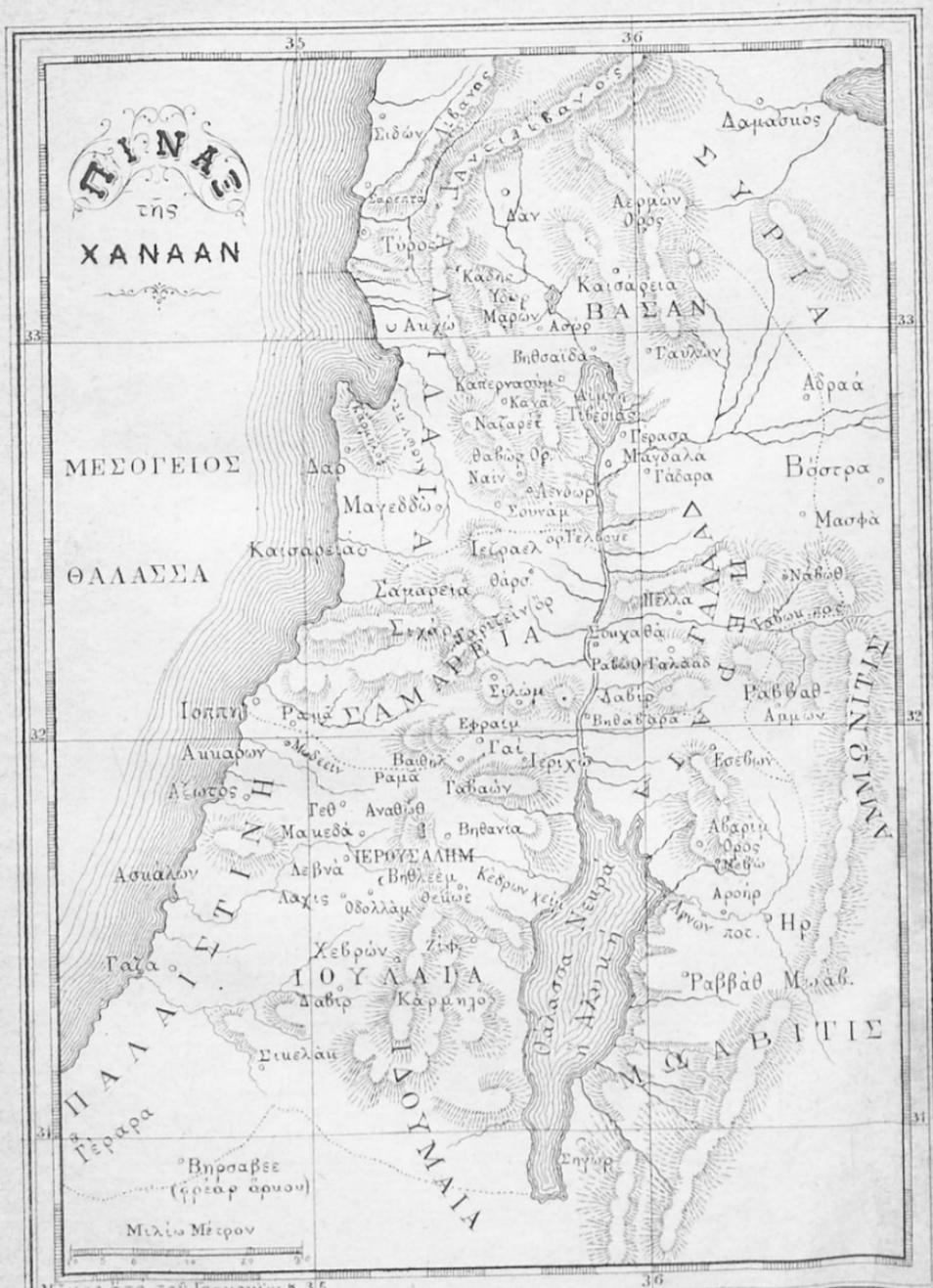
ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

	Σελ.		Σελ.
Δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου.	1	βασιλείων Ἀμορρᾶϊων καὶ Βασάν, καὶ σφαγὴ Μαδιανιτῶν καὶ Βελαάμ.	49
Παράδεισος καὶ πτώσις τοῦ ἀνθρώπου.	2	Θάνατος Μωϋσέως· κληρὸς φυλῶν Ρουβὴν καὶ Γάδ.	51
Τοῦ Ἄβελ ὁ φόνοσ ὑπὸ τοῦ Κάϊν· ὁ Σὴθ καὶ οἱ ἀπογονοὶ των.	5	Αἰάθασις Ἰσραῆλ· ἄλωσις Ἰεριχώ.	52
Κατακλισημόσ.	6	Στάσις ἡλίου καὶ σελήνη· Θάνατοσ Ἰησοῦ Ναυῆ.	54
Υἱοὶ τοῦ Νῶε, Πυργοποιία καὶ σύγχυσις τῆσ γλώσσησ.	8	Κριταί.	56
Κλησις τοῦ Ἀβραάμ. Γέννησις τοῦ Ἰσαάκ.	9	Γοθονιήλ. Ἀώδ· Σαμεγάρ· Ἀεθδώρα· Βαράκ.	»
Σοδόμων καὶ Γομορρῶν καταστροφὴ. Θουσία τοῦ Ἰσαάκ.	12	Γεδεών, Ἀθιμίλεχ.	58
Θάνατοσ Σάρρας. Γάμοσ τοῦ Ἰσαάκ.	13	Ρούθ, Βοόζ. Ὁ Ἰεφθάσ.	61 62
Τὰ τέκνα τοῦ Ἰσαάκ καὶ ἡ πρὸσ αὐτὰ πατρικὴ εὐλογία.	14	Σαμψών. Ἠλί.	64 67
Κλίμαξ τοῦ Ἰακώβ.	16	Σαμουήλ.	68
Διπλοῦσ γάμοσ τοῦ Ἰακώβ.	18	Χρῖσις Σαούλ.	69
Ἐπιστροφὴ τοῦ Ἰακώβ.	19	Παρανομίαι· Σαούλ· Χρῖσις Δαβίδ.	71
Πώλησις τοῦ Ἰωσήφ.	20	Πάθοσ Σαούλ Φόνοσ Γολιάθ	72
Ὁ Ἰωσήφ ἐν τῇ φυλακῇ.	22	Καταδρομὴ Δαβίδ ὑπὸ Σαούλ. Θάνατοσ Σαούλ.	74
Δόξα τοῦ Ἰωσήφ.	24	Ἀναγόρευσις Δαβίδ.	76
Ἐλευσις ἀδελφῶν Ἰωσήφ εἰσ Αἴγυπτον.	25	Ἄλωσις Σιών. Καθοπτόταξις Φιλισταίων καὶ ἄλλων λαῶν.	77
Φανέρωσις τοῦ Ἰωσήφ εἰσ τοὺσ ἀδελφοὺσ του.	26	Βηρσαβεί. Γεννησις Σολομώντοσ.	79
Θάνατοσ τοῦ Ἰακώβ καὶ τοῦ Ἰωσήφ.	28	Ἀποστασία Ἀεσσαλώμ.	80
Ἦ ἐν Αἴγυπτῳ δουλεῖσ των Ἰσραηλιτῶν καὶ ὁ Μωϋσῆσ.	29	Ἀπαριθμησις λαοῦ· τιμωρία διὰ τοῦτο.	82
Ἱστορία τοῦ Ἰώβ.	30	Ἄδωνίου ἀποστασία· ἀναγόρευσις Σολομώντοσ· θάνατοσ Δαβίδ.	83
Σκληρονοις τῆσ καρδιάσ τοῦ Φαραώ.	32	Σολομών· αἴτησις παρὰ Θεοῦ.	84
Ἔξοδοσ ἐξ Αἴγυπτοσ.	34	Οἰκοδόμησις τοῦ Ναοῦ καὶ ἐγκαινία.	85
Τὸ Μάννα καὶ διαγωγὴ ἐν ἐρήμῳ.	36	Φήμη τοῦ Σολομώντοσ, ἀμαρτία του· θάνατοσ του.	87
Σινᾶ Δέκα ἐντολαί κ. τ. λ.	38	Ρεβοάμ.	88
Ρογγυσμοί, ἀποστασία Ἀαρών καὶ Μαρίας.	40	Ἰεροβοάμ — Ἀχαάβ.	90
Κατασκήπουσι Χαναάν.	43	Ἠλίου ὁ Θεοβίτησ.	91
Ἀποστασία Κορέ κ. λ. Θάνατοσ Μωϋσῆσ καὶ Ἀαρών.	45	Βεναδάδ ὁ Β΄, ἐγκλήματα καὶ καταστροφὴ Ἀχαάβ.	93
Οἱ ἔθρει. Ὁ χαλκεὺσ ἔφις.	46	Ἠλίου ἀνάληψις Ἐλισσαί.	94
Διάθασις Ἀργῶν, κατατρίπωσις	48	Σειρᾶ βασιλείων Ἰσραὴλ μετὰ τὸν	

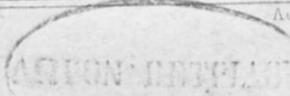
	Σελ.	Σελ.
Ἰωράμ. Κατάλυσις βασιλείας Ἰσραήλ.	96	142
Βασιλεῖς Ἰούδα μετὰ τὸν Ροβοάμ.	97	143
Συνέγειται βασιλείω Ἰούδα.	99	143
Ἐισβολὴ ξένων βασιλέων εἰς τὸ κράτος Ἰούδα. Αἰχμαλωσία.	100	146
Ἰωνᾶς ὁ προφήτης.	102	Κατάπαυσις τρικυμίας. Ἰασις δαιμονιζομένην.
Τωβίτ.	103	147
Ἰουδίθ.	103	149
Δανιήλ, Ἀνανίας, Ἀζαρίας, Μισαήλ καὶ Σωσάννα.	107	Οἱ 5000 τραφέντες.
Ἐνύπνιον τοῦ Ναβουχοδονόσορος.	108	150
Οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ.	109	Περιπατεῖ ὁ Πέτρος ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἐλεγχῶν τῶν Φαρισαίων. Γυνὴ Χαναναία.
Ἐτερον ἐνύπνιον τοῦ Ναβουχοδονόσορος.	110	151
Βαλτάσαρ. Ὁ Δανιήλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λέοντων.	112	Ὁμολογία τοῦ Πέτρου. Μεταμorfωσις.
Τέλος τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Ἰουδαίων.	113	153
Ἐσθήρ.	115	Οἱ 70 Ἀπόστολοι. Οὐδεὶς ἀναμάρτητος.
Ἰουδαῖοι ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ.	117	154
Ματταθαίας	119	156
Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος.	120	157
Ἰωνάθαν, Σίμων, Ἰωάννης ὁ Ἰρκανός.	122	158
Ἰρκανός Β'. Ἡρώδης.	124	159
Οἱ δέκα καὶ ἕξ προφῆται.	125	Ὁ τελώνης καὶ ὁ φαρισαῖος Ἐυλογία τῶν μικρῶν παιδίων.
Γέννησις Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Εὐαγγελισμὸς τῆς Παρθένου Μαρίας.	127	161
Γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Περιτομή. Ἰπαπαντή.	130	162
Μάγοι. Φυγὴ εἰς Αἴγυπτον· νηπίων σφαγὴ· παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ.	132	163
Κήρυγμα Ἰωάννου, Βάπτισις τοῦ Σωτήρος. Πειρασμός.	133	164
Μαρτυρία Ἰωάννου περὶ Χριστοῦ. Πρῶτοι μαθηταί, καὶ πρῶτον θαῦμα.	135	166
Οἱ πωληταὶ διώκονται τοῦ ναοῦ. Ὁ Νικόδημος.	136	167
Ἡ Σαμαρείτις. Ὁ Ἰησοῦς εἰς Ναζαρέτ.	138	168
Ὁ Ἰησοῦς θεραπεύει τὸν υἱὸν τοῦ βασιλικῆ καὶ ἄλλους, κλησὶς ἀποστόλων.	139	169
Ὁ 38 ἔτη παράλυτος θεραπεύεται.	141	170
		172
		174
		175
		177.
		178
		179
		180
		183
		184
		185
		187
		188

Μήκος από το Ιερουσαλήμ 35

Λιθ. Ν. Λόση εν Αθήναις - Μ. Τσιλιού Έγχαρ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πωλείται ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις βιβλιοπωλείῳ
Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ ἀντὶ δραχ. 3.—

Ἐν τῷ αὐτῷ Βιβλιοπωλείῳ πωλοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ
ἰδίου Συντάκτου·

ΣΥΝΟΨΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ἐκτενεστέραν τὴν Ἑλληνικὴν
περιέχουσα, ἔκδοσις ἑνάτη μετὰ εἰκονογραφιῶν. Δρ. 3.—

ΣΥΝΟΨΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων
χρόνων μέχρι τοῦ 1820 ἔκδοσις ἕκτη. 4.75

ΣΥΛΛΟΓΗ ΒΙΩΝ ἀρχαίων Ἑλλήνων πεζογράφων καὶ ποιητῶν,
ἔκδοσις τετάρτη. . . . . 3.—

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ τῶν παιδῶν πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῶν κατὰ τὸ
Γαλλικὸν τοῦ Η. Θ. Βαβρῶ ἔκδοσις ὀγδόη. 60

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ κατ' ἐπιτομὴν διὰ τὰ Ἑλλήν. Σχολεῖα μετὰ
εἰκονογραφιῶν, ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Ὑπουργείου
τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλ. ἔκδοσις ἑνδεκάτη Δρ. 2.—

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς
Συνόδου καὶ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἔκδοσις
δευτέρα μετὰ εἰκονογραφιῶν. . . . . 1.—

ΤΑΜΕΙΟΝ Ὁφελίμων Γνώσεων ἐκ τῆς κατὰ Βάκχρον Δευτε-
ροβαθμίου Ἐγκυκλοπαιδείας, μεταφρασθὲν καὶ τροπο-
ποιηθὲν. 1.25

ΑΣΠΡΟΝ ΠΕΤΡΙΑΟΥ